

Johdannoksi ~ Introduction

Tekstikokoelma *Syrjänische Texte* pohjautuu Suomen vankileireille joutuneilta komilaisilta sotavangeilta 1942–1943 kerättyihin kansanperinneteksteihin. Tekstit ovat komiksi ja saksaksi. Tämä on osan III kominkielinen osuus pdf-versiona, josta puuttuvat tekstien saksannokset; saksannokset löytyvät painetusta julkaisusta. Sarja *Syrjänische Texte* koostuu Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimitusten osista 186, 193, 202, 221 ja 252 (painettu 1985–2006).

The *Syrjänische Texte* book series is based on folklore collected from Komi language informants held as prisoners of war in Finland during World War II. The texts are in the Komi language with translations in German. This is a pdf version of the third volume without the German translations; the German translations can be found in the printed books. *Syrjänische Texte* comprises volumes 186, 193, 202, 221 and 252 (published in 1985–2006) of the *Mémoires de la Société Finno-Ougrienne* series.

Paula Kokkonen
sarjan toimittaja ~ editor of *Syrjänische Texte*
Helsinki, helmikuu ~ February 2010

ISBN of *Syrjänische Texte*. Band III. Komi-Syrjänisch: Luza-Letka-, Ober-Sysola-, Mittel-Sysola-, Prisyktyvkar-, Unter-Vyčegda- und Udora-Dialekte
online version:

ISBN 978-952-5667-18-9

Näyte T. E. Uotilan käsikirjoitusaineiston sivusta. Example of one page in T. E. Uotila's manuscript.

Syrjänische Texte I–V

SYRJÄNISCHE TEXTE

BAND III

KOMI-SYRJÄNISCH:

LUZA-LETKA-, OBER-SYSOLA-, MITTEL-SYSOLA-,
PRISYKTYVKAR-, UNTER-VYČEGDA- und UDORA-DIALEKTE

GESAMMELT VON

T.E. UOTILA

ÜBERSETZT UND HERAUSGEGEBEN VON

PAULA KOKKONEN

ISBN of *Syrjänische Texte. Band III.*
Komi-Syrjänisch: Luza-Letka-, Ober-
Sysola-, Mittel-Sysola-, Prisyktyvkar-,
Unter-Vyčegda- und Udora-Dialekte
online version:

ISBN 978-952-5667-18-9

SUOMALAIS-UGRILAINEN SEURA

HELSINKI 1989

SYRJÄNISCHE TEXTE

BAND III

KOMI-SYRJÄNISCH:

LUZA-LETKA-, OBER-SYSOLA-, MITTEL-SYSOLA-,
PRISYKTYVKAR-, UNTER-VYČEGDA- und UDORA-DIALEKTE

GESAMMELT VON

T. E. UOTILA

ÜBERSETZT UND HERAUSGEGEBEN VON

PAULA KOKKONEN

ISBN of *Syrjänische Texte. Band III.*
Komi-Syrjänisch: Luza-Letka-, Ober-
Sysola-, Mittel-Sysola-, Prisyktyvkar-,
Unter-Vyčegda- und Udora-Dialekte
online version:
ISBN 978-952-5667-18-9

Deutsche Fassung der finnischen Übersetzung: GABRIELE SCHREY-VASARA

Textverarbeitung: Kaisa Kilpinen

Karte: Tuija Jantunen

Satztechnische Bearbeitung des syrjänischen Textes: Anneli Peräniitty

Copyright © Suomalais-ugrilainen Seura
Société Finno-ougrienne
Finnisch-ugrische Gesellschaft
Helsinki 1989

PunaMusta, Helsinki 1989

ISBN 951-9403-27-2

ISSN 0355-0230

INHALT

Karte	1
LUZA-LETKA-DIALEKT	3
Texte von Lekanov	4
MÄRCHEN, SAGEN UND ERZÄHLUNGEN	4
1. (Lebenslauf)	4
2. Von den drei Schwestern	6
3. (Über die Landwirtschaft)	8
4. (Über die Jagd)	10
5. (Über den Fischfang)	12
6. Ball spielen	12
7. Das Spiel mit Spielstäbchen	14
8. Der verrückte Pfarrer (ein Spiel)	14
9. Würfeln mit dem Spielknöchel	16
10. Über die Abendvergnügungen	16
11. (Über die Kuhzerschneider-Nachbarin)	16
12. (Über Wahrsager)	18
13. (Über die Schulen)	18
14. (Das Floß)	20
15. Die Frau, die den Schluckauf hat	20
RÄTSEL	20
16.	20
SPRICHWÖRTER	22
17.	22
GLAUBENSVORSTELLUNGEN	24
18.	24
WORTSCHATZ	26
19.	26
OBER-SYSOLA-DIALEKT	29
Texte von Teben'kov	30
ERZÄHLUNGEN	30
20. (Lebenslauf)	30
RÄTSEL	30
21.	30

MITTEL-SYSOLA-DIALEKT	32
Texte von Bugaev	34
MÄRCHEN, SAGEN UND ERZÄHLUNGEN	34
22. (Aus seinem Leben)	34
23. (Das Mädchen und die neun Verbannten)	34
24. Der Jäger	38
25. Die Jagd	44
26. Der Fischfang	46
27. Die Pilzlese	48
28. (Das Ehepaar und der Vogelkauf)	50
29. Beim Kühesuchen	52
30. Wie die Mäuse den Jogor ins Elend stürzten	54
31. Das Burgspiel	56
32. Ein Ballspiel	56
33. Das Spiel mit der Scheibe	56
34. Das Spiel mit dem Spielstäbchen	58
35. Mit dem Ball spielen	58
36. Das Versteckspiel	58
37. Fangen	58
38. Über das Horchen	60
39. Vom Zauberer	60
40. Vom Teufel: Wie unsere Großmutter vom Teufel erzählte	62
41. Nach der Erzählung meines Großvaters	64
42. (Mehr vom Teufel)	64
43. Vom <i>ševa</i>	66
44. Wie der <i>ševa</i> unserer Mutter über die Zukunft berichtete	68
45. Der <i>ševa</i> geht in einen anderen Menschen	68
46. Vom Wassergeist	70
47. Der Abend des Johannistages	72
48. Holzabfuhr und Flößen	72
49. Holzhacken	74
50. Zaunpfahl und Zaunstangen	74
51. Die Abendunterhaltung der Jugend	76
RÄTSEL	78
52.	78
SPRICHWÖRTER	78
53.	78
GLAUBENSVORSTELLUNGEN	78
54.	78

LIEDER	82
55.	82
Texte von Gabov	84
MÄRCHEN, SAGEN UND ERZÄHLUNGEN	84
56. (Über die Zeit der Vorbereitung auf die Armee)	84
57. (Eine Fahrt in die Stadt)	86
58. Die Heirat	88
59. (Kinderhüten)	88
60. Eine Fahrt nach Muraš im Jahre vierunddreiβig	90
61. (Von der Flößarbeit weggelaufen)	90
62. (Mit dem Vater beim Holzfahren)	92
63. (Über das Holzflößen)	94
64. (Mehr vom Flößen)	96
65. Kühe hüten	98
66. (Über die Eichhörnchenjagd)	100
67. (Mehr von der Eichhörnchenjagd)	102
68. (Auf dem Heimweg von einem Trinkgelage)	104
69. (Ein scheu gewordenes Pferd)	106
70. (Wie die Jungen einen Bären erlegten)	112
71. (Ein Bär tötet einen seiner Jäger)	114
72. (Vom Kühesuchen)	114
73. (Von einer, die den Kühen die Ohren abschitt)	116
74. (Über einen Dieb im Dorf)	118
75. Über das Flößemachen	122
76. (Ein Techtelmechtel)	122
77. (Vom Bären, der die Kühe bedrängte)	126
78. (Der Mann, der Tante begeht einen Diebstahl)	128
79. Ostern	130
80. (Aus dem Spiel wurde Arbeit)	130
81. (Von der Kolchose zum Flößemachen)	132
RÄTSEL	134
82.	134
LIEDER	136
83. - 88.	136
KINDERREIME	142
89.	142

Texte von Kuljanov	144
MÄRCHEN UND ERZÄHLUNGEN	144
90. (Aus seinem Leben)	144
91. (Der dem Wassergeist versprochene Sohn)	146
92. Von den Jägern	160
LIEDER	166
93. Komi-Lied	166
Texte von Šiškin	168
ERZÄHLUNGEN	168
94. (Aus seinem Leben)	168
95. (Ein Spiel im Winter)	168
96. (Auf der Bärenjagd)	170
97. (Beim Kühehüten)	170
98. (Über die Feldarbeit)	172
99. (Vom Angeln)	172
100. (Über die Birkhuhnfalle)	172
101. (Über den Vogelfang)	174
102. Die Jagd auf Birkhühner in der Balz	174
103. (Über die Auerhahnjagd)	176
104. (Über die Haselhuhnjagd)	176
105. Die Eichhörnchenjagd	176
106. (Über die Fuchsjagd)	176
107. (Ein Pferd wird gefunden)	178
108. Die Jagd auf Bären in ihrer Höhle im Winter	178
109. (Über die Hermelinjagd)	178
110. Das Schwenden	180
111. (Über das kleine Zugnetz)	180
112. Der Netzzug	182
113. (Über das Fischgerät)	182
114. Das Fischen mit der Spinnangel	184
115. Das Fischstechen	184
116. (Der Fischfang am Eisloch)	186
SPRICHWÖRTER	186
117.	186
LIEDER	188
118. - 119.	188
KINDERREIME	188
120.	188

PRISYKTYVKAR-DIALEKT	191
Texte von Popov	192
MÄRCHEN, SAGEN UND ERZÄHLUNGEN	192
121. (Šypica)	192
122. (Stephan von Perm)	194
123. (Über den Fluß Čovju)	194
124. (L'eva-Miška)	196
125. (Über das Horchen zur Weihnachtszeit)	198
126. (Über das Horchen zu Neujahr)	198
127. (Der Spiegel zeigt die Zukunft)	198
128. (Über den Teufel von <i>šed-šor</i>)	200
129. (Über den Bären, der das Vieh fraß)	200
KINDERREIME	202
130.	202
Texte von Trenëv	204
ERZÄHLUNGEN	204
131. (Über die Einberufung in den Krieg)	204
132. (Über den Netzzug)	204
133. Pflügen und Säen	204
134. Die Getreideernte	206
135. Die Heuernte	206
LIEDER	208
136.	208
 UNTER-VYČEGDA-DIALEKT	 211
Texte von Balin	212
MÄRCHEN, SAGEN UND ERZÄHLUNGEN	212
137. Märchen (Die versprochene Braut)	212
138. Märchen (Ivan ergaunert Geld von den Wassergeistern)	218
139. (Der Wunder wirkende Ring)	224
140. Märchen (Der dem Wassergeist versprochene Sohn)	230
141. (Löwenmilch und Lebenswasser)	242
142. (Ein Bär kümmert sich um seine Jungen)	248
143. (Über das Horchen)	248
144. (Der Teufel im Heuballen)	250
145. (Wie das Jagdglück verdorben wird)	250
146. (Über das Verhexen von Schafen)	252
147. (Eine Kuh wird verhext und geheilt)	252
148. (Krankmacherin und Heilerin)	252

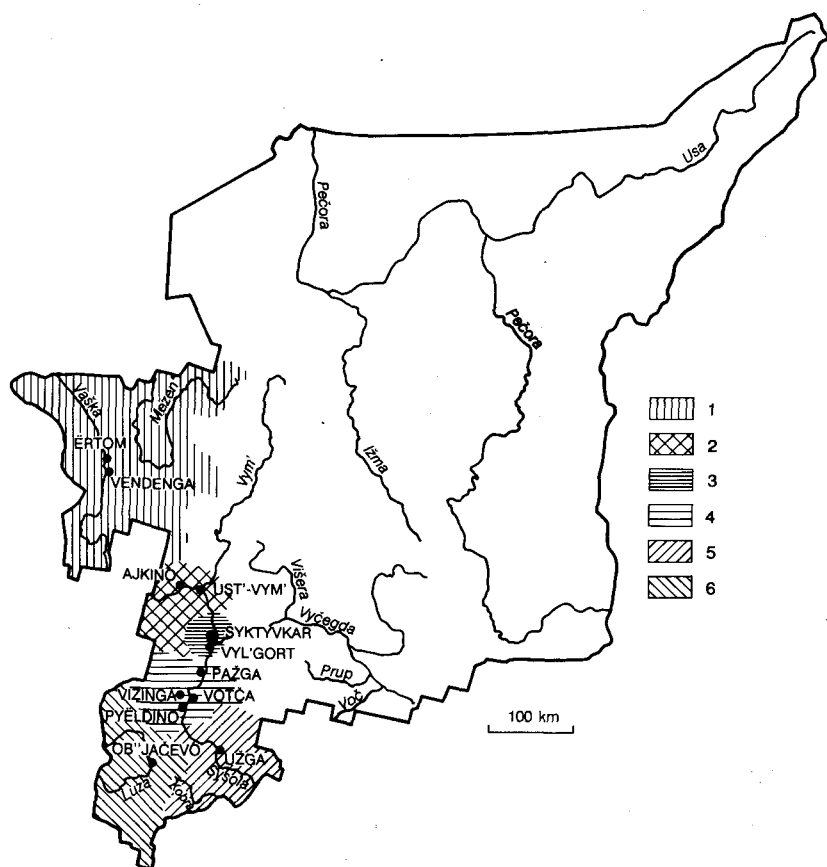
149. (Ein Kampf mit einem Bären)	254
150. (Über <i>ševa</i> (ein angezauberter Schaden)	254
151. Frauen und Männer, die <i>ševa</i> haben	256
152. (Zwei Zauberer)	256
153. Wie man einen Zauberer erkennt	258
154. (Ein Vorzeichen)	258
155. (Wie der Teufel einen Mann in der Irre führte)	258
156. (Angaben über Ajkino)	260
GLAUBENSVORSTELLUNGEN	262
157.	262
Texte von Šuktomov	264
MÄRCHEN, SAGEN UND ERZÄHLUNGEN	264
158. Märchen (Ivans Festtagsvorbereitungen)	264
159. Märchen über die Jagd	266
160. (Das nährnde Faß)	270
161. Märchen (Wie Ivan einen Laden erwarb)	272
162. Erzählung (Die Rübenerte)	276
163. Märchen (Mašuk, die Maus und der Bär)	276
164. (Die Katze und der Hahn)	278
165. (Die Maus und die Harnblase)	282
166. (Der Teufel im Glockenturm)	282
167. Wie die Juden den Herrn töteten	284
168. (Über den Kupferhimmel des Teufels)	286
169. (Der Wassergeist, der der Ehefrau glich)	288
170. Erzählung (Die Rache des Wassergeistes)	290
171. (Wie der Großvater einen Wassergeist sah)	290
172. (Ringkampf mit einer Hexe)	292
173. Erzählung von der Hasenjagd	292
174. (Eine Bärenjagd)	294
175. (Über die Haselhuhn jagd)	294
176. Über die Elch jagd	296
177. (Ein Bär statt eines Eichhörnchens als Beute)	296
178. (Über die Vermehrung der Eichhörnchen)	298
179. Erzählung über eine Wolfsjagd	398
180. (Erinnerung an ein zerbrochenes Floß)	300
181. Das Kwaßbrauen	302
182. (Angaben über Šylador)	304
RÄTSEL	304
---	304

LIEDER	306
184. - 185.	306

UDORA-DIALEKT	311
Texte von Vaneev	312
MÄRCHEN, SAGEN UND ERZÄHLUNGEN	312
186. (Ein Verrückter)	312
187. (C'ovjes-Miš)	314
188. (Die Aufzucht eines Bärenjungen)	316
189. Die Jäger	318
190. (Eine unglückliche Bärenjagd)	318
191. (Das verhexte, unbehaarte Eichhörnchen)	320
192. (Die Jagd auf ein wildes Ren)	322
193. (Die Heilung eines verzauberten Hundes)	322
194. Die Wanzenvernichtung	322
195. (Wie man die Mädchen nach Hause treibt)	324
196. (Über das Verirren)	324
197. (Wie man Krankheiten vermeiden kann)	326
198. Beginn und Beendigung der Abendgesellschaft	326
199. (Vom Kennenlernen bis zur Ehe)	328
200. (Hochzeitsbräuche)	330
201. (Ein Traum sagte eine Prügelei voraus)	330
202. Das Wahrsagen	332
203. Das Horchen an einer Wegscheide	332
204. (<i>iketa</i> , ein angezauberter Schaden)	334
205. (Über eine Heilkundige aus Ven'din)	336
206. Das Wasserweib	336
207. Verstecken spielen	338
208. Das Rentierspiel (ein Fangspiel)	338
209. Das <i>pud-jur</i> -Ballspiel	338
210. (Über das <i>sirp</i> -Zugnetz)	340
211. Das Angeln mit dem Haken	340
212. (Über einen großen Hecht)	342
213. Die Grundleine	342
214. (Wie man eine Fischreuse macht)	342
215. (Wie man das <i>tas</i> -Fischwehr macht)	344
216. (Wie man das <i>pomed</i> -Fischwehr macht)	344
217. (Wie man laichende Rotaugen fängt)	346
218. Über das <i>botala</i> -Netz	346

219. Das Fischen mit dem Lattenzaun	346
220. (Der Netzzug)	348
221. (Über das Angeln)	348
222. Das Fischstechen	350
223. (Elchjagd)	350
224. Das Aufspüren eines Luchses	352
225. Die Bärenjagd	354
226. (Die Fuchsjagd)	354
227. (Die Hasenjagd)	356
228. Eichhörnchenschießen	356
229. (Das Schießen auf Marder)	358
230. (Wie man das Hermelin fängt)	358
231. (Wie man Sumpftotter fängt)	360
232. (Wie man Fischotter fängt)	362
233. Die Vielfraßjagd	362
234. (Wie man Auerhähne fängt)	362
235. (Wie man Birkhähne fängt)	364
236. (Wie man Haselhühner fängt)	366
237. (Die Wildentenjagd)	368
238. (Die Schwarzentenjagd)	368
239. (Über das Leben des Jägers)	370
240. Der <i>nort</i> -Schlitten	372
241. (Über die Pfahlspeicher)	372
242. (Über das Flößen)	372
243. Die Schwende	374
244. (Wie man eine Hocke macht)	376
245. (Über den Getreideanbau)	376
246. (Über den Dreschflegel)	378
247. (Über das Schwingen)	380
248. Der Sparren	380
249. Das Anlegen der Wiese	380
250. Die Heuernte	382
251. Aus Milch macht man Butter	382
252. (Vom Backen und Bierbrauen)	384
RÄTSEL	386
253.	386
SPRICHWÖRTER	388
254.	388

GLAUBENSVORSTELLUNGEN	390
255.	390
KINDERREIME	398
256.	398
WORTSCHATZ	400
257. (Bekleidung und Schuhwerk betreffender Wortschatz)	400

1. Udora-Dialekt	4. Mittel-Sysola Dialekt
2. Unter-Vyčegda-Dialekt	5. Ober-Sysola-Dialekt
3. Prisyktyvkar-Dialekt	6. Luza-Letka-Dialekt

(Kartenskizze auf Grundlage von Karten in V. N. Belicer, Očerki po étnografii narodov komi XIX-načalo XX v., Moskau 1958 und in Sravnitel'nyj slovar' komi-zyrjanskich dialektov, Syktyvkar 1961.)

LUZA-LETKA-DIALEKT

Texte von:

LEKANOV, Aleksej

geb. 14.03.1918 in Ob"jačevo (syrj. *abjačšoi*). Ob"jačevo ist ein großes Kirchdorf oder Wolost und besteht aus mehreren kleineren Dörfern; Lekanovs Dorf heißt Tupegovskaja (syrj. *uv-pon* 'unteres Ende').

Er hat bis 1934 in Ob"jačevo gelebt, ist also als Sechzehnjähriger von dort fortgezogen und hat acht Jahre anderswo gelebt. Die Eltern waren Bauern und wurden ebenfalls in Ob"jačevo geboren. Der Vater starb 1930.

Nach der Vorschule kam er auf eine Schule für Bauernkinder, danach zum Bergbautechnikum in Moskau. Dann in die Ukraine und zurück in die Moskauer Gegend, nach Podol'sk, wo er das Technikum abschloß. 1939 begann er als Techniker in einem Schieferkombinat in Gdov zu arbeiten. Im gleichen Jahr heiratete er ein Mädchen aus Pskov. Im November des gleichen Jahres kam er im Krieg an der finnischen Front zum Einsatz.

1.

me redittšī k o m i oblaštīn a b j a, t š o jīn tiše, tša ek-
mis-šo das-kekja-mised vojn mart miše, tšīn das-ńoľed lunę kreštān-
skej šemjain. mam-bat tēšę kreštāna-pijan i uđžalisni mu vilin
mam-bat redittšīsni tēšę a b j a, t š o jīn.

tiše, tša ekmis-šo kiš-ńoľed vojn pestupiti školę, kodes pomali
kiš-ekmised vojn. kesji pestupitni še-ka-jemę (= šk; škola kreš-
tanskej molođęši; škola kreštanskej tom jezlen), no veli tom-na i
menę es primitni. loji pukavni naťšalnej školain ješšę etig vo.
tiše, tša ekmis-šo komined vojn kulis bat. me bara eg vermi pestu-
pitni še-ka-jemę. kuti otsavni mamli da soťšjasli uđž vilin. toťke
komīn-etiged vojn pestupiti še-ka-jemę, kodes pomali komīn-ńoľed
vojn. sije-šę voę muni m e s k v aę i pestupiti gorno-zriunej
texńikumę. texńikumis perevedittšilis ged kežle u k r a . i -
n aę, kiš komīn-šižimed vojn bęr pereveditisni m e s k v a
dore p o d o t s k kare, ken i pomali texńikum jevrať miše, tšīn
komīn-ekmised voę. si berin kuti uđžavni g d o v karin slantse-
vej kombinatin texnoruk piđđi.

gožemin komīn-ekmised voę getraši p s k o usa nju vilę. nojab
miše, tšīn menę boštisni voina vilę finskej front vilę. voina beras
menę ez demobilizuiťni, a kolisni kadrevej slušba vilę v i b o r k
kare, keni služiti ijuń miše, tšedž neta-min etiged voedž. kor bara
šuri voina vilę, seki šuri finskej ptenę.

2. kujim sotš jiliš

ver šerin olisni vilisni periž gozja. nalen veli kujim niv. naje ne-kittšiš ez vetlini gortiš a pir pukalisni da petškisni suñis.

etig lune kujim sotš pukalisni ešin dorin da petškisni. petškisni šoga. mam-bat velini udž vilin. sije kade ešin uvtti munis vevravnj tsar. nivjas kor sijes kažalisni, jona rađeittšišni i kutisni baitni tsar jiliš. tsar kilis, me kodraleni sijes. sije džepšiš eš dore da kutis kivzini, me jiliš šorniteni sotšjas. mettša periš sotšiš šue: "mo-ke veli tsarlen getir, stav musa jesse kišedi deraen (ПОЛОТНО)." šersa sotšiš šue: "me-ke veli tsarlen getir, stav musa jesse pirogen kuti verdni." a mettša tom sotšiš šue: "me-ke veli tsarlen getir, me tsar batuškali begatir ređiti." tsar kilis stav šornise da piris ker-kae. tsar šue: "no, miťša sotšjas, me bošta getir vile sijes, kodi vermas vetšni asšiš obješšanije. me eni bošta kujimmante as dvereťše. kodi ged mišti vermas vetšni, me šuis, sije i lue (~love) menam getir."

kujim sotš oleni dvereťšin da veťšeni asšiš udž. tsar munis vojna vile. med iťšet sotšlen ređittšiš pi. kik iđžiddžik sotšiš ez vermini vetšni asšiš udž. etigis kiis, kiis dera. a jez vek koreni. medis pežalis una pirog a jesis teže vek koreni. naje legasni iťšet sotš vile. sešša boštisni da juertisni tsarli, me iťšet sotšlen ređittšiš, ez begatir, a tšert kod pi. tsar skermis da i juertis sotšjasli, med pise lovjen šujisni beťškae da leđžisni moree. kik iđžiddžik sotšiš siđži i veťšisni. a mettša iťšet sotse vetlisni dvereťšiš.

tsar-pi bidmis da jonmis kadei lune. beťškain lojis eťša mesta. beťškase kažalis iđžit tšeri da bežnas šibitis bereg dore. tsar-pi jon vinnas suvtis da šibitis beťška pides. sešša petis mu vile. mu is veli iťšetik gi. šoini veli nem-tor. tsar-pi veťšiš pu-torjasijš nev da petis more dore. sije kade more kušta kvitis lebed. tsar-pi

šibitis nev. lebed' doimis. tsar-pi kesjis šibitni med nev da lebed' goredis: "tsar-pi, miťša begatir, en vii mene! me ted veťša, mei ted kole." tsar-pi šuis: "veťš mene batša bogateiđđik!" lebed' šue: "mun ġi šere! seni ađđžan stav bogatstvo." tsar-pi munis ġi šere. seni sulale iđđid dveretš. ešin ulas sulale koz-pu. kotjasis zeleteješ. a koz jilas pukale ur. tsar-pi kutis ovni dveretšin.

etig kade ešin vilin pukalis ma-zi. tsar-pi kesjis viini. ma-zi loji miťša niv da i šuve: "me loa tsarlen niv." sije kade more kušta kivtis voina viliš tsar da kašalis miťša dveretš. tsar jona skermis: "kodi lištis meteg menam mu vilin streittšini?" da koredis kešainse bereg dore. tsar-pi šuis: "dona bat, me loa tenid pi. mam, ok ted, keni. a silen sotšjasis mene šibitisni more. da mene spašitis miťša tsarevna("), kodes petkedlis tsarli.

tsar ađđžis med iťšet sotse da si vile getrašis. a kik iđđid sotšjasse vetlis ber gortas. a pise getralis lebed'-tsarevna vile. veli jona iđđit pir. džin-bogatstvos tsar šetis as piisli, kodi eni-na ole jona bura.

3.

tulin kor mujs košmas, zavoditeni ġerni ibjases. gerem berin aksaleni. tšorit-ke mujs, ješše raz gereni. si berin zavoditeni keđžni. keđženi ki'en i mašinaen. keđžem berin bara aksaleni. agasjasis vevleni puiš, kodlen tšunjasis veťšema kertiš. kor ruđžeg petas, keža'in viđžedle, abi-e koľem pus-tej mestajas. keni koľema, settši bara keđže. sidš bidme nqis aređž. arin kor nq voas, kuteni vundini. vundeni tšarlaen i mašinajasen. vundeni i kertaleni snepjase, kodjases tšukertenis suslanjase. vundem berin kiskaleni da teťšeni snepjasse šoreme

gumma vilin. si berin snepjasse koštenj rinišjasin. (riniš kik-suda. uv-doras pesteni bi, kodlen žaris kaje vev-doras i košte nān.) koštem berin gumma vilin u džališ jez varteni vartanjasen. vartem berin teledeni. teledeni zirjen lube mašinaen. sešša tšukertenj keidisse ambarjase. keidis, kodl mune nān vile, si-jes koštenj pattšerin. kos keidisse nueni melni tšae izni piž vile. pižšis pežaleni nān.

4.

verališjas kijeni petkajases da žverjases kapkanjasen, pet-lajasen, pištšaljasen. kapkanjas puktišeni mu vile i džid žver-jasli. puktišeni setšem mestajase, keni vetlivle tšaste žver. kapkan džebeni listjas uvte, medim žveris os kašal. kor žver mune aslas trepa kušta, koknas šure kapkan, kodl pružinaen kokse topede. žveris pišjini oz vermi. kor loktas verališ vid-lavni kapkan, žverse vije pištšališ lube bošte lovjen, abi-ke i džid žver. petkajasli puktišeni petlajas si mestae, keni lu-bite petkais purkjašni. purkjašan mestaas uvjasiš ve tšeni eš a eš vilas ešedeni petla. petka kor purkjašas, etig doras kutas munni eš pir medar bokas, seki jurnas šure petlae.

žverjases da petkajases si dž-že verališjas kijeni lijemen pištšališ. seki zev jona otsale (~ otsale) pon. kor ponis adžžas žveres lube petkaes, seki kutas uvtni. žverjasis da petkajasis vi džedeni pon vile a si je kade verališ matetšše me-dar bokšaniš da li je pištšališ dreben lube pulāen. pon bošte žveres da šete verališli. verališjas muneni ponked vere veravni tšelei tev kežle. lokteni tolke tulis-kade da vuzaleni ku tšik-se da jaise. si vilin i oleni.

5.

tšerig pože kiini vugralemen, gimgajasen da tivjasen. kulem setšem-že tiv, tolke sijes os kiskavni vati, a nužedeni va kušta turun dortti, i tšerik-kijiš vidlavle. a tivjasen tšerik-kijišjas kijen kiskalemen. etig ponis mune bereg dortti a met ponis pžjın, keni pukaleni tšerik-kijišjas da sineni. tšeriks tšukerten beregin. vugrašišjas tšerik kijen vugir-šatjasen, kodi ve tšema ta dži: boštema suñis; suñis ponas kertalema vugir a med ponnas suñisis kertavše šad-dore. tšerik-kijiš vugir-ponē šuje ni dživ da šibite vaē. kor tšerik kutas šoini, sek krukaše vomnas vugir-ponē. seki tšerik-kijiš lepte tšeriks berege.

puš puktiše šore katid paned, kodlen etig ponis paškid, a met ponis džeskid i kertalema. kor tšerig kivte šor kuža, jurnas šure puše džeskid pone džiš, kiš berge dšini oz vermi i šibde.

(pušjavni, pušjašni)

6. netškašem

tšukerttšeni tšelad, mort das-ki-nim. perjeni etig rade gep-torjas, kittši tere tolke etig netš. každej mort imeite asšis gep-tor, no pasjini as nimen os pž, medim vunedisni da džuglalisni asšis gep-torse. etig dėtina bošte netš, suvte gep-torjas ponas da gepjas vivotis bigledle netš. kod gepje suvtas netš, sije bošte netš a mukedjasis stavın pišjeni gep-torjas doršis. kod kiin netš, sije gep-tor doršenis šibite pišjišjas berša. kodle inmas, sije bošte netš da šiblate mukedjas berša. a kodi šibitis gep doršen, sije teže pišje. i sidž šiblaleni settšedž, kor netš ne-kodli oz inmi. seki tšukerttšeni voršišjas ber gep dore. netš kute bigledlini sije, kodi netšken ez inmi ne-kodli.

7. tširkašëm

tšukertšëni tšëlad, kik mort i undžik. boštëni beđ, pože eti-
ges, pože i každeili. vetšëni etig tširk, pasjeni noł-pelesa jer
mu vile, etig mort puke tširk jere, beđđen kutške tširk pon kušta.
tširkis tšettšište. seki kutške beğğen medis. tširkis tetepše ile
jer doršis. med mort pišje tširk berša da šibite sije mestašen jere.
os-ke veškav jeras, kodi kutškalis, sije mestašen medis kutške
tširk. vetlišiš bara pišje tširk berša. šiblale jere. veškavas-ke
jeras, to voršišjas vežšëni mestaen. kiknaniš lidđeni, unaiš-ë
kutškisni tširk. vorsem ponas sije verme, kodlen undžik štšet.

8. dur pop

vorseni tšëlad, mort das ki-nimedž. ki-nim una mort, si-nim bur-
žik. stav voršišjas boštëni šekid beđjas. das-vit metr vije suvte-
deni etig gorotki. etššereden kuteni šiblavni gorotki kuža beđjasen.
gorotkiš tetepše mukeđ razšis iležik betšis. voršišjas, kodjas ši-
bitisni nin beđ, sulaleni gorotki doređš. gorotki saje petni os-pož.
seni vittšišëni, kor gorotkiš tetepšas naje beđjas saje. seki boš-
teniš asšinis beđjasse da vittšišëni etššered šibitni. etig mort pir
suvtedle gorotki sije mestaë, kittšiš tetepšas. tađži vetleni "dur
popes" ile đerevna saje. kor stav beđjasis slutšäine petasni gorot-
ki saje i stav beđžis kołeni medar bokas a šiblavni lo^vë (~ lue)
nem-toren, stav voršišjas kvažitëni asšinis beđjasse. a gorotki suv-
tedliš bošte gorotki i pišjeni vođžäšëmen bër sije mestaë, kišëni
zavodittšis vorsem. kodi pišjas med berja, sije med vorseme suvted-
le gorotki i mukeđis šiblaleni beđjas.

9. šegjašëm

tšəlad tšukertenj iž-kokjasiš puem berin šegjas (li-tor) da krašitenj mi tša tsvetę. šeg imej tę puk, sak, rož i tšistej. taje bokjaslen nimjasis. tšukerttšeni ki-nim-ke mort as šegjasen da kutenj vorsni. pizan vile pukteni káždei etig šeg i etšereden šegjasse et-piršen šiblalenj pizan vile. et-tšama boken suvtem šegjases boštę as šeptę, kodliš boštis, siję puktę šepšis med šeg. ta dži vorseni settšedž, kor kodlen-ke stav šegjis biras, a med boštias las šeptę. kodlen es kol etig šeg, siję ber nebe asšis šegjasse denja vile lube muket tor vile.

10. rit-pukalem jiliš

bid drevnain nivas ritin tšukerttšeni etšereden meda med orde. as šeršis boštenj ku tšem-ke u dž. undžikiš-se boštenj petškan lube kian u dž. kor tšukerttšeni una nivas, naje u džaleni (petškenj) i šilenj gaža šilan-kivjas. tattši-že tšukerttšeni tom zonjas. naje teže šilenj, vorseni, mešaiteni nivasli u džavni. šor ritin u džavni ponaleni, kutenj vorsni vorsanen, jekteni. i ta dži kad predite gažaa dir voi-šer saje. rit-pukalem berin zonjas kottedenj nivjases gortedžis. ta dži predite bid rit tevša kadin.

11.

kolxoze pirem berin mi kolim gortę etig mes, kodi šetis una jev. mijan sušetka, kodes važen šulisni mes-vundališen, siję jona zavidutis, mej mijan mes undžik šetę jev tšem as meskis. etik kade ritin lugjas vilin mes-vundališ sušetka pürten vundalis mijan mesliš verase. siję berin mijan mes jevse es kut šetni, loji sijes natš-

kini jai vile. mes-vundališes šetim suđe, ken sije šuis, mei "me abi mes-vundališ, a preste vundali zavid vesna".

12.

periš jez vištavleni, mei a b j a , t š o jin da dorsa drevnia-jasas velemini una tediš-jez, kodjas vođže kežle vermilemini vištavni viļ-torjas. menam babuška (= mamlen sotš) vermilis vištavni pogoda jiliš kujim, noļ lun kežle vođže. ritja kadin, kor pukše šondi, sije viđžedle jen-ež vile i srazu vištale, kuťšem aski loe (~lue) lun. mei vesna sije tedmale, mijanli ne-kor ez vištavli. met staruška tšužem vile viđžedlemen da ki-vidlalemen vođže vištavlivlis stav vođža olemse una kat kežle. pi-ke reditššas, ješše zipkain-na kuile, a sije vištale nin, kuťšem loas pi, mei kutas vetšni i daže kor getrašas i kulas i kuťšem lue tšašje.

13.

na tša lnei školain veleťtšeni noļ vo. si berin i džid veleštjasin veleťtšeni še-ka-jemjasin kujim vo. si berin veleťtšeni spetsia lnei u tšiliššejasin (texnikumjasin) lubei spetsia lnošt kušta, kodi mejen kesje loni, kodi u tšitelēn, kodi lesovoden, kodi stroi tēlen da sidž vođže. s i k t i v k a rin em komi pedagogi tšeskei inštitut, kodi getevite veleđištjases komi školajase. sidž-že rajo n nei veleštjasin emeš das-klassa školajas, kodes pomalem berin veleťtšiš verme postupitni srazu lubei inštitute.

14.

porem ñol-pelesa pür, keni kertalema tiše, tša kubometr ver. a
jesli-ke i tšeddžik, kujim-šo kubometredž, šušë pur.

15. iketaa baba

a b j a (t š o j in ole etig baba, kodlen em iketa. sije babais
oz vermi terpitni tšiganittšiš mortes, portfela mortes, galipeja
mortes. kor kodraleni širjas jiliš, seki kute goržini i vi tšiktini
(икать). a tšelad narošne dezmedeni omel kivjasen da šir-jajen.
baba seki jona šedede i drežite, vetlišë tšelad beriš i muked ra-
ziš kutške sijen, meji ki uvtas šure. kor uspakoi tšas, baba ole
normalneja.

zagatkajas

16.

1. bid asiv i lun berde, tolke voj in šin-va košmilë. - ot.
2. geger va, šeraz bi i vais puë. - samevar.
3. geles vesnid, niris küš, lebalë i kurt tšë; a kodi sijes vijas,
mort-vir kištë. - nom.
4. kvat-koka, kik-kija, kik-jura. kodi tajë lo^vë? - mort vev
vilin.
5. munë, vundë a tuišë os kol. - piž kivtë.
6. pon-pi oz uvt, oz kurt tšas a ker-kaë oz leđž. - igan.

pogovorkajas

17.

1. diš mortle i dšid beš.
2. en imeit šo tševkevgi. imeit šo druges.
3. en vitššiš p e k r e v (pražnik), kapusta tšerav!
4. etka pi tešak pi.
5. jei mortli pir gaža. (Дураку всегда весело.)
6. jon mortli jon šojan.
7. kailen kokis šibdas, kajis prepaite.
8. kiti jemis, seti i suis.
9. komi mortli komi nān.
10. mei ke dšān, sije i vundan.
11. mei koršān, sije i a d d šān.
12. m e s k v a šin-vali oz verit. (Москва слезам не верит.)
13. nān da sov, pukši da šoi! (kor mort pire ker-kae i a d d šē, mei šemja šoje, seki šuve, kodi piris: "nān da sov", keža'in etve-tšaitē: "pukši da šoi!")
14. nirse jeras, bežis šibde; bežse jeras, niris šibde.
15. olan, olan da i kulan.
16. olan vilan. kizan bidman. (kor panedašeni kik mort, etigis šue: "olan vilan", medis etve-tšaitē: "kizan bidman".)
17. pemid nurin besjas oleni. (taje otnošitē se tšēm mortli, kodi e t šā šornite a una ve t šē.)
18. pet šoitēmlī oz verit.
19. pide dšik vere, undžik pes.
20. šižim raz murtav da etigiš vundi.

21. šizimen etiges oz vittšišni.
22. tšerik kijiš tšerik kijišes ilišen tedmale.
23. uđž jejjases lubite.
24. uđž tevka mortiš pole. (Дело мастера боится.)
25. urettem rēd oz vevli. (Семья не без уroda.)
26. važ sola vile oz juši.

primetajas

18.

1. jez kor muneni uđž vile, muked raziš panedašeni šēd kaš, pop, seki šueni, mei uđž lo^ve omel.

2. kor ređittšē dīta, vundeni gēg, kodes kertaleni surisen kutšēm-ke predmet dorē. niv-ke ređittšas, kertaleni petškan dorē lube muked niv-baba uđžalan tor dorē. pi-ke ređittšas, gekse kertaleni pišša^t dorē, plug dorē i muked mužik uđžalan tor dorē. taje vejtšeni si vesna, med kutas lubitni sejtšēm uđž, kod dorē itšetnas kertavlisni geg.

3. kor uđžališ mort mune ile tuje una lun kežle, med bura ber bergetšas, preštšaitššigen stav šemjais pukšeni jen-peles vođže da siđži kiveteg pukaleni ne-ki-nim minut. sešša tšettšeni, uđžališ mort mune tuje.

4. verališ mune vere veravni. ješli-ke panedašas pop, to verališ šuve, mei veralem lo^ve omel, muked raziš bē^r bergetšē da mune med lune.

kivjasis

19.

a b j a , t š o jin:

mukedlain:

1. gerdid	1. gerd
2. kođživ	2. kođžuv
3. veritni	3. eskini
4. vođžasni	4. panjasni
5. lubitni	5. rađeitni
6. vetšni	6. kerni
7. kittšji	7. kittšje
8. ešmes	8. jukmes
9. sotš	9. tšoi
10. kem	10. nin-kem
11. džek	11. ules
12. šerkale	12. rempestan
13. me skva	13. me skua
14. ginki, gin-kem	14. gin-sapeg
15. jerdes	15. derem
16. niđživ	16. niđžuv
17. jona	17. zev
18. periš	18. đžor
19. baitni	19. šornitni
20. tšuž-va	20. jukes
21. stidittšini	21. jandišni
22. stittem-šina	22. jandištem-šina
23. pidin	23. džudžid
24. nid	24. nat

Lekanov sagt: *niv*, *vev*, *otsavni* und behauptet, daß alle in Ob"jačevo so sagen, aber in Nošul' sagt man *nıl*, *veł*.

OBER-SYSOLA-DIALEKT

Texte von:

TEBEN'KOV, Boris Nikolaevič

geb. im Jahre 1921 Dorf Vockaja (syrj. *votškej*), im Selsowjet Užga, am Oberlauf der Sysola. Vockaja liegt einen halben Kilometer von Užga entfernt an der Sysola. Das Dorf besteht aus fünfundzwanzig Häusern.

Sein Vater stammt aus Užga, seine Mutter stammt wahrscheinlich aus Ob"jačevo.

20.

me tšužli šurs ekmis-šo kiž-etikeđ vojn u ž g a šik-sevet ulin
 v o t s k e i derevnain krešta·nskei semjain. sižim da dšin aressan
 piri velettšini načsa·lnei školae pervoi stupeņe. seten velettši
 nol vo. seša piri podgotovi·telnei vited klasse. taje školase poma-
 lem berin piri velettšini nepo·lnei srednei školae. seten velettši
 kujim vo. i pomali šurs ekmis-šo ko-min kvaited vojn. ta berin piri
 velettšini međi·tsi·nskei texnikume s i k t i v - k a r e. tan ve-
 lettši bara kujim vo. pomali šurs ekmis-šo ko-min ekmišed vojn.

21.

1. biđ ker-kain oš-lapa. - pačs-liš.

MITTEL-SYSOLA-DIALEKT

Texte von:

BUGAEV, Pavel Ivanovič

geb. 07.11.1913 in Vizinga (syrj. *vižin*) im Gebiet Sysola. Nach der Elementarausbildung arbeitete er bis zu seinem siebzehnten Lebensjahr zu Hause, danach in einem holzverarbeitenden Betrieb in Archangelsk. Im Jahre neunzehnhundertfünfunddreißig ging er zur Armee, anschließend arbeitete er in einer Traktorenfabrik in Čeljabinsk. Neunzehnhundertneununddreißig wurde er wieder einberufen und neunzehnhundertvierzig in den Krieg geschickt.

Zu Hause wurde der Erzähler *jakiťs pavel* genannt. Aber sein Vater hieß Ivan. Der Name *jakiťs* ist sehr verbreitet, er hat sich also aus dem Namen eines Vorfahren zum Familiennamen entwickelt.

Uotilas Anmerkung: "Spricht noch verhältnismäßig gut. erinnert sich an einige Märchen."

GABOV, Gavril Il'ič

geb. im Jahre 1912 im Dorf Žued (syrj. *žuved*), im Selsowjet Pažga, im Kreis Sysola. Das Dorf Žued liegt etwa einen Kilometer von der Sysola entfernt.

22.

me redittši v i ž i nin eti tiša, tša ekmis-šo das-kujim vojn
 nejab telišin šizimed lunin. me velettši m o s k o v s k e i ško-
 lain nol vo kvat aressan das aressedž. seša toroži stupeņen das ares-
 šan das-nol aressedž. seša das-nol aressan uđžali batked gortin
 das-šižim aressedž. seša muni a r x a n g e l s k e j e. seni uđžali
 ver-zavodin nomer kiš-kujim prakovšiken deskajas kuža. seša velettši
 rupšik vilin etpravitni deskajas e inestrannej gosudarstvojase. ti-
 ša, tša ekmis-šo komin-kik vošan komin-nol voedž uđžali rupšiken.
 seša velettši otvotšike. uđžali otvotšiken komin-nol vošan komin-
 vit voedž. komin-vit vonas muni armijae i služiti tankeveji vojskain
 kik vo. seša armijašis peti i muni kare, t š e t a b i n s k e. seša
 uđžali traktorneji zavodin kik vo, komin-šižim vošan komin-ekmis vo-
 edž. komin-ekmis vonas bara korisni armijae. seša istisni velettšini
 norma.lnej školae srednej komandire. seša kontšiti neta-mined vojn.
 neta-min-etik vojn muni vojna vile.

23.

olisni vilisni ai da nil. etikiš ai dinas loktis etik tom mort i
 juaš e nil kuža kuštais. sije velema tom mort, olemaš ekmisen verin,
 versa ter-kain. nija olemaš siłnejjasen. kodir juašis ajisliš nil
 kuža jilšis, seša šuis: "nilte-pe šetan me saje?" seša vištalis srok,
 kodir lokni si dine nilisli.

vot sije lunis i loktis, kodir veli kole munni nilisli sije tom mord dinas. sije nilis vođž asilnas munis si dine, loktis ver-tui kuža, adžžis sije ker-kaš. i munis ker-ka dinas. eđžesjs veli pet-sa. nilis kutiz dumaitni, ken pe sije i pirni abi-pe. voštis eđžes-se dai piris poseđžas. poseđžis stavis veli krašitema. posetšqnis mune ekmis eđžes. i vot kittše pirni-se, sije os tēd. sulalištis poseđžas da piris pervij tēr-kaas. setiš adžžis mištem kelujases. seša ni-nem abi seni. seša piris met tēr-kaš. setiš adžžis ekmis perina. seša piris koimet tēr-kaš. setiš adžžis mort-jurjas da li-jas. sije jona polžis. seša petis setiš da piris nolet tēr-kaš da setiš adžžis mort vir da tšurka da tšurka dinas paškit tšer da ješ veli vireš-na. seša setiš petis poseđžas i pirni-se vođže ez nin liš(t). seša kesjis pišjini. kutis petni posetšis. no kilis šum veršis. i tšilika vittšišlištis dai adžžis, lokteni veršanis jez. sije polžis da pišjini-se ne-kittšē da piris tēr-kaas. sije tēr-kaas veli etī pīzan da ekmiš džek. seša kilni kutis sije stuk. seša sije tēr-kaas pirisni jēz. sije piris pīzan ultas da os ševelittšī, met si-jes es kilni. seša kutisni nija šornitni, kįdži pe ta-vun kutame kottēdni lunse. kujimli velema šetemaesš zadanē vaini kujim mottes ta-vun kešē. seša etik pomnitis, što ta-vun kole veli lokni sije nilisli. nija spomnitisni, kodi kuilis pīzan ultas. sije jona vilti polžis, no os tēd miž vetšni. seša kutškis pīzanas da šujis: "taje purtis-pe sili pervij love." seša purtis uši da ez adžžini, sije purtse boštēma nilis. seša bara kutškis pīzanas da gegilttšis zeletēj gegil. da sije bara gegilttšis nilisli. koršisni no ez adžžini. seša nija petisni sije tēr-kašis.

sije nilis petis pīzan ultšis. jona veli polžēma. no kittšē munni-se, os tēd. vittšišlištis da kodir lañtis šumis, sije petis da kutis pišjini. seša kodir adžžilisni sijes pišjemse, kutisni vetšini si beriš. sije nilis vetedis turin-dodžaes. siliš kutis korni nilis, met sijes džebas. sije vištalis, miž si beriš vetšeni ekmis silneijas. seša sije mužikis turun ultas džebis sije nilse. kodir

vetedisni turun-nuišse, kutisni juašni: "adāšilin pe, en seṭṭem-te niles?" no sije vištalis: "ek-pe adāšil." seša ekmišenid bergetṭšis-ni ber gortas. kodir loktisni, kutisni vittšini, miḡ ni^ja vunedisni ta-vunja loktan nilse. seša sili šuisni tom mortisli: "natškinī sije gortas."

askinas subeta-lunin munis sije bara ai dinas. kodir sije nilis adāšis loktemse tom mortisliš, vištalis batisli, miḡ lokte-pe sije siḷnejis si dine. seša batīs munis drevnaas i tšukertis muḡikjases. muḡikjasis tšukertṭšisni tšerjasen da vilajasen. kodir loktisni sije ter-ka dinas, kak raz veli siḷnejis kesje natškinī sije nilse. no ez udit, kiḡḡi sili silen batīs miššanis kvatīkis sije da ez lēdš kutškinī-se nilisli. seša sije tšektisni muni, keni ni^ja oleni. seša munisni drevnašis stav muḡikjasis i kutisni ekmis siḷnejes i vajisni ni^jaes drevnaas. vot, siḡḡi veli kutemaeš ekmis siḷnejes sije veršis. pon.

24. verališ

mijan drevnain olis eti verališ getirisked. ni^jalēn veli pon, kaḡ, kik tšipa-n da eti mes. vot, etik arja lunē sije munis vere veralni. lun-tir vetlis da ni-nem ez adāšī. jona sije kutis šogšini. getiris vittšišē sije debiṭšaen. a sije ni-nem es kiḡ. dšugi-la sije dumaitis, "miḡ-pe menim vetšni?" da siḡḡi i pemdis. eni sili vetšni ni-nem. kole ken-ke ušni. tšukertis kos pes, vetšis aslis tšom, teṭšis keštor da i bijašis. voi-bid sije pukalis keštor dinas. oz veli sili uššī. dumaitē gort jilšis: "ken-ke-pe vittšišē getir. a me vot tan pukala i ni-nem eg i kiḡ."

siḡḡi i vojis koṭi. kodir kutis jugdini, sije bara kutis vetlini veredis. i vod zel ilin kutis vuttšini silen ponmis. sije munis zel tšekid kozja vered da-še pemid, tšekid pondais sili muni-se veli vilti šekid. ved med lun nin ni-nem es šoi. vilti veli sije tšig. pon vuttšemīs pir jondžika i jondžika kilē. kodir loji jona nin ma-tin, sije jona polšis. ponmis veli vuttšē jona token. verališis

sultis da dumaite i munni-se oz liš. ez ješe vermi geger-voni, ki-
dži kutis kilni tresk matetše si dine, stav verse žugede da lokte.
i vot vi džede, kos saiša adžše, pete idžid šed jur. verališis
geger-vojis, mi taje-pe oš. sije pišje a ponmis vetše si beriš.
sije kajis pu vile da vittšise. seša kodir loktis oškis sije pu ul-
tas, verališis drug tšetšištis oš spina vilas. oškis jona polšis
da uši a verališis polvittšis sije vremjanas da vetšis dom da dom-
jalis ošse. da ki dži kutškas nerjen oškisli, sije pir i tšetšištas
da kutas pišjini. no verališis kutaz dommas da pukšas si vile, i
kutas lokni gortas. i kodir petas tui vilas i kodi kutas panit šur-
ni sili, stavis pišjeni veras tui vilšis. kodir kutis sije munni
derevna kušais pukšemen oš vilas, jezis pišjalisni ter-kajasas. ske-
tis pišjisni derevnašis. a ponjasis pirisni posedž ultjasas (~ po-
sedžjas ultas) i petni-se oz lištni.

verališis sije ošse vasis da kartaas pirtis mez dinas i setše
i kolis. seša piris ter-kaas da vištale getirisli, mi "mijan-pe
veli eti mes a eni-pe loji kik. me-pe vaji versa mes." getiris jona
kutis radlini. seša petis vi džedlini kartaas versa messe. ki dži
karta-ždžesse voštis, si dži i ušis džez dinas. seštšema polšis.
oškis seki veli šove nijališ messe. seša getiris kutis ravzini. ko-
dir petis verališis da ušetšis getir dinas da juale: "mi", pe,
"lojis teked?" no getiris ni-nem nin ez vermi vištalnis. sije se-
tšema polžema. kodir verališis vi džedlis kartaas, a tšis jona pol-
šis, mi tolke veli kožema nin mez-džinjis a med džinse veli oškis
šovema nin. kodir kutis sije mirdžini, ket mez-džinse, to oškis ki-
dži kutškas sili lapanas da tekete ašse oz natški. kodir sije pala-
lis da tšetšis da munis setiš a oškis si dži i messe šojis stavse.
silen getiris palalis da jona-še kutis vittšini verališisked: "veli
pe eti mes da sijes-pe verdin ošli." no sije vilti džugit lojis.

sije vremjanas stav derevnašis kutisni tšukertšini nija ter-ka
dine. eti vištale, kodjas adžilisni oš vajemse da ješe pukalemse
oš vilas. seštšema kutisni šenžini. a kodi ez adžil sije ne-ki tše-
ma ez verit. "perjalad" pe. no nija terka dine ne-kod oz lišt(i)

munni-se. jona una jez tšukerttšisni. babajasis vaškettšeni: "sije-pe abi j a š k a - v a š a đavel-pe loktis mijan đerevnae." a tšeladis, kodi jona polillis, sije kutisni berdni. a mužikjasis tože oz lištñi munni-se. seša tšukerttšisni smeļi mužikjas da boštisni pištšatjas da munisni ter-ka dinas i kutisni kutškalni eđđesas. kodir kilisni siješ verališis getirisked, jona polžisni. no kodir voštis eđđesse da petis illa vilas i adđžis, miñ nija ter-ka dine tšukerttšemaes jez pištšatjasen. sije ješe jona polžis. seki mužikjasis kutisni juašni: "kiđži-pe i kitš-pe te kutin ošse? miļa-pe tene sije os šoi?" seki sije skermis da i šu'e: "mene-pe vot os šoi a meskes-pe šojis." dai kutis berdni. dai seki mužikjasis ješe kesjisni juašni. no sije ni-nem ez vermi vištalni-se. seťšema kutis berdni. seša mužikjasis šuisni: "ješti pe te zbiť vetlan oš vilas, mitšedli-pe mijanli, mi-pe tenid tšukertam šem mes vilad da te-pe neban viť mes." seki jona sije loji rad. seša petiz da ošse sije dođđalis, kiđži veles. da kiđži kutškas vežjinas, siđži i kutiš-tas (~edje munas) đerevna kušais. seki mužikjasis jona kutisni šenšini. a babajasis šu'eni: "taje-pe đavel." i ne-kiťšema oz veritni aslanis šin vilas.

taje tšudesais kutis kilšini i mukeđ đerevnajase. dai aťšis ujezneñ starestais killis si jiliš. ujezneñ starestais mededis uradnikjases tedmalni, zbiť-pe sije ili abi. kodir uradnikjasis loktisni i adđžisni, miñ sije siđži i em, kiđži vištalisni. nija kodir loktisni staresta dinas da stavse zbiť vištalisni, starestais siļi mededis una šem da biđťšema bogatstvose, miñ sije dir ez verit. kodir vištalisni siļi una bogatstvose da vištalisni: "taje-pe tenid starestašñ da tšektis pe dir olñi tenid mu vilin." jona lojini nija radeš i olmettšisni zel bura. biť-torjid nijalen loji una. a ošnas kutis veđitšini, kiđži velen. tolke jona jondžik velšais. geris, piñaitis, turun i pes vajalis oš vilin. tolke jesis viđžedeni da šenšeni si vile.

vot, siđži olmettšis j a š k a - v a š zel bura da eni ješe jesis šenšeni da zavitteni si vile, kiđži bogateja sije olmettšis.

25. veralem

arja nãñ vundem berin mijan velešjasin stav mužikjasis muneni veralni, kodi ketš kiini, kodi šela, tar, kodi i ur, a makedis oš kiini. miže bateked etik arja lune munime vere veralni. šeris boštime kik pištšal, kik pon da nãñ das lun keže. das-vit vers sajin gortšãñ mijan em ver-ter-ka. siže mestase šueni j a g - v o žen.

vot, ritnas miže bateked loktime settše. šondiis veli lettše nin. bate mene tšektis tšukertni pes da biašni, a a tšis kutis kulni ketš, kodes miže lijime loktigen. kodir me biaši, pukti ketel vaen bi vilas, a siže vremjanas bate ketše kulis. ku tšikse siže ešedis ul vile koštini. a ketš-jaise puktime puni ketele. kodir šidis pušis, mi bateked šojime a lijasse da ketš-jurse šetime ponjasli. seša miže vajime turun versa-ter-kaas da vodime užni. aski asilnas mene bate votš katis (<vodž katis). kodir me tšettši da mišši, šidis veli puema nin. šovem berin miže bateked munime puktalni peklajas da kapkanjas. puktaligenis bate mene valedis, kittše kole puktinis, keni jonažik šede petkajas. lun-tir miže u dšalime a ritnas bergettšime bër versa-ter-kae šoitššini. loktigen miže lijime kik dozmer. bate šue: "taje-pe užin vile!" užem berin askinas miže bateked munime vidlalni peklajas da kapkanjasse. pervej lunnad mijanli jona bura tšašlivitis. mijanli šedis šimda šelajas da tarjas. miže bateked našule vajime versa-ter-kae.

askinas bara munime. no bate menim šue: "oš-pe velalis mijan trepa kuža vetlini. a kodir vetle oškis trepa kužais, siže stavse šove, kodi mijanli šede peklaas." me jona kuti polni, dumaŕta miša, ješli mijanli oškis panit šure, to mijanes siže šoas. me killilli oš jilšis, ki dži siže mortjasse vijas kulte džiš, seša tirtas ni tšen da uljasen i si dži i kole mortse, os šoi. miže bateked zaraditime pištšaljases i munime vo dže aslanim trepa kuža. a mijan vo džin tolke munema oškis. šlet kužais miže vi dšedime oš kok-tui kužais, ki dži

drug mijan kiknan ponjasis kutisni loka vuttšini. batē menim šue:
 "lešetšši-pe liini!" a ašnim vek muname vođže. a tšim me jona eš-ke
 pola da, og lišti vištalni-se bateli. a ponjas vuttšem-šis zel-nin
 matin. kodir lojime džik matin nin, me adžili, kiđži drug oškis
 tšetššištas pon vile, no ponmis os šur sije lapa ultas. seša batē
 drug lijis oškisli. sije ez uš. si berin me pu saišan mekiti juras
 da liji. oškis uši i ponjasis sijes kutisni kurtšalni. a oškis big-
 laše da ravze. seša batē ušetššis da zurgis šelema purten oškisli.
 sije si berin pir i kuli. mi siliš kutime kuťšikse da vajime versa-
 ter-ka dine koštini. leptime sijes uljas vile. a ašnim bara kutime
 kijalni petkajasas da ketšjasas. una mi je bateked tšukertime petka
 i ketš jažjas. i sijes mi je solalime med os tšik. a ketš-kuťšikse
 koštim i pukse tšukertime perina-poduškajas vile.

kodir mijan nanjas kutisni birni, batē mene medediz gorte vella.
 me lokti gorte. a askinas dođđali veles da i bara lokti velnas ver-
 ter-kae. mi je stavse teťšime dođjas i me vaji gorte. a batē kolt-
 tšis ješe kižišini. sije ješe una-na kijis petkajas da ketšjasas. a
 me velen vajali gorte. seša kodir uši limjis, kižišini oz-nin veli
 pož. seki bateked mi je ber boštalime kapkanjasas da pektajasas i
 vajime gorte. tađži mi je veralame bid ar, kittšedž oz uš limjis.

26. tšeri kijem

stradaedž (itškitedž) gožemnas mijan kijeni tšeri, kodi kitš
 kuže (<kiđž kuže). kijeni saken, keltinen, gimgaen, kruken, vugiren.

etik gožemja lune batē mijanes vokked iste tšeri kiini. a me zel
 jona lubitlilli vugrašni. lunis veli vilti bur. šondiis siđži i veli
 tšužemte sote dai abu tela. mi je vokked munime da tšukertime tšelej
 kerepka sam da tšurjas. i loktime va-doras aslanim piž dine. mi je

vokked pišše kiskime vaas da petedime, med oz vijal. seša pukšime da kiltime k u š - d i j a e. kodir loktime mi je k u š - d i j a a s, mi je vokked oge verme veli šenžini. k u š - d i j a tias simda tšeris leptišema va vel-doras, mi me ne-kodir eg adžil ta tšem tšudesase. a vok menam, si je i džiddžik nin da si je te de i menim vištale, mi ta tšem žar lunnas pe taje tias pir tšerijas is tšukert-tšeni da kajeni-pe va vel-doras vozduknas lolalni.

kodir mi je kutime vokked vugrašni, tšeris jona veli šove. on ušpejit ješe ležni vugirte sammas, ki dži tentšid kva kitasni da kutasni nuni vugirte. a mi je tolke leptalam tšerijas se. bit-tšama tšeris veli šede: vir-šin, jokiš, kdm, jo l da ješe una giriš tšeri. kodir mi jan tujisis tiris tšerinas, vok perttšis asšis deremse da sosjasse kertalis. seša kutime tetšni deremas dai regid mi jan i deremid tiri. kodir mi je kijime tšerise simda, mi ja vermame nuni-se, seki tolke mi je dugdime vugrašni. tšerise te tšime pižjas dai kiltime vāž mestaas. a kodir loktime gorte da ba te adžilis, mi mi je simda tšeri vajime, jona si je mijanes oškis da si berin ješe unaiš-na me vetli tšeri ki ni. no simdase ne-kor-nin (<ne-kodir-nin) ek ki li.

27. tšak votem

etik arja kimerja lune mi je, mam o, so tš da me, munime tšak votni. taje arnas tšakis veli vilti veras una. mam o mi janli vištalle, kodir pe arnas jona zere da šonid, seki-pe i tšakis vilti una. seša kole veli tedni, ki tšem tšak ektini. em tšakis, kodes koštini, kodes solaleni da ketedeni. a em i pon-tšak, kodes sevše m oz šoini. vot, mam o mijanes i veledis, ki tšem tšak votni, a ki tšemes os kol. mi je votime tšakse ketedni i koštini, je ldeg, jak-šer, putnik, gob, maš lenik i ur-tšak da ješe kole tšakse votigen si jez berjini. em eš lo-la tšakjas. ni ja os tuini a si kuža berjigas tšakse kole stavse vidlalni.

eg i jona dir vetle, kiđži mijan kuzoljas (kuzolsē šumediš ve-
tšeni velten da nolledleni špina vilin) i tšumanjas tirisni. veli
kolē munni gorte. kodir miĵe petime gortsa tui vilē i kutime munni
tui kužais, mamō kiđži ravestas, me seŭtšema polži, miĵ menam kiri-
miš pir i uši tšumanis tšaknas i tšakis stavis kiššis. kodir kutime
viđžedni miĵ miša seni loji i viđžeda, tui kužais lokte mijanli
panid ketš. kiđži keŭtšis mijanes adžas, siĵe kiđš tšetšištas da
pišjini kutas tui vilšis veras, seša miĵe kutime sotšked šeralni
mamō vilē, miĵ miša, kiđži i polad keŭšis. no mamō mijanes kutis
vidni: "ti pe ni-nem one tede." siĵe kutis mijanli vištallini:
"kodir-pe keŭtšis panit šurē, siĵe pe zel omeŭ, miĵ-ke-pe teked
loas omeŭ tor." seki tolke miĵe sotšked eg kute šeralni. seša miĵe
tšakse ektime tšumanas, kodi veli menam kiššema i kutime bara munni.
kiđži drug mijan mamolen oras kuzol-keļjis da kuzolis špina vilšis
gegiŭtšas i stav tšakis kiššas ņatas. seša mamō šuŭe: "vot pe i ke-
tšid vištalis omeŭte!" i kutis biŭ-tšama tornas vidni ketse. kodir
miĵe veŭtšime viŭ kel kuzolas da tšakse viberitime, kodi veli abu
jona ņateššema i medetšime gorte.

kodir loktime gorte, jona me veli muđži tšakja kuzolnas. peŭ-
ponjas veli višeni kuzol kelšis a kokjas veli višeni jona vetlem-
šis. seša tšakse vesalime jokšis da sortiruitime, kodes koštini a
kodes i solalni. a gobjasse ektime puni. si berin me seša tedni nin
kuti, kiŭtšem tšak kolē votni i kiŭtšemes os kol.

mijan drevnain olisni eti gozja. kežainse šueni j a k i m
i v a nen. siĵe veli vilti skupei. lišnei šemte veli siĵe ne-kiŭtšē
oz viđš dai getirisli siĵe os pozvoŭit viđšni-te šemte. a olisni
zel bura. biŭ-torjid nijalen em dai ņanid una. a vot pir viŭtšeni
getirisked. pir abu (~abi) ladaeš. i pir sili miĵ-ke biŭte os
tirmi.

etikiš siję šetas getirisli šo kepeika (eti tšelkeveļ) dai šuas: "ta vile-pe ņeb prāšņik lun kešę šo duš petkajasęs." seki veli sulalę dšodžęggas eti-dušais veti-miņ kepeika, tšipan vit kepeika a vorobe-i etik kepeika vilas das-kekja-miz duš. vot silen getiris munis rineķ vile dai dumaite, "miņ pe menim ņebni-se a kole šo duš". sula-lis, sulalia dai ņi-nem ez vermi dumaetni-se a siđši gortas munni-se oš pož, kole petkajasęs ņebni. kodir siję kutis juvašni tsenajas-se da tedmedis, miņa kodi sulalę, seša siję loji zel rad, kodir kil-lis dontemen vuzalemse vorobeijasęs. siję stav šem vilas ņebas don-tem vorobeijasęs da sili šetasni simda sijes i tšetse vunedis. tolķe šelem vilas jona loji rad, miņ "me-pe og šo petka vai gorte a ki-min-ķe raz undžik".

kodir siję loktas gortas da viđšedlas silen mužikis, jona bara kutas sijes vidni: "abi pe tenad mort-tujid ņe-kiťtšę i ņi-nem-pe on kuš vetšni." a mužik liđdem kušais kole veli ņebni dšodžęg eti duš, tšipan ekmiz duš, vorobe-i ekmiz-das duš.

29. mesjases koršigen

etikiš gožemja rite me kaji mesjases koršni. jona me vetli vere-dis ta-rit, no ņe-kiťšema og vermi adđžini. juvaša jęzislis i ņe-kod oz vištāl. ege-pe adđžile. i jęzis stavis ņin nušisni mesjasę aslanisliš, a me vek og vermi adđžini.

kodir kutis ņin pemdini, me kuti jona kilzini žinjan-šise. ritis veli zel šaņ. seša drug menim kilis mijan žinjan-ši. siję veli vilti ilin. me piris pir kuti kotertni žinjan-šias. siję pir matetťšę i matetťšę i me vek koterta. jona-šę me muđši. no ņi-nem on vetš. kole edježik lokni mesjas dinas. a to pemde ņin. seša tuteģis on adđži, kiđši i petni-se pemidnas tui vilas. seťšęm dumen me pir koterti i si ponda menim veli kokniđđik. kodir me matetťši ņin mesjaz dinas, mesjasis stavis ušketťšisni me diņę. me og vermi ge-ger-voni, miņ taje miša loji. no drug adđži, eti mesķes kašjale dš. me edježik bošti šumęd da biaši i kuti munni oš dinas binas. kodir oškis adđžis bisę, kiđš (~kitš) tšetťšištās mes vilšis da pišjini

kutas a meskis jei-moz me dine skaŭšitas. silen veli stav kuŭšikis kašjalema da pete vir. me seša tšukerti mesjasse i kuti vetlini tui vilas. seki veli jona nin pemid. a gortedž ješe zel-na ilin. i a-tšim tirša, seŭšema pola, mi med miša ket oškis ješe oz vetši me beriš. a a-tšim ket zel jona muđži a muđžemse og ted polem kušais. kodir mesjasse petkedi tui vilas, me kuti nijaes edježik vetlini. seša menim panid loktisni batę da vok. nija tože polžemaeš, mi dir pe abi mesjasis gortineš. a kodir mesjasis užmetšeni verin, nijaes šoveni ošjas voinas. kodir me adžži nijaes, seki tolke me rad loji. a to me jona veli pola. seki jona nin veli pemid. seša me vištali stavse, kiđži veli i kiđži oše vetli mes vilšis. i batę mene jona oškis siš dai šu^v: "kužemid pe vetšni-se a to pe en-ke-pe biš, ašte-pe oškis natškis." no me killilli sijes, mi oškis pe jona pole bišis. i vot me si kuša i binas muni ož dinas.

vot, kodir loktime mije gorte, batę piriš pir kutis vidlalni messe, kiđži pe kašjalema. no kodir sije dugdis vidlalnis, sije jona loji džugil; jona pe kašjalema, teŭšitnis pe os pož. poka pe loljana, kole-pe edježik natškini. batę siđži i vetšis.

30. kiđži širjasis j o g o res rezertlillisni

mijan đerevniain olis i v a n j o g o r da sije pir veli ebižaitšę širjas vile. siliš veli nānse šoveni mu vilin. kodir vundas da teŭšas suslanjase, setiš bara šoveni. sije arnas vajalas gumla vile da teŭšas šoreme, setiš bara šoveni. a kodir koštas da vartas dai kiskalas nānse ambaras i seni šoveni. ni-nem oz vermi dumaitnis, kiđži nijaiš minni. a getiris tože ebižaitšę. siliš bara širjasis jelse, neke da pežalem nānjasse šoveni gelbetšis. una-nogen eš-ke nija zavoditlillisni širjasse kijalni, no nijaes on biređ. veli te-tšę nalkjas da peklajas gelbetšas i ambaras. a širjasis pir nijalen loeni undžik i undžik.

seša sijē kutis viđāni kañ. i kañis zel šuša kutis kutałni šir-jasse. regid nijalen ez lo ne-etik šir. vot seki-te sijē i geger-vojis, kiđži minni širjassid. si berin sijē kutis viđāni, ez tolke eti kañ, a kikes, kujimes. seša si berin ez nin ne-kodir ebižait-tšil širjas vilad. a daže ačšis mukedes kutis veledni, kiđži minni-se širjassis.

31. gorotkien vorsem

jukše kik partija gorotkien vorsni. tšertittše linijajas, kittše i tečšeni gorotkise. vit gorotkien každei partijali da kig beđden každei mortli. seša puđjašeni, kičšem partijali vođš-vil liilinis. eti partija paravoz, seša puška, seša puļemjot, seša ešmes, seša počšes, seša pišme. uslovijais sečšem: liiligas linija sajas petni-se oz pož. med uslovija: gorotkiis-ke tšertašis petas boke, liđdiše petemen.

32. matkaen vorsem

jukše kik partija. večšeni plešsatka. seša puđjašeni, kičšem partijali kijalni-se. kodli uše kijalnis, nija vetlišeni metš beršis, a met partijais kutškalē mečšas beđden. vođšja partijais mečšnas kijeni met partijase. nija settšeedž kutasni vetlišni metš beršis, kittšeedž mečšnas oz inmedni nija partijae.

33. gegilen vorsem

jukšeni kik partija. peteni tuļ vile. seša puđjašeni, kičšem partijali vođš-vil liini-se. stavis boštēni beđjas. seša sijē partijašis, kodi jondžika šiblalē gegilse, sijē i kutas šiblalni. a medar doršānis kutasni kutni gegilse beđden. i si doršān gegilse kutasni šiblalni sišān, kittše sultis gegilis.

34. tširkjašëm

jukšeni kik partijas, seša pudjašeni, kijtšëm partijali kutalni i kijtšëm partijali kutškalni. kutališ partijais kutas settšeedž kutalni, kittšeedž tširknas oz veškalni aslanis grañitsa-kletka. kodir veškalasni grañitsa-kletkaas, partijais vežšas mestanas.

35. šarjašëm

eti partija pudjašeni. sije partijašis eti mort kole, kodi med šarse kaťšedlis. pudjašëm beras, kodli ušas kaťšedlini-se, sije kutas kaťšedlini settšeedž, kittšeedž os šarnas inmed pasjas. kodir inmedas pasjas, si berin kutas kaťšedlini berša lijišis. i si-
dži voďžë. (pasjen šueni, kittšë kole inmedni šarse: poťš ili deska.)

36. džepšasëm

tšukerttšë partija. nija pudjašeni, kodli koršni-se. seša uslovittšasni, kittšeedž požë munni-se. kodli ušë koršni-se, sije šinsë kuñas da mišken sultas. sije vremjanas stavis partijašis džepšasni. kodir džepšasni, seša sije kutas koršni, kittšeedž stavse oz adžis. kodir stavse adžas, seša kutas koršni sije, kodes med vodž adžis. i siđži voďžë.

37. kutašëm

tšukerttšëni tšëlatš. seša pudjašeni, kodli kutalnis. kodli ušë kutalnis, sije šetas uslovije, kittšeedž požë pišjinis. seša sije kutas kutalni tšëlatšë. kodes med vodž kutas, sije kutas kutalni med partijain. i siđži voďžë.

38. kilzišem jiliš

rešvo panid lun rite mijan kilzišeni. kilzišemis sije vištale vođže, mi loas grezdas vil-torjis. primetajasis seřtšemeš: ješti kilzišigas kilas tšer-ši da kiřtšem řer-ka dinin, sije řer-kašis kodi-ke regid kule. tšer-šis sije love: veřtšeni gort kulem-mortli. kodir kilas dot-ši i kittšē sije sultas dot-šis, sije řer-kaas mi-ke love bur-tor. dot-ši kilemis bur vođže. kodir kilas kok-ši i kittšē sije sultas, sije řer-kašis kodi-ke munas veres saje. sije kok-šise šu^veni: ženikis-pe lokte. kodir kilas berdem-ši kiřtšem řer-kaš, sije řer-kaas mi-ke love omel-tor i si berin kutasni šogšini. ješti kilas pon omlalem, seni lovas kiřtšem-ke vrema berin pežar. pon omlalemis, sije šu^veni zel omelen. ješti kilas šilem-ši, to kitis sije kilas, sije řer-kašis kodi-ke getrašas. šilem-šis vištale, mi love pe svadba.

kiřži kilzišeni:

das-etik tšasin rešvo panid lun ritnas boštēni von da beđ. mune-
ni lim vile ileđđžik řer-ka dinšis. seša veřtšasni beđnas krug dai
ařšis krug šeras pukšas da vonnas šeblašas. tolke kolas nir-vomse
vošsaen. i pukale das-kik tšasedž, a das-kik tšas beras, seša ni-
nem nin os kil. pukalni kole tolke etnadli, med matin ne-kod te
dinin es pukal. seša tui viliš kole munni ileđđžik i med matin te
dinti ne-kod ez vetli. i ni-nem os kol dumaitni, a kole tolke kil-
zini.

(von: von ultas gožemnas sarajin užleni, med nom da gut os kurt-
tšalni.)

39. keldun jiliš

emeš seřtšem mortjas, kodes šu^veni keldunen. seřtšem mortšis jezis
jona poleni da staraitšeni veřšni siđži, med kelduna-mortis ni-nem
tentšid oz adđžil. siked os pož vittšini, os sijes garalni. no sta-

raittšeni stavse siš dšebni. primerne siđži: ješti te siked lega-
eš da sije viđšedlas tejad dīta vīlad, to dītaid mījen-ke višmas.
seša burdedni-se os pož. kittšēdš siliš on kor burdednis, kodir
sije seglašittšas leťšitnis, sije tolke viđšedlas dīta vīlad, si
berin sije burde.

ili ollille siđš: kodir sije viđšedas mes-ñoñ vile, si berin
regid mes-ñoñis višme i sijes on vermi leťšitni siteg. seki kole
korni sijes da tšektini leťšitni. kodir sije viđšedlas mes vīlad
da mi-ke aslis liđdas, si berin mes-ñoñis burde.

ili verme vetšni siđži, nenaviđitni. primerne olisni gozja zel
bura da šana, ez ne-kodir nija vittšillini i lubitisni eti-metse.
kodir nija vile kelduna-mortis legašas, sije vetšas siđš, mi taje
gozjais os kutni eti-metse lubitni. kutasni vittšini. ješti nijaes
kelduna-mortis os buređ, nija regid jukšeni i kutasni olni torjen.
a ješti buređas, to nija bara-še oleni vāš moz i os kutni vittšini.

vetšeni i siđži primerne: nil-baba lubitas eti mužikes, a sije
mužikis sijes os lubit. sije nil-babais munas kelduna-mord dinas da
vištalas, mi sili kole, met sijes lubitis sije mužikis. kodir kel-
dunis boštas stekan da settše kištas va da gudralas kiťšem-ke po-
roškaen i mi-ke aslis kutas šeptšini. i va vilas viđšedemen ki-
min-ke vremja berin, sije šu'as: "mi-pe korin, vetšema, pe siđš."
si berin sije mužikis kutas lubitni sije nil-babase, mi sili love
getrašni ili ješe kiťšem-ke posletstvijs love. sijes, šu'eni,
keldunalis pe.

40. đavel kuša: kiđži mījan periš-mam vištallis đavel jiliš

eti šor rite sije kutema lokni gorte vundan-inšāñ. kodir kutas
murni i d š i d k i đ š dinti, seni veli šor, a šor vomenis
veli vetšema pos, kiti pož vetlini velen. i vot, viđšede pos ul-
tas, drug mittšettšas bi. seša kusas da bara mittšettšas siđži
unaiš. periš-mam sultas da kutas viđšedni. seša pos ultšis petas
kot-ke, abu mort a zel mištem. nir-vomis silen šed. bugiřjasis bi-
jaeš. giřjasis zel kušeš da jošeš. juris vilti iđžid da šura. kuš-
beža, i bežis mutiis kisjaše. kokjasis kušeš. aťšis vilti iđžid.

kodir periš-mam kutas jurbitni, sije šin vilšis vošas, biŧte silas. seša iliti kiŧšeltemen šorse vuđžas da loktas pos tala doras. da bara kutas viđžedni. sije bara petas pos ultšis da kutas vetlini poa gegeris. sije kutas bara jurbitni. i piriš pir voše. si berin sije posse kutisni šuni gāštem posen.

eti voje periš-mam užema gortin etnas. kodir voinas sadmas, sili kutas kilni, biŧte-pe gelbeŧšain kot-ke jekte da šuklale. seša sije tššetšas da bijžas. da kutas piri gelbeŧšas jurbitemen. kiđži kutas jurbitni, siđži i ni-nem os kut kilni. seša piras binas gelbeŧšas. seni ne-kod ez vel. si berin sije užni etnas es kut gortin, kutis polni.

41. dede vištašem kuža

etikiš sije izema melniŧšain. a kodir silen izšis, seki veli jona pemid dai sije kolttšema užni settšē. voinas sije kutas dumaitni mi-šure jiliš. seša drug kodjas-ke kutasni vetlini si geger. kok-šijasjis kileni, a ašnis os tidalni. i kutasni šuklalni. seki dede kutas jualni: "kodi pe tani em?" no ne-kod os sili šiaš. sije zel jona polžas i kutas jurbitni. seša setiš pišjas da dodđalas veles i loktas voinas gorte. "si berin", pe, "me seša ne-kodir nin eg kolttšilli užni melniŧšain etnam."

42.

kodir đavelis miltšettšē tenid:

- jona vittšem berin; ješli kodes-ke jona vidan kiŧšem-šure tok kiljasen, si berin regid vermas tenid miltšettšini đavelis.

- šuklāligen; ješči voinas kutan šuklālni i kodir te etnad, seki verme mītšēttšini dāvelis.
- rinišin pukaligen; kodir koštenī rinišas nānse vartni.
- melniṭšain etken ušigen. daše vištallillisni, kodir ušlillemmi melniṭšaas etken, to dāvelis petaz da sijes kiskas melniṭša ultas. ješči on-ke-pe kut jurbitni, šibitas pe kešesa ultas. a kiḏši pe kutan jurbitni, siḏši pe tene leḏže.

miḗ kole vetšni, kodir dāvelis mītšēttšas:

kole jurbitni i šu'alni: "blagesleji k r i s t o · s, minted mene!" (sije unaiš.)

keni dāveljasis oleni:

pos ultjasin, pilšanjasin, melniṭšajasin, gelbetšjasin, kebreģjasin, vāš ʔer-kain (keni vašen ollisni, a eni ne-kod oz ol seni), voša pu dinin, rinišin, tiin.

43. ševa jiliš

mijan drevnain (~grezdin) ole etik periz baba. sijes šu'eni s a v e t a ʔ j a nen. silen em ševa. kodir sijes skemedan, atšis sije os šornit, a šornite seki silen ševais vesnidik gelesen. si dine pir babajasis lokteni ju'ašni. pervoi sijes skemedasni dai kutasni juašni, miḗ kuša kodli kole. ševais silen vištalle, primerne, miḗ vermas loni voḏže teked. ješči mi-ke voši (gušalisni) tentšid, sijes tože vištale, tolke os tetš vištāl, a namjokjasen (~primetajas). oz vištāl siliš nimse a vištale primetajasen gušališse. ševais sije os stav jezisli vištaš, a vištaše tolke sili, kodlen viris lešale ševaa mortišked. ješči ševais os šornit, silen viris oz lešāl.

44. *kiđži mijan mamoli vištašema ševais vođže olem kuža*

kodir sije loktas ševaa mordinas da sije kutas vidni mi-šure-en, seša sije skermas da kutas šornitni silen ševais. vot, seki kutas juašni meam mamu: "t a t j a n pel, vištał, mi love vođže meked!" a ševais šuče: "kilzi pe, regit pe kutan šogšini da sije šogis pe aslanid kuža love. sije šog beras-pe regid kutan jona radlini. sije radis pe tenid loktas zel iliš da si berin pe zel bura kutanid olni." sije juvašem beras regid vremja berin meam vok kutas veles vetlini sarajiš. a svozjis velema jia da zel vilid. kodir velis kutas lettšini svoz kužais, sije vildas da ušas. seki veli kokis veršema velislen. da teliš kik ki-min sije višis, ez vermi vetlinise. vot, sije i šogte ševais vištašema. aslanid kužais pe šogis love. a veli kole jise keralni svožsis, seki tolke koli vetlini velse saraišis.

med vištalem vilas siđž-že soupaditema. si berin loktis gortę bate g e r m a . n s k e i ptenšis. vot si kuža i vištašema mamoli: "kutan pe radlini."

45. *ševa munemis med mortli*

sije-pe vermas munni med mortli. kodir munas ševais ševaa mortislen, silen si berin ševais oz nin lo. a kodli loktas ševais, silen siđž-že kutas šornitni, kiđži šornitis vođža mortas ševais. mune sije seki eti bekariš šojigen, kirimašigen, okašigen, etiklain pilšigen. a si ponda ševaa mortiskęd ne-kod oz lišti eti bekariš šoini, etiklain pilšini i kirimašni. daže mukedis poleni si vile viđžedni. seša asilnas-ke kittše-ke munigen gortšęn, pervoi mort panit šure ševaa mort, sije omel vile. seki sije ber bergetše gortas da viliš munas gortšęnis.

kodir šornite ševais:

- *kodir sije ševaa mortis jona skermas mi vile-ke.*
- *kodir kutas kinmini i jona pešalas primerne pilšanin, kodir jona šar, silen šornite ševais.*
- *kodir sije jona muđžas una vetlem berin ili jona uđžalem berin.*
- *kodir jona ševaa mortis tšig dir šoitteg i kodir šovas sije vilti kurides ili šomags.*
- *kodir ševaa mortis viđžede sišjas vile ili tšikem vile, primerne jai tšikema da sije vilti duka, seki šornite ševais. ili kodir viđžede siš tšak vile ili siš karkopeļ vile.*

46. *kuļ jiliš*

mijan periš-mam eti arja ritin kutema lokni šabdi-ñetškan diniš. kodir sije kutas munni k a t l a - k e t š -ti (k k a t l a - k e d š) va-dor doredis, viđžede, va šeras kot-ke sulale da koprašē. kodir sije matetššas da sultas pu saje i kutas viđžedni, mi pe sije seni vejšē i kodi pe sije. silen veli jur-šis zel šed da kuš, piđžeseđžis leđžema; šinjasis iđžideš, niris kuš a vomiz zel paškid. peļjasis silen velini iž kodeš-žē i sulaleni. kirimjasis silen kušēš da još-gižjaeš. sije veli sulale piđžeseđžis vain da jurse miškale. seša kutis vašis mi-ke leptalni da as vilas tetšni. a mijan periš-mam vek viđžede sijes. seša sije, kodir petas pu saišis da kutas jualni: "mi pe seni te vejšān?" sije tšaitas morten. a sije ni-nem os šornit siked. seša periš-mam kutas ravzemen siliš juašni: "mi pe te, peļtem li mi, on šiaš?" seša viđžedlas periš-mam vilas da šuas: "mi pe tiye tačšem šornas tati vetlanid? me pe abu mort. tene-pe kiska tatšē jiras. me pe una nin mortjases kis-kali tatšē da eni pe nija oleni me dinin." "a kodi pe te loan?" "me pe vasa-kuļ i kodi pe os pol meiš da šor ritin kupaitšē tani,

me pe sijes kiska az dine." mijan periš-mam kutas polni siiš da pišjas setiš.

kodir loktas gorte da vištalas si jiliš, regid sijes kutasni tedni stav jezis. seša si berin ne-kod ez lištlilli ritnas i voinas vetlini seti. a kodli i prinuđitššas munni-se seti, to sije iđžida kičšoltas sije mestase. dai i lunnas mukedis oz veli lištini munni-se. eni sije mestase šuveni k u l j a - v a - d o ren.

47. i v a n -lun-rit

i v a n -lun kešle mijan geteviteni koršajas kupalničša turunen da kitš-pu uljasiš. pilšem berin i v a n -lun ritnas sije koršajas-se lettšedeni va-dore da šiblaleni, kiti pidindžik. "taje pe kuljasli." kodi šemjašis oz lettši va-doras, sije šetas asšis koršase da tšektas šibitni da ješe tšekte šuni asšis nims. korša šibitem beras miškaleri kokse vaas, met pe ne-kodir kullis mene vaas os kis-ki. seša bijašeni va-dor doras da pukaleri i šorniteni bit-čšama tor jilšid. šor ritedž siđži koledeni i v a n -lun ritse.

48. ver leđžem da sijes kiltedem

telnas mijan kajeni vere sortevei leđžni. sečšem uđž seni mune: pervož puse peredeni pilitemen. kodir puis ušas, sijes piliteni ker vile. uljasse keraleni. seša kiršse voleni. i sijes kiskaleri velen va-dor dore da tetšeni bunte. siđži mune uđžis tel bid.

tulisnas večšeni purjas. puse večšeni siđž: vaas kerjasse kertaleni kitš-pu nerjen. siđži kertalasni etiklae ker šo ki-min. seša settše vel-doras ješe tetšasni ker veti-mines. sije love pur. kodir jiis kiltas, ji kiltem beras kilteni i purnas, každei pur vilin eti mort. sije mortis bošte šovan-juan-torjasse pur vilas

s i k t i v - k a r e d ŝ . a s e t t ŝ e e d ŝ p u r m a s k i l t e n i k v a t ŝ i ŝ i m l u n .
s i j e , k o d i r k i l t e p u r v i l a s , s e ŝ a n a s l i s k i j e t ŝ e r i . s e n i - ŝ e p u e
ŝ o v a n - t o r s e i s e n i - ŝ e u ŝ l e . k v a t , ŝ i ŝ i m l u n s i j e o s p e t a l p u r v i l -
ŝ i s , k i t t ŝ e e d ŝ o s k i l t m e s t a e d ŝ i s (s i k t i v - k a r e d ŝ) .

a k o d i r l o k t a s s i k t i v - k a r a s , s e k i s i l i ŝ p u r s e k u t a s n i
d a k e r t a l a s n i v a - d o r - d o r a s g e z j e n . s i j e s e k i z d a i t e p u r s e i p u r i z
z d a i t e m b e r a s s i j e l o k t e g o r t a s . a s i j e p u r s e e t v i l t a i t e n i m u k e d
p u r j a s k e d d a v e t ŝ e n i m a t k a . s e ŝ a s i j e m a t k a s e s i k t i v - k a r -
ŝ a n k i s k a l e n i p a r a x o d j a s e n a r x a n g e l s k e j e . s e n s i d ŝ - ŝ e
z d a i t e n i l e s n e i z a v o d e m a t k a s e . l e s n e i z a v o t ŝ a n i s s i j e s t e t ŝ a s n i
b u n t j a s e , k i t i ŝ i t e l b i d k u t a s n i b o ŝ n i k e r j a s s e z a v o d a s p i l i t n i s .
z a v o d i s p i l i t e s i j e k e r j a s s e d e s k a e . s e ŝ a d e s k a j a s s e t e t ŝ e n i ŝ t a -
b e l j a s e . i s e n i k o ŝ m e t u l i s e d ŝ i s . t u l i s n a s l o k t e n i p a r a x o d j a s d a
s e t t ŝ e g r u ŝ i t e n i d e s k a j a s s e i s i j e s n u v e n i , k i t t ŝ e k o l e d e s k a i s .

49. pes keralem

t u l i s n a s l i m s i l i g a s k a j e n i v e r e p e s k e r a l n i . s e n i s e t ŝ e m u d ŝ
v e t ŝ e n i : p u s e k e r a l a s n i d a p e r e d a s n i . u l j a s s e s i l i ŝ k e r a l e n i d a p u s e
k u t a s n i p i l i t n i t ŝ ŭ r k a j a s e k u ŝ - e k o l e . s e ŝ a s i j e s t ŝ ŭ r k a j a s s e p o t -
k e d l e n i d a t e t ŝ e n i t ŝ i p e s e k o ŝ t i n i . k o d i r t ŝ i p e s i s t i r e i p e s - p u -
v e r i s m a t i - g e g e r ŝ i s b i r e , s e k i v e t ŝ e n i t u i t ŝ i p e s ŝ a n i s i d ŝ i d t u i
v i l a s , m e t p o ŝ e v e l i p i r n i t ŝ i p e z d i n a s v e l a d o d d e n i t e t ŝ n i d o d -
d a s p e s s e . p e s k i s t ŝ i p e s a s k o ŝ m e t u l i s ŝ a n i s t e l e d ŝ i s . a t e l n a s
s i j e s k i s k a l e n i g o r t e d a t e t ŝ e n i t ŝ i p e s e - ŝ e l e b - u l e i s v o z u l t e ,
k o d l e n k e n i e m m e s t a i s . s i d ŝ i s i j e p e s k i s t i r m e v o k e ŝ l e .

50. majeg da poŝ

s i d ŝ - ŝ e v o d ŝ t u l i s i n m i j a n k e r a l e n i m a j e g d a p o ŝ . s i j e s v e r a s
t e t ŝ e n i ŝ t a b e l e k o ŝ t i n i . a a r n a s k i s k a l e n i v e l e n g o r t e . m a j e g , p o ŝ -

šis veŧšeni poŧšes, kodi kutas šušini jeren. sije jeras bidme nan, karkopel, turun i muket-tor. poŧšesse poŧšeni sketjasiš, med ez travitni poševse. a kodir poŧšema, seki sketis poŧšes sajas oz vermi pirni-se. poŧšesse poŧšeni sidž: sultedlasni majegjas. seša kertaleni kik majeg kitš-pu nerjen i settše pukteni poŧšes. i sidži vođže. džudžitse meraiteni, med veljasis oz vermini tšettšištnis poŧšes viltijis. a kosse veŧšeni sidž, med ižjas ez vermini pirnis jeras poŧšes-kostiis.

51. voi-pukem

telja ritjasnas mijan voi-pukeni, sije sidž: petškanę kertaleni kuđel. seša tšukerttšeni eti ter-kaę giriš niljas, met ter-kaę itšet niljas a koimet ter-kaę babajas, stavis torjaen. seša petškeni kuđelše tšers vile da artme šert, mijiš i bertinas veŧšeni dera. sije voi-pukigas šorniteni bit-tšama tor jilšid, šileni pešņajas, jekteni, moidan-kiljas vištaleni, kartien vorseni i širen vorseni. siđži každei rit i tel-bid voi-pukeni. a voi-pukem beras ritnas razettšeni gortjasas ušni primerne das-etik, das-kik tšasin. a med ritnas tšasin kvat šižimin bara tšukerttšeni siđži-že. mukeđ-dirjiis ollille seni vilti gaža. tšukerttšeni tom jez, vorsanjasen seni jekteni i šileni. siđži sije tuliseđžis. a tulisšani gožem bid voi-pukeni illa vilin. vetleni grez kuža. sidž-že šileni, jekteni i moideni. a šoren voinas razettšeni gortjasas ušni.

voi-pukigas veŧšeni seŧšem torjas: boštene kuđel itširika petškanšis. sijes veŧšasni puk moz, kiskalasni kuđel-sijasše. seša veŧšasni gegres šar, kodes puktasni pizan vilas i sijes ul-doršani extasni. sije kuđelis-ke kajas binas potolokas, to sije nilis munas kodir-ke veres saje. a kuđelis-ke kutas sotšini pizan vilas i oz leptiš vozdukas, to sije nilis ne-kodir oz mun veres saje. i si vile

kutasni šeralni. "kiđži pe tenat kuđetis koli pizan vilas sottše-men, sitš pe i a tšit kotan periš nilen veres saje munteg!" boš-tasni kuđet i tšitlika petškanšis da ve tšasni sunis i pizan vile pukteni bumaga-torjas. seša sije sunisse kiskasni sije bumagajas viltis. sije sunisis, miŋta kiskas bumagase, simda i silen love tšeladis. a sunisis-ke bumagase os kiski ne-etikes, to i tšeladis silen oz loni.

52.

1. a tšis zel i tšitlik a stavse (bidsenis) vije. - luk.
2. m e s k u ain kerašeni a tšagjis tattše lokte. - lim.

53.

1. kodi verme, pišje, a kodi oz vermi, vode.
2. kodlen juris omeŋa uđžale, silen kokis jona muđže.

primetajas

54.

1. ještli mijiš-ke jona berdan, silen ponis love bur; primerne: šuveni veres saje munigen, ještli-ke-pe nilis jona berdas, to kutas pe bura olni i os kut šogšini. a os ke berd, pir kutas šogšini i gāstem love sili olni-se.

ili mi-ke voše i jona berdan, sije ber šure, a on-ke berd i abu-ke tet sije šal, ket kiđži te sijes korš, te sijes on adđži.

2. ješči ter-ka vilin pukalas raka, sije omeṭ voḍḍe.

3. kodir ter-kašid muneni terekanjas, nija bidlain kutasni vetlini. sarajad loveni. pos-etštiid vetleni. daže peteni kriṭtse vile. sije pe si voḍḍe, kodi-ke-pe regid kule sije ter-kašis.

4. kodir kežain lešetšse munni veralni, sili kole stavse dumaitni voḍḍin, mi sili bošni-se. ješči vunedas mi-ke, bergettšinis gortas sije oz lišti sila, mi vunedis, oz lišti si ponda, ješči bergettšas da bara munas, sili oz tšašrivit veraligas, a mi-nibud love omeṭ-tor.

ješči munigas šure panid sili nil-baba, sili kole munni-se veškid-viledis. a šulga-viledis-ke munas, sije omeṭ vile.

munigas ješči kañ-ke tuise peperegalas, sili kole kiṭšoltni, kiti ješe kañis ez-na mun. os-ke kiṭšolt, sije oz putmi a love mi-ke omeṭ-tor.

ješči munigas panit šure ketš, sije omeṭ voḍḍe. mi-ke siked love.

5. kodir lomtiše patš da tšinjis-ke lettše muas, pogodais omeṭtšas. a tšinjis-ke kaje veškida, stobjen moz, pogodais lovas bur.

6. kodir šulga peṭ-bokid doime, seki tene kodi-ke tetsa mort garale. a kodir veškid peṭ-bokid doime, seki kodi-ke tene vide.

7. pilšem berin, kodir koršate šibitan vaē, ješči sije veje, to aṭšid kodir-ke vaas vejan.

8. šondi lettšigas-ke nebesa doris gerd, sije askinas kutas zerni.

9. tenad ežim vilat-ke velalas ketš, sije ežimse šove, si ponda nañse žugede. a meṭ-torjen sije bur voḍḍe. ketšis tenid vaje bogastvose veršis. sije šu"eni: "kudir pe ketšis šove ežimse, si berin pe bura kutas sije kežainis olni."

10. urjas tulisnas muneni gresti, sije si voḍḍin: ta vo pe nañis

bɨdmas bura. ili poʒem-kirš ultas-ke lɨjis kiz da jumol, sije toʒe
 bur naŋ voɖʒe. šuʋeni: "naŋis pe ta-vo bɨdmas bura."

55.

šondi-baneɣ, olemeɣ
 tom ole·meɣ, tom gaʒe·ɣ
 tom pera·kolʔa·lemeɣ
 kittše sije koʔema·
 ne-kittše abi koʔem.
 stavnas mije ladaɣtam.

56.

kom_{in} kujimēd vo_{in} velet_{tš}i utšp_{unt}in gortš_{aŋ} ŋela-m_{in} verst sa-
jin ver_{in}, i b utšastokin. seni ker ve_{tš}im tel bid, kvait teliš.
gort_ę lettš_{il}ni oz i leđš_{il}ni. seša me setiš asilnas barakiš piš_{ji}
zavtrekaitem ber_{in}. liž bošti da tuit_{egis} piš_{ji} gort_ę, m o đ e s -
ve_{tš}ern_{aę} (praš_{nik}). seša muni m o đ e s -lun_ę praš_{ni}tš_{ait}ni
p a đ ž g aę. seni praš_{ni}tš_{aiti} m o đ e s -lun_ę. seša lokti gort_ę
ritnas da tom-jeaked tšukert_{tš}im vina jun_i. seša i pš_{aŋ} mededemaš
mijan_ę korš_{ni}. seša mijan_ę b_{er} katedis_{ni} i b utšp_{untę}. seša seš
leđš_{is}ni mijan_ę gort_ę velet_{tš}em ber_{in}. gort_{in} oli petna-tsato_i
majađ_ž.

petna-tsato_ę maja nuis_{ni} bara velet_{tš}i_{ni} p a l_ę šbirša vil_ę
balans kirš_{ji}ni da velet_{tš}i_{ni}. seni me velet_{tš}i kik teliš, dvatsa-
to_ę julgađ_ž. seša velet_{tš}em_{is} ponas_{is}, da gort_ę kain_i oz leđš_{ni},
kittšed_ž oz kentš_{it}tš_i šbirša uđ_ž. seša mi setiš kik-š_q mort sta-
ven piš_{ji} gort_ę. ritnas piš_{ji}ni kutim. da b_{er} bergedis_{ni} komanđir-
jas. seša b_{er} barak_ę tšektis_{ni} pir_{ni}. seša mi staven barak_ę pirim
ritnas. da illaas mijan_ę viđž_{eni} eđž_ę doras komanđirjas. seša mi
vo_{inas} eš_{in}edis bara piš_{ji}im. komanđir ez i ted_{li}. seša lettš_{im} p a -

l_ē pristān_ē. šu pītāskas dāpšim. vittšišam parikod gort_ē kaini,
 s i k t i v - k a r e d^{āš} parikoden. seša parikod loktis, da pūkšim
 parikod vil_ē da kajim kare^{āš}. seša kar_ē vojim ritin. karin uāi
 tetsa ordin, mamē tšoi ordin. seša asilnas gort_ē petim kaini kiken.
 das-eti tšasin lunnas kariš petim pođen. gorted^{āš} kaini nela-min
 nōl vers. pođen kajigad mūdžim da velekas šottšini vo^oim m o -
 r o v_ē. seša seni šottšim da gort_ē kajim. gort_ē vo^oim ritnas šoren.

57.

ko-min kiked vojn kolko.ziš kar_ē lettšēdni kutim turun-pošta vka
 vit vel_ē. asilnas petim gortiš turun-kelegaen. lettšim u p - š o -
 red^{āš}. a kariš katedeni vina kujim vel_ē. seša avtomāšinaiš povšē-
 maš veljasis da stav kelegais perema da staviž žugalema sulais da
 kiššema tui vilas stav vinais. veljasis pišjemaš vodž-gegit keššis.
 a ašnis jamšikjasis vilti kodeš seni tuplašeni kanava bokas. mijan
 jamšikjas vinase boštisni da-i mi tšetš fujim. seša tōžē mijan kod-
 džisni stav jamšikid. a avtomāšinaid vetl_ē tui viltid una. veljasid
 poleni, kodi perema, kodi veras pīrema. pačalemaš da stavis ken-šur_ē
 kod-jurnad. seša meda mednimes adžišim da-i bara medettšim kar_ē.
 seša kar_ē vojim da nujim turun zdaitni. seša turun zdaitim šenopun-
 t_ē, kittšē turunse primiteni.

seša mejam veli karas vōk, ol_ē dom-kreštāninain zavedujuššejin.
 seša mi settšē munim staven dom-kreštāninaad da veljas leđšalim
 šottšini. seša bara dumištīm vina juni. vetlim da lavkaiš nebim,
 artelen tirttšim gēnga tšukertim vina vil_ē. seša etikes istim vi-
 nala vedraen, gerd vina nebni. seša vedraen vajs da fujim. seša
 bara stavis kodžisni. mi setiš gort_ē kaini kutim da ni-nem ok ted

petemse. seša kajim m o r o ved^ž. seni veli pos. pos-tšupedis i-
džid. seša poskas tangis kelegais da me sadmi, settšed^ž pir uššema
karšais, ni-nem ek tedli. settše kor sadmi kvakittši da jurin abu
kartuzei, ušema juriš i vošema. karšis nebli vina nql titra da kor
poskas tangis, stavis žugalema, tolke addžili vijalemse. seša
m o r o v pos dorin šottšim. stavis palalisni. stavis kinmeni.
pekmetla boštis. seša seni šottšem berad kajim gorted^ž. seša vojim
gorte.

58. getrašem

me getraši ko-min šišimed vojn pervoje maja. seša me gortin oli
getrašem berin petna-tsatoje majaedž. seša me lettši karu uđžalni.
me uđžali kirpiš-zavodin kik teliš. veli seni ole vok mejam kir-
piš-zavodas, uđžale veli partorgin (<partia-organizatsia). seša ber
kaji gorte. gortin kuti uđžalni kolko-zin. seša mene kolko-ze puk-
tisni zavkoze. zavkozin uđžali kik vo. seša zavkoziš vežši ber da
kuti uđžalni kolko-zin. telnas kaji veru ver kiskalni. seni telnas
tel-bid verin oli, ker kiskali tuliseđžis. tulinas ber kuti kol-
ko-zin uđžalni.

59.

batu laktis g e r m a n i j aiš pleniš. menim veli kvait-ares.
seša loji mem tšoi, ištšet-kaga. seša mene sijes vidžni pir tšekteni.
školažn velettšini ez i leđžni. me školažn eg velettšil kaga vesna.
tšeladid vorseni grezda. mene oz leđžni, pir pukala kaga-zipka do-
rin. vorsnid okota munni. kor streka šuras, pir i pišja tšeladked
vorsni, kagate pir i enolta. seša lokta, da videni batu i mame. go-

žomnad munasni itškini turun. menē kolasni kaga vidžni. gortin olni
zev gažtem. kagate bošta peļ-pon vile da tšetš tšeladjas dine koter-
ta vorsni.

60. m u r a šē vetlem ko-min-^{no}led vojn

m u r a šēdž mijanšān ^{no}l-šo kekja-miz-das kilometra. mi telnas
settšē vetlim gruzla das-kik velen. munim m u r a šēdž šizim lun.
povoddaš veli zev keččid, ko-min kik gradus. seša m u r a šis
boštīm gruz s i k t i v - k a r e vaini. m u r a ššān seša lokni
petim gortē selttšēm berin. gortēdž seša loktim kvait lun. povod-
daid keččid da dir loji vetlini. veljas eš-ke joneš velini da po-
voddaid omel da šekid kiskinid. lunnas munam, voinas voi-bid šot-
tšam. seša gortē vojim. seša karē lettšēdim tevarse zdaitni. seša
tevar zdaitim, vajim settšē mi vurem derem da tepka. seša tepkais
veli ledema idčid kulla-mešeks. seša tui vilas loktigen velis me-
šeks košalema da tepkais gildema, vošlašema. kor zdaitim, mijan
tepkais ez suttši da každei jamšikliš bergedisni kiš-šizim tšelke-
vejen.

61.

kolko-sšān mijanes istisni purjašni, kujim tom morteš, karšān
ještšē ko-min vers saje e ž - v a kiltid ž e t e n e t š ulē.
seni mi purjašim eti nečet. berekšis veli toilalam kerjas, med mu-
nas voččē kerjis. a mi veli olam beregas lis-tšomjin, barakis abu.
olnis seni zev dele, veli nomjis zev una da. seša gortē kaini oz
ledžni, tšekteni udžalni. a mi velim kujimen. seša asilnas tšet-
tšim da dumištīm gortē kaini. seša bagirjas vaas šiblalim. da mi

pišjim beregtis gortlan poden. a kajigas-ke šuran, kuteni da ber
bergedeni. seša beregtis pišjim. a kole vudžni e ž - v a se, a vudž-
ni ni-nemem. e ž - v a is zev paškid, i džid. seša beregas omelik
piž-šoi seni kuile, a pelisis abu. mi dumišt看 kītš-ke vudžni. vais
pīre zev jona pižas. mi pukšim kiken pižas, kutim vudžni. sinni boš-
ti zor. me zorjen sina, a medis zorjen bežale. seša kītš-ke vudžim.
vanas tiris pižis. koje-kak i vojim medar beregas, i tšeka ege vejei.
beregas vojim, edježik tšettšim da pižse settšē i enoltim. ašnim
pišjim beregas. kajim s i k t i v - k a r e. seni užim karin mame
tšoi ordin. seša užem berin asilnas tšettšim da poden gorte kajim.
gorte vojim ritnas. jona i mudžim.

62.

batē mene katedis ker kiskalni (das-kik ares veli) n u k t š i m
zavod vere. seni mi kiskalim ker nur vile, veli kiskalam mi i ve tš am
kerse aslanim drevnasa sušedjasked. seni mi veli olam barakin, das
morta vela. asilnas zavtrekaitam da munam ker vetšni da kiskalni
lun-tir kežle. kerte ve tš igen ke džid povodžais da bijašam i džida
da šondišam bi doras. šondišigad kor zev ke džid, i džida pestan bite.
da šondigad kodlen gin-sapegid sottšema, kodlen pindžakid sottšema.
seša barake munam ritnas da tolke vek demlišni love. seni mi olam
muked dirjis lun kižjased ž. gorte ogei lettšilei. turunte da nante
katedam una, med tirmas dir, undžik verman u džalni zarabotka, tolke
gorte lettšilam da pivšam da lun kik kujim olam gortin. mesjasli
kiskam turun da pes vajam, med mediš kailig kosti tirmas. tel bi d
ta dži u džalam verin lim silte džis.

63.

ko-miñ etikeð vojn kolko-sšāñ istisni tulisnas mijanes purjašni stavse tōm jez, niļjas da zonjas, kodi kolko-zin svobo-dniñ jez. mi kajim splav vile l u d - v o ž jile. mi seni kataitim ker vaas. olim seni lun das. seni mi veli olam barakin. tulisnad zev gaša. vais zev iðšid loji, limjis edje sili. vaiz zev edje vizulte. kerte toilalan beregšid da siðši i kilede. a mijanli seni, tōm jezidli, tulisnad zev gaša, lunid miðša kor. tolke uðšalam da gudegen gašet-šam da olam. ritnad uðš berad barakin gudegašeni da niļjas jekteni.

kor kersē toilalan da zaporitšas kerjis ju vilas da kor toilalni kutan, kor vejemid ker kostas. etikiš asilnas (keðšid veli zev vais) mi kutim kiken vudāni vase kerjen. ker vilas pukšim kiken etar medar ponas. kor beregas vojim, zurgišis kerjis beregas etar ponis. seša mejam tevarišid tšetšištis beregas da me loji ber va-šeras. seša kerjis kutis bergalni. seša me ker vilšis uši vaas. seša veji. kaini og vermi. ketaši, stavis loji va, paš-kemei i sapeg tir va. seša mene vais kilede, keðšid mene boštis. seša kiskisni tevarišjas bagiren. jona že seki me kinmi. seša pertšiši paš-kemes koštini. tevarišjas bijašisni meniñ šondini. bi doras me koštisi i ber zavoditi uðšalni.

seša niļjasid zev jona vejaleñi, bid lun vejemaš. etikiš veji mejam batē vōklen nilis. seša med tōm mort ušketšis sijes kiskini vašis. seša konjašis aštšis da ollan juren ker kostas veji. seša petis aštšis. seša sili bijašim koštisni deremse. seša bi doras sijē zonmis pukšis. miškis košmis deremis. seša ezjema gumažnej deremid da beregtis kotrale garkaitē: "oi, deremei sottše!" a jezis beregas gorzeni sili: "ber vaas pir, meDkuse!" seša etik munis, kotertis da kusisni deremse.

seša mi setiš kerse ponalim kataittšemsē. kor stavīs kerjīs kataittšīs, seša ritnas zev jona zerni kutis. vais loji zev iḍḍid. ne-kuṭšēm bereg oz tidal. vais loji jagiš jagē, munni ne-kittšē. seša mi aslinim setiš kiltnīs veṭšim pur kerjīs. seša petim kiltni. beregid ne-ken oz tidal, kittšē i nuē vais. a ti vileḍš s i k t i l doreḍšīs nela-min nōl vers kole kiltni. seša kiltigad vaid iḍḍid. seni veli melniṭša. a vais melniṭša poskas iṭšeka i oz inmi. a seti kolē pos ultis munni purjen. kor mi settšē vojim pos doras, vais vizulte zev edje. mi edjenžik ušketšim, pur vilas vodim. purjīs pos ultis kor munis, va pitšētis stavse gudirtis, mi kuḷim pur vilas, stavīs keṭašim, kodi uši vaas, kodi kiltē siḍži ušema puršīs. seša ber kiṭš-ke beregas petim. a beregis abu koḷema, tolke keni vilin mesta, settšē kolištēma kos-inīs. seni i mi koštīšim, bijašim. seša jagas vase ujim poden. jagas petim, koskeḍš loji vais, bara stavīs keṭašim. seša jag vilas kajim veras da bara bijašim. seni loji koštīšni. seša koštīšim da munim m o r o v e. seni ušim barakin. seša askinas gorte kajim poden iḍḍid-lun kešlē. gortin prašniṭšaitim iḍḍid-lun.

64.

splav vilē munim kolko-zšān, das-vit mort moṭ kilēdni m o r o v e. vais košmis, da kerjīs stavīs košmis beregas viḍš vilas. seni mi uḍḍalim. kersē bara loji kataitni beregšīs meḍ-pel vaas. seni mi toi-tim, uḍḍalim, gudrašim naitas teliš tšēš. a mi olim barakin m o r o v a s. lunnas uḍḍalam a ritnas kor miṭša povodšais pud-bolašam, vorsam, tom jez-tšuker. seša kor kataittšīs naitšīs, seša kilēdim

stav kerse t_i vil_e s i k t i l doras š o š k a ul_e. seša mi kutim olni š o š k a in kvarterain. sešari vetlam uđđalni. t_i vilas kutim purjašni. kodi peslale ner, kodi purjaše. seni mi uđđalim das-kujim lun, purjašim. seša purjašsis. da kiledim purse s i k - t i v - k a r_e leaavode. seša settše zda_iitim purse i gorte ber kajim.

65. mes viđžem

mi etikiš arnas nujim mes viđžni, tšelađ-tšuker, l o k - š o r_e jer_e. meste nuvam da jertalam jeras a ašnim bijašam zev iđđida da seni vorsam da pežalam kartupeļ. da tšelađid tolke baluteni seni lun-tir. a zoredjas poštemes. a munigad bađidjas da mamidjas šu^veni: "zorette viđže bura! ene verde mesjasli!" a mi tšelađ-tšukerid vorsigad pir i vune zoredid. mukeđ dirjid mesjasid zorette šovasni. da tšut oz kišši, tolke mukeđ zoredas kol_e turunis jilas, mesjasid šovasni da. gorte vajam mesjas da bađidjas ju^valeni: "zorette ene verdei?" a mi šu^vam: "eg_e, viđžim bura." eš-ke zoredid džinjis birema, tolke mukeđ zoredas kol_ema piñ da piked. bađid kor geger-voas, vittše, matke: "stav zorette verdemid, lešakjas! a telnad-ne meste mijen kutam verdni, telid ved mi kuša!" nu^van bura jerad da bara i vune vittšemid.

mi seša bara nu^jim l' o k - š o rad med jer_e mesjaste viđžni, ašnim bijašim jag vilas, zev gaža jagis. mi kor mesjasse nujim, jeras jertalim da poštšez gegeriz gegertim. da tšelađjas šu^veni: "kot-ke vetlema ku^tšem vodž!" lis-vase kiskema, a jeris etar ponis zev lok, rošši da zev tšekid poneļ. kor gegeriz gegertim, loktim bi doras da tšelađli vištalam mukeđisli: "kot-ke vodž vetlema ta-lun."

seni veli kik pon đerevnaš. etikis veli i¹tšetik ki¹tši, a medis veli i¹džit pon, periš. mi seni, tšelad-tšuker, bi doras vorsam, a-
valam. kodi pežale kartupeł, kodi luk, kodi ni¹tšken kurittš. mi
seni olim asilšani¹d lun-šer gegere¹dž. mi ni-nem, oğ duma¹te,
vorsam da-i tolke.

a kodi veli i¹džid, periš ponjid, ulttšig tinji gorte pišjis,
bežse sitanas šujema da. seša drug mi-ke mesjas kutisni stavis zev
jona oksini. da stavis koterten¹i zavor dorę bi doras. seša stav
meskis tšukere¹ tšukertšisni. seša veli seni zev i¹džid šed-šera
mes, j o g o r - p a r elen. sije mesjaz gegeriz geger¹tis da zev
edje veras koteren piris. a veras seni toše oksę eti mes. a bi dorin
tšelad stavis tolke avgeni (~avaleni), berdeni. i vorsemid vuni. a
i¹tšetik ki¹tšijid tolke sije bi geger gegrale da želske-ulttš. seša
veršid kor meskid kotertis, peteni veršid kik mes. asilnad kor ki-
tšoltim, lis-vate veli kiskema. sije velema oš. seni i kuile velem
po¹tšez doras tšekid inas. seša lun-šer gegerid meste kutema. kor
meste kutema, oksini kutis. meskis okeste, a oškis ešše edje okeste.
seša kor meskid loktis, sije oššis ber minema. loktis zavor dorę.
stavis vir. med meskid, i¹džit-šera meskid, meadema. seša edježik
leđžalim mesjasse, gorte nujim. gortin oz veritni, mi¹ taje gižja-
lis oš. šu¹eni mušikjas: "ti baluitemnid, pu peredemnid mes vilad."
seša vidlalisni buržika. seša i tedisni, mi¹ gižjalema oš.

mi tšelad dirji arnas jagę munam. kor pražnik, unaen tšeladjas
tšukertšam da veras bijašam, seni vorsam da balu¹itam. puška-puła
džurtam lijšini vorsni. da urjas vijalam kijam beğgen. pu jilas
kajam. seša beğnas kutškam urisli da veškale kor, uše, kulę da. a
muas seni tšeladjas kutasni mukedis, med ponjis oz šoi, med oz ko-

šallī kuse. seša siđži mukēd lunnas lun-tir kotralam ur beriš. sije putis tšettsale puis puē. a mi sijes vetlišam da liilam izjen da begjasen, med uše puisis. kodes kijam, seša kuse kulam da jaiše ponli šetam šoini. a kuťšikse gorte nuam, koštam, pitškas šujam turun, ber vetšam tšuťšola ur.

ritnas vorsigad jagad mukēd lunnas on i tedli, lunis munas, pendas. a gortad baťidjas da mamidjas koršeni, viDtšeni. "mijan ta-lun ez lokni tšeladid?" grezdađ ju ašeni sušedšid: "mijanliš ga bese en adžilei? ta-lun bara abu gortin. ujaleni, ken-ke vek vetleni." seša loktan gortad. viDtšeni, leškeni mamidjas. a menē tolke vidasni, a ne-kor ez neitlini mame ni baťe. a mukedes vek dubiteni, neiteni mam-baťis.

67.

mi tšelad tšaste arnas vetlam jage ur kiini. etikiš munim, zev una tšelad, zon pošid. seša ur adžim, seša kutim sijes urē liilini palitšjasen da izjen. liilim, liilim da vetlišim. seša etik kajis puas da beggen kutškis urse, uris tšettsištis med puē. puassā ez vo, uši muas. mi, dava, kotertni staven ur beršis. seša urid kutis kaini puē. a mejam veli kirimin zor. zornas kutški urse. puas ez veškal. a etili veškali niras zorjei. sije loji stavis vir nirvomiš. seša kutis berdni. seša sijes seni miššedim da deremjas ko-

šalim da kertalim. seša bara ur beriš vetlišni kutim. seša urte bara vijim. ritid bara i vojis. gorte kole munni, a to pmdan da batidjas vidtšeni. seša munim gorte. ta-lun ege nin pmdettšei.

68.

me kaji níuk tšim zavode prašni tšaitni getir vež-an orde. i seni že veli oleni mamelen kik tšoi. me naje orde kaji prašni tšaitni prokopi-lune. me sen bura prašni tšaiti, vina juji. seni me oli rite dšis. kesji seni užni zavodas vež-an ordin. no mejam kod dšišema da voinas kod-jurnad gorte pondišema lettšini. a gorted š lettšini šizim vers. me lettši. a lettšemse og prameja tedal, kod dšišema da.

velekas vo dššema s i k t i l bereg doras, dšik va doras. sadmi da vi dššeda etare medare. etaras va. me povži. "keni me? ki dži me tattše voji? veli zavodin, kesja užni." a vi dššeda, da s i k t i l beregin. tšettši, dumaita, kodare kole munni gortlane. seša sulališti da dumišti gort-tuise. seša kurittši i mede dšši gorte. seša lettši perevožed š da gore di: "vu dššedei mene!" a perevožšik šu: "mi ta vo dšša vetlad voinas?" "vai, edje žik vu dššedi kinma, pekmetla boštis. velekas užšema." seša perevožšik vu dššedis. seša edje i gorte muni. gorte voji. getir šu: "bara en už, voinas vetlan!" me šu: "užšema velekas, ok ted loktemes." "keť ušan vaas, voinas vetlan. a tšid veli kesjan užni, a en už."

69.

me kolko·ze piri kiš-ekmised vojn arnas. a veljasis veli poka sije telnas as ordin. seša telnas kajim verē ker kiskalni k e t - š o r (< k e t š - š o r) jile. a veli kersē kiskalam l u d - v o žje. kiskiniš veli kekja-mis vers. mi seni kiskašam aslanim kolko·zšān, das-kekja·-mis vela. kersē vetšam ašnim i kiskam. seni mi kiskašim tel-bid tulisešdžis, lim siltešdžis. seša tulisnas let-tšim gortē. da tulisnas velse ada itim kolko·ze.

seša kutim uđžalni kolko·zin. id keđžigen veli povodžais mi-tša, žar. seša veli durmalemas ponjasis. a me tulisnas muni splav vile. batē koli gortē uđžalni. seša jableg puktigen gord diniš gerema gratsē. seša velse domalema poštšese karta saje. seša velem vetledle dur pon. seša velte mijanliš purema. a ašnis abu adžile-mas puremse. seša jableg puktem beras veljasse stavse leđžalisni jage vela vile šottšini. seša veljasid vetlisni jagas jableg puktemšan da koškem putškitedž.

seša me lokti splav vilis da ki-min-ke lun uđžali kolko·zin. seša mene bara mededni kutisni splav vile s i k t i v - k a rē. seša me piddi munis batē splav vilas. a me koli gortē uđžalni. seša jagiš veljasse koršim, vajim stav velse. povodžais zev mi-tša, žar lunjasis. kor velse vajim, germi kutim, koškem putškini. koškem gerim kujim ti noł lun. si berin mugritim jableg mijan velnas. seša velse nujim kuk-jere, med šottšas. a mi staven kolko·zšān jezis šabdi pitškiš jog vesalni. a etik detinaes istemas kuk-jere veljasse vetlalni jage vela vile. detinaid vetlalas veljasse da sije oz i geger-vo ni-nem. a mijan velis velem jeitalē, jeimema. leđžigas veljasse bidenes kurtšale. seša mi loktim šabdi vesalan-iniš.

ritnas kolko·zin vetšisni sobra·nne. sobra·nne vilas loktisni p a d ž g ašan sobrañnes vetšni. a me, tom mortid, sobrañne vilas

eg mun. mem tom dirjid sobrañneid oz interesuit. a tolke menim ritnad gulaitni, da dumaitan miťsažik niljas. kor sobrañneis ponašis, petisni ker-kašis iľlaas da tui kušais loktenj jaGšan vel das ki-min. a mijan seni velid tšetš beršis lokte da biđenes kurtťšale. seša mene goredisni: "g a bε, velte kut da dodđal da p a d ž g aε nu tajε sobrañne vetšišjaste!" me koterti vel kutni. vel pišjis g a r j alaň tui kušais. keressε kajis u l i, t š u r j iľε. me vetťši vel beršis. vel pišjis pir vođšε g a r j alaň. me ber ber-geđťši, lettši grezde. velid ez šed. no munasni poden.

seša aski peteni itškinj pervoi kosaen. seša me ritnas vodi gorte saraje vonje. a ritnad gulaitan tom dirjid da asilnad užnid lešid. mane leđžalema mesjas a me vek-na uža. šondis vilin nin. seša sad-mi da kot-ke koterte lokte mijane. kiľťšε posked zev edje kajis koteren. jirkedis. seša mene goredis: "g a bε, velid jeimema, tšetťši edje. kesjeni tene sude šetni. g a r j aň asilnas mesjassε velid kurtťšalema k e đ ž - v i l i n š i d e r - e n d r e i ešin ulin. messε kurtťšalema š e r a - š t e p a n l i š . i kurtťšalema š e r a - e g r e s (š e r a - e g r ε l o v ε š e r a - š t e p a n l e n m oň). seša kutema vetlišni tšipan beriš. seša tšipan beršis vetťšema š i - d e r - e n d r e i l e b - u l ε . s e t t š ε p e d l a l e m a š . s e n i e n i v e l i d . k o l ε k a i l i n j e d j e n ž i k . " t a j ε v o l i s , v e ž - a n ε , v i š t a l n i s m e n i m .

seša me tšetťši da kolko·z pretšedatelli da tšetovodli vištali da seša mi kajim g a r j a d v e l d i n a d k u j i m e n . a k o l k o · ž n i k j a s s t a v i s p e t i s n i i t š k i n j i . z e v m i t š a p o v o d đ a i s , g a ž a , š o n d i a a s i l i s . s e š a k o r k a j i m v e l d i n a d k u j i m n a d d a š i d e r - e n d r e i l e b - u l a d v e l i d k u i l ε , v o d e m a . k i k n a n v o d ž k o k s ε s t a v s ε k u r t ť š a l e m a , š o v e m a a t š i s . n e - k o d n a n k o k a s n e - k u t š e m t š i g n i k u t š i k a b u k o l e m a n i , v i r o s p e t . t o l k ε s t a v i s b i g . s e n i t u p l a š ε . s e š a t š e t o v o d e s i s t i m p a d ž g a p o š t a v i l ε k e l e g r a m m a š e t n j k a r ε v e t - r a t š l i , m e d l o k t a s v e l s ε v i d -

seša n^{ol} lun miš^{ti} loktas vel-felš^{er}. seša ber gute kodjim da leptim. vundalis velte, vidlalis jur-vemse da girk-pitš^{kess}e. seša mededisni vidlalni v e l e g d a e. seša loktis v e l e g d a šis etvet, oz nin pravittšⁱ, sevšem durmema. seša bat^e loktis splav vilis. loktis da velid abu, lijim. loktigas kariš u^džalan-inšis, vasis zev una šitets, premiruitemaš u^džalemsis.

70.

mame tšoi^{len} pi, sije veli ol^e mijanšanⁱ veti-min vers sajⁱⁿ verin. tolt^e seni pir kiš^{eni} žverjas, ketšjaz da urjaz da šela, tar. etikiš naj^e munasni kujim v^{ok} ši-tui kiⁿⁱ. seša adžasni oš da dumaitasni kujim v^{okid} liⁿⁱ. a ašnis kijemaš zev una dozmor, šela, tar. zev giriš-nopjaeš. etik v^{ok}, i^džidžik, areš das-vit, kikis i^tšeteš, areš kekja-mis-ek-misa^{eš}. seša ošte lijasni vintouka^{en}. seša oškidli veškale trazu, girk p^{ir}is munas pulais. seša oškid rañittšas da vet-tšini na beriš kutas. a naj^e kujim v^{okid} pišjiniš oz vermini kotert-^{niš}, nopjis i^džid da. seša oškid kutas suni. seša naj^e džike^{aš} mu-^džasni. a i^džid v^{okid} šu^v i^tšet v^{ok}jasli: "davaⁱ, pu geger gegra-lam!" a kik i^tšet v^{okid} berdni kutasni. oškid vetš^e, stavis vir, kiknan boktis pete. seša oškid mu^džas a^tšis da va-guran^e vodas tuplašni, virse požjalni. seša oškit^e kol^e, uš^e, kul^e. seša naj^e kujim v^{okid} gortas munasni da vištalasni jezisli. seša munasni staven oždinad. da kodi kutškal^e pi^{nas}, pi^{nse} tšegjaleni. "te menšim šojin meš!" kodi kutškal^e, kittš^e veškale. bidenliš šovalis taj^e tšertid. seša kulisni, vajisni gortas ku^tšik^e i^jat^e.

71.

mijan *đerevnaš* kik vok da *žat* kujimen *telnas* *munasni* oš *kiini*.
ađžasni ož-gu. *seša* *kičšalasni* *gegeris*. *seša* *etik* gu *voms* *tupkas*
tšun-puen. *seša* *medis* ošte *sučškas* *guas*. *seša* *oškidli* *omeļa* *veškal*.
oškid *ušketššas* *petni* *gušis*. *petas* *gušid* da *ušketššas* *mortjas* *vilad*.
seša *etikes* *kvačitas* *lapanas* *miššaniš*, *žatte*. *seša* *kutas* *seni* *žatte*
oškid *plastaitni*, *neitni*. *miškas* *kuttšišas* *lapanas* *peļ-ponas*. *seša*
mužikid *sije* *viđžedlas* oš *vilad* *miškas*. *oškid* *lapanas* *kvačitas* *tšu-*
žems. *stav* *tšužems* *košalas*. *seša* *sije* *settš* *virnas* *tiras*. *etik*
mužik, *silen* *šurinš*, *ušketššas* oš *vilad*. ošte *kvačitas* kik *peļedis*.
a *med* *vokis* *sučškas* *bokas* *šelemas*. *seša* ošte *vijasni*. *a* *žatid* *kule*.
ošte *kulasni*, *vajasni* *gortas* *jais* da *kučšiks*.

72.

me *muni* *etikiš* *mes* *koršni* *ritnas*. *mijan* *veli* *kujim* *mes*, *kig* *gerd*
da *gerd-viša*. *jaGtis* *korši* *ritnad* da *ez* *i* *šurni* *mesjasis*. *lokni* *loji*
gorte *mesteg*. *askinas* *bara* *munim* *mes* *koršni*. *koršim* *lun-tir*, *bač* *i*
mame *i* *me* *kujimen*. *ez* *i* *šurni*. *oleni* *mesjasid* *jagad* *ilijn*, *vers* *kvait*,
šišim. *mijan* *mesjas* *užleni* *jagin* *noled* *voj* *nin*.

seša *bara* *munim* *mes* *koršni*. *kajim* *š* *e* *D* - *š* *o* *r* *saje*. *seša* *seti*
koršim *veš* *jaGse*. *ez* *i* *šurni* *bara*. *seša* *munim* *m* *i* *k* *i* *p* *e* *r* *dine*,
seša *kutim* *m* *i* *k* *i* *p* *e* *r* *šan* *lettšini* *k* *o* *r* *t* *š* *i* *m* *e* *tui* *kušais*.
seša *tui* *kušais* *lokteni* *das* *ki-min* *mes* *mijan* *đerevnašalen*. *me* *mameli*
šu^v*a*: "*mesjasis* *lokteni* *p* *i* *l* *e* - *v* *a* *š* *k* *alen*. *e* *đ* *a* *i* *s* *beršis*
tšetš *lokte*." *seša* *mem* *matiššišisni* *mesjasid* *sažen* *noļ* *ki-min* *ilaš*.
seša *mesjasid* *tui* *vilšis* *pašketššisni*, *kor* *mem* *panid* *lojini*. *kutisni*

jiršini. a nilid, kodi veli loktē meš beršid, seša voši, ez lo. a me gorza: "mamē, kittši-kē voši nilis, ez lo!" tolke me muni mešjas dinšis sažen kik kujim, seša mešjasid bara tšukerttšisni i kutisni munni vođžē tšukernas. a baťē veli veras bokin ne-ilin tuišānis. seša baťē bara gorzini kutis: "kittšē mešjasse nu'an, k u š m a - v a š ē?" seša mešjastē pir nujisni podanas k o r t š i mē. seša seni mešjastē lun-tir nolledlisni omeljasis. i jiršinīs oz leđžni mešjasse. tolke panid lovan mort, pašketšilasni jiršini. a mijen preditan meš dinšis, pir i tšukerttšasni.

siđži i pir vetlisni riteđžis. seša ritnas loktisni gortšān meškoršišjas i nujisni gortas. a mijan mešjas ez-na šurni. seša k o r t š i mšān kajim ber jagas p e l a - š o r b o k e. setiš šurisni mijan mešjas. seša nujim gortē. užisni nōl voi gortē voliteg.

73.

važēn mijan mamelen baťis ollema bura, viđžlema una meš. a jezis velem vežalēni bura olem vilas. seša sušēdis velem zañimaittšē jeretnītšestvoen, meš peľjas vundalē, med mešjasis sportittšas.

seša etikiš voinas kutasni mešjasis zev jona oksini karta vilas. seša petasni da eťi peľesē karta vilas tšukerttšasni. seša kor petasni karta vilas, seni kañ. seša kañid pišjas. askinas mešjasse lištini lettšasni da geger-voasni, mi meš-peľsē, vundemaš eťi mešliš. seša kor meš-peľsē vundasni da džikeđž oz oređni a sijes peľjilse (oređemse) kolē pē vundini džikeđž. seša asilin patšte kor lomtan, sije meš-peľ vundem jilte kolē šibitni patšas, kor žara lomtišē. sije kor sotšini kutas peľis, seki kodi vundas, dolžen lokni. kor loktas, os kol leđžni, med ber mune. seša kor sotnid šujasni, seša loktas sušēdšis babais, kodi jeretnītšestvonad zañimaittšē.

74.

mijan ġerevñain, ž u v e d i n, v e l i e t i m u ž i k. s i j e v e l i o l e
s e p - j u d o r i n, d ž i k s e p - j u k i r - k e t š j i l a s. s i j e s v e l i
š u v e n i k u ž m a - e l e e n. s i j e v e l i v e k s u š e d i s l i š, k o d l i š
š u r a s, m a t š k a l e i ž j a s. s i j e j a g e m u n a s i d d i d p e š t e r a š a s d a t š a k
v o t n i. a t š a k p i d d i v e r š i s l i l l e r u ž j e e n i ž j a s j e z i s l i š. t š a k
p i d d i v a j e j a i.

seša arnas etikiš mi kutim tetššini šu. seša veli jagin pašna
vilas šu. sije šuse kor kutim kiskalni, tetšni šorome, a mijan batē
da med mužik veli tetššeni šorom. šoromse tetššigen batē šu^vε: "kol-
tais ku tšem taje tirtem, stavse šir keralesa šepse." seša tetššigad
ez i geger-voni, mi šir keralesa piddi tetššisni. a vele m sijes šute
pašnašid mu vilas suslanšis k u ž m a - e l e i d v a r t e m a v o i n a s v o n
vilin neške n š e r s p a s - v o j e. seša ritnas munisni e l ε ordas
šoBšini. a me peti ritnas ritjišni gulaitni, lettši grezde. seša je-
zis šu^veni: "k u ž m a - e l ε o r d e m u n i n i š o B š i n i, v a r t e m a š u t e
mijanliš kolkozidliš." seša me tšetš muni setšše s e p - j u s a j a d.
seša munemaš e l ε ordad šoBšini d n o l m u ž i k i m e t š e t š m u n i. k o r
naje munasni, e l e i d s a m e i u ž n a i t e r i t n a s. s e š a p i r a s n i k e r - k a a s
d a e l ε š o v e. s e š a k i r i m š i s p a n i s u ž e, p o v ž a z d a. "m i, e l ε,
t e o r d e l o k t i m š o B š i n i!" e l ε t š e t t š a s p i z a n d o r i š d a p e t a s i l l a e.
illaas veli silen gigna. a gignaas saraišānis rož, velisli turun-
šetan-rožis. sije kesjas rožēdis kaini sarajas, da oz ter rožēdis.
seša ber bergetššas gignašis, kajas kiltšē vilas. a kiltšē-ponas
sulalē mužik. seša sarajas kesjas kaini zadnei e d š e s e d i s. s e n i b a r a
mužik sulalē, bara oz ledž kainid. silen sarajas velema ružje. kes-
jema ružjenas liilini. seša ez vermi kainis. seša kiltšē vilas petis

da tšəttšištis kiltšə vilsānis muas da pišjis gortšis kemtem i šap-
katem et-pelsa derem kežiš, siđži i pišjis veras.

vettšisni kutni da ez šur. kemtem da edje kotertis. seša me ko-
terti konušnas vella. muni, dođđali veli kolko-zlen už, zev iđžid,
jon. seša sijes dođđalim, kelega-puksim nolen. vettšim e l e
beriš. vettšilim nol vers, da e l ete ege adđžei, vojis pemid da.
seša ber loktim. e l eliš šobšim. šuris gid kossis iž-ku nol, lii-
lema ružjeen, munema piris kvež. seša pos ulšis šuris mijan vartem
šepa šuid, vartlema šute da.

seša e l eid pišjas da munas t š u k l e m e tetsa ordas. seni
paštašas, kemašas, ružje boštas i loktas aslanim jagē ber. a gortas
veli voinas kijedeni. me tšetš kijedi voi nol ki-min. e l e ker-ka
dinas kijettšim, kor loktas gortas, kutni. seša e l eid etlaašasni
nolen španajasked. najē ižjas natškalasni da lettšēdasni karē vuzal-
ni bazarē. seša loktasni. etikliš g a r j aiš kumsē petelektis pet-
kedasni, keluiš nu^valasni stavse. seni matin veli lok ker-ka da
ker-ka gebeštšas velema gu. guas šujasni.

a me g a r j aas niljasked uži. seša kik tšasjn voinas veli let-
tša gorte. da kot-ke šutlale. me eg nimanne boš. šutlalan i koti, me
muni seti lem-pus dintis. a seni i kumid. velem samei nuvaleni ke-
luite. me lettši gorte. askinas kaji g a r j a da šuveni: "kumsē
petkedemaš g a l e - j o g o rliš." seša koršisni da kelujid ber
šuris lok ker-ka gebeštšis, gušis. guas kelujisked seni tšetš etik
mužik i eđžes-peljēn velkjema. seni mort kuile. seša g a l e - j o -
g o ris koršni kutas, piras ker-ka gebeštšas. seša eđžes-pelte lep-
tas, seni kuile mort i kelujid silen. mortid tšettšas da kutas piš-
jini. seša j o g o rid kutas sijes. j o g o rte stavse gižj alas,
kirimse i tšužemse. seša settšē tšukertšasni sušēdšis jezis. seša

sijes španatē nuvasnī šel-sovetē. settšē arestuitasnī. seša voīnas sijes viđāšnī kutasnī vit šel-ispolnitel'. seša voīnas staveņ onmeš-šasnī. a sije španaid pišjas. seša oz i adđžilnī.

75. purjašem jīlīš

mijanes kolko-sšān etikiš istīnī kutisnī splav vīlē š o š k a ulē sāmēi iđāid-lun kežlē. a lettšīnī đele, gortin prašnik, okota prašni-tšqitnī tom dirjid. seša kutisnī mirden istīnī. seša mi kujim tom zonjas da kik nil medim purjašnī. a munnid diš. a lettšīnī ilin poden. seša šu'eni: "n e š ain seni s i k t i las šibdema pur." seša mi settšē kajim asilnas. gortiš boštalin nañjas, kolkjaz da vīj. seša kajim n a š a'ē. seša beregas viteņnad. lunis zev gaža, šondia, žār. mi beregas vodalim da olim seni riteđžis, tuplašim lug vīlas. kolkjaz da vījjas, stavse šojim. seša rītnas pemdis da ber gortē lettšim. seša gortin pretšedatel' juvalē: "mija ene mune, ber loktid setiš?" mi sijes perjedlim: "purjis ez šed." a eš-ke mi ege i zavoditlei purse perjini, lettšīnid diž da prašnik kežlad.

76.

mi kajim ker kiska.lnī k e t - š o rē (< k e t š - š o r). kajim mi kiska.šnī kolko-sšān mord das ki-mīn. telnas seni kiskašim. veli kiskašigad olam barakin tom jez stavis. olam zev gaža. rītnad kiska-šem berad tolke gažettšam gudeken. niljas seni tōžē veli uđžaleni veras.

seša seni veli stoleveji. stolevejas uđžalē veli eti nil. seša mijanē barakas volīllē veli sije nilis. seša me tedmaši sije nilis-keđ, lūbiti. seni me oli tel bid. a sije nilis mijanšān šišim vers

sajis, p a d ž g aīs, t š i b i ņ - k e r e siš. mi verad kiska-
 šigad sije niliskēd pir gulaitim. seša tulisnas limjis silni kutis.
 seša lettšim veršis gortē u d ž id-lun kežle pražni tšaitni. limjis
 silis da oz poš kiskašnis. stavis loji va tui kušais. seša gortē kor
 kutim lettšini, nilid koli veras, stolevejad. seša mijan lettšigen
 berdan koti, gāštem sili loji. seša mi gortē lettšim. gortin pražni-
 tšaitim u d ž id-lun. seša gortin olim lun das ki-min da munim purjaš-
 ni l u d - v o šje. seni mi kajim purjašnid kolko-ššan unaen. seša
 mi veli olam purjašan-inad barakin. sije menam pedrugaid bara u d ž a-
 le stolevejin. a ritnas pir loktē u d ž beras mijan barakē uānis me
 dine. a mijan drevna-iš niljas tōžē emēš. seša sijes pir videni.

mejam kodi eni getirei, veli sije tomšan pedruga. a me veli pir
 gulaita kotkēd šuras, kodi mi tšāžik nil kašittšas. menē sije aslanim
 drevnasa nilid, pedrugaid, pirša vide meDkēd gulaitemiš. me sije
 p a d ž g asa nilidkēd gulaiti telšanis da gožome d ž is. seša splav
 vilšid loktim gortē. kutim u d ž a-lni kolko-žin. ritnas petan ritjiš-
 nid da niljasid loktasni grezde, tšukertšasni. tom dirjid gažed-
 tšan ritnad. zonjas gudekašeni. niljas jekteni. seša ritnad gažet-
 tšēm berad munan niljaskēd uāni.

a sije p a d ž g asa nilid me dine loktē p a d ž g ašānis bid
 rit. a loknis zev ilin, šišim vers. seša muke d dirjis uāni piram
 kittši-ke sušed orde. seša asilnad uššas dir, šondiis petema, vilin.
 zev gaža asilis, šondia. mi petam ušan-iniš. menim ved aslam drev-
 naad matin munnid gortad. a nilidli kole munnī šišim vers. me gortē
 muna asilnas. mamē tšettšema, pežāšē. menē vek vide niljasiskēd gu-
 laitemiš, vidtšē p a d ž g asaiskēd gulaitemiš. a ritid voas da
 bara i loktas p a d ž g asaid. seša i aslanim drevnasa pedrugaid
 sen-žē. seša sijes p a d ž g asatē vek videni. seša me p a d ž -
 g asa dinšid dugdi. loktas ritnad da me sike d og mun uānis. seša ber

munē p a d ž g aas berdiG tiri. seša užlini kuti meDked. sijes e-
nolti džikeđš. seša sije nilid kutis nebašni. seša meniṁ javitis
aliment. a mene gortin mamejas videni: "bladtē adđšemiḁ gulaitniḁ!"
seša kagaiš kuli.

77.

važen mijanšan veti-min vers sajin peṭšenokin oleni n i l i -
đ ž aṁ verin. važen seni velema zev una oš. loktenī ošjasis voinas
pramu ešīn-uleđšis. i voinas pīreni kartaas messe šoini. etikiš
voinas pīras oškis etili gidas. gid peteleksē košalas da ižjasse
gidas vijalas. a voina dirjid mužikjasid abueš, babajasšid oškid
oz i pol. lokte pramu grezdas voinas i lunnas.

etikiš leđšalasni mesjasse jeras ešīn ulas. seša oš loktas set-
tše jeras. etik baba adđšas, oškid kutas tšettšalni mesjas vilad.
etik babaid, kodi adđšas, šu^vē meḁ babali: "meskid neittše, eškid
tšettšale." seša munasni da oš mesjaste biḁse gišjalema. ošte kitš-
ke babajasid vetlasni. oškid pišjas veras. seša mesjaste vajasni
kartaas voī kežlas. seša askinas bara leđšasni. seša oškid bara
loktas settše. a m e l k e i - i l l alen velema zev iḁžid, šura
eš. seša etik mužik ož dinad munas tšeren. oškid oz pišji. seni pe-
rem pu, i oškid pu sajas pukale. mužikid munas. oškid oz i povži.
seša pu vomenis kutasni oškid da mužikid košašni. mužikis tšernas
eltište, sete, a oškid lapanas kvaḁite. a m e l k e i - i l l aḁ-
len eškis seni sulale mužikla-doras, ne-ilin. zev mištēma viḁžede
skermemen ošse. mužikid da oškid elttšasni, elttšasni, vek oš oz i
povži. seša mužikid šu^vas eškidli: "mi-ne-ša, biṭtše, si dira vi-
džedan?" seša biṭtšeid viḁžedas, viḁžedas da uškeḁtšas oš vilad,
muse kokištas da okeštas. seša uškeḁtšas pramu oš vilad. seša oškid

pišjas, ošte vetēdas pir. seša eškīd kor-ke loktas voinas ošte vetēdem berin. seša loktas da kartaas pīras. a tšīs e dšessē lukištas.

78.

me veli tōm-na, das-kik ki-mīn ares veli menim. mijan em s e p - j u ju. seti vōmenis zavodi-tisni pos vetšni. seša possē vetšigen tulīsnad seni zev gaša. a mi ritnas settšē veli munam vek vorēni. a mijan mamē tšoilen mužikis veli u dšale kužni tšain, dorē. seša sije s e p - j u poskad doras bolktē s e p - j u poskas.

a seni s e p - j u pos doras veli eti oliš. i silen kumis s e p - j u doras. seša kor sije vajas bolktē, seki kumtē vi dšedlas, ted-malas mestasē. seša voinas loktasni kiken velen. kumsē voštasni edessē klūtšēn. keluise i nānse stavse nuvasni gortas. seša askinas tšettšasni. kumad ni-nem abu, stavse petkedemaš. askinas kutasni koršni keluite da nante. a mi, tšēla d-tšuker ritjišim s e p - j u pos dorad da ege ad dšilei, kor i petkedemaš kumtē. sije, kod kumtē petkedis, love mejam dād. seša keša'inid, kodliš petkedisni kumtē, kutas koršni.

seša naje petkedišjasid rezvalten keluite kiskasni. a rezvalte ešin-ulas le dšasni. seša mužikid do d-tuišē līmšis meraitas. seša kutas koršni sije do d-tui šerttis rezval. seša mijan dādē ešin-ulšid meraitas rezvalte. seša sko dittšē. seša a tšīs munas šel-so-vete. a sek kosti dādēid rezvalte vundalas da šujas gid-kostas. seša loktasni. koršasni, šuras rezvalid. seša sijes kutasni kum petkedemnad šuni. a nānjasid oz i šurni. seša dādēid gortšīs piš-jas i eni vetlē.

79. *ıdđıd-lun*

mi tım dirji važen veli lišsam vek ıdđıd-lunlañ panid voi-bid
 šedunen ("tšuguniš kištēma"). mi etikiš tšukerttšim, tım jez, lišš-
 ni rıtnas ıdđıd-lunlañ panid. bijašim, kutim liššini n a z a r -
 j e rin. mi liššim voi-bid zev gaša unaen, tım jezid. seša liššim,
 seša etikiš zarađitim samej vitš-kojš eštiG kežle, zarađitim zev
 tšorıda va trapjen. seša mi sijes tšutkim džirid provolokaen (kiz
 sutuga). seša mijan šedunıd ez liji, a berja rožedis porokis sottšis.
 siđži petis šaris, ez i liji. seša etik tım mort boštis porok da
 berja rožedis kutis porokte šujalni šedunad. seša velem pitškas
 trapjeıd sottšē. seša porokte kor šujalis, porokid ezjis drug da
 sili nir-vomas stavis. seša sije gaš uši. nir-vomis sottšis stavis,
 tolke loji šed stav tšužemis. seša sijes mi kiskim va-guranē miššed-
 ni. seša miššedim sijes. a tolke a tšis ovge, berde. seša gortas ed-
 ježik le tššedim. a mi bara zavođi tim liššini. liššim vitš-kojš
 lokteđž. seša laktisni vitš-kojš. seša gortē munim, razed tšim. gor-
 tin ebēda itim. seša vodim šottšini.

80.

me ı tššed dirji bidmi zev tšijeba (~omełika), pir veli zev ı tššē-
 tik, tušaid oz i bidmi. ı tššed dirji me kor veli tımēnik-na, munasni
 bafejās gožomnad turun puktini. a menē kolasni gortē gort-olni (~gor-
 tin olni) da rıtnas iž da mes tšukertni. a meni m gortad olni gāžtem.
 kor bafejās loktasni viđž viliš, me vek vezjiša munni tšē tš, a menē
 oz nuni, šuveni: "nomjis jona šovas!"

seša mene baťe kutis nulillini viďz vile itškinj veleDtšini. mene etikiš nujis itškinj, da me itškinid og-na kuž. seša mene kutas ki-jed da velede itškinj. seša mene veledis lun-tir. seša me muďži zev jona, ne rad i vezjišem vilad. seša me kuti vetledlini itškinj tšetš. pir kutisni nuni. ber-vilad me kaťtša vezjišemšid. es kutni leďšni tšetšadi. Dked vorsnid. tšem uďžalni vorsnid lutťše velema. mi veli kor tšetšadi Dked vorsam, kor miťša lunis, šondia, žar, tolke lun-tir kupaiťtšam s e p - j uin da beregas tuplašam. kor baťe kutis nolledlini uďžalni, munan muked dirjis vased viďžjas vilad da seni ritnas nomjis petas da spokoī os šet, šov, keď berd. gortad loktan ritnas da baťeli šu'a: "me aski og mun, nomjis šov jona da, lutťše gortad olni!"

81.

mi purjašni munim kolko-zšan, kvait mužik, v a r i š - j o l e. mi settše kajim purjašni. i beďž kajim velen. a tulisnad vajd zev iďžid, pižteg ne-kittše munnj oz pož. seša i bas da va-doras seni emeš ker-kajas, olišjas. mi sešan bergedim veljaste a ašnim kolťtšim settše užni ritnas.

a seni veťšeni vek vina (samakur). a mijan ġeňgajas velini, i kutim vina juni, nebnj da. a kolko-ziš mijanli puktisni jai seni uďžaligad šoinj purjašan-inad. a mi vina jujigad jaitę pujim da biďse šojim. mijan uďžalig kežlad jajid ez i kol. seša seni olim sutki, vina jujim. seša askinas vase pižen vuďžedišni. seša kik lun uďžalim da bër gorte leťtšim. seša gortšan bara mijaneš istisni purjašnid. kolko-zin samei keďženi. a tulisid zev gaža. a purjašnid munnid ne okota, kole uďžalni kolko-zin. seša mijaneš kolko-zad ez uďžedni, bara i istisni. mi bara medim splav vile v a r i š ad. kutim kainj poden. a kainid đele, ne okota. seša munim k e r e s - u l e. zev

gaža lunis, kainid diš. seša vodim lug vilas. seni šovištīm. seša vodim da užīm.

tšettšīm da bara meḏetšīm kaini. seša munim i b ulē. a seni em ti, zev iḏḏid. seni i Bsa etik mužik tšeri kije. tšeris šede zev jona, zev giriš, miṭša tšeri. seša mužikjasidkeḏ pukšim settše ḏaḏe dinad. da dumištīm nebnī tšeri. nebm tšeri, kodī miṭša tšeri, giriš. seša pujim seni lug vilas. seša bura i šojim švežeī tšerite. seni riteḏšis olim. ritnas kajim v a r i šad užni. pemdigas vudžim s i k t i l sē pižen. seša barakas užīm.

seša uḏḏalni askinas petim purjašni, aslinim vetšni pur i kilēdni kareḏš. kik lun purjašim. askinas kešjam petni karē, kiltni s i k t i l kušais purnas. seša mijaneš dugedisni kiltemšis, vojis prika·z s i k t i l kušais leḏšni kerse molten i plitase leḏšni mortteg, med siḏši kiltas. mi lojim zev radeš, regidḏik minam gorte. a dešatnik šu^v: "vai, edje kerallei purse, med edježik tatiš osvoboḏittšas mijan beregiš!" mi edježik kerallim da leḏžalim, med edježik kiltas. setiš ponolim, stavse leḏžim vaas kiltni. seša ašnim lettšim gorte. kutim uḏḏalni gortin.

leḏašan-kiv

82.

1. bi-šeḏema, va-kinema, zarni-paš-kema. - samevar.
2. biḏ ker-ka·in borttem raka. - sije lovē miššan-tšuman.
3. biḏ ker-ka·in iš-ruš-ku. - ešijn-štekle.
4. biḏ ker-ka·in lemeš eškin. - patšer-vil.

5. bīd ker-ka·in oš-lapa. - patš tšiškitan lis.
6. bīd ker-ka·in oš-sitan. - patš-vom.
7. eti betškain kik-peles sur. - kołk.
8. gid tir iž da eti bež. - patšin pežaleni nān. bež love nān-zir.
9. karta dorin kik akan jekte. - vel-peł.
10. ker-ka geger gez garttšē. - ker-ka-nitš.
11. kitem, kitem, eđžes voštē. - tel.
12. kik-pela, nql-koka, kujim-veña. - pełsa.
13. ko-min mort varte, eti bergedle. - piñ da kiv, šovem.
14. vere mune, tupeš gilede, gorte lokte, tupeš gilede. - kok-tui.
15. želeb dorin teš-tašti. - teliš.

83.

šondi-banei olemei,
 kittšē sije kołema?
 settšē sije kołema
 iđžid sije tšojiz da.

84.

kiđži ovli požom-jagin,
 novli tšorid šera derem,
 viža gađž da keti.
 murtsa as-kok jile suvti
 uđž piriš pir i šuris.

85.

mīla te, šondiei, ver saje lettšēmid,
 mu vīle īstan šed voi?
 mīla te, mītša nīl, šoGšan?
 šoGšīni, berdnī oskol.
 kulemiš, šmertīš en pol.
 etīkes lūbitli, rađeītli, okalli.
 ket-ša mi olam šo vo.

86.

īlīn, īlīn, rotš k a v k a · zīn
 una, una kiššis vir.
 vojska vođšīn vėli variš,
 gerd opi·tser, komandīr.
 sije mijanes zev oškis.
 sen že šetis jon prika·z,
 med bīd kijīn vėli, vokjas,
 viļ ružjē· da patron-taš,
 purtesīn med leťšīd saška,
 koskē ešni revolver.
 "muname·i mi raglī panīd,
 petkedlam mi nali šer.
 ogē povžē, stavse pašjam,
 med eťša·žik lovē šoi,
 kodi koļē, boštam plēnē."
 vīlīn lebalis šet ķirniš,
 muiš adžis šojan-tor.
 "ķirniš, ķirniš, en-na radlī!
 ez-na lolei džikeđš pet.
 lebži, lebži komi muē!
 baļlī, mamlī juver šet,
 vištav mejam getir-pulī,
 med oz vittšis mēnē ber.
 mēnē getralis tan sabļa,

voššis zonlen mores-šer.
 kiđži ponda tani olni,
 kitš-pu-tevked pondam šilni,
 kiđži ollis komi-mort."

87.

komi mu kuža me muna.
 gegger sulale šed ver.
 veris, veris vilti una.
 siš unais os ter.
 adđža: seni miťša požom.
 vile leptema nin jur.
 turi koknas nurne loje.
 gegger zilge šela, tar.
 kejin pinse jire vetle,
 aslis korše kinem-pet.
 najan ruťšis gue püre.
 buren ne-kodli oz šed.

88.

gaža tulis vois,
 gegger žurge šor.
 šondi limjes šojis,
 poti pulen kor.

ju kuža i kiltē,
 tulsol va oz uš.
 perišli mi kerni,
 širen maltni piš.

tšēlāḁ bereg vīlin
 vorsenī lun-tšēž.
 ņebesajas vīlti
 lebže dšōdžēg, juš.

ḁḁḁ mujas gerē,
 teriba zev verē.

89.

- bobē, bobē, kītṭšē vetlin?
- tšōžē guē vetli.
- mīla settšē vetlin?
- vija ṇāṇla da nekja ṇāṇla.
- mīl-žē ešše em seni, tšōžē guṇ?

90.

me tšuži šurs ekmis-šo das-vited vojn kiked lune janvar telišin kreštanin šemjain. batīs kulis šurs ekmis-šo das-kvated vojn. mamīs kulis šurs ekmis-šo das-šižimed vojn. me koli kik-arešen batteg i manteg. tšoi kolis kujim arešen. kodir batīs i mamīs kulisni, miže tšoiked kotime pejtšē orde. seten pejtšē ordas olime šurs ekmis-šo das-ekmised voedž. šurs ekmis-šo das-ekmised vošan me kuti olni priutin v i z i nin. v i z i nas oli me šurs ekmis-šo kiž-etiked voedž. šurs ekmis-šo kiž-etiked vonas mene vuđžedisni a b j a - t š o j e tožē priute. a b j a , t š o j a s oli šurs ekmis-šo kiž-kiked voedž. šurs ekmis-šo kiž-kiked voas mene vuđžedisni s i k t i v - k a r e . s i k t i v k a r a s oli eti neđel. si berin mededisni k i l - t o v a s a priute. k i l t o v a a s oli priutin šurs ekmis-šo kiž-ekmised voedž, keni i pomali noł-tšupeda škola. noł-tšupeda škola pomalem beras mene mededisni veleđtšini s i k t i v k a r s a ver-pilitan-školaē. s i v t i v k a r s a ver-pilitan-školaas me veleťtši kik vo. sijes pomali šurs ekmis-šo komin-kiked vojn speťsalnošt ramšiken. si berin šurs ekmis-šo komin-noled voedž uđžali zavodas s i k - t i v k a r i n . šurs ekmis-šo komin-noled vošan šurs ekmis-šo komin-šižimed voedž uđžali p o j o l i n mu-vidž vilin. šurs ekmis-šo komin-šižimed vošan muni služitni armijaē. i armijaas služiti šurs ekmis-šo neła-min voedž. šurs ekmis-šo neła-min vošan uđžali a r - x a n g e l s kei oblaštjn k o t l a s karin. šurs ekmis-šo neła-min-etiked vojn jun telišin kiž-kiked lune mene boštisni voina vile. me šuri pļenas šurs ekmis-šo neła-min-etiked vojn dekab telišin das-kvated lune.

(k i l t o v a s i k t i v k a ršān voī-vīle šo nēla-min vers.
k i l t o v a j e m - d i nšān komīn-vit vers, a š e r e g o všān
das-ńol vers.)

moid-kiljas

91.

olis vīlis ozir kupetš az getirisked. naje olisni vilti perišēdž.
nalen ez vel ni nil ni pi. kupetš zel jona rađeitis, med nalen velis
tšēlāđ. no nali jenmis es šet tšēlātse, ket kupetš getirisked pir
koris tšēlātse jenliš.

eťtšid kupetš medēťtšis as ozir tevarnas vuzašni karē. karad ku-
petšid vuzalis stav tevarse asšis. tšukertis una šem. boštis kujim
tēlega tīr biđtšama rotš tevarse i geštine, tšēn medēťtšis bēr gortas.
lunis veli zel gaša. šondijs siđži i pežis. dirē li regide kupetš
munis a bura jona nin kutis matištšini gortlan. tui vīlas jona kutis
kupetšlēn gorš košmini. a tujis munis viđž vilti. ne-kiten ez vel
ju ni šor. gegeris koršis va, no ne-kitiš ez adžži. kupetš viđžēde
i drug kutis tīdalni tui doras kust. tolke na kust dinas matištšis
a seni tīdale ešmes i zarni keš kivjale. kupetš kutis kutni kešse
da ne-kidž ez vermi. zarni keš vejis ešmes pīdesas. dumaitni ni-nem.
gorš kupetšlēn košme i kupetš dir ez dumait, kopirtšis da i kutis
miťša vase juni. kodir kupetš pomalis juni, kutis tšēťtšini ešmes
doršid. no kot-ke sijes kutis toškejis da i oz lēdž. kupetš kiđži
ez vermaš a tošte ešmesšid neťšištnid ez vermi. drug sili kot-ke
mort-gelešen šue ešmes pīdesšānis: "kesjišan-ke šetni, mi on ted
aťšid, mi tenad em gortad, to lēdža. a on-ke kesji, kulēdžid
tani viđžni kuta." kupetš dumaitis zel dir, mi os ted gortšid do-
na torse. stavse tedē, tettem torjis nem abi. i kesjišis šetni. tol-

ke-na šu'is: "šeta", i sijes toškedis leđžisni i biŕte ez i vel eš-mesīs. kodir kupetš minis ešmes doršid, to radlemen medetššis gorte.

tolke-na matišmis az gort dinas, ilišan adžže, sijes getiris streŕtšaitę stav šiktnas. kor kupetš loktis gortas, to getiris sili vapis zel jon đetina. vođžinad kupeŕtšid đetina vilad zel jona radlis. no kodir kaštisli šetni sijes, miŕ os tēd aŕtšis, to srazu zel jona žugiltššis. kodir kupetš vetlis karę vuzašni, to seki silen getiris vapis pi da pijis silen kutiz biđmini tšasiš tšase i luniš lune. kodir kupetš gorte vois, to sperva velis zel rad a kodir kaštisli, to srazu žugilms i piisli zel žaŕ lojis baķis.

etššid piis juale baķisliš - a piislen nimis veli p e d e r - : "mi, pe, baŕe, seŕtšema šogšan? vištal pe mijanli mamked, daš-ke pe vermame mię oltsalni." baŕis ni-nem es kesji vištalni. no zel žaŕ sili piis. i baŕis vištalis: "kudir pe me vetli karę tevar vuzašni, to seki pe te en-na vel švet vilas. kodir pe me kuti lokni kariš, to tui vilas jona kutis gorš košmini. a vapis pe ne-kiten ez vel. i drug me adžža tui bokas iŕtšilik kust. a kust doras adžži ešmes. ešmesas kivjale zarnia keš. me kešse kesja bošni. a kešis piš-jale me ordiš. kor me kesji bošni kešse, a kešis vejis ešmes pide-sas. ni-nem on vetš, kulteđž gorš košme. me ek ŕerpit da i kopirtšši i kuti juni siđži. kodir me juji, kuti tšetššini ešmes doršid, to mene kot-ke kutis toškēd. kiđži me eg ŕert tošte, no ne-kiđž eg vermi mintetššini. i drug me kuti ešmesšis kilni mord-geles: 'kesjišan-ke pe šetni gortšid, miŕ on tēd viŕ-torse, to me tene eni že pe leđža.' no, musa p e d e r e i, ved me ek tēd, miŕ te tšušin menam vetledligen. i me vasa-olišisli kesjiši šetni tene a eni zel lojin te menim žaŕ. vet tene ke me šeta vasa-olišisli, to menam naš-rednikid oz lo. miŕ pe kuta teteę eni vetšni."

i luniš lune baŕis kolliis katse. dire regide kadis kolis. vasa-oliš ez vermi ŕerpitni i etššid arša voje voį-šernas loktis kupetš

dore i kutis korni kupetšliš vođžes. kodir asilnas kupetš tšettšis, to ještše šogen. kodir piis adžže, mi zel jona žugilnem bažis, to p e d e r siliš juaše: "miž ponda pe, baže, šogšan?" seki bažis vištalis stavse, miž adžžilis voinas veten.

p e d e r dir es kut dumaitni. boštis tui vile šoan-tor da i medettšis koršni sije ešmesse, keni bažis južis mišša, tšeskid va. dire regide munis p e d e r. vojis ešmes diņ. pukšis, šojištis i piris ešmes pitške. i kutis lettšini mu da va pidesas. dire regide lettšis p e d e r ešmes pidesse, no vojis med mu vile, keni oleni vasa-olišjas da lešakjas. p e d e r dir ez dumait, a kutis munnī vidžžas kušta. i vojis zel iđžid tsarstvoe vasa-oliž diņ. kodir p e d e r vojis vasa-oliž diņ, to javittšis i vasa-olišli šujis: "baže pe kesjis mene šetni tenid. no me pe aštšim lokti. miž pe kesjan, sijes i vetš meked!" vasa-oliš-tsar dir ez dumait, šetis p e d e rli mesta šoitššini da asileđžis katkolliņi. kodir vojis asilšis, to vasa-oliš-tsar sluga kušta p e d e r es koris az dinas. kodir p e d e r vojis vasa-oliž dinas i zel ule kopirtššis, to vasa-oliš i šue: "me pe tenid šeta zagatka i on-ke pe tēdmed, to tentšid pe jurte oređa a šoitē pe gortad medēda bažidli, met pe vek kutasni muštšittšini bažik i mamid. vodžša zagatka pe loe taštšem: menam pe em das-kik nil. stavnis pe et-kodžš. no tet pe kole tēdmalni metšša ištšet tom niles, kodes pe šueni v a š i l i s a e n. aski pe stavnis kutasni sulalni menam ker-kain, a te pe kutan tēdmalni."

p e d e rli nem loji kerni. lojis seglaštššini ta vile. kodir p e d e r vojis ištšilik ker-kae, pukšis krevat vile. keť velis tšig, vunedis šoini i užni i kutiz zel jona dumaitni, kiđži pe tēdmedni zagatkase. p e d e rli ez lo dir dumaitni. drug voššis ker-ka-eđžes i piris ker-kaas p e d e r diņ v a š i l i s a. v a š i l i s a juale p e d e rliš: "miž pe seštšema žugilttšan? vištal pe menim! daš-ke pe tenid me verma oltsalni." p e d e r dir ez dumait i stavse vištalis, kuštšem šog veli ušema jur vilas. kodir p e d e r vištalis v a š i l i s ali, to v a š i l i s a šue: "kodir pe loktan mijan bađ diņ i kutan pe tēdmalni das-kik sotššjas pitškiš mene, to viđžet pe jondžika tšaužemjas vilas. kodir

pē šulga tšužem-ban vilšis adāžilan eti šed gut, to sije pē loa me. tolke pē viđžed jonāžika!" kodir v a š i l i s a tajes vištalis, to srazu i vošis. a p e d e r nītš uškeđtšis voļ-paš vilē i zel topida unmolšis.

kodir p e d e r asilnas tšettšis, to ez-na uđit pomalni šoini a vasa-oliš-tsar ištis slugaš p e d e r es korni. kodir p e d e r vois vasa-oliš-tsar diņe, to adāžē: vasa-oliš dinas sulalēni das-kik nil, stavis et-kodēš, et-iždaēš i eti-šama paš-kemaēš. "p e d e r, tedmal aslid getir-pute semin mettša i tšet niles mentšim!" šuis vasa-oliš-tsar. p e d e r dir ez dumait, kutis tedmalni. zel dir viđžedis p e d e r niljas vilē. i kodir adāžis eti kade, šersa nilliš tšužem vilšis šed gut, to srazu p e d e r indis vasa-oliš-tsarli mettša tom nilse. seki vasa-oliš-tsar šue: "molodētš, mii pē tedin. a to en-ke pē tedmed, to sujis pē tene seki zel iđžid šog. taje pē ni-nem-na. abi pē šekid zagatka. a zagatkais pē vođžin na. eti zagatka pē tedmedin", šue vasa-oliš-tsar, "a kolis pē ještšē kik zagatka. sijes ke pē tedmedan, šeta pē v a š i l i s a es te saje veres saje i leđža pē gortad. meded zagatka loē pē taťtšē: eti vojn pē te menim ešin ulē gēr, kēdž, vundi, vart i iz šo gek-tar mu i pežal viť boštēm šuiš viť nān."

kodir p e d e r kilis taje zagatkate i zel jona žugilmis i munis i tšettšik ker-kaē. tolke pukšis pizan saje, ez-na uđit ebēdaitni, a p e d e r diņe loktis v a š i l i s a i juale, kuťtšē sujis sijes priťša (~šog). seki p e d e r i šue: "mii pē veťšan tenad baťitkēd. šetis pē taťtšē zagatka." i p e d e r vištalis stavse, mii šetis vasa-oliš-tsar. no v a š i l i s a šue p e d e r li: "en pē šogši, p e d e r! taje pē abi-na zel šekid vetšniš. a šekid torjis pē mijanes vittšē vođžin. vot (~vod) pē da šoitťši a aski asilnas pē adāžam stavse." p e d e r zel dir ez dumait, pomalis šoini i voduš ušni. kodir p e d e r asilnas tšettšis, to ešinedis adāžē: šo gektar gerema, keđžēma, vundema, vartēma, izēma i pežalema viť nān. seki p e d e r munis vasa-oliš-tsar diņe i šetis tsarli asšis utšē. kodir tsar viđžedlis p e d e r uđž vilē, to kutis živuitťšini, kiđži vermis vetšni ta-minda uđž eti voje p e d e r.

kodir med zagatka p e d e r vetšis, to vasa-oliš-tsar šetis p e d e rli koimed zagatka: "taje pe metšša berja i metšša šekid zagatka. verman-ke pe vetšni, sešša stavis." i vasa-oliš-tsar p e d e rli šetis tačtšem zagatka: "me pe vasa-oliš-tsar, me pe zel nin periš, no menam pe em ještše perišdžik bač. silen pe jur-šis eziša, a toškis pe zarnia. sije pe ole koimed sariadž pidesin. verman-ke pe vaini kujim jur-ši i kujim ši toššis, to preštita pe tenad bačidli i tenid i te saje pe šeta v a š i l i s a es veres saje." kodir p e d e r boštis tačtšem zagatka, to ještše jona žugilmis, i kopirtššem juren munis gortas.

kodir p e d e r vojis gortas, to pukšis kičtše vile i kutis dumaitni, miž kutas i miž loas siked aski. ez-na učit p e d e r kaštšni dums, a v a š i l i s a seten i juale p e d e rliš: "miž pe sečtšema šogšan?" i p e d e r šue: "kičži pe on šogši." i vištalis v a š i l i s ali, kučtšem sujis sijes šog aski asilkežle. v a š i l i s a šuis p e d e rli: "en pe jona šogši! vot (~vod) pe da šoitšši! a miž loas aski, adžam pe ašnim." p e d e r dir ez dumait, vodis užni i zel topida unmolšis. kodir tšetššis asilnas, to adžš: pizan vilas kuile kik gartnitum bumaga. kodir ražis bumagase, to seteni adžšis eziš da zarnia jur-šijas. strazu že p e d e r kutis radlini i munis vasa-oliš-tsar dine šetni asšis utšš. kodir vojis p e d e r vasa-oliš-tsar dine i šetis asšis utšš, to vasa-oliš-tsar dāš polšis. kičži vermis sučšedni juršise tačtšem ilin oliš mortliš i tošš i vasa-oliš-tsar zel jona polšis. i medim p e d e r ez vetš lok tor as šuš, vičža (~bura) olan-nognas da vinnas vasa-oliš-tsarli, to vasa-oliš-tsar kutis getralni i v a š i l i s a es šetis veres saje.

askinas vasa-oliš-tsar slugajasislj tšektis lomtini kert-pilšan, medim sotni p e d e r es getirisked i mintetššini p e d e riš. kodir p e d e r olmetššis v a š i l i s aked, to v a š i l i s a srazu (~eni-šš) geger-vojis, miž silen bačis na vile leššede lok-tor. asilnas zel vodž ez-na lomal pilšanis a v a š i l i s a sadmedis p e d e r es i kutis korni pišjini i stavse vištalis, miž leššedis nali bačis. v a š i l i s a p e d e r ked dir ez dumaitni, igna-

lisni ker-ka eđđes. v a š i l i s a kujimiš šelištis eđđes vile, med kutas dullis šornitni na pidđi, i pišjisni.

asilnas kodir lojis getov kert-pilšan to vasa-oliš-tsar istis slugasē korni p e d e res getiriskēd pilšini. kodir tsar sluga loktis p e d e r diņe i kutis korni pilšini, to eđi duļ šue: "mije pe sadmimē nin, regid pe loktam." a ta kosti p e d e r da v a - š i l i s a pišjisni bura zel iļe. vasa-oliš-tsar vittšišē p e d e res i ez vermi vittšišni. i bara iste slugasē korni mediš ištšilika polšedemen. kodir tsar sluga kutis korni tsar povelitem šerti mediš, to med duļ kutis vištalni v a š i l i s a pidđi: "mije kišašimē (-paštašimē) nin pe. eni pe loktam." kodir tsar slugas kig dullis iļedlisni, to p e d e r da v a š i l i s a jona bura nin pišjisni iļedž. vasa-oliš-tsar vittšišis, vittšišis da ez vermi vittšišnid. i koimediš istis korni slugasē. i tsar slugaidli koimed dullis tšetš siđži vištalis, miļ jujimē pe tšai. pomalimē nin. eni pe loktamē."

a ta-kosti p e d e r da v a š i l i s a pišjisni nin džintuise. vasa-oliš-tsar vittšis, vittšis da i skermis zel jona. seki aštšis munis p e d e r diņe. kodir vojis, to tšužjis eđđesas. eđđes lešitis džir vilšis i piris ker-kaas. a seni ne-kodi abu. zel jona skermis vasa-oliš-tsar. i mededis asšis mettša jon slugajasē vetedni najes i vaini rasprava vile az dinas.

kodir velini p e d e r v a š i l i s akēd tuļ vilas, to v a - š i l i s a kutis jona šogšini. i kodir kutis kilzini mu vilas peļ puktemen v a š i l i s a, to sije kilē vel-kok-ši i šue p e - d e rli: "miļ mijan berša pe vetššeni slugajasis?" kodir kutisni vetedni pišjišjasēs, to v a š i l i s a p e d e res vetššis popen, aštšis lojis vitš-ko, a velē vetššisni pruden vitš-ko doras. kodir slugajas loktisni vitš-ko dore, to kutisni juašni popliš, adđžilis, es sije pišjišjasēs. no pop nali vištale miļ "me pe tani ņela-min vo služita. no ni eđi mortes eg-na pe adđžil. tolke pe tijanes per-voj-na adđža." seki slugajas bēr bergetššisni gortas i vištalisni vasa-oliš-tsarli: "ne-kodes pe eg adđže. tolke pe tuļ doras sulale vitš-ko i seni pe eđi pop. sije pe ne-kodes ez adđžil." seki vasa-oliš-tsar zel jona skermis i kutis vini slugajasē. a si-kosti p e - d e r v a š i l i s akēd pišjisni bura zel iļe nin. vasa-oliš-tsar

slugajasŋe iŋtilis vetedni kujimiŝ no slugajasŋe v a ŝ i l i s a
pir perjedlis. dire regide piŝjisni p e d e r da v a ŝ i l i s a.
a jona nin matiŝmisni as gort doras.

vasa-oliŝ-tsar, miŋ slugajasŋis ez vermini kutni piŝjiŝjasŋe, to
boŝtis aŝŝis med bur velŋe i kutis vetŝŝini aŋŝŝis. dire regide vet-
tŝis piŝjiŝjas berŝa. a kutis nin vetedni. p e d e r li da v a ŝ i -
l i s ali koŝis nin zel eŋŝa voni gortedŝ. i v a ŝ i l i s a let-
tŝis vel vilŝis i kutis kilzini. i jona zel bespokoittŝe, ŝue p e -
d e r li: "mijanŋes pe sujis lok priŋŝa (~ŝog). vetŝŝe pe mi berŝan
baŋe. a siŋe pe volŝebneŋi ŝila imeite. no vetŝni pe mijanli ni-nem."
v a ŝ i l i s a dir ez kut dumaitni. velŋe vetŝis tiŋ. a aŋŝŝis
p e d e r ked pertŝŝiŝis utkaŋ.

kodir vasa-oliŝ-tsar matiŝmis ti dore, to srazu tedis p e d e -
res da v a ŝ i l i s a es, miŋ naje pertŝŝiŝisni utkaŋ i vasa-oliŝ-
tsar pertŝŝiŝis variŝe i kutis vetliŝni utkajas berŝa. dire regide
vetliŝis, a iŋŝilika es kut. i drug utkajas pertŝŝiŝisni zarnia
tŝeris. seki vasa-oliŝ-tsar pertŝŝis tŝukaŋ (~ŝire) i bara kutis vet-
liŝni. no ne-kidŝ ez vermi kutni. seki vasa-oliŝ-tsar i ŝue: "ene-
ke pe ŝettŝe menim, to pir pe kutannid taŋŝi i olni, kivjalni gudir
va piŋŝkin, kiŋŝŝeŋŝe pe os koŝmi taje tiis i one pe kule tiŋe." ko-
dir vasa-oliŝ-tsar piris koskeŋŝis vaas i keŝjis kutni kinas zarni
tŝerise keŋ eŋikeŋ. no v a ŝ i l i s a geger-vojis baŋisliŝ dumŋe
i seki v a ŝ i l i s a ŝuis: "jeŝli-ke pe mijanli kultedŝ loŋ loni
tŝerien, to met pe te pir kutan sulalni koskeŋŝid gudir va piŋŝkin."
kodir tajeŋ ŝuis v a ŝ i l i s a, to vasa-oliŝ-tsar ne-kidŝ ez ver-
mi petni vaŝis. siŋŝi i koŝis sulalni ti ŝoras, kiŋŝi ez mintiŝ. a
minni siŋŝi i ez vermi, to jona zel dezmis sulalni vasa-oliŝ-tsar
i kutis korni preŝŝeŋne nilliŝ: "me pe tijanŋes preŝŝita i leŋŝa pe
gortad, tolke pe peŝŝite (? preŝŝite) mene taje lok-tor vetŝemŝis."
kodir vasa-oliŝ-tsar petis tiŝis, muniz gortas. a v a ŝ i l i s a
p e d e r ked medisni baŋ-mam diŋe.

kodir p e d e r v a ŝ i l i s a ked vojisni gortad, to adŝŝeni,
miŋ baŋis i mamis p e d e r len ŝogŝem pondais zel jona nin periŝ-
memaeŝ i gelmemaeŝ. ker-kais ŝiŝmem dŝikedŝ nin. i nem-tor os tidal,

mi velis važen. kodir kupetš i getiris adžisni asšis piše i v a -
 š i l i s a s taštšem mištšæn, to zel jona kutisni radlini. v a -
 š i l i s a adžæ, mi periš bat da mam p e d e r l e n o l e n i z e l
 gela. to nali v a š i l i s a e t i v o j e v e t š i s e z i š k e r - k a , b i t -
 tšama ozirlunnas i slugajasen, med lešiddžika olšis periš jezli. a
 aslinis p e d e r k e d v e t š i s z a r n i a k e r - k a p r u d j a s e n , s a d j a s e n i
 bitššama ozirnas i olmettšisni p e d e r k e d z e l o z i r a .

zel veli gaža svadbais. me veli svadba vilas. zel una sur juji.
 usedis viziltis a vomas ez veškal.

92. kišiššjas jiliš

ettšid važ da i zel periš nin kišišš e š i p d a d (meam batlen
 vokis) vetlillis kišišni. e š i p d a d l e n v e l i s p l e m j a r i n i k e -
 l e k s a n . v a š p e r i š k i š i š p i r b o š t l i s a s š e r š i s v e r e e l e k -
 s a n e s , k o d i r v e t l i s k i š i n i . i e l e k s a n l o j i s k e t i t o m n o
 zel šuš da telka kišišš. ne-kodir sijæ ne-kodiš es pol, ni oškšš,
 ni kejiniš, es pol versajasiš i lešakjasiš. dāžæ tom e l e k s a n
 vetlis etnas košāšni oš vile aslaz zel bur da mištša ponnas k a -
 t š i s k e d .

kadis muniz dir-e regid-e, a periš e š i p d a d višmis. regiden
 i višemid sijes džikeđš topedis. da i e l e k s a n k o t i s e t n a s .
 e š i p d a d k u l i s . n i - n e m o n v e t š . j e n l i p a n i d o n m u n . d e r t p e r i š
 da šuš kišiššes e l e k s a n l i š a t . d a i s i t e g z e l g a š t e m k i š i n i
 vetlini. pir naje kujimen e š i p d a d , e l e k s a n d a k a -
 t š i s v e t l i s n i k i š i n i . n o e n i k o t i s n i k i k e n k a , t š i s k e d .
 n i - n e m o n v e t š . e l e k s a n p e r i š d a d e s d ž e b i s .

i medim vuneđni asšis šogse, vođš arin munis vere kišišni. e -
 l e k s a n l i s t a v v e r - p e l e s i s v e l i s t e t s a , k i d ž i i p e r i š e š i p
 d a d l i , k e t i v e l i s z e l - n a t o m . n o k o d i r l u n - t i r j a k i š e m b e r i n e -
 l e k s a n m e d e d t š i s a s l a s v e r - k e r - k a e , t o v o š t i s t u i s e . d a s v o
 v e r a l e m k a d n a s t o l k e e n i e l e k s a n e t t š i d v o š t i s t u i s e d a i

os ted kuṭṭṣem boke munni. keni voi-vil, keni asil-vil, keni vit-vil, stavse vunedis. e l e k s a nid ez vel poliṣ, dumaitni ni-nem. vojis sue veras. da i medeṭṭṣis munni setṭṣe, kittṣe šinmis viḍṣe-de. dir-e regide šeitis verti e l e k s a n. no drug sije petis šet pemid ver piṭṣkiṣ ti dore i adḍṣe: sulale vēr-ker-ka. kadis velis zel-nin šor da i kutis tṣukertṭṣini šet kimerjas, loji zel tela i zermana kad. medim ez vojis su e l e k s a n tṣut li es koteren mun i piris vēr-ker-kae. kodir e l e k s a n piris vēr-ker-kae, adḍṣis peša-vor, kos sartas i eztis bi. seṣṣa aslis pujis šoan-da juan-tor. šojis, jujis i vodis šoitṭṣini. a k a ṭ ṭ ṣ i ses verdem beras kertalis eḍḍez dinas illa vile.

ez-na uḍit e l e k s a n unmolṣini, i drug e l e k s a n ki-le, illa vilas zel jona kiptis tel da stav pujasie treṣṭṣiteni. a vēr-ker-ka, keni kuile e l e k s a n, stavnas dreṣite. a koier k a ṭ ṭ ṣ i s ker-ka-pelesas jurse šujemen tirzemen sulale i dḍṣe kil oz vermi šuni. miṣi veṭṣan? veṭṣni ni-nem. e l e k s a n tṣet-ṭṣis, uṣni oz vermi, voṣtis eḍḍesse i petis illa vile. a illa vilas arṣa vojis sim-pemid. ni-nem on adḍṣi, keṭ šinmad zurgi. kodir petis e l e k s a n illa vile, to drug illais jugḍilis eṭi minut keṣle i ber pemdis. a seki e l e k s a nli šin voḍṣas adḍṣiṣlis zel periṣ kuṣ-jur-šija, kuṣ-piṇa baba-jaga. seki e l e k s a nlen kutis tirzini stav šelemis. kodir bergetṭṣis vēr-ker-kae, to ponez ez adḍṣi asṣis ni piṭṣaṣe. ez-na uḍit e l e k s a n voni as saḍ vile, to drug voṣṣis vēr-ker-ka eḍḍes. e l e k s a n kutis viḍḍedni eḍḍesedis illa vilas. no illais zel pemid i nem ez adḍṣi. tolke-na keṣjis petni ker-kaṣis, to porog doras tiḍoltṭṣis zel tom da miṭṣa aṇ. tom, miṭṣa aṇ e l e k s a nli šue: "en-pe termaṣ tatiṣ munni-se! te pe zel šotṣ geṣt. loktin-ke pe korteg jes ker-kae, to loas tenid geṣtitni bura zel dir."

drug zel jona kutis gimalni i jugjalni. leṭtiṣis zel jon tel. i šutlale i tirzede stav ker-kase. ez-na uḍit e l e k s a n voni as saḍ vile, to šin voḍṣas kutis tiḍalni miṭṣa nil piḍḍi zel miṣtem baba-jaga, kodes adḍṣilis illa vilṣis. seki baba-jaga loktis dṣik

dineđāšis e l̥ ɛ k s a n dine i šuɛ: "bur mort, tom kiššiš, te pe vetlin lun-tir vere kiššini i te zel tšig. vai pe pukšam sperva šoini. a šojem beras pe kutam šornitni, kiđāš pe i miła tattšē veškalin." ket i e l̥ ɛ k s a n jona polšis baba-jagaiš, kesjis nin pišjini veli. no silen vošis ker-kašis pittšalis i pon k a - t š i s. e l̥ ɛ k s a n ašse boštis kirime i kodir loktis bur ši-lais (~vinis), to pukšis pizan saje. a baba-jaga kutis tšukertni šoini. šoan-tor girnitšjasen da bekarjasen ašnis kutisni lokni. e - l̥ ɛ k s a n boštis vilka i tolke-na girnitšis kutis boštni jai-torse, no ez-na udit vilkanas surgini jaiše a šin-vođšas sili ušis girnitšas periš đadlen juris. kodir e l̥ ɛ k s a n girnitšis e - š i p đadliš jurse a baba-jagaes patš-doršis, keni sije šojis mort-jai, to siđāš i sattegis uši. e l̥ ɛ k s a n voi-bid kuilis sattegis.

kodir voi pređitis, asilnas sadmis e l̥ ɛ k s a n, to az dinšis adđšis k a t š i ses, kodi nulis kirime i tšušemse užiš mortliš. kodir tšettšis đžotšis, to patš dinšis adđše aššis pittšalse, lašse i loujasse. seki e l̥ ɛ k s a n dir ez dumašt. kodir jur vilas ušis sili, mi adđšilis voinas baba-jagaes, mi tša niles i girnitšis jurse kulem e š i p đadliš, to boštis aššis keluise i k a - t š i sked mededštisni vere, koršni tui i petni gorte. e l̥ ɛ k - s a n asilšānis riteđšis vetlis verti, no ni-eti petka ez lii. a pir koršis tui i kodir adđšis tuiše, vojiz gortas i pāšin berin verdis k a t š i ses i vodis šoitššini. no unmošini ne-kiđš oz vermi. i kutis vištalni voi-šeređšis periš mamli, i tšet vokjasli da sotšjasli vere vetlem. zel dir e l̥ ɛ k s a n vištallis med-berja kiššem jilšis i me tšetš kilzi.

i medim ez vunedni tom kiššiš e l̥ ɛ k s a nes, to me pasji ta-jes bumaga vilas. a e l̥ ɛ k s a n si berin olis šižim-das-vit areseđš. no ni etikiš ez i rešittšil vetlini kiššini vere. a vēr-ker-ka e l̥ ɛ k s a nlen kotis olni versajasli da baba-jagajasli polšedlini tom kiššišjases.

93. komi šilan-kiṽ

paškid gaža uliṽtša, uliṽtša
 doṽi šeli, nali šeli
 govorinskei uliṽtša.

uliṽtšas-ke nṽ volē, nṽ volē
 doṽi šeli, nali šeli
 govorinskei nṽ volē.

nṽ dinas ke zon volē, zon volē
 doṽi šeli, govorinskei zon volē.
 zonme, zonme, miṽ volan, miṽ volan?
 doṽi šeli, nali šeli,
 govorinskei miṽ volan?

meṽ meṽ viḍžēde, viḍžēde
 doṽi šeli, nali šeli,
 govorinskei viḍžēde.
 meṽ batē kijēde, kijēde
 doṽi šeli, nali šeli,
 govorinskei kijēde.

zonme, zonme, en voli, en voli
 doṽi šeli, nali šeli,
 govorinskei en voli.

94.

me tšuzli tiša, tša ek-mis-šo das-nqłed vojn p o j o l veleštın, kreššanin pi. kekja-mis areššan muni veleštšinı školaş. veleštši kik vo. bernas uđžali gortin mu-vidž dorin tiša, tša ek-mis-šo komın šišimed voedžž. seki mijanes kula, tšitisi. menim šetisi tu-remne i zak, tu, tše-nne vit vo. seni oli kujim vo da džin. setiš leđem berin uđžali s i k t i v - k a rin gružšikin das-etik teliş. sišan muni gorte. piri kolkoz. kolkozas uđžali traktori-stin nełā-min etiked voedžž oktob telişedžž.

oktob teliş nełed lune boštisi armijaş. armijaas služiti dekab telişedžž. dekab telişin kvatjed lune šuri plene. plenas uđžali k a n d a p o g ojn, piliti pes. k a n d a p o g ošan vajisi l a x t a - l a g e r e . l a x t a - l a g e r a s o l i n e l ā - m i n k i k e d v o - e d ž ž j u l t e l i š e d ž ž . j u l t e l i š i n š i š i m e d l u n e m e d e d i s n i t o r f p e r j i - n i o x k o l a ş . s e n i u đ ž a l i e t i k l u n . s i š a n m e d e d i s n i k e š a . j i n o r d e . k e š a . j i n i s l e n g o r t n i m i s j u š š i l a . s e n i u đ ž a l i d a s - e t i k t e l i ş d a e k - m i s l u n . s i š a n n u i s n i b e r l a x t a - l a g e r e . l a x - t a - l a g e r a s o l i k u j i m l u n . v a i s n i k a n g o e .

95.

boštam pel, pilaen pilitam. tšeren veštšam nir. tuljalām koltša. kertalam kel. šor-dorin jialām i ritnas istalam. mamid tšukestas: "lok, piže, gorte! kul'id kiskas jukmesad!"

96.

tiša, tša ek-mis-šo kiš kvačed vojn mijanliš šois meskes oš. mi batked nuim kapkan. oktim mes-jaj dinę. kujim lun berin ka^jim kapka-nes vidlini batked. ošlen veli šedema berja kokis. oš pukale voč-đša kokjasnas. mi batked lijim kikiš. oš veliš kulis. ošliš ku, tšikeš kulim, lettšedim gorte. jaisę vajim velen. jajis kvač pud. lavkaę vuzalim kujim pud kekja-mis tšelkevejen kilo. muketse šojim ašnim. gosse tepitim (~ sildim), lois kik vedra.

menam nemen uda^jttšilis vini kik oš. tiša, tša ek-mis-šo ko-min šišimęd vojn šois menšim meskes oš. kujim lun berin adđim mes-šoisę. veli šooma džinę. pukšim kijettšini kujim mort. pukalim das-šišim tšas. šondi petigas loktis oš. ošli liilim, i oš rañit-tšis. i vetlišim rite, džis i ritnas vi^jim. jajis veli nql pud da džin.

97.

tulisšan lim silem berin me vetlilli mes vidšni va-dore i vere. unaen tšukerttšam posnid zonjas da niljas. bid-lun munam mesjasked va-dore i vere. seni messę viđšigen biñ pežalam kakoč da vorsam gorotkien da šarjašam. šarjis ve, tšema pu^viš, gegres. i ve, tšema pa-titšjas i gujas i šur-tul, šarli mesta. (šur-tul ve, tšema posniđik pujasiš, tuljallema muas gegresika. mušanis vilindžik vit sañtimet-ra pujas vilas puktame šar.) gušanis šiblalam pa^jitšęn šarjas. šar-jis gegilttšas da etig, zon viđšale šar dorin. kodlen pa^jitšis med

matin, sije paliťšē lije viđžališ. paliťšas-ke inmas, to sili lo-
vas viđžalni šar dorin.

ritnas šondi^jis uldammini kutas. mesjasse tšukertam stavse i
vetlam gorte. gortin tetkajas vittšišeni mesjas, tšeladli petkedeni
kolkjas, kodliš mesjasse vajan gorte.

98.

keđžig-gerigen me piňaitlilli vel viļe pukšemen. piňais pu, a
piña-tuljis kert. piňaitan muis-ke nebid, kik pelšen da kujim pel-
sen; a tšorit-ke muis, piňaitan kvat pelšen i šižimen. nañ voom
berin vundan tšarlaen.

99.

tšeri-ke šoini okota, dobrait-ke abu, boš vugir, tšerite ki!
mijan va-dor dorin gaša ritin (bereg tirem jezen) tom jez i mu-
žikjas vugiren kijeni tšeri. me i tšetšañ kuti kiini tšeri. vugⁱras
samalam niđžul, vaas šibitam tšerili. vugiris kertalema suñisen
šaťinae. suñisas puktema tab. kor niđžulse tšeri kutas šoini, tapse
verešite, seki vugirte leptan. tšeris šedas vommas vugirad.

100.

tes: ulas purtikašeni tarjas. veťšan puiš plaka. etik ponis tul-
jalema kujim tuljen, med oz vešji boke ni bere. etik ponse leptema
viļe metra ki-min. ponas kertalema kel. i kel-ponas kertalema tab.

tabjas puktema kuš sartos, kod vilē pukšē taris i tapšis mīnē sartasis, plakais ušē tar vilas.

101.

tomišan velettši veralni baķēd. veṭšalim letš-tuījas. oktalim tesjas. teṭšalim kapkanjas. oktalim šijas. i sije letš-tuīti vetlillim tšastē vidlalni. kuṭšēm kapkanē i peklaē šedema ketš, tar, šela, tšukertam jai i nu'am gortē jaišē, kodeš vuzalam, kodeš i šoam ašnim. tarliš da šelajasliš genšē tšukertam perina vilē da peduška vilē. i vuzalam tōšē genšē vit tšelkevei kilo. eni ko-min kvatēd vošan veli dogovor gosuda·rstvokēd, mītem kijan, zdaitan lavkaē. lavkašis šeteni dreB-porok (dreB-porok loē drēb, porok, piston, stavnas mijan šu'eni dreB-poroken) veralniš. on-ke dogovorse veṭš, lavkašis oz šetni dreb ni porok.

102. tar kijem koit vilīš

tulisnas lim siligen tarjas koiteni tšukerīn. kor tar koit vilas munan, veṭšan liskiš tšom, met taris ašē oz adžī. kor tarjasis pukšasni muas, to sek lijan. a mukeḍ dirji teṭšan ši koit vilas. šede šijas taris. tsentralkaen lijemen polšē taris lijemšis. med bur lijemen kiini iṭšet-kalibera vintovkaen. silen šumis abu.

vel-bežis šise vundam da puṭškam da ši-ponas kertalam nira-gez. nira-gesse kertalam beḡḡē. beḡ'sē satškam muas a šise veṭšam peklaē, kiṭtšē taris šede peklaas. nira-gezjis veṭtšē piš-kudeliš. kudelsē ketēdan vesniḍik prakjasen da puṭškan. nira-gezjis jon, dir oz siš-mi zerjasiš.

103.

dòzmer lijevmen zel šotša udaitšillē. undžikse kijan šijen da tēsken (~kesken). a šise oktan, kiten dōzmeris purtikašē. purtikāšlillē lia-mestain da perem-pu vūžjasin.

104.

šela kiini med-bur kiž-ŋoŋed kaŋibera piššalen. šelais kor kīpse (~tīpse), seki voŋša kīpsan špisten, a tšid pukšan. šelais špis šjas loktas. seki lijan. i kijan tōžē šijen purtikašan-inšis.

105. ur kijem

muked vojn uris olē kōzja verin, kor kōzjas una koŋlis. ures kijan ponmen da piššalen. ponmis urse adžžaz da vutē. vutem-šjas munan da puas tiškan tšeren. uris veršas. i adžžilan šinmad, kenī pukalē; seki lijan. kor uris ušas pu jilšis, seki ponmid kutas. i ponmidli šu'an: "leđžž!" ponmid vomšis leđžžas. boštan, šujan nopjē. ritnas munan ušni ver-baņas. urliš kuŋtšikse kulam da palitam. jai-se puam ponli. šid piŋškas krešitam naŋ i šidis keđžalas i verdam ponmes.

106.

rutš kijam kapka-nen telin. kor rutš kok-tuišē adžžan, setšē puktan kapkan. kapkanas puktan jai. jaisē kor ruŋtšis kutas šoini,

seki šedas. i udaittšillē liini piššalēn, kor adžas ponmid.

107.

tišatša ek-mis-šo kiš-šišimēd vojn munim mišē kik tom mort verē
veralni. adžim kuṭšēm-ke kok-tuī, dumaṭtim, miṭ jera. dava-i munni
sišē kok-tuīti. kujim sutki berin vetēdim vel. velema veras teljēma.
velis telnas vetlēdlēm i kodēs suḍšēm ulsē pujasšis, stavsē šoom
(~šoem). velislēn veli niršāniz da moreseḍžis kinmema jī. sišēs
mišē džugēdim tšerēn da velsē petkēdim tuī vīlē da vajim gortē. da
gišim gašetē zameṭka i pasjim, kuṭšēm-pasa velis. i mai-telišē
loktis kešā¹ in velislēn. mijanlī šetis ek-mis-šo tšelkeveī velis.

108. oš kijēm telin gu^viš

telin iḍžid līm dirji veraligēn adžillē pon oš-gujas. ošsē
kijni gušis em ši. šis purt koḍ još, kiknan doris letšid; saḍit-
tšē kuš puē. pervoi-sē lijan oškislī guas. a oškis kutas petnī gu-
šis. seki zurgēni šinas šulga-bokas, šelēmas. eššē oškis teljillē
iḍžid kolodajaz bokin.

109.

šed-bež kijeni nalkjēn turun-zorodjaz doriš i iḍžas-kruggjaz do-
riš. nalkjis veṭšēma pu^viš. nqt beḡ tuljalēma muas. kik kostas puk-
tēma poṭš. vīlas veṭšēma plaka-pon. kik ponse piliteṃa tšupēden.
tšupēdis puktiššē kik majēG kostas. etik pel ponas kertalēma keven,

keveņ ponas kil. kiljas puktiššē sartas. sartasas kertalan jai-tor.
 šed-bežis jaisē kutas šoini i kilšis sartasis minas. plaka-ponis
 ušas šed-bež vilas. i šed-bež šedas. šed-bežes kilēni i lijemēn,
 kor adžšas ponmid. šed-bež olē lok pu-tšukerjasin i vužlajas ulin.
 ponteg on adžši šed-bežes.

110. tila peredem

verin tila mesta peredam kos mestae. tulisnas peredam a vo berin
 sotam. soteņ beras tilase rektam. rekteņ beras keđšam šu. tilase po-
 tšam, med ežimsē mes, vel os šoini. šuse keđšam da šuēni vošāen.
 vo berin šuse vundam kołtae. kołtase kiž kołtaen suslanitam, med
 košmas. košmeņ beras šuse kiskalam gorte, kelegaen. te, tšam šoreme.
 arnas vartam.

111.

tšeri kijeni keltinen mi, tša, gaža lunjase posnid ju^viš i tijasiš.
 keltinnas kijeni tšerise kik mort. etik mortis pīre vaas vođšāin,
 keltinse kiske. a med mortis keltinse kute bereg doršānis. kor kelt-
 ništāsni, kiskeni keltinse berege. tšerise ektēni tujise da vedrae.
 keltinis kiema šertiš posniđik-šinmeš. džuštanas kik metra. kušta-
 nas kiž metra i ko-min metra. em i dera-keltin, no sijen šekid kelt-
 nainis. šinma-keltinse boštam lavkaiš, a dera-keltinse ve, tšam ašinim.
 keltinis sagittšē kig-gezjē. ul-dorla-doras gēzjas vureni iz. a vel-

dorla-doras teŧŧeni táb. tábjis puiš i šumediš. kik ponas pu, kiti kiskan keltinse.

112. tiljalem

tiljaleni mort kvaŧ šižim. etik ponse tiljisliš kuteni beregin, a meDponse nu^veni pižjen. tiljištem beras kiskeni berege. tiljis kiema šertiš. vusašše lavkain. em tiljis veti-min metra kuša i šižim-das metra kuša. sagittše gèzje. uliz-gèzjas vurše izjas. a viliz-gèzjas tábjas. sudnais tiljislen kik metra da džin i kujimedž. tiljas posniD tšeri os šed. šinmis tiljislen giriš.

113.

kulem kiema šertiš. džutštajis kik metra. ul-dor doras gèz a vel-doras bara gèz. ul-dor gezjas iz, vel-doras tab. a kulemis kik rēž kostin. rēžjis kiema špagatiš (špagat petškema šabdi-kudeliš). rēžjis lapkidžik kulemšis metra džin (~pol-metra). kulemis kik rēž kostas gidja. kulemmas tšerise kijeni tijasiš. vejtasni kulemse vož keže. asilnas lepteni kulemse vašis pižjen.

botanis kiema šertiš, vusašše lavkain i kiēni gortin, kod kuže kinis. sudnais etik metrašān etik metra da džinjedž. sagittše vesniD gèzje. ul-dor gèzjas iz, vel-doras táb. botanis kik rēž kostin. rēžjis džutštanas metra. botanis kik rēž kostas gidja. botannas tšerise kijeni tijasiš da kurjajasiš. botanse veiteni vaas pižjen. da pižšānis burskeni, polšedleni tšerise burskanen, med munas tše-

rijis botanas. burskanis ve^ttšema pu^viš i kertiš, sa^gitema kuš pu^ve; šuš^e burskan-voropen. burskanislen modais butilka kođ, tešš^e-pitška. kor vaas burskan, zel jona šumite.

prodolnik ve^ttš^e kuš kelje. keljas kertalš^e ši. ši ponas kertalš^e vugir. prodolnikis olle kiš-vit-vugira ja ko-mina i ne^la-mina. prodolniknas tšerise kijeni jujasiš. vugiras samaleni vinoga da ni^džul i posni^d tšerijas. prodolnikse ve^tteni, etik ponas kertaleni iz, a me^dponas palitš, me^d adžan, keni prodolnikid, palitš šertkiis. (vinoga ole vain eža-plasjasin. vinogais kik-peles. etikislen nimis šinma-vinoga. sija kurttšasš^e. kuš tais vinogaislen sančimetra kiš ki-min, a kiztais karandas kođ. švetis rud.)

114. kisnašem

kisnašeni pižjen, va panid i va kiltid. kisanis kuš-kelja. kel-ponas mede^j sutuga. sutugaas ve^ttšema tšeri-moda jugid. tšeri-moda ponas vugirjas no^l. kor kisananse le^džan vaas da pižnas sinan, to kisanis vorse tšeri moz. i kisananse kurttš^e tšuka da nalim i jokiš.

115. kibem

kibeni pemid vojⁱn arnas bien, pižjen. kibeni kik mort. etikis sine, a medis vi^džede piž niršanis bien vaas i surge ašlasen tšeriisli. pižjas ve^ttšema kozla kertiš, kitš^e pestišš^e bi šire^d-pesken. i bišanis tidale tšeriislen ušan-inis. seki sačškan ašlasen. ašlasis ve^ttšema kertiš, šižim- i kekja-mis-pina. sa^gittš^e kuš pu^e. pu^viš šuš^e ašlas-voropen.

116.

tšeri kijeni pedemen tijasiš tulisnas, kor jjis sišme. sek vais
 loe duka. sek rožedan jukmes. i jukmesas tšeris lokte lolalni. seki
 veitan jukmesas sak. sakis kiema šertiš, mešek koğ. jukmesas tšeris
 palalas i veittšē sakas. i sakse leptan tšerijen. una jukmes vetšni
 oz kol. una-ke vetšan, tšeris palale i oz kut šedni.

117.

1. bur-ke ponmid da pišša'lid, una i boštan ğenğa.
2. ğirdāšaid matın, da on kurttšē.
3. iğāid juris, da mil-kidis abu (etša).
4. jez kirimen peš egir kuralan.
5. jezli en perji gu, a tšid kulan.
6. juriš vilē on tšettšē.
7. kirmiš kirmišliš šinse oz kokiš.
8. kiti vesnid, seti oras.
9. kittšē jem, settšē suñis.
10. koz-pu jiliš turies en vištal!
11. kulan da stavis kołas, šeršid nem-tor on nu.
12. liitem ošliš ku tšik on ku.
13. liitem petkališ jaite on šoi.
14. mettem kazak oz ollj.
15. nil-babalen jur-šis kuš, da umis džened.
16. na džen munan, ilē voan.
17. oškiš-ke polšan, jur-šid sultas.
18. šilate mešekad on džeb.
19. tšipan oz ku dšas, da ju^vē.
20. verttem velnad ilē on mun.

21. verali·šlen ponmīd veškiD kirimīd.

22. viten etikēs oz vittšišni.

118. tšastuška

viđša koľan, musa nilē.

gert salda·tē muna me.

musa nilē, rotš aka·nē,

en šē vunēd menē te!

119. tšastuška

kor me veli kiš-are·sa,

sek me veli vilti zboi.

lok ker-kaiš vāž ker-kaē

vetlilli bid voi.

miľa me setšē vetlilli?

sen ollis miťša nil.

120.

iťšet dirša oľem

ne-kor džik oz vun.

daljin meš viđžigen

kakoľ pežalam.

nitšjasen kurittšam

vomte pežalam.

PRISYKTYVKAR-DIALEKT

Texte von:

POPOV, Aleksandr Nikolaevič

geb. 06.11.1911 in Kyruv, einem Vorort von Syktyvkar. Von Beruf Topograph, war als Topograph in verschiedenen Teilen des Komi-Gebietes tätig. Er war zu Hause bis zum Jahre 1932, ist jetzt seit 12 Jahren nicht mehr zu Hause gewesen. Er wurde in Syktyvkar zuerst vier Jahre ausgebildet, dann fünf Jahre, dann im Kloster Ul'jana, dann wieder in Syktyvkar, studierte auch in Archangelsk, wo er seine topographische Ausbildung vervollständigte, und weiter in Leningrad.

Beide Eltern sind Syrjänen, der Vater aus dem Zentrum von Syktyvkar, die Mutter aus Kyruv.

TRENĚV, Stepan Grigorevič

geb. 22.03.1909 in Vyl'gort.

121.

kor-ke važen zev olema vilema zev šuš mort š i p i , t š a . sije
velema rotš-mort. tom dirjiis sija vetlilema r o t š - m u kušta
aslas drugjasisked, tōžē tom jesked. ozir jezez grabitemaeš, vuza-
šišjasez grabitemaeš. perišla-doris š i p i , t š aid aslas tšēla-
disked pišjas mijanla-dore veras da s i k t i v - j u doras i om-
medtšas. š i p i , t š ais veli vidtšišē, mi sijees kutasni korš-
ni. ommedtšem beras š i p i , t š ais aslas ker-kašānis s i k -
t i v - j u dore dāis kodjas aslis pišjini tui da ker-kaas suvtedas
zev i dšaid tšan, kodin vek veli vi dšē tiris va, med eš-ken vermas
a tšis jurnas stavnas dšebšini va pijas. seki sijees vini oz-nin
vermini drugjasid.

zev una vo olem mišti si dore vojin loktasni drugjasid vini.
š i p i , t š aidlen nivjasis vate tšanad e tša kištalemaeš. džinjis
velema vais. tšan dorad kor š i p i , t š aid uškedtšas dšebšinid,
vaid e tša. pišjini kutas guša tujad, meD s i k t i v - j u az dšeb-
šini. da oz vermi, korešē krukašas dai ušas. seki sijes i vijasni.
stav zarnise da ez-išse boštasni i pišjasni. nivjasis lovjen koļeni.
da orttšen bat ker-kaisked muked ker-kajas ve tšalasni. dšon šik
streitasni. sešan mijan karis i love. a kodi kesje tedmavni, eni-na
vermas vi dšedlini š i p i , t š ališ ker-ka mestase da pišjan tuiše.

kor š i p i , t š a doršanid drugjasis kutasni kivtni uvlaņē,
š e t e n e t š gor-ulin ad dšasni i tšetik ker-ka. seni veli oleni
periš mort da dšola nukis (ВУК) silen. kak-raz sur veli vijedeni,
kor kivteni veli. tom jezid pižšanid goredasni: "СУСЛО СТОИ!" su-
rid vijavni os kut. dšola pijid kotertas ded dorad dai vištalas:

"pižin kīvitiš jezjas pē goredisni: 'Сусло стои!', surid sešša i ez kut vijavni." dedid patšer vivšānid lettšas, viđšedlas va vīlad daļ goredas: "suslo kē-pe stoī i lotka stoī!" da kik lun seni i viđžas najases. juid vizivtē, a pižid va šeras sulalē.

122.

š t e p a nīs kor voas komi muas, medēdšas è ž - v a katid pižen munni. a k e r t - k e r e s gor-ulad sijees suvtedas k e r t - a i k a . k e r t - a i k aīs oz veļem kesji jense veritni daļ š t e p a nse oz veļem kesji vođšē è ž - v a ju jīlas leđāni. si mogiš k e r t - a i k aīd e ž - v a vomenis kert-tšepjas šiblas, a ačšis kir jīlas veļem pukalē, š t e p a nte vidtšišē. kor š t e p a nīd si dorē voas, kutas šuni: "boštav pē asēid tšepjastē da leđš menē vivlaņē! ačšid pē jurbitni kut mījan nog!" kor k e r t - a i k aīd vidtšīni kutas siked, š t e p a nīd jurbitni kutas da kressē kinas vīlē leptas, stav kertis vaas veļē. a k e r t - a i k aīsli lovē pišjini.

123.

karšānis matin t š o v - j u em. t š o v - j uīs zev mištem mestaed mune. veriz giriš da perlašēma jona. a ju jīlas pē emēš va-bergatšjas. seten pē kučšem-kē nīvjas veļemaeš. zev gāštem mestais. zev unaiš adāšilemaēš, t š o v - j u jīlas pē giriš pošem jilīn etik nīv pukavīvlē da petške vek. zev kuš-jur-šija pē, paš-kemis stavis jeđšid. a voīnad pē petškigad kimeris telišsē tupkivlē. sije pē seki gora zev šutovtas. velid pē sulavni vešig oz vermi. daļ goredlīvlas pē veli: "Белая свети!" da kimeris ed-jeđžik i vešjas seš. si ponda t š o v - j u jīlas kersē leđāni oz pož vetlinis.

124.

l e v a - m i š k a i t š e t š a n i s l i i š e m a . v e r a l e v e l e m k i r -
 u v š a n i s š i ž i m - d a z d a v e t i - m i n v e r s t s a j i n d a i o l e m a n e m s e v e r -
 k e r - k a i n . v o n a s g o r t a s v o l e m a k i k i š , i d ž i d - l u n k e ž l e d a a r š a m i -
 k u l a k e ž l e , a r n a s p r i p a s l a , t u l i s n a s u r - k u s e v a j e m a . b e r j a - p o -
 n i s š o r n i s e v u n e d e m a . t e v š e r e d i š k e m t e g v e t l e , d o n a p e k e m - k o t i s
 s u l a l e . p i š t š a l i s v e l e m a k r i m k a b e r j a - p o n i s .

s i j e v e r - k a d o r a s o l e m a k u j i m - e n o l v o e n - o š . b i d v o v e l e m b i d -
 t i š e . e t t š i d t a i š o j a n i s e t š a - l i m i - l i v e l e m a , l e v a - m i š l i
 o š k i d a m b a r a s p i r e m a d a g u š a š e m a . m i š t e i s k e r m e d e m a . s i b e r i n
 l e v a - m i š i d k i j e d a s d a p i j a n s e i m i r d d a s o š k i d l i š . " k i d ž - n e
 t e , m i š , l o v j e n m i r d d i n p i j a n s e a i d ž i d o š - k u s e e n v a i ? " m i -
 š i d d i r a b u v i š t a l e m a , k i t t š e d i š k u r i d e n o z j u k t a v n i . s i b e r i n t a -
 d ž i v i š t a v l e m a : " e t t š i d p e v i d ž e d a k i r j i v š a n j o l b o k a d o š k i d p i -
 j a n i s k e d v o r s e . v e l e d e n a j a s e s p u v i l e b e r e n k a i n i . m e p e t a i s e k i
 n a d o r e l o k t i t e d l i t e g . d a e t i p i p e š t e r a d i p u k t i . m a m i s p e m e
 d o r e s r a z u k o š a š n i u š k e d t š i s . a m e n a m k i j a s v e l i š t a g (k i t š - p u z o r) .
 m e p e t a i e s i j e m a t e s n e - u n a v e l e d i g o z m e d k o i m e d i š š t a g n a d l o t š -
 k e b t i . p i š t š a l i d e z i k o v š i v . d a i š i d e z k o v š i . s i j e n v i n i p e p o -
 ž e v e l i . p i š j e m b e r a s p e k i k p i s e j e š t š e - n a p e š t e r e p u k t i i g o r t e
 m e d e d t š i . d a s - k e k j a - m i s v e r s t p e t a i m e b e r š a v e t t š i s . a m e p e
 š t a g t e p e t k e d l a s i l i . d a i b e r m u n l a s . s i d ž i v a j i . "

125.

reštvo med-lunšan kreštšenēdž kīvzišēni, mī vištalas kuttavolsa. kīvzišēni, nāna vo loas oz rinīž dorin, ulis-eđžes ulas, etik mort libe kujim libe vit, šišimiš una os pož. pukšēni purten nu edem kišš pije. jurse tupkeni pīzan-volešen. gimgini-ke kutas, nāniz bur lovas. kiški-ke kutas, nānis etša love. berdem-ši-ke kīlas, tšig love.

kīvzeni ker-ka eđžes toman ulas. kīvžas-ke brakotšiša velen loktem ši, sije ker-kaas libe orttša ker-kaas love svadba. berdem ši-ke kīlas, dert nin love kulem mort.

kučšem love vetštem viť ker-kain olem vođžin, kīvzišēni matitš vilas, peteleķis-ke abu-na. ješti kīlas šilem-ši da gudeken voršem ši da bur šornī ši, zev bura kutasni ovni ker-kaas. kīvžas-ke nora geles ši, bur olemte en viđtšiš!

126.

kujim tui vežin kīvzišēni stav šikt vilas, mī vonas lovas šiktas. bur šijas-ke, šilem da jektem da bur šornijas-ke kīvžasni, bur olem ta-vo love. berdem-šijaz da gorzemjas-ke kīlasni, višemjas loveni da sottšemjas loveni. una lok tor viđtšišni love.

127.

iđšid šerkale vođže kuš pīzan pukteni da volsaleni pīzan-volešen. settše vodas eti mort. jur ulas jurles puktas da jur vođžas šiš lomdžedas. vilis paš-kemse stavse perttšas. ker-kaas si kīndži med ne-kod abu. drugjasis etiken si dore pīravleni da sili šuveni:

"prešti, blaslevi" nimnas šuvemen (i v a n, p e t i r, e l e k -
s a n i s i d ā v o d ā ē). kuilīšid vi d ā ē d e š e r k a l e ē. a d ā ē s - k e m i t š a
t š u ž e m, b u r o l e m l o v e, g a š - k e i g e t r a š e m l o v e. m i š t e m t š u ž e m l i b e
š o i a d ā ē s, t o k o l e m i d l o v e. t a t š e m v i d ā ē d t š e m s e t o m, g e t i r t e m
z o n j a s v i d ā ē d e n i.

128.

g o ā š a r i t j a s i n k i r - u s a t o m j e z i s v e l i v e t l e n i k e t š -
p o n e s i k t i v - j u b o k e d i z g u l a i t n i d a k a t š a i v i l i n k a -
t š a i t t š i n i. t o l k e v e l i p o l e n i e t k e n e t k e n v e t l i n i, š e d - š o r
d o r i n v e š e - p e r a n m e s t a a d v e t l i n i. s e t e n v a ž i š a n i n i n o m e l i s o v l e m a.
n e - k u t š e m m o l i t v a e n n e p e r n a - p a s e n s i i š o z m u n n i v e l e m p o ā. p e r i š
j e z i s v e l e m n o v l e n i k u š a k j a s. s i j e k u š a k j a s n a s t o l k e i v e l e m p o ā ē
š o r š i s m o r t s e p e t k e d n i, k o r o m e l i s s i j e e s k i r j i v š i s t a b a n i t a s. s i
p o n d a i e n i - n a z o n j a s l i k e t š - p o n e k e m u n n i r i t i n, š e p j a s a d
k o l e k u š a k j a s p u k t i n i, m e d š e d - š o r v o m e n i d b u r a v u d ā n i.

kedž: samei ponas s i k t i l i s v e t š e d a s - k e k - j ā - m i s v e r s t a
kedž. (k e t š - p o n < k e d ā - p o n)

129.

v i š a - b e š d e r e v n a a s k r u t k i r - k e t š j i l i n p o ā e m v e r p i j i n
m a t i n m e s j a s i s l i, v e v j a s i s l i š o j a n i s a b u. g o ā e m b i d s k e t i n a i s s t a -
v i s è š - v a v o m e n i s r i t i a s i v v u d ā l i v l e, v i d ā ē j a s v i l a s o l e.
s e t t š e v e l a l e m a b i d l u n v o l i n i e t i g o ā e m i n z e v š u š o š. v i n i v e l e m
n e - k i d ā ē o z v e r m i n i. a s k e t t e e t - t o r j a n a t š k e. d i r m i š t i o š k i d l i
š u r e d e r e v n a š i s i d ā ē d e š k i s. v i n i - t e s i j e e s k i r u l a s, v i j a s. a
l e p t i n i d k i r j i l a d v i n i d o z t i r m i. l u n t i r p e s š a s s e t e n i. m e d b e -
r i n g e g j i s o r a s d a a s l a z g o r t e d ā ē s v e r e d ā ē s o z i v o. v i d ā ē v i l a s
k u l e m e n a d ā ē s a n i o š t e.

130.

eš^hin v^hil^hin šondi vo^hđ^hž^hin
 ševk-tup^hil kod ša^hn,
 ku^hisa-š^hinma, suvtsa-uska
 kutk^hir-vi^hđ^hž^hε ka^hn.
 š^hur^hk^hna^hle^hma ulas bež^hse,
 kop^hir^htema jur.
 vom-gor-ulas mi^hž^h-ke mo^hid^hε
 asl^hiz_gora kur.

131.

me eg vev ñe-ku^tšema armijain. mene^u eni boštisni armijas, ki-
dži loji vojna (26.6.41). mijan armijas loktigen vajim vevjas. se-
ša mijanes suvtedisni velet^tšini ki^dži velet^tšitemes. veledisni
teliš v e l e g d ain. seša si berin mededisni pront vilē. ki^dži
me lokti pront vilē, adža me setiš liš^uemjas. sišē žē lunas nas-
tupi^utisni pinjas mijan vilē i mijanes gegertedisni, egē tedlei as-
nim. seša mi petni gegeriš egē vermei.

132.

mi ve^tšim artelen tiv. munim tšeri ki^uni s i k t i v - j uē.
kevtištim pervoja. kevtimad mijan es šed tšeri. tševtim mediš,
seki mijan šedis punt ko-min geger. sišē voinas mi kijim šišim
kreštāninid šišim pud. loktim gortē. tšeri jukim mort pudjen.
oko^utšeijas vuzalisni tšerise muket kreštāninli. a me eg vuzavli.
soji q^ušim.

133. gerem, ke^udžem

pervoi mi petkedam kujed rāznei tšukerē. si berin kujed pazēdam.
zavoditam gerni. a eti baba geriš beriš kujed le^udžē berezdaē. ge-
rem berin koštam muse i zavoditam ke^udžni. ke^udžem berin zavoditam

pihovtni, kujim pevsen vomlesen i kujim pevsen že kužmesen. vot i keđžim stavse.

134. *ňan idralem*

pervo i *ňan* biđmem berin zavoditam vundini tšarlaen. vundam kol-
tas. si berin suslañitam. suslañitem berin koštam neđel kikeđž. koštem berin teťšam gumla dore šoreme. teťšem berin zavoditam
vartni. šetam riniše koltase koštini. koštam pesken lomtemen. koš-
tem berin zavoditam vartanen vartni gumla vilin. vartem berin i-
džasse teťšam tegae. a *ňanse* teledam zir jiliš leptalemen tev vo-
džin. teledem berin *ňanse* tšukertam ambare. kor stavis vartťsas,
zavoditam *ňanse* koštini patťser vilin. koštem berin tširsam i te-
ledam. nuam melňiťsa. i *ňani*. i veťšam piš. piš veťšem berin za-
voditam pežavni *ňan*.

135. *turun idralem*

zavoditam turun idravni p e t i r-lun geger. pervo i teťšitam
kosajas, lešedam kuranjas. petam vidž vilē. zavoditam iťškini.
iťškem berin koštam lun kikeđž. koštem berin zavoditam kurtni.
kurtam lođdže. kurtem berin zavoditam juravni. jurē tšukertem be-
rin zavoditam tševtni zoredē. pervo i dođđalam vev. vev vilē puk-
sedam iťšetik đetinaes. sije zavoditas kiskavni jur zored jerē. i
voťsasen zavoditam tševtni zoredē. tševtem berin poťšam med oz
sojni sketjas. zoredē tševtem berin kuilas teledž. kor kommas
verdni sketes, vajam velen turunse gorte i zavoditam verdni sketes.

136.

ilīn, ilīn, rošs k a v k a · zīn
una, una kišsis vīr.

vojska vođšīn vėli variš,

gerd api · tser, kamađi · r.

siję mijanęs zev oškis,

sek šę šetis jon prika · z:

"med vėli bīd kijīn, vokjas,

viť rušję da patron-taš,

purtesīn leťšid sabla,

koskę ešniť levorver."

kiťš-pu ulīn rana vesna

kuīlę komi rañen mort.

vilīn lebalę šęd kirniš,

muš kilę šojan-tor.

"kirniš, kirniš, en-na termāš!

loleiť đšikedž ez-na pet.

lebšiv, lebšiv, komi muę,

vištav mamli i batli juęr

i ješšę vištav getir-puli,

miť menę getralis leťšid sabla

i med menę oz viťšis pīr!"

UNTER-VYČEGDA-DIALEKT

Texte von:

BALIN, Aleksandr Ivanovič

geb. 09.10.1915 in dem Dorf Šežam (syrj. *šoží* oder *šoži*), im Gebiet des Dorfsowjets von Ajkino im Rayon Ust'-Vym' (syrj. *jem-din*).

ŠUKTOMOV, Mihail Jakovlevič

geb. im Herbst 1918 in Šylador, im Selsowjet Šylador, im Kreis Syktyvkar.
Beide Eltern sind ebenfalls aus diesem Dorf gebürtig.

Šuktomov hat seine Märchen u.a. vom Vater seiner Mutter gehört, der 1936 im Alter von 85 Jahren starb.

137. moĩD-kiv

kor-kę kik mort etlaaŝemaęę eti uđř_vilĩn. iz perjemaęę. sen naja jona tedmaŝasni, jona međa meDse ľubitisni. velini kíknaniz, getirtemeę. seŝřa naja kutisni řornitni: "vai seglaŝittřam mi, kor mi getrařam kíknanĩĩm. menam pe lo^vę pi, a tenat-kę pe nĩv loas, to meD pe mi loam rednajas, to nĩvte řetan me pi saje." i munasni pobdore i giřasni seglaře-ni^ję, mi^j nĩvse bořtni pi saje.

seřřa si berĩn, regid, uđřalem berĩn etik tevariřisli řure una zeľete. i medisli oz viřtav. i medisli řu^vas: "me pe viřmi." os pondi uđřavni. seřřa setiřř sija munas iđřit karę. seteni streittřřaz bura. pondas imeitni iđřid magařĩn. getrařas i pondas ovni zev bura. eti vo berĩn řřuřas silen nĩv.

seřřa si berĩn ne-dir uđřalas silen drugis. i tōřę munaz gor-tas. sija ez vev ozĩr. streitas đřęla řer-ka. tōřę getrařas. i vo berĩn silen řřuřas pi. si berĩn olasni das-vit, das-kvait vo. pi^jis tōřę lovę kamenřřřik. i bura veli vorse garmorĩĩjen i strunnei or-kę-řtren. i bařisli řu^vę: "me pe muna uđřavni tōřę." bořtas adres bařislen drugisliř i munas sija karę. pĩras uđřavni tōřę kamenřřři-ken. bur kvarti-ra korřas. i pondas ovni. olas teliř kik. ľęřędas asliř bur kem, pař-kem i pondas vetlini sadje. tedmařas eti ozĩr nĩvked. i jona zev ľubitřřasni i dir miřti pondasni řornitni: "vai pe etlaařam!" nĩlis řu^vę: "menam (~ meam) pe bař ozĩr, a te pe geľ mort. mene pe os řet te saje." "řetas ket oz, juav bařidliř, řetas-

(Uotila hat die Koronalitt der Sibillanten und Affrikata nur am Anfang dieses Mrchens und am Ende von Text 156 bezeichnet.)

li oz! os ke pe pondi šetni, to vištav, mi tejad bačid menam bač-
ked šetemaes setšem-te karin seglaše-nije popli, mi mi dolženeš
etlaasni teked."

no nilis munaz gortas, voise ušas. asivnas vištalas bačisli, mi
pe: "mene koraš eto tom mort." bačis juaše: "kučšem pe tom mor-
tis?" nilis vištalas: "uđžališ mort." bačis šu^v: "si saje oG šet.
sija pe uđžališ, a me pe šeta tenš ozir saje. vot pe koraš knaš-
pi, si saje pe šeta." nilis šu^v bačisli: "te pe ačšid si bačked
seglaše-nije šetlemid, mi pe te dolžen šetni mene si saje." bačis
šu^v: "sija pe veli važen, kod-juren, sijš seglaše-nijese og verit.
i si saje tenš oG šet." nilis os seglašittšiši. "me", šu^v, "og mun
knaš-pi sajad." bačis sili šu^v: "munan ket on, šorovno me šeta te-
neš knaš-pi saje." nilis berde da oz mun.

kor-ke voasni korašni bač-doras knaš-pi. bačis šu^v knaš-piⁱis-
li: "vot pe neve-sta menam. vot šornite i večšam svačba! veža-un
mišti (~berin) stav rednajasnad lok mijane svačbitni!" sešša knaš-
piⁱis munaz gortas, a ričnas nilis munas adžšišni drugisked. etla-
ašasni, pondasni šornitni. nilis šu^v drugisli: "bač pe mene šete
mirđen knaš-pi saje. ni-nem og vermi karni, loas munni knaš-pi sa-
je. no ni-nem", šu^vas, "veža-un berin lokteni piruitni. me pe te-
niD šeta vit-šo tšelkevei đeŋga. te pe getevit mene provoža-iti!
tšukert strunnei orke-str da ačšid garmoni lok! pondan voršni mi-
jan piruitigen." no si berin torječšasni. i v a n pondas geto-
vittšini svačba kežle.

kor-ke preičitas neče-la. loktasni knaš-pi i silen redjasis. no
settše-žš loktas i v a n . pondasni gešitni. ju^vasni, šojasni.
pondašni tantsuitni (~jektini). i v a n vorš garmoni. seni
voj-bid gulaitasni. asivnas i v a n munaz gortas. ričnas knaš-pi
mune vitš-koš večetšaitšišini tom getirked. a i v a n lešečš
strunnei orke-strēn kolledni pečrugase. pukašisni vev-doidjase i
medečšisni vitš-koš večetšaitšišini. i v a n zev bura vorsis.

kor voisni vitš-ko doras, i v a n ještšē bura pondis vorsni. křas-
pi aslas redjasisked da babaisked pondisni pirni vitš-koē. jona bu-
ra vorsemisla křas-pilen babais vitš-ko eđžez-doras vojiz dai uši
kok jivšis dai kuli. settšē pir-žē vajedisni doktores. pondisni
vidlavni. no nilis kulema nin, oz lolav. sen žē nilislen bašis va-
jis gort i srazu pir-žē lešeDšisni džebni guē. sen žē vitš-koas
šiledisni i džebisni guē. sešša stavis ber munalisni gortanis, křas
aslaz gortas munis, bašis tōžē gortas munis i nilislen vāž drugis
tōžē gortas munis. sešša jona žaliteni veli bašis i mamis. siđ-žē
veli zev žal i vāž drugisli. drugis laktis niliz baš-mam dorē. i
stavnis zev jona žaliteni. "taje-ke tedin, meī kulē nivnim, to še-
tim pē te sajē."

siđži i v a n munaz gortas. vodas užni. oz užsi vojis. dumai-
tē, meī karni. tšettšas krevat vīvšis. kemasas, paštasas i dumaitē:
"eni pē voinas stavis uženi, nie-kod abu. muna gu vilas. gušē kodja
da pamet piđdi bošta zeletei tšun-kišē da brušletsē." boštas žep-
tas pol litra vina i munaz gu vilē. kladbištšē-viđžiššē juktalas
vinanas. sija juaz da unmovšas. i v a n dir os pondi dumaitni,
boštas kerd-zir, munaz gu vilē i kodjaz gušē. voštaz gortšē da niv-
sē pukesedas. nilis šu^vē: "in povži meiš!" i v a n šu^vē: "pola-ke-
pē veli, me ig i lok tattšē. me lokti tattšē tenē spašitni. me ig
ted, meī te lovja. kesji me tenšid tšun-kišē da brušlette bošni.
no te-ke eni lovja, to vai tšettšē eđjeđžik da munam!" gušē petas-
ni. gušē ber tirtasni vāž moziz žē i munasni i v a n kvartiras.
niv kutas i v a n ordin ovni gušen.

olasni veža^vun. i v a n vek vetlivlē niv baš ordas bid lun.
bašli niliz zev žal, vek šu^vē: "kolema te sajē šetni. no regid pon-
dam kaštivni neta-minged lunas." i v a n tōžē šu^vē: "me pē ponda
žē kaštivni. me pē tōžē lešēda šojan-ju^vanse." no nilislen bašis
šu^vē: "me teniD šeta džēga. tōžē lešeDšē!" i v a n šu^vē: "pervo

pe te ordin kaštilam. sešša me orde munam." i v a n munaz gortas, pondas lešeD'tsini. boštas aslaz babais koid že das-kik niles. nali šuv: "menim pondannid pemea-nne vilin sojan-ju'an getovitni."

kor-ke voas nela-mined lun. i v a n munas test ordas niles kaštivni. seten tsukarttsemaes stav redjasis. i kaštileni, pukale-ni. seni pop tšetš moleben šile. kor sen pomalasni, stavnis munasni i v a n orde. pirasni ker-kaas. i v a n stavnise pukesedalas pisan saje. pondasni vajavni sojan-ju'an das-kik nilid peremenaen. i v a nlen testis vidšede, stavis sken-že silen nilis koides. "taja pe meam nilis!" no babais šuv: "abu, sija pe mijan kulema nin!"

samei med beras lokte nalen m a r j ais. bašis srazu (~ pir-že) tedas. bašis šuv: "taja te?" nilis šuv: "me." bašis šuv: "kutš tattše vojin?" nilis šuv: "mene spašitis i v a n. i sija love menam mužik." sen že pir vešetšaitšasni, piruitasni i kutasni ovni i v a nked. pom.

138. moiD-kiv

olis vilis pop. silen pi ne niv iz vev; olisni kiken getirisked. getiris šuv: "kole, batuško, koršni udžališes (~ kazakes), a to udžališ ne-kod abu." pop medeD'tsas koršni udžališes. doidjalas vev, pukesas doidje i medeD'tsas. munas verst kiš, voD'tsa loe vetliš-muniš mort, paš-kemjasis kišsemaes, ačšis šed, miššitem. pop ju'ale silis: "kittše munan, tom mort?" "me muna udž koršni. a kittše te munan, batuško?" "me muna udžališes koršni." "no, siD's-ke mene bošt!" "no pukši doidje, me bošta!" medeD'tsasni pop orde. voasni ritin. lontasni pivšan. pivšasni. pop šetas sili kem, paš-kem, višes. voise užasni.

asivnas udžališes pop mededas pesla. udžališ boštas kik vev, doidjalas i munas pesla. voas pes-tečšasjaz dore. peskis veli zev una. pes-kolasas ovmeD'tsema ošlen tev kežle. guse velema diš kod-jiniš oškisli. oš petas i v a n dore, i v a nli šuv: "vai, vev-

jaste me šoja!" "vevjas-ke šojan, pessę aťsíd nu'an." oždir oz dumaít. píř-žę vevjaste i šojas. i v a n pes sevtas kíknan doídjas tírís. oš ber munis pes kolasas vāž mestaas dař vodis užni. kí-nemis petis, zev jona unmovsis. i v a n munis oš dore. oškes tšuk-salę: "m i š, tšęťťsi! pes nuni kolę." oš oz i kiv, oz i tšęťťsi. ošli bekas tšuzjas i v a n. oš suvtas. i v a n oškes kik peľędis boštas, nuędaz doíd dore. oškez doídjalas, i međas oš kiskini pes, kíknan doídse. voasni gortas. i v a n oškes jertas mesjaz dore. oš voinas stav mesjasse vijas.

asiv-vodšnas popľen getiris petas mesjaz diņę. mesjas stavis kulemaes. a oš zev jona uše. pob getir piras ker-kaas da berdemen vištale popľi: "stav mesjasiđ kulemaes!" pop šu vę: "gospođi pomilui! mei-ne nali loema?" pop aťsis petas, viđžędlas kartaas: seni kuile zev iđžid oš. "ak, taje vajedis uđžališ - i v a niđ." piras i v a n dore. "kitiš ošse vajędin?" "ošse me vajędi pez doriš. menšim vevjasse šojis. pessę ni-nemen loji vaini-se. da oškez doídjali da vaji." pop skermaz zev jona da šu vę: "mun me ordiš, uberitťsi aslad ošnad da stav mesjaz-donse minti đęngaen!" i v a n šu vę: "ląd-ne!"

i v a n oškez doídjalas da medęťťsas munnį. munas lun kik kí-min. sešsa voas iđžit ti dore. oškes leđžas iđžit kòž-pu dore. oš setťse vodas da pondas užni. i v a n dumaíte: "eni taje tišę me ponda kertavni da nua međlaę, međim taja tišis oz lo tateni. a tatťse stav besjasiš kolęni." pondas uđžavni, kulni kířs.

kilas vasa-bes i v a nliš uđžalemsę, istas med đžęla pišę: "mun, juav, kođ setęni, mei sija kesje karni!" bes-pi petas va piťškiš i ju v alę i v a nliš: "mei te sen uđžalan?" "me uđžala, kesja taje tišę kertavni da nuni međlaę, međ taja tišis besjasiš kolęni. a to popľi obrok abu mintęmaes das vo. pop kore đęngasę." bes-pi piras va piťške. batisli vištale: "kuťšęm-ke loktęma popľen uđžališ da kore obrog-đęnga." periš bes istas med đžęla pišę i v a nliš meraitni šilasę: "pišje ti gegeris! ješli te vođđžik voan, to i v a n oz vermi tišę nuni. a i v a n-ke voas vođđžik, to vermas nuni tišę."

bes-pi petas i v a n dorę. i v a nli šu^vę: "i v a · n, inli uđđav! pervo śilanimes meraitam. seśśa veliś pondan uđđavni. ti gegeris piśjam. te-kę vođđžik voan, to seki te verman nuni ti med-laę." "no lok!" i v a n šu^vę. i v a nlen vgli kik ketś-pi. i - v a n bes-pili šu^vę: "te zirim-bed, meked kesjan piśjini! na, vot menam džela vokked piśji! sije-kę koľan, seki pondam meked piśjini." bes-pi pondas piśjini ketś-piked. medeVtśasni. i v a n leđđas eti ketś-pise, medis kote. bes-pi voiGkežle med ketś-pise kute kijas da moľede. a bes-pili šu^vę: "ok, te zirim-bed, ještšę kesjan meket piśjini! džela vokked meam to važen nin vojis, a te veliś-na lok-tan. mun bađ dorad da vištav, med edjeđžik mintas đengase, a to tite nu^va!" bes-pi piras va piťške, batisli vištale: "sev edje piś-je i v a nid. aťśis iz i piśjiv, dželađžik vokis mene kotis."

bes iste iđžiddžik pise: "mun, vidli śilase, jon abu! te-kę si-je verman uškedni, to seki ni-nem og mintę." petas iđžiddžik bes-pi, i v a nli šu^vę: "vai, bertťsam! te-kę mene uškedan, to đenga mintam, obrokte. a on-kę vermi, to ni-nem og šetę." "mun, menam vokked bertťsi! vokes-kę verman, seki meked kutam bertťsini. to sija uže kōz-pu dorin. semin sija šekit-peľa, oskiv. jondžika sije tśuksav!" bes-pi munas i v a n iđžid vog dorę da bekas sili tśuś-jas. ošlen bekiz doimas da tśetťśas, bes-piješ tśut oz vi. bes-pi edva vermas oš-lapa uliś piśjini ti piťške. da batisli vištale: "aťśis i v a nid meked iz i pondiv bertťsini. iđžid vokiz dorę istis da sija mene tśut iz vi, edva uđiti piśjini." bes šu^vę: "mun, i v a nidliś juav, una-ę kore đengase!" bes-pi petas va piťškiś, i v a nliś juale: "una-ę kole đengais, obrokid?" i v a n petkedlas ślapase. "taja ślapa tiris." bes-pi ber piras va piťške,

batisli vištalas: "i v a n đēngatē korē eti šlapa." bes šu^v_ε:
 "petked eti mešek!"

i v a n si kosti kodjaz gu da settē gu^vas šlapasē lešēdas da
 ruž piškēdas šlapaas. bes-pi vajas eti mešek đēnga da sije kištas
 i v a nli šlapaas. šlapaid os tir, etša vajēma. bes-pi ještšē pi-
 ras va pitškas da batisli vištalē: "etša-na đēngaid. šlapaiz zev
 i dšaid velema i v a nlen." ještšē petkedas eti mešek. bara kištas
 šlapaad. da bara-na os tir šlapaid. bes-pi ještšē pīras koimed rāz.
 estalnei đēngasē tšukartas, meitta veli, da petkedas bara i v a n-
 li. šlapaid veli š tir đēnganad. i v a n šlapaat teris đēngais
 kujim mešek. i v a n sije stav đēngasē tšukertas mešek da oškeš
 dojdjalas i medēdšas pop ordē. voas pop ordē. vajaz zev una đēn-
 ga. popli zev lube loē. i una đēngaen kutasni ovni zev bura pop da
 silen u dšališis i v a n.

139.

olis peris mamked m a r t i n. nalen ni-nem iz vev. m a r -
 t i nlen dašē i nānis soiniš abu. mamiš silen vāš đēngais kotlēma-
 na nān vilas. m a r t i nes ištās nān nēbni. m a r t i n medēd-
 tšas munnī nān nēbni karē. m a r t i nli vo dšā (~vo dšā) lovē
 đētina, ar vita. nuē ponjēs, bedjēn vatškiliG tir. m a r t i nli
 lovē šal dai juvalas: "kittšē nu^van taje poneš?" "me nu^va vaē ši-
 bitni. zev lok ponjis; mei šurē, sije i sojē." m a r t i nli lovē
 šal ponjid. ju^valas: "vai, vuzav menim pontē! una-ē koran?" đēti-
 na kiš-ke kivlema šo tšēlkevei da sija žē i koras šo tšēlkevei.
 m a r t i n šetas šo tšēlkevei dai nu^vaz gortas ponjēs. mamiš ku-
 taz zev jona piñavni: "meila taje vajin poneš? nānīm aslinīm soī-
 niš abu."

m a r t i nli med-lun bara šetas đēnga mamiš šo tšēlkevei da:
 "ta-vun in nin vai pontē, a nān vai, a to soini ni-nem." m a r -
 t i n med-lun bara munas nān nēbni. tui vilin bara adšās, đētina
 nu^vē kañes vaē šibitni. m a r t i nli bara šal lo^vē. "kittšē nu^van

kaĩsε?" "kesja vaε šibitni." "in šibit, vai menim vuzav!" "neb, vuzala!" "una-ε koran?" đetĩna šuvε: "šo tselkeveĩ." m a r t i n šetas šo tselkeveĩ da bara nuvedaz gortas. mamĩs skermaz da m a r t i nes ponnas i kaĩnas gortsis vetlas. mamĩs kutas ovni etnas.

m a r t i n medeĐtšas munni kujimen, siked pon da kaĩ. munasni lun kujim-ε nol. da m a r t i n medasas uđđavni ozir mort orde. seteni m a r t i n uđđalaz bitša vo. vo berin m a r t i n pondas boštni don. medeĐtše bẽr gortas munni. ozir mort m a r t i nli vo uđđalemiš mintε đenga-mešek i lia-mešek: "kotsε kole, sije i bošt!" m a r t i n viđđedaz đir da boštas lia-mešek. sijen i medeĐtšas munni gortas. munaz bitša lun da ađđžas, tui-bekin kòz-puε kertalema niles, da bien sotťšε. nilis m a r t i nli šuvε: "otsav menim, spašit mene tatĩs." "kuđž me verma spašitni?" "lia-mešekte kišt bi vilaz da biĩis i kuse!" m a r t i n lia-mešek kištas bi vilε. bi kuse. niles ražas kòz-puiš i medasni munni nolēn niv orde. niv vištale m a r t i nli: "menam bať kutas juavni: 'una-ε koran niles spašitemiš?' te ni-nem in bošt, semin kor silis nimtem tšunĩsis tšun-kitššε!"

voasni gu dorε da pĩrasni mu pitškas. zev đir munasni muedĩs. voasni mu pitškas. voštasni eđžes. seteni zev gaža ker-ka. kerkaedĩs munasni da ještšε pĩrasni komnataε. seteni pukale zev periš mužik. "uf uf uf! uvšeĩ šir iz pĩravli menam ker-kaε. vuvšeĩ vorobeĩ iz leblivli. a kiš-kε bitša mort tušaen da ponjen, kaĩen gila-le. pĩr-žε lovjen nilišta." sešša nilisli šuvε: "kiš te vojin? me tenε dumaiti važen nin kulemiđ. kodi tenε spašitis?" nilis vištalas: "vot taja tom mortis." baťis juvalas: "una-ε koran niles spašitemiš." "menim ni-nem oz kov. semin kora nimtem tšunĩsid tšun-kitšte." silĩ veli zev žal tšun-kitšĩs. da šetas tšun-kitššε i suvε: "kuž polzuĩťšini!"

sešša m a r t i nez ber petkedasni mu vilε. i m a r t i n munaz gortas mam doras. kutas ovni. sešša mamε istas korašni sar orde. mamĩs oz mun. "mensĩm i tenĩsid jurnĩmes sariđ keralas." mĩrden

istas mamse. manis munas sar dore. sar ju^vale: "meila loktin?" mamis vistalas: "me lokti nivte korašni pi saje." sar sili šu^ve: "me niles seta, semin vermas-ke mensim zadanije vipolnitni. zadanijeⁱ is setšem: setšemez, že streitni dvore-ts i meam domsen da tijan domed^š med veli kert-pos i džin-tujas veli vitš-ko. seni kutasni venetšaitšini." no m a r t i nlen mamis lokaž gortas da vištale m a r t i nli: "tenšid i mensim furnimes keralas sarid." sili vištalas stav zadanijes. "no in pov!" m a r t i n šu^ve, "vod užni! aski asivnas adžšam, mei love."

m a r t i n voinas tšetšas. bergedas tšun-kitš. lo^veni kik tom mort dai ju^valeni: "mei tšektan karni, vit keža'in?" m a r t i n sije-že vištalas stav zadanijes sarliš. pir-že asiv-voDš kežle loas staviz getov. mamis tšetšas da os ted mei karni idžid dvore-tsad. no lešeDšasni da munasni sar orde niles vajedni. piruitasni da venetšaitšasni i lokašni m a r t i n orde. i kutasni ovni. a sar niv vek ju^vaše m a r t i nliš: "kutš te tačšem edje streitin tačšem dvoretse?" m a r t i n sešša vištalas: "vot menam tšun-kitš stavse kare."

babais sešša voinas siliš tšun-kitšse boštaz da asliš tšunas puktas. da tšun-kitšse bergedas. loeni kik tom mort. naja ju^valeni: "mei tšektan, vit kežaika, karni?" tšektas stavse ber rašni, m a r t i nes kolni vāš ker-kaas a asse nuni di vile šir sarstvoe. seni kutas ovni.

asivnas sar vičžede, ni-nem abu, stavis m a r t i nlen vošema. pir-že sar istas saldatjases. da m a r t i nes vajedasni sar dore. sar ju^vale m a r t i nliš: "kitšse voštin mensim nivse?" m a r t i n šu^ve: "oG ted." sar sijš m a r t i nes arestuhtas da pukšedas iz-stolbje. "tani kuta vičžni kuvte džid."

pon da kañ m a r t i nes kutasni koršni. m a r t i nes adžšasni. kañ kaas stolb vilaz da m a r t i nliš ju^vaše ešinedis: "kudži tenš spašitni?" m a r t i n vištalas: "korše mensim babaes i vaje siliš tšun-kitšse menim!" pon da kañ munasni koršni, vučžasni va. voasni di vile, keni ole m a r t i nlen babais. pondasni vijavni širjases. širjas ju^valeni: "mejis mijanes vijannid? in vije mijanes! mei kole, sije i setam." pon šu^ve: "vaje mijan barinjalidliš tšun-kitšse!" regid kad berin eti šir-pi barinjalis tšun-kitšse

gu^vas. barin^jais veli užigas tšuñ-kitš^šse vi^džē vomas. šir-pi bēž-nas niras bežšē šujas sar nivli da sija nesjēdas da vomšis tšuñ-kitš^šis usē. šir-pi tšettšⁱštaz da tšuñ-kitš^šse i nu^vas ponli. pon boštas tšuñ-kitš^š i kañked medasni m a r t i n dorē.

voasni ber m a r t i n dorē. m a r t i nli šetasni tšuñ-kitš^šse. m a r t i n ber puktas tšuñas. berge^das. loeni kik tom mort. "mei tšektan karni, vi^l keža^jin?" ju^valeni. m a r t i n šu^v: "taje bašnase ražni, menē gortē nuni da me dorē vajēdⁿi babaes." pir-žē vajēdasni babasē m a r t i n dorē. m a r t i n boštas tom vev da vev beras kertalas babasē da vevsē vetlas verē. si^dži babasē i vijas velis.

140. moiD-kiv

olisni zev bura šir da vorobeⁱ. naja olisni etlain. mei nali šure šojan-tor, to naja pir veli jukeni šeri. šure-ke eti šu-tuš, sije veli jukeni šeri, džinse šoje šir a med džinse vorobeⁱ. sešsa naja si^dži olasni dir.

si berin vorobei et-pir adžsas etik ru^džeg-šu-tuš. džinse šojas, da etša lo^v. vi^džede da dumaⁱtas: "taja etša loji!" šojas i med džinse, širidli oz i nu da oz i vištav. kor-ke dir mišti širiD-kiv-las, mei šute sija iz juk šeri. sešsa šir šu^vas: "te pē menim iz-menitin. me pē ebjavlaⁱta veina." šir šu^v: "me tšukerta stav mu vilin vetledliš šverse, a te tšukert stav lebalis ptittsasē." naja regiD-pera berin stavnis tšukerttšasni vojuⁱtni. šir dorē stav mu-viusa šveris loktasni, a vorobei dorē stav lebalis ptittsais lok-tas. pondasni vojuⁱtni. vojuⁱtasni bi^tsa kujim sutki. sešsa ber torjēD^tšasni (~režni^tšasni) stavis. semin kole eti o^rol. sije raⁱntas oš, borDse kurt^tšas da lebnis oz vermi, puin pukalē.

settše loktas veralis sar-pi, i v a n s a r e v i t š. adžsas o^rolte, kesjas liⁱni, da o^rol šu^v: "i v a n s a r e v i t š, in liⁱ menē. una bur-tor kara tenid. semin menē bošt da le^tšit!" i - v a n pištšal^s ber puktas pe^l-pom vilas da dumaⁱte: "mei-ne taja men vermas otsavni! lija dai stavis." mediš pondas liⁱni. o^rol bara

šu^v_ε: "in li_i! me kovma tenid." i v a n bara dumaitaz da pištšal-se puktas mu_ε. sešša dumaitas da koimedis kutas li_ini: "eni vija nin!" orol kutas jona korni i v a nliš, med i v a n oz li_i. i - v a n dir kutas pištšal-se, kesjas li_ini da žat lo^v_ε, sešša oz li_i. boštas oroles da nu^vaz gortas. pondas verdni oro^lez da tešsitni. semin veli orol una šoje, mes-tušaen lun. oroles kole_ε verdni i - v a nli kvait teliš.

kvait teliš berin orol spravitšas, loaz zdorov. sešša i v a n - li šu^v_ε: "munam, i v a n, me orde gešitni." i v a n veli getira. sešša i v a nes orol pukešdas as vilas dai medasni lebni. lebasni dir. voasni more vile, kutasni lebni more vivoti. orol i v a nes leđžas more vilas. i v a n kutas veini, da orol ber boštas i v a nes. kutasni lebni vođše. sešša orol i v a nez bara šibitas moreas. i v a n kutas veini, orolli šu^v_ε: "spasit!" orol bara i - v a nez boštas. bara kutasni lebni vođše. i v a nes koimedis šibitas more^j_ε. i v a n sevšem nin kutas veini. sešša bara spasitas. da lebasni vođše. orol i v a nli šu^v_ε: "taja tenid me vođšeste strak šeti. te mene kujimis kesjin li_ini. a me tene kujimis kesji veitni."

sešša voasni berege, keni ole orol. orol ordin i v a n tōže gešitas kvait teliš. sešša i v a n pondas orolli šuni: "menim sešša kole_ε gorte munni." orol sije mededaz gortas. i v a nli šetas i^jđžiⁱl paraxod da šetas kujim jaštšik. etik gerd, med jaštšik viž i koimed lēz. i šu^v_ε: "taje jaštšikjasse gortad vote^ž_ε in vošt! gortad voan da seni stavse vošt illa vilin!"

no sešša i v a n mede^lšas paraxoden gortas. munasni lun kujim da voasni ostrov vile. settše suvtasni ostrov beregas. da i - v a n dumaitε: "mei bara tani jaštšikas orol šetis?" dumaitaz da jaštšikte voštas. "viđšedla, mei tatēni." viž jaštšik boštas, paraxodis petas ostrov (~đi) vile da viž jaštšik voštas. setis lo^v_ε zev una mes da posni kukanjas. stavis lo^v_ε tišešša ki-min. vot i - v a nli kole_ε munni gortas, a mesjaste nunid oz vermi. paraxodad stavse gružitni os ter. di vilad mesjasidli soiniš ni-nem oz lo, staviz birε. i v a n zev jona šoGše. "mei ponda karni?"

sešša loktē eti zev dželā mort dai šuv^u i v a nli: "mintan-ke menim, mei gortsid a^utsid on ted, me mesjastē jerta ber jaštšikad." i v a n dumaite: "mei ne me oG^uted gortis, me stavse teda, mei menam gortin vijim." dželā mužik šuv^u: "tenad gortad vijim se^utšem tor, a^utsid on ted." i v a n stav olemse dumaitas. "stavse teda, tettem tor abu." "no, abu-ke, og jert mesjastē jaštšikad. muna vo^udže." i v a n šuv^u: "jert, šeta tettem tortē." dželā mužik šepšis kiskas svisto^uk da tu^uvestas, da stav meski^uD pirasni jaštšikaž, da jaštšikis šiptiššas. i v a n jaštšik pirtas paraxo^udē dai mede^uDššas vo^udže.

dir pera berin voaz^ugortas, voštas jaštšikjasse kujimnasse. gerd jaštšikin loas mu zev una. seteni rāznei pred^uakta bidmē. viž jaštšikin mesjas zev una. lez jaštšikin sad loē, zev i^udžid. sadjas bidmeni jāblokjas i muket^utor. gortas si vetletliG^ukosti tšušema pi. sija i velema i v a nlen tettem torjis. i v a nli loē zev ža^ul da pir dumaite, ku^udžiken eš^u-ke ne šetni pišē vasa-besli. getiris^uked gulaiteni saājin. a i v a n vek šoGše. dumaite, ku^udž eš^u-ke ne šetni pišē. getiris ju^ualē: "mei-ne te, i v a n, vek šoGšan?" "ni-nem og", i v a n šuē, "una strak adžžili da sijen i šoGša."

olasni si berin dir nin. pi^uišli lo^uē das-kvait ares. nimse pi^uišli tōžē puktasni i v a n. ba^ušis lo^uē nin peris. i vek vetledle^u veravni. kor-ke et-pir munas verē kujim lun kežle. sešša eti lune^u lun tir vetledlas da va juni ne-kitis oz šed. zev jona goršis košmē. ritnas adžšas ko^ulo^udetš. kolode^utšas ešale ke^uvš, šerebran^unej. sija radisla boštas ke^uvšše da kesjas juni. veški^uD kišiz da šui^uga kijas pondas ke^uvšis vežlašni. sešša i v a n skermas da ke^uvšše šibitas. pondas juni si^udžiken, ke^uvšteg. vodaz da juni kutas. kikiš nilištaz da vasa-beskid toškedis i kutas da šuv^u: "dolk^utē regid mintan?" "ku^udž-ne me tenid minta? menam aslam eti pi, sija men aslim kolē." "aslit-ke kolē, to me tene^u tatšše i veita." i v a n jona zev povžaz da šuv^u: "le^udž menē, minta, šeta pijes. kittše me sije mededa? keni te olan?" bes vištalas, kittše sije me-

dedni-se: "pitē meded sija more dore, kiti te loktin paraxodnad. a seten me sije bošta." i v a nes leđžas bes gortas da šetas srok eti veža-vun.

si berin i v a n ještše-na pisē oz meded kik telis. piđisli lo^vē das-kekja-mis ares. sešša vištalas getirisli stavse, kuđži veli, meji sija kesjas pisē šetni vasa-besli. i pisē mededas. vištalas piđisli: "mun pe more dore da vittšis seteni aššidkeža^jintē." piđis meded^všas munni. munas sija lun vit ki-miⁿ da adžžas džela ker-ka. settše vezjisas užni. sija ker-kaas veli o^k zev periz^žba-ba, ares soa. da i v a nliš ju^vaše: "kittše munan, tom mort?" "me muna settše i a^tšim o^gted, kittše i kuđži me settše voa." periz^žbab sili šu^vē: "me tenē veleđa, kuš^žtenid settše munni. me stavse teđa, kittše te munan. te munan vasa-bes orde. sija besis zev lok. stav mu-vivsa oliš jesse ebeđite." i v a n sen užas da ašiv-vodžnas tšetšas. periz^žbab sili vištale: "te voan more doras ta-vun riⁿtnas. settše loktasni das-kig^ugu^u da pukasni more doras. bergetšasni da lo^veni stavis nivjas. a te viđžed naje! naja stavnis kuš^žasni kupaitšsini. kodi med berin kuš^žas, siliš viđžed, kittše sija puktas plattše. kor sija vaas piras, siliš te plattše džeb!"

kor naja kupaitšasni, stavis pašasni das-etikis. a etilen platte^jis abu. das-etis lo^veni ber guļjas dai lebasni. a etik nilis settše ko^še, kutas koršni plattše. bidlaiš koršas, ne-kitis os šur. pondas ju^vašni: "kodi menšim džebis platte^jes, vištaš! niv-ke, bošta tšoi vilē, a zon-ke, mužik vilē, peris-ke, đad piđđi. i v a n petas kustis da šetas plattše. nilis šu^vē: "me muna, te voan mi orde ta-vun, adžžisam." sešša lo^vē guļ dai lebas.

i v a n vittšise vasa-beses. lo^vē zev tela. tev beras petas mort. adžžas i v a nez^ž da šu^vē i v a nli: "meila ta dira in lok me dore? kik telis nin sroki^dpreiđitis, a te velis-na loktan. no munam meked! tenid kovmas una uđžavni srok ko^šemsid." sešša i v a n a^tšis oz i tedli. vais voššas mu^šedžis, da i v a n lo^vē va pitškas. va pitškedis bes nu^vedas i v a nez^ž zev ilē da adžžas bes-

lis *ķer-kasē*. beslēn zev *iḍḍid* seni olemis da suvteḍlema stolbjas, stolb jilas mort-jurjas. "te taje-žē vitṭsiš! verman-ke mensim stav upṣe uḍḍavni, to koṭan lovjeṇ, a on-ke vermi, to tad-žē jurte *ķe*-rala da ešēda stolb jile. ta-^vun voinas asiv-votš *ķe*žle kovmas vurni šo para sapeg. on-ke vur, asiv-žē jurte *ķe*rala."

i v a nli šetas *ķer-ka*. i v a n seni kutas uḍḍavni i ovni. i v a n pukale, dumaite: "kuḍš-ne me šo para sapegse vura eti voinas?" sešša settše i v a n dore loktas sija nilid, kodi koṭlas more dorad. i v a nli šu^vē: "in šoGsi, i v a n! vod da uš! asiv-voḍšnas adḍšan." i v a n vodaz da ušas asiv-voḍšed^z. asiv-voḍšnas tšetšas. nilid i v a nli šetas šo para sapeg. stavja getov. sešša i v a n nu^vaz besli. bes i v a nli šu^vē: "ta-^vun ještšē voinas kovmas uḍḍavni. menam vijim zev una varttem šu. sija asiv-votš *ķe*žle med veli getov."

i v a n munas aslas *ķer-kasē* da kutaz zev jona šoGsiⁿⁱ. a sije šuse vartniis veli kole mestasiš boštliteg. pondas jona dumaite. settše loktas bara sija nilid. i v a nli šu^vē: "vod da uš! asiv-voḍšnas adḍšan." niv munas šu doraz da mu vivšis stav koḍšuv-kotjasse settše tšukertas da tšektas stav šuse šededlini eti eti^jen. koḍšuv-kotjas zev edje i vartasni. šu-tetšasad etik šu os koṭ. stavse šededlasni koḍšuv-kotjas. asiv-voḍšnas i v a nes nilid bara tšuksale da šu^vē: "mun, šet, getov nin!" i v a n nu^vaz besli da šetas šuse. bes viḍšedlaz da šu^vē: "zev bura vartema. os tidale, udaitṭši tališ jurse *ķeravni*."

koimed lun *ķe*žle bara šetaz zadaije, vurni kik-šo para koštum. i v a n loktas gortaz da zev jona šoGše. niv loktas i v a n dore da šu^vē: "i v a n, tenē besid šorovno. vijas, jurte *ķe*ralas. to nin ki-min jur ešale, ki-min mortēs nin vijas! sid-žē i tenē vijas. vai pišjam ta-^vun voinas!" i v a n šu^vē: "kuḍši-ne pišjam?" nilis šu^vē: "pišjam." stavse mei nali veli kole, boštasni da *ķer-ka*sis petigen nilis kujimiš šelištas dzoḍḍas i šu^vas: "etveṭšaitē mi piḍḍi!" *ķer-kasē* ignalasni dai munasni. boštasni vev. munasni lun.

asiv-vodžnas bes vittšišē i v a neš udeš zdaṭni. lo^v nin das-
 kik tšas lun. i v a n vek abu, udeš oz zdaṭ. sešša bes istas
 slugasē: "mun, ju^vav, meḷa udeš oz zdaṭ!" sluga munas i v a n
 ker-ka dorē da ju^valē: "i v a n, vasa-besid u^dte tšekte zdaṭni."
 etik duḷ šu^vē: "iz-na ešti ta^vun, asiv vaja." sluga munaz da besli
 vištale: "abu eštēma, aski kesje vaini." bes užas asile^dš. asivnas
 bara i v a n ni-nem oz vai. bes vittšišē, bara istas slugasē.
 sluga bara ju^valē: "mei-ne, i v a n, u^dte on zdaṭ?" med duḷ
 šu^vē: "vištav besidli: 'iz-na ešti, asiv vaja!'" bes vittšišas
 ještšē asile^dš. asivnas bara ni-nem i v a n oz vai. bez bara
 istas slugasē. sluga ju^valas i v a nliš. koimed duḷ šu^vē: "iz-na
 ta^vun ešti, asiv vaja." sluga munaz bez dorē da vištalas. bes zev
 jona skermaz da munas i v a n ker-kaš. e^džessē razaz da pīras
 ker-kaas. vi^džedlaz da i v a nīd abu, semīn kujim duḷ. bez zev
 jona skermaz da šu^vē: "pišjēma! pīr-žē vetēda da juršē kerala."
 pondas vetššini.

bitsa lun vetēdas. loš matin nin. nilid i v a nliš šu^vē: "menam
 bače vetšē. matin nin." vevsē le^džšalasni doṭšiš. doṭšiš nilis
 karas vitš-ko, vevšis vitš-ko egradasē. a i v a niš zev una jez
 lo^veni. a a^tšiš nilis lo^vē pop pi^ddi i kutas služitni. bes voas
 settšē vitš-koas da popliš ju^valē: "tati iz prei^ditlini i v a n
 da menam nilē?" pop vištalas: "prei^ditlisni kiken. te-rit me ordin
 užisni da munisni vo^džē." bessē istasni me^d tujēd. sešša si berin
 ašniš bara karšasni vāž mozis, ku^dž velini, i mede^dtšasni vo^džē.

bes vetlas sija tujēdis zev ilē, a ni-nem oz vetēd. sešša sker-
 maz da ber kosas. da šu^vē: "pīra vitš-koaz da pīr-žē popišliš juršē
 kerala." voas, keni veli vitš-kois, sija mestaas, a vitš-koid abu

nin. "vot, velema kodjas naja ašnis! eni-žē pir i vetēda." bara kutas vođže munni. nilid bara kīlas loktemse besliš da i v a nli šu^vε: "bara besid vetēde. vai, edje džik džepšam!" doitsis lo^vε tī. a vevsis lo^vε turun. i v a n lo^vε tšeri, tiedis ujaļε. a nilis lo^vε zev i džid iz. vasa-bes voas setšē da adžās tšerite. da vasiđ ne-kudž oz vermi bošni-se. "ak!" šu^vas, "te ku tšēm kitrei! šorovno kuta." karšas utkaē da pondas kutavni va pitškiš. tšeri pīras i džid iz ulē. utka si beršēn tōžē pīras iz ulē. da izjid utkaē litškas dai vijas.

no niv petas iz pitškiš. tišē koštas. i v a n ber lo^vε mort. ežtasni zev i džid bi da bijas sotasni vasa-beses. sešša mede tšasni vođže. voasni i v a n bat orde. i v a n kutaz zev bura ovni. getrašas sija niliskēd.

141.

kor-ke ovlis i v a n. sija veli getira nin. no sija vek vetledlis veravni. silen ker-kaš veli etik ju dorin. i sija ju doras i v a nlen ker-kaš veli semin eti. seni sešša ne-kodi iz ov. i v a nlen veli nosovik. sija nosovikis veli zev bur. ještli-ke kolē veli va vu džni, to nosovikse paškedan da makritan sijen, seki va vomen lo^vε pos. nosovikse tšukirtan da puktan žepē, to poskis ber birē.

kor-ke i v a n munas veravni. i v a n vetli g kosti gortas medor beregas loktas ku tšēm-ke tom mort da i v a n getirli šu^vε: "vu džed mene!" a i v a n vere munigen getirisli šu^vas: "ne-kodes in ledš ker-kaš! siđ-žē in vu džed medor beregiš tatšē!" i v a nlen getiris šu^vε: "menim i v a n iz tšekti ne-kodes vu džedni dai menim ni-nemen vu džedni-se, menam pišis abu." tom mort šu^vε: "pišis tenid oz kov. tījan vijim nosovik, sijen pože pos karni. sija

poskedis me i vu^uđža." i v a nlen getiriz dir oz vu^uđžed, da sešša dir pera berin žal lo^vε da vu^uđžedas tom mortte.

kor voas tom mort i v a n getir dorε, sija lo^vε kok-pela dai zev mistem. sešša sili šu^vε: "vot te eni menim šurin! i v a nte vi libε isti kittše-ke, medim sija ber oz berge^utsi gortad." "ku-đši-ne me sije vija da kittše me sije mededa." kok-pela bes veledε i v a nliž getirse: "i v a nīd voiG kežle te višmi zev jona da i v a nte isti setšem-te melni^utsae. sije melni^utsae i v a nīd atšis os ted, kiteni sija melni^utsais. sija že melni^utsaas vijim lev, zev lok, da siliš kor jevse i vištav, me sijen lev-jevnas verma spravittšini. on-ke vai lev-jevse, to me kula. a kor i v a n munas lev-jelidla, to i v a nes seki levīd vijas. sija leviz zev lok. seki mi i v a niš minam."

i v a n gortas voted^šz koktem beses džebas pašs-trubaas. kor i v a n voaz gorte, seki ponjasis pir-že uške^utsasni pašs da pondasni trubase gišjavni da uvti zev jona. tedeni, mei seteni koktem bes. i v a n ju^ualε getirisliš: "mei-ne taja ponjasis tatšema uvteni? ne-kor-na iz uvtlini ker-kain." getir šu^vε: "presta uvteni. vetli ker-kašis ponjaste! me i siđž zev jona viša. asiv-že mun melni^utsae, seni olε lev da siliš vai jevse. me sijen jevnas spravittša." i v a n ušas asile^šz. da asiv-vođžas munas koršni melni^utsa da leveš lištini. i v a n munas zev dir da voas melni^utsa dorε. sešša seteni olε lev, zev sker, ne-kodes mate oz led^šz. semin vojin jona zev užε; užigas semin pože lištini leveš. i v a n olas vojed^šz da voinas das-kik tsasīn i v a n lištas leveš da ber mede^utsaz gortas. dir mišti matesmas gord doras. koktem bes getirisli šu^vε: "i v a nīd bara voε. kovmaz bara kittše-ke mededni, levīd abu vijema. eni meded i v a nte das-kik gosudarstvo saje lovžedan vala. etik jerethniklen vijim kolodets, seni kolode^utsas sija vais. kor sija setše munas, setiš sija oz berge^utsi. sije vijas volše^utsais. seki veliš mi kutam ovni."

i v a n voaz gortas da šetaz getirisli levliš jevse. i v a nlen getiris sije jevse oz ju, a kištas illae. sešša iste i v a nes lovžedan vala. "tajen lev jevnad me iG spravittši, kole vetli-

ni lovšedan vala." sešša i v a n medeDtsas lovšedan vala. i -
 v a n munaz zev dir. da et-pir adžsas Ker-ka dir munem berin. i -
 v a n dumaite: "eti voi ket Ker-kain uža, a to vek-na illain užli."
 piras Ker-kaš. seni pukale zev periš baba da i v a nliš ju^valē:
 "kitšše nin medeDtsin ta^tššem ilē, i v a n?" "me medeDtsi lov-
 šedan va koršni. getire zev jona više. ni-nemem os spravittši. tev
 jev nin vaili, da sijen is spravittši. eni mene istis lovšedan vala.
 oGted, kiš sije koršni." periš bab šu^vē: "už ta-voi me ordin. a-
 sijnas viđšedlan, kitš koršni lovšedan va." i v a n vodas užni
 da užas asiv-vođšedž. asiv-vođšnas i v a n tšetšas da periš
 bab i v a nli vištale: "me lovšedan vate šeta. tajen-ke vanas os
 spravittši tenad babaid, to sija oz viš. a te ordin vijim koktem
 bes. siked ole babaid. tenē isteni oz lovšedan vala a medim te tui
 vilas kulan. a^tšis koktem besid tenē vini-šē oz vermi, da sijen i
 isteni tenē lovšedan vala. eni te mun gortad da šet taje vae da
 medim getirid ju^vas te dirji. oz-ke ju te dirji, to te sili šu:
 'kitšše džebin koktem bestē?' sešša naje seki, meⁱ kole, sije i
 kar." i v a n bergeDtsaz gortas.

dir pera berin voaz gortas. getiriz zev jona više. i v a n še-
 tas lovšedan va. da getiris sije oz ju, kutas šuni: "taja abu lov-
 šedan va, a taja vijas vajd. taje-ke me ju^va vate, me pir i kula."
 i v a n boštas eti poneš da vijas da sijen vanas pizjas, da pon-
 jid lovšas. sešša i v a n getirisli šu^vē: "te on viš. kitēni kok-
 tem besid? vajeD tattše! a to mene ti sevšem mušsitinnid. bitša vo
 nin vetledli, a te on viš velemid." i v a nlen getiris vajedas
 koktem beses i v a n dore. da besis kore preštše-nije, siđ-žē i
 getiris. i v a n zev jona skermas da kikanisliš jursē keralas
 da bijen sotas i pejimš vae teledas. sešša ovni kutas etnas zev
 bura.

142.

et-pir eti verališ munas verę. silen veli veralan pivsanis ju dorin. sija jušis kutas kiini tšeri. eti perae medas kivtni ju kuzais pižen tšeri kiini. sešša adžšas oškęs. oškis pijana, kik pi. pijanse oškis vuđžede medor ju bekas, da pijanis oz vuđžni. sešša oš naje va šeras šibitas da ačšis vuđžas medor ju-bekas. a pijaniz ber kosasni. oš ber bergečšas pijan doras da neitas pijanse. sešša bara vaę šibitas. sešša vuđžasni medoras.

sid-še mediš sija tšeri-kijisj adžšas oš-pijęs. oškis abu, pi-jis etnas. oš-pisę sija kutas da nu^vas pivsaņę da jertas kok jilin labaze. sešša ačšis ber munas tšeri kiini. si berin oš loktas pi doraz da labasse ražas, pisę boštaz ber. a labasse sevšem šiblas, ni-nem oz koł.

143.

jona važen peris jez i tom jez kivzišlisni veža veža^vunin. veža veža^vunis sija liđđišsę reštvošen da xrestšenijed^šš va vežetleđ^šz. kor pop vase vežedas, si berin stav vasa-besjasis mu vivsis piren va pitške. si berin sešša os kut kivni. veža veža^vunin pože kivzišni bid voi, semin setšem mestajasin: kujim tui vožin, ker-ka petesin, ambar ečžes vočšin. kivzišni pože eti mort libę kujimen i viten. kiken libę nolen on kiv. kor kujimen libę etnaden kivzišan, dir kivzišni os poš. dir-ke pondan kivzišni, to besjasiz da tšertjasis nu^vasni vaę libę verę. kor kivzišan, seki verme kivni kerašem, kekeketšika vela munem, sid-še i muket tor. vāž jezlen pri-metais velema setšem: kekeketšiken ke vela munem kilasni, to sija kivzišis mortislen ebjazatelnę sija-še voas kot-ke getrašas libę

veres saje munas, lo^vε svađba. a kilan-ke kerašem, to sija-š_ε voas
kivzišišišlen kot-ke red-vuž pitškiš lo^vε kuliš.

144.

et-pir tom mort munas turunla da sevtas turun-doitš_ε da puktas
turun-doidjas turunšis gartššema tapil (~tupil). turun-tapilš_ε da
doitš_ε kertalaz bura da munas verst džin da doidjis kiššas. sešša
viliš sevtas. bara munas ne-ile, no bara turunis kiššas. siđžiken
sija kujimiš sevtas turun-doitš_ε. da med berja sevtigas šibitas tu-
run-tapilš_ε. sešša si berin doidjis dugdas kiššini. si berin nu^vaz
gorteđšis. sija doidjas veli turun-tupilas karšema beslen. sijen
silen i veli pir kišše turun-doidjis. kor sija geger-voas šibitni
turun-tapilš_ε, seki veliš silen dugdas kiššini doidjis. iz-ke sija
šibit turun-doitšis tupilš_ε, to sija lun-tir seni mučšittšis da
turun-doitš_ε iz i vermi gortas vaini. a kor sija šibitas turun-tu-
pilš_ε, to sija si berin gortas voaz zev bura. semin jona zev mu-
džas.

145.

verališ mort kor mune verš, to os kov munigas ne-kotked šornitni,
šušetked, siđ-š_ε i muked jezked. on-ke šornit da munan spokoineja
gortsid, seki vermas loni tšasše verališli, una šede premisšis. seš-
ša veras siđ-š_ε os kov sporuitni med verališ mortked. ješli-ke me-
dan sporuitni med verališ mortišked, to seki ni-nem os šed eti ve-
rališ mortišli. med verališ mortis vermas tšikedni ponš_ε. da on-ke
kuž ponš_ε teššitni, ponjis sevšem višmas da oz kut koršni ne-ku-
tšem žveres. kor ponš_ε tšikedas, seki kole ponte tšinavni. kodi
tšikedas, sija mortišliš kole jur-siš_ε vundini etšendžik da sije
sotni da sotššigas sijen tšinnas ponš_ε nuškedni. seki vermas pon-
jid ber spravitššini.

146.

tulisin kor leđženi ižjases veta vile pesketinae jirsini, to seki ižli petse vundeni. on-ke vundi ižliis petse, to sije tšiked-
tšis jez vermasni ižse tšikedni libe vetlini vere. kor sije vet-
lasni vere, to sija sen ole eti mestain. setis ne-kittse oz kuž
munni-se. sija seteni vermas mesta vilas tšig pondais kuvni libe
kejin sojas. a pasjitem ižes vermas tšikedtšis mort tšikedni. stav
ižis kule, on-ke sije tedli tšikedemse. a ješti-ke tedan, pože ber
teštšitni.

147.

tom mes veli, eti-voša. sija kutas neittšini porozen illain.
ekura t lokte periš baba o t g a . sija šu^vas: "ku tšem vod^žž
(~tomen) meskid neittše!" si berin meskis os tirsav, a pondas
omottšini, košmas. genis use. si berin mam munas meD tedis baba
dore. sili vištale: "meam mes kutis sevsem omottšini. i oG ted
meila. on-ε te vermi teštšitni?" sija baba viđšedlas messe i šu^vε:
"tenšid pe meste tšikedema o t g a periš baba. mun si dore da
kor siliš, met sija pizjas vaen meste! seki meskid spravittšas,
ješti-ke pirknitšas." kor o t g a pizjas, seki meskis pirknit-
tšas. i si berin regiD pera berin spravittšis.

148.

mart telisin kiš-koimed vojn me višmi i oG ted mejis. kokjas
višeni, oG ted mejis. telis bitsa kuila i oG ted meila. vek šekiđ-
žik loe. mam munis meD tediš baba dore. sili vištalis menšim vi-
šemse. sija loktis me orde. mene viđšedlis, pivšedis. i šu^vε: "eni
kutan spravittšini. kodi babais tenē tšikedema, sija pondas ti ešin
uvti vetledleni geliken veža^vun mišti." i si berin zbil kutis vet-
ledlini. mišš^{se} pukte biŋte tšetlad berša vetliše. i sešša si berin
me spravittši.

149.

munas verē mart telisīn veralis-mort k o l a . adžšas ož-gu.
 lijas oškislī, da pulā pidđi^jis zaraditēma dreb. oškis os kuv,
 semīn ranittšas (~doīmas). pondasni tiškašni. tšeren kesjas ke-
 rištni, da oškis tšerse mirđdas. sešša sije uškedas lim vilas,
 pondas kurttšavni. no silen ponjis zev bur, ož šet kurttšavni-se.
 si berin oškis pondas pišjini. sija tšerse ber boštaz da kutas
 vetššini. ponjis oz leđ^š oškislī pišjiniš. bara kutasni tiškaš-
 ni. beras settšed^š tiškašasni, verališis šaitteg uše i oškis ku-
 lē. verališis oz vermi gortas munnis. sešša ponjis etnas munaz
 gortaz da vajedaz getirse keža^j in doras. sešša getiris mužikse nu-
 v^vaz gortas liš vilin. si berin bolni^{tš}ain kuilas verališis kujim
 telis.

150. ševa

tom jez etlain tšukertasni đeŋga. đeŋga vilas nebasni sur da
 vina. sešša ju^vasni. da eti mortli šede suršis ševa, ju^vigas gor-
 šas pīras. sešša pondas mešaittšini. šoīni ne juni os šet. lun kik
 libē kujim olaz gorš vilas. sešša sija mortis jelen tabak soralas
 da vosedas stavse i siked-že petas ševais. sešša ber stav višemis
 preiđitas, ni-nem os koļ. sija-ke ševase iz vetli gorššis tabaken,
 to sija eti vo mīšti (~berin) ševais kutis šornitni. kor ševais
 šure, sije kole pīr-že biređni. on-ke šedan lunas libē med lunas
 sije biređ, to sija dir mīšti kutas šornitni.

151. ševaa babajaz da mužikjas

sije šu^veni vāž peris jez, ševase šeteni jeretnikjas. ševase le-
dšeni jeretnikjas i^džid^l prašnik vo^dš-vil^lin. medša perain le^dšeni
i^džid lun kežle strašnei tšetverg voi kežle. šeredaas ritnas ver-
mas šurni. šurem beras sija pervo pukalas gorš vil^lin. sešša si be-
rin vo ili kik mišti kutas šornitni libe ikaitni ševais. on-ke ver-
mi sije vetlini gorš vivšid šurem beras lun ili kik berin, olas-ke
sija telis džin libe telis, sešša sije vetlini on vermi. vo berin
kutas šornitni. sija ševais šornite tok pogo^džain. sid-že sija oz
ľubit tabak-tšin i tabak kuritem. kor sija ševaa mortis pukale una
jēz dorin da jēzis una kuritasni, to ševais tabak-tšinse oz ľubit
da kutas šornitni. a seki mortis os pondi ni-nem pomnitni, mei ju-
v^valan, seki kor ševais šornite, sije i vištale.

152.

velini kik jeretnik. kikaniz zev una tedisni. mei šu^vasni, sija
i zbil^l love.

naja kor-ke munasni eti peras vere. etikis mune vere, a mediz
gortas lokte. panidasasni (~ vo^tšša lo^vni) ju-pos vil^lin. kutasni
tedan-šilanise probuitni. dir tiškašasni, kodi undžik te^de, š e -
m e n i z o š i m . š e m e n l e n š i l a i s i d ž i d d ž i k v e l e m a , z o -
š i m s e v e r m a s . z o š i m u š e p o s v i l a s , v o m š i s b i g p e t e . t š e t -
t š i n i s o z v e r m i . š e m e n m u n a s v o d š e .

seti kak-ra-z mune i v a n , sevsēm bekeve^vi mort. z o š i m
sili šu^ve: "otsav menim, i v a n !" "ku^dži me tenid verma otsav-
ni?" z o š i m šu^ve: "kut p^e men^e nⁱntem tšuvied!" i v a n boš-
tas nⁱntem tšuviedis. z o š i m pⁱr-že tšetšas. i v a n e z b l a g o -
daritas. a t š i s šu^vas: "sija menšim podle tš pomnitas."

si berin telis kik mišti medas š e m e n i s l e n o l e m i s j i v m i n i .
veli kvait mes, kujim vev, vi^t dom pomavtem-na. una veli vidž-mu.
stav meskis kule, kik vev kule, eti semin kole. pomavtem domis si-
dži i sismas, oz i vermi pomavnis. mi^la loji si^dži? šilais i-
džiddžik i undžik veli z o š i m i s l e n .

153. kuđži tedmavni jeretnikes

kolę vodđžik koršni komnatajn ko-min ek-mis uv. kor sija jeret-
 nikis ker-kaas pukalę, seki kolę liđđđini ko-min ek-mis uv, ko-min
 ek-mised uvjas tšukedni jem. seki jeretnikis jermas. ker-kašis pet-
 ni-se oz vermi. semin eđžesse os kov voštni bekevei mortli.

154.

kor medeđtše verališ-mort verę veravni, to bekevei mortes aslas
 muntedž oz primit. etkažite, vištalas, mei "me asiv muna verę ve-
 ravni, os pož menim tenę užtedni. ješli-ke me tenę užteda, to menam
 tšasšejis vošę."

155.

et-pir etik u d o r asa raĳioniš munę veli gortas a i k i n a-
 šeñ. munas sija das-ñol kilometra š o ž u mšeñ. da sija vetędas
 poden muniš mortes. sija mortis sili šu'as: "nu'ist menę vevnad!"
 sija boštas sije mortse doįdjias da siked munasni verst kik ki-min.
 sija kutas šuni, siliš ju'avni: "kitťše te munan? kuťšem tenę bes
 novledle?" i sija doįtšis pir vošę. a sija u d o r aę muniš mortis
 loę verin, tujis vošę. kutas veręd munnĳ, tui koršni. tuišę sija
 ĳe-kuđž oz adđži. sešša sija vetledlas verędis teliš kik. da si
 berin veriš adđžas verališ mortes da verališ mortis sije verę ĳla-
 liš mortse, kodi veli munę u d o r aę, nu'ędas gortas j e m - v a
 vilę t u r j aę. i aťšis os ted, kuđž sija setťše vojis j e m -
 v a vilas. siļen velis vošę da oz i šur. si berin aťšis munaz
 gortas t u r j a piris u d o r aę. sija, kodez boštis nuni doįd-
 jas, to sija velema tšert a abu mort. sija i pirťema sije veras.

156.

važen, una vo sajin a i k a - t i lais abu-na velema. s e m u -
 k o v i n o v l e m a e s . s e t i s m u n a s n i v e r p e r e d n i d a u n a k a r a s n i m u d a
 v i d ' z . s e s s a s e t t s e s t r e i t a s n i k e r - k a j a s , k u t a s n i s e n i o v n i . o l a s -
 n i d i r . p e r v o l o e d e r e v n a . s e s s a u n a v o m i s t i l o v e s i k t . o l i s i s
 j e s t s e u n a l o v e . s e s s a s o s u m - j u d o r e t o s e s t r e i t t s a s n i .
 s o s u m - j u a s e t i k k r a s i t t s i s m u z i k (~ k r a s i . l n i k) s t r e i t a s i -
 d z i d m e l n i t s a . s e t t s e k u t a s n i l o k n i b i d l a - d o r i s i z e d n i s u . a s i
 b e r i n j e s t s e u n a s o d e o l i s i s . s e k i a i k i n a i n d a s o s u m i n
 k u t a s l i d d i s s i n i s i k t e n . a i k a - t i l a n i m i s l o e m a s i p o n d a ,
 s e m u k o v s a j e z i s l o k t e n i p i r v e l i a i k a - t i l a e , i n a j a
 v e k s u j i s n i a i k a - t i l a e n . i s i b e r i n p u k t i s n i n i m a i k i -
 n a l i a i k a - t i l a .

- - - a i k i n a s e n g a m e d s k i s k i k v e r s t . g a m s e n
 z e v - s e r t e d s d a s v e r s t . z e v - s e r t s e n m e z e -
 g e d s d a s v e r s t . (Жешарт, Межог)

e z - v a k u s t a v i v l a n i a i k i n a s e n : p e r v o j p r i s t a n j e m -
 d i n , m e d p r i s t a n o t (Коквицы), s e s s a p o s e g - j u ,
 p a l (Палевицы), t s a s (Часово), z e l e n e t s , s l e -
 b e d a .

157.

1. adđžilan-ke bat-mames veten da naja-ke pinaleni tene, to sija
lok vođžin.

2. adđžilan-ke bur druge veten, sija bur vođžin.

3. adđžilan-ke lišsem, sija lo^v una šorní vođžin.

4. adđžilan-ke paraχo·d veten, to sija tui vođžin (kittšē-ke
munan).

5. ješli-ke poko·nikes adđžilan, sija zer vođžin.

6. una posní đenga veten adđžilan-ke, sija lok vođžin.

7. una tšeri adđžilan veten, sija tōžē zer vođžin.

8. vev-ke adđžilan veten, lēžnei šorní lo^v.

158. mojd-kiv

oli·sni vili·sni gòzja. da veli nalen kujim pi. pijanislen veli nimjasis i v a · n da v a š i t e · i da p e d e r. no olisni kujim brat. i v a n, sija veli patššere kavaz da šoje peťšina. a v a š i t e · i da p e d e r veli vetlivleni vere. vajeni veli premus. baťisli da mamisli, nali veli zev tube.

kor-ke et-pir petisni kik vok vere. adđšisni veriš keťšes. da kutis p e d e r sili liini. keťšis sili šujis: "p e d e r, pe mene in lii! me pe tenid kor-ke kara idđid bur." no p e d e r sije keťšes siđži i koras liiteg. no keťšid geňitas si diniš. bergeDťšasni gortas munnī kik vok, v a š t e · i da p e d e r; kuta·sni vištavni mam-baťli: "keťšes pe adđžilim da igei lijeei. 'kor-ke pe kara idđid bur'."

a etija veli i v a nid ole patššer peťšin. zirimsē veli le-đžaz da šoje veli peťšina. ešša kutas šuni sili p e d e r: "i- v a · n pe asiv pražnik. kole-pe kitš-ke kiini jai pražnik kežle. tenē pe vere on lišt istini. kittšē-ke-pe te ilalan da karan pe mijan koršem trud." no i v a n šuas p e d e rli: "vai pe p e d e r, vetlam meked veras!" ešša medeDťša·sni munnī vere. ešša adđšas i v a nid keťšes da kutas sili liini. keťšid šuas: "i- v a · n pe, in lii!" i v a n sker maz da šibitas pištšalše. "mu- na·m pe, p e d e r, vođže ještšē!" p e d e r kutas šuni: "gaš-ke-pe i veli taja keťšid." kutas p e d e r vakšini: "mīla pe me ig lii! kesje pe veli karni idđid bur!" no siđži p e d e r da i v a n bergeDťša·sni gortlañ. i voasni gorte. ešša voasni gortas da i v a š i t e · i len vajema idđid dōmer. p e d e r ku-

tas šuni: "te p_e tai kijemid prašnik kežlad bur jai!" kutas v a - š i l e . i najanes piñavni: "tijan p_e os-ke šed daš lijem torjis, oz p_e tijan šed."

a i v a n kutaz dumaitni: "tšas me puktıla kapkan." silen veli iđžid oš-kapkan. sija puktas kapkante zakod-ruš doras. kor-ke petas silen bašis illae sitašni. bašid silen šede kapkanad da kule. i - v a n petas da viđžedlas. "ok p_e men šedema prašnik kežlad iđžid dözmer. os p_e tai kov menim vetlini verad, zakod-ruš doraD p_e loktema iđžid dözmer!" petkedas aššis vokjasse kapkan dorad i kutas vištavni: "vot p_e me kiji iđžid dözmer!" kutašni v a š i l e . i da p e d e r berdni: "vot p_e, jei đetinaid kijema aššis batse!" kutašni batšes perjini kapkaniš. ešša batšes džebasni guē. zev loē nali žal.

nalēn veli puktema prašnik kežle patššer vilas nas, toika (6para) lagunjasē da tujisjasē. a i v a n veli sija olē vek patššeras da nas, toika-tujisjasid tšipseni. a i v a n sije dumaitiz da "mene- p_e tajan elteni." sija boštas tujisja-stē da kištalas. ešša pirtas lok vor da kutas plavaitni dšodž kuša. "vot p_e menam ku, tšem ta-^vun prašnikid!"

159. veralem jiliš skazka

eti mort petas verē. boštas nañ noł lun kežle. mede v tšas munni vera-vni. ka'igas kijas p e d e r rid gōz ur. p e d e r voas pivšan dorad da kutas šenžini: "men p_e ta-^vun lok ponnad ni-nem iz i šed." kutas ponse vatškvini. "te p_e, đavelis, presta vetlan. on p_e uvt ūrse."

ešša boštas da kutas karni pes da pivšan lontaz da vodas užni. kot-ke, kilē, lokte. p e d e r šu^vas: "kot-ke-p_e tai vetle vojnad, os p_e už." p e d e r voštas pivšan-eđžes. "ken p_e bara pon- jei? lokte-p_e kot-ke, a oz p_e i uvt đavelid." ešša šjašas p e - d e r li: "korin p_e da lokta me te dinē." p e d e r šu^vas: "matē

p_ɛ lok! me p_ɛ ten_ɛ o.g-ad_ɔž_i-da." "a ten p_ɛ men_ɛ oz i kov ad_ɔž_{ed}-
lini. vai p_ɛ pet piv_ɔšan_ɔs_is!" p e d e r šu^vas sili vott_ɕa: "i-
d_ɔžid ž_ɛ p_ɛ, kilan te, šiška (репой)." "pet p_ɛ buren!" šu^vas
p e d e r li bara. p e d e r šu^vas: "mila p_ɛ me peta! me p_ɛ tani
kesja už_ni." p e d e r li šu^vas bara: "koimed_ɔiš p_ɛ šu^va: pet piv-
šan_ɔs_is!" p e d e r kutas dumait_ni: "na_tš_ɛ, mi_i p_ɛ lo_ɛ pet_ni."
ešša tai ki_dž_i piv_ɔšan-_test_ɛ sarai vivšid kutas šiblav_ni.

p e d e r boštas aššis nop_ɛ da mede_vtšas munn_i arša vojin. si-
li ni-nem os_tidav. perjas šum_{ed} da bijasas da koz ul_ɛ vodas. oz-
na kesji vod_ni. kot-ke sili šu^vas: "p e d e r p_ɛ vešji taja tui
šer_ɔs_is!" p e d e r kutas matt_ni: "o_g p_ɛ vermi, tidal_ɛ, taja voi-
s_ɛ kol_ni." p e d e r li šu^vas med_ɔiš: "mun p_ɛ kole-ke buren, a lov_ɛ
lok p_ɛ!" p e d e r bara boštas aššis nop_ɛ, mede_vtšas vo_dž_ɛ.

"ket p_ɛ tšuk_{ed} kik šinmad, ni-nem p_ɛ os_tidav. meam p_ɛ taja vojis
už_tem i kol_ɛ." no p e d e r minas vo_dž_ɛ sija mestaiš. voas sili
i_dž_{id} erd. kutas nin te_vtšini sili asja k_iais. "no p_ɛ eni velišt_ɛ
p_ɛ menam vojis šelem mest_ɛ!" silen ponjis voš_ɛ dinšis. da oz ad-
dživ eb_{ed}edž_ɛ.

kor-ke kil_ɛ, ponjid uv_tɛ. "vot p_ɛ tai ken kil_ɛ!" p e d e r ku-
tas matt_ni: "pašunetš p_ɛ so uv_ttšis etil_ɛ. mi_i p_ɛ bara uv_tɛ! ket
p_ɛ uv_tɛ davel_ɛs_ɛ. me p_ɛ muna da sije lija!" mede_vtšas p e d e r
pon pu dor_ɛ munn_i. voas pon pu dor_ɛ da kutas vi_dž_{ed}n_i puad. "abu
tai p_ɛ kavema i_dž_{id} davel_ɔs. oz p_ɛ i tidav ni-nem_ɔs." "tšas p_ɛ,
p e d e r!" šu^vas sili davel_ɔid, "ten p_ɛ, p e d e r oz i kov ad-
džini men_ɛ. me p_ɛ ke petke_vtšila, te p_ɛ i povžan i povžemisla i
kulan." p e d e r šu^vas: "petke_vtšiv p_ɛ vai!" no p e d e r li
šu^vas setanaid: "suv_t p_ɛ etija pu doras! me p_ɛ etija kik pu kolas-
tiis petke_vtšila." p e d e r suvtas sija pu dorad. "no p_ɛ, vi-
dž_{ed}, p e d e r!" p e d e r li petke_vtšas. p e d e r povžemisla
uš_ɛ muas. p e d e r kuilas povžemisla sija pu doras lun t_ir. eš-
ša kor-ke tš_ɛtšas p e d e r ritla-viv_ɛ. no p e d e r kutas
šuni: "log ž_ɛ p_ɛ velema! ki-min p_ɛ šuris i bežis!" no p e d e r
kutaz dumait_ni: "me p_ɛ ta^vun ad_ɔž_{ed}li setanase. ešša p_ɛ pož_ɛ let-
tšini gort_ɛ. mejam p_ɛ taja verale_vid iz lo bur. med_ɔiš p_ɛ me ta_tš_ɛ-
mas og nin vo."

voas p e d e r gortaz da kutas vištavni getirisli. "tenaD p e, p e d e r, taja veralemid ni-nem p e abu tšeššea." kutas vištavni getirli: "i siDš p e adžžili med i d ž i d tšertse."

160.

olis vilis periš gozja. nalen bire pišid. i kutas istini mužik-se melni tšae getiris. "bošt p e tšekverik šu da mun p e melni tšae da ized!" mužik sije izedas. setiš love piš.

da medeD tšas munni i v a n ber gortas. sili vo t t š a petas i d ž i d tev da kiDš tai siliš pište lebedas stavse. i v a n kutas šenšini: "mene-p e eni getirei vijas. stav pište p e lebedis taja i d ž i d telis!" no medeD tšas i v a n šagaitni gortlanis. voaz gortas. piraz getiriz dore da getiris šu^vas: "ken p e, i v a n, pišid?" mužik kutas vištavni getirisli: "pište-p e lebedis i d ž i d tev." no getir kutas si vile šumitni. no sije i v a nes istas toilaliG tirji korni piš: "mun p e da kor telisliš!"

medeD tšas munni i v a n da siked vo t t š a love, je d ž i d-toška i d ž i d mužik (~mort). sija ju^valas i d ž i t-toška mužikid i v a ni dliš: "kitš e-p e te, i v a n, munan?" i v a n sili šu^vas: "i d ž i t tev p e petis da stav pišes p e lebedis. getirei p e istis mene piš korni tevliš." sili šuas je d ž i t-toška mužikid: "mun p e ještš e vo d š e! sen p e vijim džeŭa ker-ka. settš e p e te voan da pir p e ker-kaas! da sen p e te vittš i! settš e p e loktas ker-kaas kodi p e tenš id lebedis pište sija telis. te p e siliš kor ber pište!"

sija seteni pukale ker-kaas i v a ni d. kot-ke, kil e, lokte. ker-ka e d ž e s s e voštis da piris je d ž i d-toška mužik. sija šu^vas i v a ni dli: "mij p e te, i v a n, vittš išan tan?" i v a n kutas sili vištavlini aššis piš lebedemse: "mene p e istis getir piš korni." je d ž i d-toška mužikid i v a ni dli šu^vas: "vot p e, i v a n, ten p e me og vermi šetni-te pište. šeta p e me tenid, mejam p e vijim bo t š onok. sija p e kutas tijanes verdni. tijan p e sija tirmas periš gozjali kuvte d ž i d (~ kuvte d ž i n i d) šoini, juni." sešš a kutas i v a -

nes veledni (ki dš kutas taja verdni tijanes bočšonokis): "vot pe, i v a n, kor pe kutas tenaD kinemiD šumavni, te pe pukti bočšonok-
tš muas! te pe sili šu: 'pet pe da mene verd!'"

no i v a n medeDčšas sija ker-kaiš munnī gortas. sili love
zev lube. kutas i v a n dumaitni muniG tirji: "a tšas pe me šo-
jišta." i v a n dir os kesji, puktas muaz bočšonok da ačšis puk-
šas mir vile. bočšonok puktas vočšla-doras da i v a n šu^uas:
"vai pe mene verdei!" sija bočšono-kšid petasni kik tom molodetš
da i v a n li kutasni vajavni šojan-ju^uan. i v a n kutas šojni.
i v a n šojas i ber tšektas pirni sija bočšonokad. i v a n boš-
tas bočšono-kes pel-pom vilas da medeDčšas munnī gortas. da muniG-
tšezis dumaitš i v a n: "ak pe taja kučšem bur-tor!"

ešša voaz gortas i v a n, getirisli vištavle da vakše: "vot pe
men šetis telid pišid pičdi! taja pe ačšis verde i juktale." no
getirisli zev loš lube. "vai pe, i v a n, šojištam!" i v a n
šu^uas bočšono-kli: "vai pe mijanes verdištei!" peta-sni kik tom
molodetš bočšonok pitškesiš da kutasni verdni periš gozjaes. ge-
tirli loš zev lube: "vot pe taja kučšem bur tor!" i v a n šu^uas:
bočšono-kli: "pirei pe ber!" bočšonok šiptiššas. kuta-sni ovni
gozja zev bura sija bočšono-ken.

161. moiD-kiv

olisni vilisni periš gozja. nalen veli eči pi. piislen veli ni-
mis i v a n. nalen veli drevnašis ker-kaiz bekin.

kor-ke i v a nes istas batīs lavkaš. lokte veli matin prašnik.
sek kežle kole veli boštni lavkaš šojan-ju^uan-tor. no i v a nes
batid istas lavkaš: "mun pe, vetli, i v a n, lavkaš!" šetas sili
denga i v a n li veti-min tšelkevei. i v a n munas lavkaš da pi-
ras. seteni lavkaas jezis una zev. a vazaši-šis veli zev mičša niv.
i v a n si vile lun tir vičšedas. kor-ke lavkašid jezid bire da
i v a n kole etnas. i v a n li šu^uas vazaši-šid: "mi pe kesje
i v a nis boštni?" a i v a n sili šu^uas: "ni-nem pe men oz kov.
leptilan-ke-pe podolte pičšesečšid, šeta pe me tenid veti-min tšel-

keveji deŋgaes. "vazašišid leptištlas podolte pi-džese-džis. i v a -
nīD šetas sili deŋgate. ešša bergeDtšas munni gortas.

gortas voas da kutas batīs ju^vasni: "mij pe, i v a n, boštīn?"
i v a n sili šu^vas: "ni-nem-na-pe ig ta^vun bošt. jezis pe veli
una da ni-nem pe iz i šed." "no lādne." užasni sija voise da tšet-
tšasni asiv-vodšnas da kutas istini i v a nes batid lavkae. šetas
i v a nli deŋga šo tšelkeveji. i v a n medeDtšas munni lavkae.
piras lavkae. sid-še jezis una lavkaad. i v a n sulalas rite-džis
da jezid bire lavkašid. i v a n kole etnas. vazašišid šu^vas: "mij
pe i v a nis kesje boštīn?" a i v a n šu^vas: "leptilan-ke-pe pi-
džessid vileddžik podolte, šeta pe me tenid šo tšelkeveji (~tšelke-
veji)." no si-dži leptilas vazašišis podolse. i v a n šetaz deŋga.
bergeDtšas munni gortas.

gortas voas. kutas ju^vavni batīs: "mij pe, i v a n, boštīn?"
i v a n sili šu^vas: "ni-nem-na pe ta^vun ig bošt." "no lādne!"
sije voise užasni. tšetttšasni asiv-vodšnas. da bara iste i v a nez
batid lavkae. šetaz batiz deŋga šo veti-min tšelkeveji. i v a n
medeDtšas munni lavkae. piras lavkae. jezis una, lavka tiris. si-
dži i i v a n vi-džedas lun-tir vazašiš vilad.

a silen batid sije loktas kije-dni, kittšē-pe bara šetale jei-
detinaid deŋgase. i v a nli šu^vas vazašišid: "mij pe kesje
nebnī?" i v a n sili šu^vas: "šetlan-ke-pe, šeta pe deŋgaes, šo
veti-min tšelkeveji." i v a n piras stoika sajad (kiten sulale
vazašišis) da šetaz deŋgase. no i v a nli šetas sija aššis dōbra-
se. vodasni i v a nked stoika beke. da i v a nid kolkse tšuke-das
kolk-pomse semin. vazašišid kutas šuni: "i v a n pe, stavse
šui." i v a nid ož šui. semin teketi-šte verede. nīliD šu^vas:
"i v a n pe, stavse šui! šeta pe aššid deŋgate i lavkaes."
i batit kilas i gore-das: "i v a n pe, šui!" i v a n šujas stav
šila-nas. puktas sili uđ-don.* ešša lavkae nu^vasni gortanis. i -
v a n lo-ε getira. batīs kutas vazašni lavkain. ešša oleni vileni.

*(Положит ей "много работу".)

162. raska·z

ola·sni periz gozja. nalen veli eti pi da pon veli da kan da pe-tu·k da kure·g. munasni periz gozja puktini šortni. šortni ke·džas-ni i munasni ber gortas.

kor-ke vetlas getiris silen vi·džedlini gradse. šortniid silen bidmema i·džida zev. ešša getiris munaz gortas. vištalas mužikisli, miž silen bidmema šortniid i·džida. ešša munasni sije šortniise ne-tšištni. kutas ne·tšištni getiris. getiris oz vermi ne·tšištni. ko-ras mužikse, ešša koras pise, ešša koras pone, ešša koras kanse, ešša koras šireš. ešša ne·tšišta·sni šortni. šortniid šede. ešša boštas mužikid. ešša nuas gortas. "i·džida·že-pe bidmema šortni." stav šemja·es lo·i korlini, da velište šedi.

163. moiD·kiv

olis vilis gōzja, da nalen veli eti niv. nilislen veli nimis m a š e. kor-ke kutis m a š eli batis šuni: "m a š u k, pe, me-keD·ta·un kaam ver-ker-ka·e ovni." no m a š u kes batid katedis ver-ker-ka·e. da batis ber muniz gortas. m a š u kli šujis: "te pe tateni ovni kutan."

kor-ke kutas m a š u k šoini ver-ker-ka·in da m a š u g·dine loktas šir da kutas šuni: "m a š u k, pe, mene tšetš on verdišt?" m a š u k sili šu·as: "men pe aslim oz tirmi šoini-se, ještšē pe i ten šoini!" kor-ke, kilē, lokte i·džid kok-šien m a š u g·dine oš. m a š u g·dine voas oškid da šu·as m a š u kli: "m a š u k pe, mene vai tšetš verd!" m a š u k sili šu·as: "tene pe ještšē verd-ni! te pe menšim šojan stav ole·mes da oz-na pe i tirmi." oškid ku-tas šuni m a š u kli: "vai pe eni mi kutamei voršni!" oš šu·as m a š u kli da širli: "ti pe vaje džepše (~vajei džepše), me pe kuta tijaneš koršni!" no m a š u g·da šir oškiš džepšasni da kaasni jirk vilas. da m a š u k paštedas as pi·dđi·is jirk vilad i·džid girjes as platte·nas da suvtedas girte oškisli šin vo·džas, med a·džas sije pir. ešša kutas oškid koršni m a š u kes da šireš. oš kutas koršni da a·džas m a š u kes jirk vivšid da kutas kani

m a š u g d i n ė. m a š u k t a i k i d ė i k e n j e t k a s s i v i l ė g i r t ė. d a o š l i j u š ė j u r v i l a s g i r j i d. d a k u t a s o š s i j ė l a p a n a s š a m r a v n i m a - š u k p i d ė i i d g i r j ė s. e š š a o š s k e r m a z d a m u n a z g o r t a s. a m a - š u g d a š i r k u t a s n i o v n i v e r - k e r - k a i n k i k e n.

k o r - k ė k a v a z b a t i s m a š u k e s v i d l i n i k u t š e m a p ė o l ė m a - š u k v e r - k e r - k a i n. m a š u k o l ė z e v b u r a v e r - k e r - k a i n. n o s i j ė k u t a s b a t i s l e t t š ė d n i g o r t a s. m a š u k e s k u t a z d a v o a s n i g o r t a s m a š u g d a b a t i s. m a m i s l i l o v ė z e v l ū b ė. t a d ė ė i k u t a s n i o v n i k u j i m e n b e r g o r t a s.

164.

o v l i s n i v i v l i s n i k a i d a p e t u k. n a l ė n b i r ė p e s n i s. p a t š ė l o v ė n i - n e m e n l o n t i n i - s ė. k a i k u t a s š u n i p e t u k l i: "m e p ė t a - v u n v e t l a v e r ė p e s k ė r a v n i. t e p ė n e - k o d ė s k e r - k a a d i n l e d ė ė!" p e t u k š u v a s: "n o, l a d n ė!" š u ė.

k a i m e d ė D t š a s m u n n i p e s k ė r a v n i. p e t u k k o l t t š a s o v n i g o r t. d a p e t u g d o r ė l o k t a s j o m a d a p e t u k l i k u t a s š u n i: "p e t u k e j p ė p e t u k e j, v o š t p ė ė d ė š e t ė! m e p ė t e n i d v a j a š e r d i n t i r š o b d i - š u." a p e t u k i š u v a s j o m a l i: "k a i p ė i š t š e k t i l e d ė ė n i n e - k o d ė s." j o m a b e r g e D t š a z d a b e r m u n a s. k o r - k ė l o k t a s k a i d a k u t a s g o l e D t š i n i k i l t š ė - ė d ė š e s a d. p e t u k k i l a s d a š u v a s: "k o d p ė l o k t ė?" k a i s i l i š i a š a s: "l o k t a p ė m e p e s - k ė r a l a n - i n š a i n." n o e š š a v o š t a s ė d ė š e t ė, d a k a i p i r a s k e r - k a ė d a k u t a s j u v a š n i p e t u k l i š, k u t š e m a s i j a o l i z g o r t a s. p e t u k k u t a s v i š t a v n i k a i l i a š š i s o l e m s ė: "v o l i s p ė ė t i j o m a d a v a j ė - p ė v e l i š o b d i - š e r d i n." k a i k u t a s s i l i š u n i: "t e p ė b a r a, p e t u k s i j ė i n l e d ė ė! t o l e d ė ė a n - k e - p ė, t e n p ė l o v ė l o k."

n o s i j a v o i š ė u ž a s n i, t š e t t š a s n i a s i - v o d ė n a s p e t u k d a k a i d a š o j a s n i. d a k a i k u t a s š u n i: "n o p ė m e t a - v u n b a r a m u n a v e r ė p e s k ė r a v n i." n o m e d ė D t š a s k a i p e s k ė r a v n i m u n n i. p e t u k l i j e š t š ė š u v a s: "t e p ė b a r a n e - k o d ė s i n l e d ė ė!" n o k a i m u n a s v e r ė p e s k ė r a v n i. p e t u k k o l ė g o r t - o v n i. n e p e t u g d o r ė l o k t a s j o m a i d d a k u t a s š u n i p e -

tukli: "petukej p_ε petukej, voš-ž_ε-p_ε (< vošt-ž_ε) te men_ε! me ten p_ε vaja pož ru,đž_εG-šu." no petuk sili šu^vas: "is p_ε tš_εkti kañ ne-kodeš leđšni." "vošt p_ε vošt. vaja p_ε me tenid pož-tir ru,đž_εG-šu!" petuk i šiasas: "oG p_ε leđš^v ne-kodeš. iz p_ε tš_εkti leđšni kañ." no kor-k_ε joma munas. da kor-k_ε loktas kañid. da kutas kiłtš_εad goleD^vtšini. petuk i kilas, koD p_ε bara lokt_ε. šiasas kañ. kañes voštas. kañ p_εiras ker-kaas da kutas vištavni: "jona p_ε ž_ε nin mu-đši ta^vun." petuk kutas vištavni kañli aššis gort-ol_εm_ε: "bara p_ε volis jomaid da vailis p_ε ta^vun pož-tir ru,đž_εek_ε." kañ kutas petukli šuni: "te p_ε bara in vošt! to p_ε tenid lok lo_ε."

sija vois_ε užasni. da tš_εttš_εni asiv-vođšla-doris. šondis nin petema. kañ kutas šuni: "ta^vun p_ε tai užšema šored^vš." no kutas šuni kañ petukli: "te p_ε ta^vun ne-kodeš in leđš^vš!" no kañ med_εD^vtšas munni pes k_εra.vni ver_ε. petuk kołe gort-ovni. no petug dor_ε loktaž-ž_ε sija jomaid da kutas kevmišni petukli: "petukej p_ε petukej, voš-ž_ε-p_ε te men_ε! ten p_ε vaja pož-tir añ-kičš." petuk sili šu^vas: "iz p_ε tš_εkti leđšni kañ." kutas sili šuni joma: "petukanej p_ε petukanej, voš-ž_ε p_ε te men_ε!" a petukli lo_ε zev tub_ε da eđž_εest_ε i voštas. kiDš tai sije jomaid kinas kurištaz da petukeš i kutas. petukeš nu^vaz gortas jomaid. petuk kutaz dumaitni: "mila p_ε bara me vošti!" petuk kutas šokšini.

kor-k_ε loktas kañid aslaz gortas da kutaz goleD^vtšini. goleD^vtšaz da goleD^vtšas. petukid ne-ken ož kiv. no kañ kutas šokšini. "vošt_εma p_ε, tidale, kiłtš_ε-eđž_εest_ε." no kañid kutas šokšini da berdni. aššis puktas pilas_ε da tš_εrs_ε. med_εD^vtšas munni petukeš koršni. ki-ten veli jomaid, sija ker-ka doras kañid munas da kiłtš_ε-eđž_εesad kavas. da kutaz goleD^vtšini. joma petas ker-ka-vođž_ε da kutas kiv-zišni, koD p_ε bara loktis. kañ sili i šiasas: "vošt p_ε vai eđž_εest_ε! te p_ε ta^vun pišjede mid menšim petukeš." petukid kilas kañid liž gelest_ε da kešje goređni kañidli vottš_ε, da petukliš jomaid kertalema vom_ε, met sija oz vermi goređni-s_ε. no kañ kutas kev-mišni jomali: "šet p_ε vai ber petukeš!" joma kutas šuni: "oG p_ε

šet." kañ kutas šuni: "on-ke-pe šet, da ešinte-pe pazeda." joma povšaz da voštas kiłtše-eđžeste. no kañes leđžas.

kañ pıras ker-kaas, kutas jomališ ju'avni: "ken pe mejam petukis?" joma kutas šuni kañli: "me pe iG petukte gušav." a petuk kılas, miñ kañid pırema ker-kaad, da petukid lebžas iđžid kudjiš. kañ kutas šuni jomali: "te pe tai perjašan. to pe tai, ken velema petukid!" kañid boštas petukeš da nu'az ber gortas. da kutasni ovni kañ da petuk važšis burdžika. ešša eni oleni vileni zev bura.

165.

oli.sni vili.sni šir da gaid. nalen bire ñanñis. kutas šuni šir gaidli: "vai-še-pe vetlam koršni ñan!" medeDtsa.sni munni šir da gaid. voas nali ju. nali veli kole juse vudžni. a poskis iz vev. šir vajas iđžas-ši. šir kutas karni pos ju vomeñ. šir šu'as gaidli: "gaidje, pe vai te vudžž pervoi!" gaiD šu'as širli: "te pe vudžž pervoi!" medeDtsas vudžni šir. šir kutas vudžni. va šerad voaz da silen iđžas-šiid tšege. šir uše vaas. gaiD kutas vakšini šir vile da jona zev vakšas. da gaidjid vakšemisla pote. šir kole vaas. gaiD kole beregas, vakšemisla pote.

166.

etik mort petas velešte gulaitni. da tšukarmasni unaen zev. da eti mort kutas ošjišni: "me pe lišta vetlini kelekeñña vile." ešša šu'as eti mort sili: "mun pe, vetli da vart žinjanas!" no sija mortid medeDtsas kañ kelekeñña vile. kavaz da vartas žinjanad, i

ber kutas lettšini. kot-ke pukale sod šeras jeđžid-platte^ja mort. sija kutas šuni: "ošjišin pe. eni pe lettši!" sije oz leđž. kutas siliš korni rukopi.š. "vundi pe veškiD pevte da sijen pe ġiž!" sija mortid vundas veškiD pevse da sili ġižas rukopi.š. ešša leđšaz da šu^vas: "mediš pe in ošjiš!" ešša munas sija mortid, kišiš loktis, da kutas vištavni. ešša vištalez da stavis pišjasni gortanis.

167. kiđži gospođes vijisni židjas

kor-ke važen eti mort gere. si dine loktas eti mort da siliš ju^valas gerišidliš: "kuṭšema pe nin gere đadeis?" đadeis sili šu^vas: "da pe lok vevnad verma gerni omola. velis pe neti oz vetli." ešša si diniš sija munas mortid da voas aksašiš dorē i šu^vas: "kuṭšema pe nin aksaše?" keža^jiniD i sili šu^vas: "da pe lok vevnad ni-nem oz lo bur tor." medeD^ṭšas munni vođše esija đadeid. voas keđžiš dorē da keđžišidli šu^vas: "boG pome.ṭš!" pe. keđžišid sili šu^vas: "kuṭšem pe đavelez boG pomeṭš! tatšše pe ed ož še artmi ni-nem." ešša medeD^ṭšas munni đadeid vođše.

sija pervoi gerišid dorē loktasni das mort da kutasni gerišidliš ju^vavni: "iz-e-pe tati mun kuṭšem-ke mort?" gerišid šu^vas sija das mortidli: "munis pe eti mort kuṭšem-ke vođše." sija das mortid medeD^ṭša.sni munni vođše. voasni aksašiš dorad. da kutasni ju^vavni sija das mortis: "iz-e-pe tati mun kuṭšem-ke đade." "munis pe kuṭšem-ke mort vođše." sija das mortid medeD^ṭša.sni munni sija keđžiš dorad. keđžišidliš ju^valasni: "iz-e-pe tati mun eti mort?" "munis pe eti mort ještše vođše."

kodi pervoi munis eti đadeid, sija mortis veli gospođis. sija gospođid kor keđžiš doršid munis da vojis eti ker-kaš, ker-kaas piriz da seteni kaṭšeite eti mort kagaš. gospođid sili šu^vas: "vai pe mene đžeB kittšē-ke!" sija babaid sili šu^vas gospođidli: "kittšē-pe me tenē verma đžebni?" gospođid sili šu^vas: "vai pe, šui kagate paṭšad!" sija babais aššis kagaš šujas paṭšas. a gospođid vodas potanad. kutas sije kaṭšeitni babaid.

settše voasni das mortid. "iz-e-pe tati preidit kuṭšem-ke mort?" babaid nali šu^vas: "muni.s-pe eti mort zev nin važen." a medeD^ṭšas-

ni najan das mortid munni vođže. gospođid sili šu^vas babai·dli:
 "no-pe eni me tšettšas pota·nšid." gospođid tšettšas pota·nšid da
 tšektas kagate perjini patšid. babaid voštas patš-peda·nš da ka-
 gaid liđde moritva.

gospođid mede·Dtšas munni vođže da voas eti kežai·ka orde da set-
 tše piras. kežai·kaidli šu^vas gospođid: "vai pe me·ne kittšē-ke
 džeb!" babai·d sili šu^vas: "kittšē-pe me tene džeba? tene-pe kor-
 šeni bidlaiš." "vai pe, me pira pa·tšad!" pa·tšas veli ši·D tšugun.
 gospođid piras tšugunad da tšektas babai·dli patšē pednavni.

voasni settše das mort da kutasni ju^vašni: "iz-e-pe tati mun
 ku·tšēm-ke mort?" babaid nali šu^vas: "muni·s pe važen nin. ti pe
 sije on nin vetei." baba·id istas naje vođže. baba·id voštas patš-
 peda·nš da kiskas ši·D tšugu·nš. ši·D kuis kaema vile je·džid bulki
 koid. petas gospođid tšugun pi·tškeššid. mede·Dtšas munni vođže.

kodi veli pervoi gere, sija kutas gerišis bura zev gerni. silen
 loe muš nebid zev. kodi veli aksaše, sija da·deis aksale bura zev.
 kodi veli ke·dže, silen mu vilas petema turun-jog. i bidmeni turun-
 jas šuraež da pelaēš. kodi veli ka·tšeite kagate, silen kagaiš love
 setšē·m mi·tša mort. kodlen veli ši·D tšugu·nid pa·tšas, sija babaiš
 ole zev bura. stavis sili tirmē. a etija gospođid mede·Dtšas munni
 vođže.

da gospo·Dte adžasni sija das mortid da sije kutasni. da sili
 karasni i·džid krest. da vajasni settše kert-tuvjas. kesjeni tuv-
 javni gospo·des. kuta·sni sije tuvjavni krestē da tuvjalasni siliš
 pervoi kise da kokse. kesjeni tuvjavni šuiga bekas šelem veštas i-
 džit kert-tuv. eti mort boštis i·džit kert-tuv da i·džid melet. mu-
 ne krest dore (~ kresd dore). gospo·dli pukšas šelem veštas gut.
 da settše loktas kodi kesje veli tuvjavni i·džit kert-tuvte da vi-
 džedlaz da adžas: kot-ke pe tai tuvja·lema nin kert-tuvse.

kor-ke et-pir važen karas med i·džid omolis irgen nebesa. ešša
 oz vermiu ušni zer-tuš kujim vo. ešša istas gospo·đid m i k a j i l
 a r k a n ğ e · l s kes. sija munas med i·džid omolid dore da si dore

oš šibav omol'id dorę. silen sote bi'en. bër bergeD'tšas munni gospo-
 did dorę. da kutas vištavni: "gospodei, pę, oG šibav. silen pę so-
 te bi'en." ešša gospodid skermaz da a'tšis munas omol'id dorę da ku-
 tas munigas jona gimavni da jugjavni. ešša omol'idlen šelemis pov-
 šas. "lokte-pę, tidale, gospodid!" jona zev gimale. ešša voas ir-
 gen-ńebesas vilad gospodid da kutas jona gimavni da jugjavni. ešša
 omol'idlen kutas ńebesais pazavlini. sešša kutas sija ńebesais let-
 tšini kujim vo tšęš šura omol'jasis taja mu vilas. ešša sijen i šu-
 veni, mi pę vijim muin da vain povšeD'tšišjas.

169.

kor-ke eti mort medeD'tšas munni verę. boštas ńań-tor i medas
 munni verę. voas ver-pivšan dorę. da kutas šenžini: "kole-pę tai
 karištni pes-tor." medeD'tšas karni pes. peste karaz da pivšanse
 lontas. pivšanse lontaz da kutaz zaraditni patronjas. i kutaz du-
 maitni: "ak pę eš-ken tan-ke mejam babaei kole-ke-pę otsašas tšętš!"

kot-ke, kilę, gorzę medla-pelas: "mužik pę, vai, vuđžed!" mužik
 kutaz dumaitni: "to pę tai i lokte getirid." getir kutas sili šuni:
 "vai pę vuđžed!" ešša sija vuđžedas sije getirse da kutas šuni
 getiri-sli: "mila pę te loktin tattše?" "a a'tšit pę korin da: 'bit
 pę ed ešša lok!' koran pę da." no mužik kutaz dumaitni aslaz dummas:
 "ńe-ušę-ti pę menam taja getirei!" sija voite ušasni da tšęttšasni
 med-lunas. da kutas šuni babaid mužikisli: "vai pę, lettšam ta-
 v un gortad!" mužik sili šu'as: "lettšam pę."

medeD'tšasni kivtni pižen viziv va kuša. voasni đerevna veštas.
 đerevnaas veli vitš-ko. sija vitš-ko veštas voasni pižnad. da sija
 babaid ulan juren piras vaad. mužik semin adžšilas kok-pide-sse.
 mužikid pižnad loktas bereg dorad da a'tšis kavas šetseve-te da sete-
 ni vištalas: "mejam pę babaei piris vaę." tšukarttšasni una jez da
 kutasni siliš babasę koršni vaiš. eti, kilę, lettše bereGšanis i
 gorzę: "ei pę, mužik, tenad pę babaid gortad!" sija mužikid jona

zev povšas. "natš pe tai ne menam getir koid veli. ne-užē·li pe me-man getirei gortin." medeD'tšas kani gortas. piras ker-kaas. getiris pukalē lavičšas. kutas sili vištavni mužik aššis vetlem-munemsē. "ne-užē·li pe menam te getirei?" getiris kutas sili šuni: "te pe tai jeimemiD-ke-a?" no mužik kutas šuni: "natš pe veli pižin pukalē te koid. sija pe piris vaas."

ešša eni gortas oleni zev bura. sija babais, kodi veli pukalē piž vilad, sija velema vasa-beskis.

170. raska·z

eti voje peta·sni kibni kik mort. najan kutasni bičšlavni tšeri. kutasni eti baid uvti kivtni da adžšasni, mi-ke pe tšeri koid. bežališidli šu^vas bičškišid: "bičškam pe og-ε taja tšeriisli?" bežališid šu^vas: "vai pe bičški!" ešša sija bičškas da silen tšege ašlas-puid. bežališis šu^vas: "taja pe tai abu velema tšeri." ešša bičškišidli šu^vas: "vai pe, zonmē, edje munam! taja pe abu tšeri." kava·sni beregad da sili šu^vas bičškiši·dli: "vai pe ku' platťtete!" ešša sija kulas platťtete. da karasni bereg-dorad mortes sija platťtešid. ešša ašnis munasni pivšanē ušni. ešša tšettšasni asiv-vodžnad da "vai pe vetlam vičžedlini!" muna·sni sija mord dine da sija mortidli bičškema vočžessē. ešša tšegema ašlas-puid. sija tšeriⁱis velema vasa-beskis.

171.

mijan đednim medeD'tšas munni tulisin va-dor kuža ketš liini vojin. sija munaz da kot-ke-pe pukalē bereg-doras kuž-jur-ši·ja, juršise-pe sinalē. mijan đednim šu^vas: "tšas me vetla da vičžedla, koD pe taja tačtšemis." ešša kutas munni sija kuž-jur-ši·jaid dorē da metra das ki-min oz-na si dine vo, kiDš tai kuž-jur-ši·jaid

vaas tšettšištas. mijan dēdnim jona zev povžas da medēdētšas munnī gortas. da gortas voaz da kutas vištavni: "me pē ta-^vun adžžili vasa-bessē."

172.

kor-ke petis mijan batnimlen batis veleštē gulaitni. sešša sija adžžas eti zvoz uliš eti babaes, kuš-jur-šijaes. (zvoz: sija svozse karema kartasīs viledžžik. sešša settše puktēma krāžjas. sešša sija lovē pes-jiv. pes-jilas kaē zvoz.) "ok pē davelid petēma ta-^vun voinas! mi pē bara sen karē. tšas pē me vetla da vičžēdla." sija munas mortid da zvoz ulad pīras. a sija babaid džepšas kittšē-ke. mužikid sili šu^vas: "pet pē! mi pē džepšin. oG-pe-ed me tenē šoi." ešša sili babaid petas da sili šu^vas: "mi pē ten kole?" "men pē ni-nem os kov. kole-pe veli tenē adžžēdlini." sešša babaid šu^vas sili mortidli: "vai pē bertšam!" a sija zvoz pomas veli struba. struba doras veli kiz zev jiis. sije boštas mužikte babaid da kutas sija ji vilad šiblavni. sija mužikid kutas sili šuni: "semin rāz." a jeretnikid šu^vas: "dvā." ešša sije mužikte dugdas šiblavni-tē. da sili šu^vas sija babaes: "taje-pe ne-kodli in vištav! vištalan-ke-pe, ten pē loē lok!"

173. ketš kijem jiliš raska-z

eti mort kavas ketš kižni telin. ešša voas ver-pivšan doras. ešša sija pīras pivšanad da pivšansē lontas. ešša kor pivšanid lontišas da šer-gorje voas da kutas ličžžini moli-tva, ešša settše voas med ičžžid setanais. ešša voštas siliš pivšan-ečžžestē. ešša sili šuas: "pet pē tattše!" sija oz pet. ešša sija kutas ličžžini molitva. setanaid sili šuas: "vai pē menim giž rukopi-š!" ešša sija mortid vundas veškid pevse. ešša sija girdnas gižas rukopi-š. "ešša pē tenid kutas ketšid šedni."

ešša sija mortid munas kapkan puktavni ketš-trepajas vilē. ešša kapkante puktalas da munas ber pivša-nad. ešša voas pivšan dorad. pivša-nad pīraz da pušaz da šojaz da vodas užni. ešša tšettšas asiv-vodžnad. ešša šojas. munas kijavni kapkan. sili ketšid bid kapka-ne šedema. sija ketšte oz vermi vaini-se. ešša vajas kitš-ke ketšte pivšan dorad. pīras pivšanas ačšis. ešša kutas kulni ketš.

settše loktas šuž da kutas jona zev vakšini. "vai pe ketšte, p a v e l!" p a v e l sili šuas: "te pe ačšid burdžika verman ketše kiini." ešša kutas šužid berdni. ož šet sili ketšte. ešša p a v e lidlen žalis petas da šetas eti ketš. ešša šužidli love zev lube. "ten pe eni, p a v e l, kutas ketšid šedni jona." ešša si pivšan dine kutas lokni ketšid, tšūžjaše biden lokte ketš. p a v e lli zev love lube. ešša medettšas lettšini gortas. ešša voaz gortas. una ketš vajas. babaišli love zev lube.

174.

batnim džebema ož-gu. ešša mijanes kujim vokes boštis oš vini. mi vojim ož-gu dorē. oškid pitškas. ešša mi perjim idžid zor. ešša ož-guse vevtšim sija zornas. ešša batnim oškidli lijis. oškid petis gušid. me ešša liji. ešša uškettšis batnim vilē. batnim kutis pišjini. ešša mejam vokei lijis oškidli. ešša batnim uši pišjigas. ešša batnimes oškid sujis. batnim vilē oškid vodis. ešša me liji oškidli. ešša oškid i kuli batnim vilē. ešša ošte siđži mi i vijim. ešša mi ošte nujim ver-pivša-ne. ešša seteni ošte kulim. ešša lettšedim jaiše gorte.

175.

šela kiini kolē sidž: puktan letš kos-pu dorē. setiš muse tšiš-kištan. settše puktan ši.

176. lola kijem jiliš

me peti gortiš veravni. bošti nan kik lun težle. mede·D'tši munni
vere. ver-pivšanę voji da pukši šoitššini. pivšan lonti da vodi užni.

asiv-vođšnas tšetšši da peti vere. pivšan doršan me muni kik
verst. me ešša adđši lola kok-tui. seti munemašš lola kekja-mis
ki-min. me mede·D'tši munni na berša, me na berša vetšši verst vit
ki-min. kutis voni vertem mesta, iđžid erd. me kuti naje adđšini
lolajaste. najan ki-tšoutšši·sni meiš, a me najaneš veštasi da
suni kuti. me suji najaneš veti-min metra sajedšš. da mune šižim
lola. me tai ki-đžiken liji med vođšša lolaisli, da iz uš. me du-
maiti, meša bura-ke iz veškav. najan me lijemiš kutisni pišjini
zev edje. no me naiš koli zev ilę. is kutni tidavni lolajasiđ. no
meša mejam taja veralemid ni-nem iz lo tšašše. me bara eđđšedi
asšim kodes. lolaid, kodli me liji, sija kolęma bere. dai me sije
kuti suni. da me sili bara liji da uši lola menam. no me voji lola
dine da pukši kurittšini. da menam jona zev mutššema. me ešša kuti
kulni lolags. me sije seteni (~sen) muđžem vjvšid jona zev kuļi.
me ešša kuse bošti da nuji pivšanę. pivšanin eti lun šoitšši. ešša
lettši gorte batejš korni. ešša batnimked kajim si dine. ešša
jaise vajim pivšan dine. mijan šedi silen jajid ko-min vit pud.

177.

me peti gortiš vere. bošti nan šepte pažnaitni. ešša menam pon-
jei voši. ig adđšiv pašunedšš.

ešša kor-ke, kilę, uvtššis menam b u s ę. me ešša si dine kuti
munni. me ešša voji si dine. menam b u s ę uvtę jona zev. ešša me
kuti viđžedni iđžid kozjiš ur. me adđša, ur piđđiđid katedema me-
nam ponjid oš-pi. me ešša sije dumaiti kutni lovjen. pištšal pukti

pu beke. tšeres kiski loz-beriš. ešša kuti puse peredni. džin-puse
 terali. viđžeda da lettše oš-pi^{id} beren. ešša me dugdi teralan-
 inšid. ešša viđžedli da oškid kik metra villain. ešša oškid uškeD-
 tšis muad. ešša me kesja kutni lovjen. sija pukale sitan vilas da
 erge. pon sije netške bid bekšan. "tšas", meša dumaŋta, "da ergan-
 ke te, me ten kimesad lotškepta!" me tai dir ig kesji, sili teriš-
 ti; da meni vartis tšerad, da menam tšerid munis ile^ž. "ak",
 meša, "ku^{tš}em te!" me muni, tšerez bošti da lokti si dine. menam
 ponjei sije netške kuš genti^{is}. sija lapajasnas makjedle. me ešša
 pištšal bošti da liji. menam tađži loji oškeš kijema. pe^l-pom vi^{le}
 bošti da medeD^{tš}i munnⁱ gortlan. gorte voji da mameli bateli loji
 i zev lube. meša "ba^{te}, ur pi^ddi^{id} menam b u se^{id} uvtis oškeš.
 no ešša menam tađži loji oškeš vijema."

178.

sija uris kirsale (~kirsasē, kanašē) tulisin lim silan doris.
 eti uris vaje kujim pi. ešša arnas lim ušan doris kirsasē mediš.
 tožē vaje kujim pi. koⁱmediš kirsale tev šernas. tožē vaje kujim pi.

179. kejin kijem jiliš vištalem

eti voje loktasni daš-šižim kejin da eti kežaⁱinliš karta viv-
 šis šojasni messe i vevse. kežaⁱin tšet^{tš}as asi-vodžnas da kutas
 mes jukta^{vni} petni. karta e^{dž}esse voštaz da šu^{as}: "pet pe, je-
 džid jur, struba dorē juni!" mes os pet. "ta^vun pe, tidale, oz i
 kesji juni." piras kartaad kežaⁱiⁿid. meskidlen semin li-torjasis.
 kežaⁱin kutas šoksini. "miⁱ pe, ku^{tš}em tšudesa lo^vema!" viđžedlas,
 lim bekas munemaš kejinjas. "tajan pe šojemaš meste i vevte!"

kešā^j in boštas pištšal' da pon. kokas šujas liž. mede[•]Dtšas
 (~mede[•]Dtšas) munni kejinjas berša. vere[•]džis veli love kik verst.
 sija voas ver dorad da ponse pu[•] domalas. ešša a[•]tšis kavas (~kaas)
 i[•]džiDpu[•]. ešša sen kutas vittšini kejinjases. ponjid silen kutas
 uvt[•]ni. sija uvt[•]em-ši vilad loktasni ponjid dine vit kejin. ponjiD
 kutaz goržini da kešā^j inD k[•]las ponjidliš goržemse. adžšas kešai-
 niD, mi[•] pe "lokte menam pon dore vit kejin". ešša kešā^j inid pušā-
 nis kutas li[•]lini kejinjasidli. kujim kejin uše, a kikis pišjasni.
 kešā^j in lettšas puiš da mede[•]Dtšas kulni kejin[•]es. kejin[•]es ku[•]las ku-
 jimanse i kujasse boštas šeras. mede[•]Dtšas munni gortas. ponse le-
 džšas vo[•]džla-doras. ponjis kutas munni gortas, a kešā^j in si berša
 mune liž[•]en. voaz gortas da vištale getirisli: "kujim kejin[•]es pe
 vermi tolko li[•]ni. kik pe ber pišjis veras. no pe, karni pe ni-nem
 taja kejinjase[•]n, šojisni pe mez da vev. tolko pe šedi kujim ku."

180.

me bošti karšā^j kilēdni pur. velim kujim aja pija, bošt[•]im kilēd-
 ni pur k o d l a se[•]džš šetisni mijan nā[•]n das lun kešle. no mi
 mede[•]Dtšim k[•]vt[•]ni. mi das lunnad vojim semin džin-tui vilas. nā[•]n-
 nim biri. ešša mene batnim ište: "mun pe te, vetli, m i š e,
 kartupe[•]l karni!"

me bošti piš pur viliš da mede[•]Dtši kurašni (pelisen) bereg dor-
 la[•]nis. me beregad voji da pižes kiski beregad da a[•]tšim muni kartu-
 pe[•]l karni. me kuti karni kartupe[•]l eti kešainliš. kešai-nid mene ad-
 džšia da kutis mattini. me ešša pišji da džepši. sija mene korše. me
 ešša kartupe[•]l bošti tšekverik ki-mi[•]n da mede[•]Dtši munni piš dore.
 pižes kiski vaas. kartupe[•]l pukti piš vile i mede[•]Dtši k[•]vt[•]ni. a si-
 ja kešainid gorze me vile: "kit[•]tš[•]pe nu[•] an kartupe[•]l[•]se?" a me mi[•]
 verma kuraša, med mene sija oz vet. me ešša batnimjases vetēdi da
 pižes pur vile kiski da kartupe[•]l bošti da tšomje pukti. batnim šu-

v^u: "te p_e e_tša, zom_e, vajemid!" me sili šuji, meša: "a_tšid vet-
li!" meša: "kežainis adžiz da men_e vetedis."

no mi purjen kiptam kujimen. ešša mijaneš i_džid_{id} tev boštis
e š - v a vilad da purte pazedlis. me koli eti ker vile. vi_džeda
da batnim lokte piš_e me dine. a esija koimed vokid ujema bereg do-
rad. me ešša seli piš vile da mede_dšim kurašni bereg dor_e. bereg_e
vojim da batnim bijqšis. da mi bi dorin platt_eenimes koštim. ešša
š^u batnim: "stav purte-p_e pazedlis taja i_džid_{id} telis. munamei-ž_e-
p_e, pijanej, gortanij!" gorte vojim da me juji vina. veli menam gu-
dek. mejam jona jušema da gudekte pazedliššema. mamnimlen sije gu-
dek-torjas_e tšekverik tir ektema.

181. nas_{to}ika kare_m

puktasni pelsae ketedni ru_džeg-šu kik lun kežle. ešša sije šu-
jasni pa_tše pežni. pežasni da kiskasni pa_tšis da puktasni pattšer
vile koštini. koštasni kik lun. si berin sije lettšedasni melni-
tšae izedni. setiš love piš. sije piš_e š^ueni tšuž-pižjen. ešša
sije gudralasni ru_džeg-piž_e soren. ešša sije kištasni i_džid tšanje.
settš_e i_džid tšanjad kištasni pužem va. no ešša karasni i_džasiš
gegreš tašti. ešša settš_e kištala_eni pužem va tiris. ešša sije
gudralasni mallen. ešša vevtšasni i_džid ruzumen. ešša sen sija su-
lalas tšas ki-min. ešša ulisas vor šujasni. kutas vijavni tšuž-va.
ešša tšuž-vase puktasni i_džid lagune. lagunas tere kik vedra tšuž-
va. ešša settš_e puktasni sakar no_t kilo. ešša sije puktasni pattšer
vile šižim ki-min lun kežle.

neD-kiv

183.

1. batis tšukla, mamis nebid, piiz dure. - košov.
2. bi-šelema, va-kinema, zarni-plat'teja. - samevar.
3. biD ter-ka pešesin šom-jeu-bekar. - teliš.
4. biD ter-ka'in mamiz da batis voD'tša viđšeD'tšeni, jorta jort-sε os suđžni. - pela.t da gelbetš-viv.
5. biD ter-ka'in oš-lapa. - lisa-pu.
6. biD ter-ka'in oš-pleš. - patš-kimes.
7. biD ter-ka'in šeD tasma. - nitš.
8. džela, džela, da bidenez berdede. - luk.
9. gert-paša vetledle tšatir-koken i oz uš (tšatir-koken: kokis vilin, muš-kuis ulin). - terekan.
10. giD tir iž da eti beš. - pa.tšin pežaleni nañ; bežjis love nañ-zir.
11. ilin, ilin, da zven kilε. - pu džurtem.

12. j a r u s , l a v i n t š u p š e n i , d a t š a g j i s l o k t e t a t t š e d ^{žž}. -
jugjalem da gimalem.
13. k i k t u i k o s t i n g e r d m e g i r . - e š k a - m e š k a j u ^v e v a .
14. k i z , k i z n i v , d a p i t š k e s i s t i r t e m . - g i r .
15. l u n i n s k a m j a , v o j i n k a l a t š . - p o n .
16. n o l t š o i e t i v e v t u l i n b e r d e n i . - p i z a n - k o k .
17. s u l a l e l e b i n , l e b i n v i l a s p u k t e m a b e t š k a , b e t š k a j i l a s š a r ,
š a r j i l a s b i d m e v e r . - m o r t .
18. š e d v e r š e r i n g e r d - g a t š a . - k i d ^{žž} s u l a l e v e r i n , s i l i š š u -
m e t s e k u l e m a e š .
19. t š e k i d , t š e k i d v e r , d a o š k e š . - j u r - š i .
20. t š u k i l m u k i l , m a t k a d a o z v i š t a v . - š o r .

184. šilan-kiv

è ž - v a d o r e l e t t š i s n i m i t š a n i v j a s .
burlag-zonjas b e r š a n n i s v e t t š i s n i .
p i ž e p u k š i s n i , m e d e t t š i s n i v u d ž n i .
g o r e d i s n i š i v n i : " m i t š a n i v j a s ,
n o l e , z i l d ž i k a s i n i š t e i ! "
" burlag-zonjas , n o l e p e l i s n a n i d k u r i š t e i ! "
è ž - v a š e r e v o ^j i s n i . v i z i v - v a k i l e d e .
g o r e d i s n i š i v n i , z e v g a ž a e š i l e n i .
è ž - v a v u d ž i s n i . v e ž v i d ž v i l i n l o l i d .
r a d l e v e š i g l o l i d . m e d i š e d t a t š e m i d
m a i b i r e i o z n i n v o .

185. šilan-kiv

gaža tulis vo^jis

geger šuvge šor.

šondi limse šojis.

tuvsov va oz uš.

ju kuža ji kivte.

tuvsov va oz uš.

jugid jen-ež vjvti

lebže džo džeg, juš.

tšelađ va-dor vjlin

vorseⁿi lun-tšèš.

periš pe^te širaleⁿ nin pižse

so nin kesje kiⁿi tšeri.

UDORA-DIALEKT

Texte von:

VANEEV, Mihail Nikolaevič

geb. 03.11.1908 in Vendenga (syrj. *veñdin*).

Er hat immer in Vendenga gelebt, war dreizehn Jahre als Jäger und andert-halb Jahre als Chauffeur tätig. Sein Vater ist in Vendenga geboren, seine Mutter in dem Dorf Ėrtom (syrj. *jertim*), das 15 Werst von Vendenga ent-fernt ist. Seine Frau stammt aus Vendenga. Er hat vier Kinder. In der näheren Umgebung leben keine Russen.

186.

medis i v a n velettšini p e, t š o r a e š t š e t e v e d n e i kurs
 vile. sija sen olis velettšigenis kik-suda demin. sen sija tevariš-
 jesket pondis berittšini. i sija tevarišjesse bidenes lebedlis.
 veđže pondisni košašni loken. i sije pondisni tevarišjesis vini.
 i v a n t š e t t š i s kik-suda demiš muē. veđže pišjis jage. sen oli
 sutki. veđže seš sije vajedisni jagiš jejen. si berin veštšisni
 gortas. gortas vois jejen. i veđže pondis sija mamse nešavni. mamis
 unaiš ker-kašis pišjalis sušedjes orde. et-pir vetlis mamse ker-ka-
 šis ulištše. a mamislen veli potanin poñi tatei, tuplalema roten. i -
 v a n boštis tateise rot ninniis i lebedis bija paštše. no mamis
 kašalis, tateise boštem, i pišjis ker-kaē tatei dine. no tateis
 potanas iz vev. vidlištis bija paštše, tateis veli lebedema paštšas.
 mamis kiskis kruken bere i iz udit tateis sottšini.

veđže đik i v a n ojin dumaitis medni j e r t i m tuje.
 sija vetlis kiž-vit vers vit lun nānteg. seki veli si tui kuža tu-
 run kiskaleni. i v a n tui vilin pukalis káždeļ das šag vīvti i
 silen sitan-ulas ņi-nem iz vev puktema. i sivdīs sitanīs līmse káž-
 deļ das šag vīvti (~ mišti) guen. bere loktigenis i v a n siđ-že
 pukalis bid mestein, ken munigenis pukalis. i sija bere iz vo gor-
 teđžis kujim vers. sije mestese šuēni š e m e v -jegiren. i set-
 tše đik i v a n kulis.

187.

važen olis l o p i - d i n i n kreštanin. sije šuisni t š o v - j e s - m i š aen. olis ar kižedžis i boštisni sije germaanskei vejnae. vejnae vetlem berin gortas oligen sija jeimis. jejalg mōznis bit-to·rse ker-ka pižškesšis vāž torjesse torklis. boštas lok nīž tšer da sijen keravlas stav batjislis ker-kaas kareu torjesse. ešin beljesse keravlas, džodž-plakjesse lebedlas da viles tetšalas. i šue dik m i š : "tatis ešin-beljesšis da džodž-plakjesšis kilē lok bate·vskei dukjesis."

ve džē et-pir dik m i š pazēdlis ešin-lisjesse da medis ražni kirpičša-patse. ešin pirjis medis lebedlini. ve džē ker-kaad loji ovni dik m i š li ke džid. si berin m i š k a medētšis tšužei šikjesin vetlini. a si ve džis šikjesas polini džid lud i poŋi lud. et-pir v e ŋ - d i n i n vetligenis lebeētšis token vetni eti mužikes. si berin muni as šikas bere da ve tšis as ker-kaas kert-poŋi-patš. a šemja·is dikaligenis veli as šikas sušedjes ordin džepšema. ve džē m i š olis ŋe-ki-miŋ lun as ker-kaas kert-patšen šontemen.

si berin dumaitisni m i š es medēdni sumošetše demē. voisni si dine kujim as šiksa mort da kik militsione·r. m i š ŋi-nem dumaitteg boštis kosa da ziredis sijes vile. sijezda stavnis povšisni da pondisni pišjini jaglan. m i š vetšis vetšis da piris vartan riniše. da ibesse šiptis, mōz ŋe-kod adžži. ibes šiptem beras voisni settše vit mortid da gorzisni: "m i š k a, pet! kosate koŋ!" no m i š k a is pet. ve džē kik militsione·rid veštisni poŋi zadviškaa ešin da sešāŋ lijisni m i š k ali moresas. m i š k a jo-nas goreētšemen settše i kulis. ve džē m i š k a es bošni loktis koimed na tšā·tnik mili-tsii. i vašisni dik m i š es gortas. kik lun mišti m i š es džebisni v e ŋ - d i n pleštšad vile. a kik militsione·rte nu^vedisni da pukšedisni rajjo·mei turmae. kik lun pukalem berin suđitisni kikna·nnise kujim voen. tajen delonas i kentšittšis t š o v j e s - m i š .

188.

et-pir tulisin me medi oš vini, kelem oškeš. voi gu doras i ske-re me oše gušis vii. si berin mamse kiskigen petini oš-pijanjes. me bošti eti oš-pi. a nešta kik pi pondisni vartni jage. eti oš-pise me pukti lōz-bežam a kikse veti da nešali tšernam. si berin oš-pise vaⁱ gorte i pondi sije tutini. sija oš-piⁱis tujis poŋi pon idda.

veđže et-pir oš-piⁱis kiŋittšis poŋi niv vile i kutis lapnas jupkagdis. si berin me oš-pise pondi viđžni tšep jilin. tšep jilas viđžigenis loktis eti suše d kurittšemen da oškisli pelištis tšin-se niras. sija poŋi oškis šerdištšis tšinšis da ta^tštšistis reža bekas. ne-dir ovmiš oš-piⁱd berlaŋ mintišis tšep jivšis da loktis ker-kaš. ker-kaš piris. veli menam pizan vile katalema šojan-ju^vantorjes. oš-piⁱis settše kaema i pondema šoini. a si vremjaš me atšim veli svēz vilin. pondisni ker-kaŋ menam šemjaš goržini: "oškis kištas pizan viliš stav tšaššesse!" si goržem berin me piri ker-kaš, a ošlen boštēma tšeri-latka da goržememen muržemen šoje. me pizan viliš bošti da berlaŋ domi. veža-lun oligenis sija vek kaš ker-ka pelesed ešin dine da viđžede, abu-š puktema pizan vile ku^tšem-ke šoje^d-torjas. si berti sija oškis asulin veđžas (~vednes) berlaŋ orovtēma tšepse da munema abu ilē. sen veli kolxo-zlen saditema opšeⁱ kapusta. kapustais veli i^džid-jurjem i una. sija grad vilad voaz da veškid lapnas šutškas eti kapusta-jur. veđže sili tšudnei kaži-tšas kapusta-juris. ilē mune da zavođi-tas šutš-kavni kiknan lapnas. šulganas šulga-viv šutškas, a veškidas veškid-viv. si^džen oškid šutškalis kik i^džid grad.

si berin meni^m kolxo-z kesjis vetšni ziskaŋne. no pravleŋneis is pukti zev i^džid mižen. veđže me si berin sutki miš sije oše liⁱi.

189. verališšes

et-pir medisni kik verališ gort doršān jagē d i n -joť kuža
 vivlaņ. ponjis etiislen uvtis ur. urse sija verališis viis i ve-
 dšē munis jagēd. a med verališis bere koļi. ta pukšis kurittšini.
 a ponjis silen muni ur vile ile uvtiņi. verališisli kurittšigenis
 lokti jagiš oš mate. oškid oz veli suvt. verališid boštis tsent-
 ra-lnei-pištšal. zaraditēma ur vile drēbjen. sijen ur zara-dnas ve-
 rališis oškisli liis. oškid lokettšis da tšettšis verališid vile.
 perveje oškid verališidliš lapnas šutškis pištšalše. pištšalšis muni
 sažen kujim jagas. veđže šutškis verališidli morešas. verališid
 uši mu vile. mediš šutškis kuiligenis kokas. verališidliš nuis mo-
 reššis kuse. veđže kokad šutškemiš nuis lijeđžis jaisē. veđže
 oškid veralište nitšnad tupkis (-veittis). verališit-ke jona (~jo-
 nas) lolalis, oškid berlaņ-že lapnas šutškis. veđže verališid iz-
 pondi jonas lolalni. oškid i džin tšas miš muni.

si berin verališid suvtis i neženđāiken medettšis gortas. veđže
 med-asulas nu^vedisni bolni^vtša. i sen verališ kuilis teliš da vit
 lun. mukeđ verališšes ošse vini medisni med-asulas. tujalisni kok-
 tui kužais kujim lun. i sije ošse viisni. sija berti kažitšis po-
 la-rnei oš.

pe-la-rnei oš, sija guē os-pir, vetle tev bid. sija mijan lokte
 š i b i riš. a mestnei oliš oškis piras guē.

190.

mi munim šikšān kujim vers saje vižir kuža (vižir šušē, kodeš
 rektema luniš da oje) kelem oš vini. velim vit verališ. ož-gu diņe
 votedž jerim ri^vtšag, med oškisliš ri^vtšagnas šuini vomlala petan
 ružse. ož-gu diņe vo^jim, ri^vtšakse kik vera-liš šujisni ož-gu vemas.

veđže kujim mort viđžedasni; kor oškis kurtšas riťšakse, seki i lijasni. oškis riťšakse kurtšis da kiskis piťške. verališšesidlen kišinis minis riťšaggis. oškidli gu^vemad sulališšesid iz uđitni lini. oškis gušis peti da lebeťšis eti verališ vilę da kurtšalis siliš kokjesse da patron-tašse. is-ke vev patron-tašis, sija kurtšalis šmerteđžis. a kik verališid iz vermini lini.

oškid kurtšalem beras medis vartni jage. verališšesis ošte iz vermini vini. veđže kurtšalem mortisli karisni sanki i vižir kuža tui rektemen kiskisni gortas. si že lune nuędisni bolniťša. i vešetšis bolniťša in kvait teliš. kvait teliš mišti pravittšis, no kokjesis iz kusnışni.

191.

et-pir oxo•tnikjes munisni jage ur vini. ugeđđa-ker-kaiš medisni veđže. sijeslen ponjis uvtis ur i uris veli gentem, leđžem ur. sije urse vini tettem mort oz vermi. sije urse kole lini nın puke-men piťšaľ ruže. i nešta kole vini kok kos pirjiid meťitteg. seki paštem urid pušid uše mu vile. sije paštem urse boštan i nuan si mort doređž i jualan: "taje urse leđžin te ali in te?" veđže oske vištav da os presti•ťši, sije urse boštan da keralan šeri mir vilin. veđže peređan kujim poňi kōz i kujim poňi kōzjisliš jivjesse lun-viv puktan i keralem paštem urse puktan settše i sije sen sotan. sotigenis zarađitasni kujim kelestei zarad (drepteg) da lijasni kujimjez i liđđasni kujimjez: "kodes-ja lijan, miža mortęs, kodes-ja sotan, miža mortęs." veđže kodi sije paštem urse leđžis, si berin kujim lun miš boštas višem i siđž i kule.

192.

dikey kër vijem, ovliule sija tulisin. kor iđžid limjis da vilis limjislen šongeišis tšorde (tšir love), seki sija kërjis oz vermi edje munni. seki sije veđitasni kok-tui kušais lišžen. seki silen kok-lise tširjis zirtas i suvtas mungmiš. seki i lijasni sije. veđže kijeni letšžen tulisin. tšorid limmas sija vetle eti tujed. si tui vile šijalasni pekilen gèzja letš ili že sutik-letš. sija vetligenis settše letšas piras šilinas. i medas munni pekila letšžen, no verališ seki sije su'as i lijas.

193.

pon tšikedasni nim-kiv liđđemen. ponjid tšikas i pondas torkšini i gžžjašni. sije veškedeni, lebedasni vizuv kujim jože. vermas ponjid seki bere pravittšini tšikemšis. ili že ponte boštasi da jurse siliš šujasni sosę. i si berin nirse ponjisliš kirlasni kilaed kres na kres kos šir-piņen. leđžasni lok virse. seki lok tšikemis vermas ni-nem tetteg pravittšini.

kor ponjid torkšas, niris silen love kos i šiliis love vèž i seten šilias love eti lem-retš. seki sija ponjis oz pondi uvtņi nekodes. sije ponse kole pivšedni pivšanin korešen orsemen.

194. ludik veštēm

i v a n - lun oje vajasni lia kujim lia viliš da vajasni kujim va, poņi pekiļ, kodi mītšiššššema beregiš da sije sotasni pa'tšin.

a liasē keḏḏasni biḏ ker-ka potasē da boštasni keḏḏigenis kujim
 ludik da sunisen domasni da kiskasni ker-kašānis uliṭṭsē asuvlañ da
 laṭškasni poñi neren da liḏḏasni: "Клоп, мой гость, мое тело
 как кость, моя кровь как смола. Ты не еш меня, ты еш
 своего сына. Раб божий Михаил." a jeṣṭi-ke liḏḏas meḏ-nima
 mort, kole liḏḏini assid nimte.

195.

nivjezde lokedni i vetlini gortanis poṣe kokni torjen. kor niv-
 jesis gaṣṭṭṭsēni ker-kain, seki keḏḏasni kok ulanis nukatēnei
 taba·k. sija tabakis vorsigenis kaas vile i biḏlae pīras i pondas
 šoini. seki stavnis gaṣ viliš pišjasni gortanis.

196.

mortes soremiš novledlasni verališšes pistem jem šapkain. šarpe
 vurasni kos log-gag. nešta novledlasni šarpin sulema, irtuṭ.

jeṣṭi-ke mort ilale, sija dir oz vermi bere bur said vile. i si
 mestē, kittši kole munni, dir oz vo.

kok-tuiṭe guigenis boštasni muse, kittši talištan koknad. sek te
 on vermi voni, kittši munan. vijim mes-viḏḏiššes, quasni meskisliš
 kok-tuiṣe i sijen kok-tui munas. muneni jagedis kiṭṣ i veḏḏe mes-
 kis si kiṭṭiš beke oz vermi munni.

197.

tšuš kijasni da kulasni. si berin bumaga·e garovtasni da puktasni ulitš-ibes jur vile. važen periš ludiš šulivlemaeš, sije-ke puktan da krani·tan, ož lo si voe ne-kučšem viššem. - tšuš-jq¹is abu sečšem duka, a tšušan dinis zev jona duka.

šinmen višiššes mukeđ jezis vajasni tujisen gortanis k e r e s - j o liš tšistei vase miššig vile. sijen miškeni šinse lunnas kikiš, asuvse i ritse. i si nogen ovliivleni una šin-višiššes pravittšasni. sije vase novlasni una med šikjese. i vetliivleni jolas tšaste šin-višiššes miššini.

poni jujesin vijim jeđđid, gegres izjes. izjislen šeras vijim ruš. sije izse viđšeni mukeđ ludiš morges viv sotemiš. sije izse vūštasni purten piš kođđe. veđše sije ju^vasni vaen.

198. bešeda panem i ražem

bešeda šilemen panasni. perveje panigenis pondas jektini eti d'etina (~zon). si berin boštas eti nišes. sid^ž boštasni ki-nim niv i si-min d'etina, med sija vorsigenis veli stavnis paraa. ovliivle i paratem. si berin kor stavis suvtasni jektini, veđše šilankiv pomjašited^ž jekteni i pukšalasni stavnis bere. šilankilis undžikais ovliivle eti, "šeňka turika".

veđše ražem. bešeda rašigen teže šilasni viliš šilankivjezde. šiligenis zonnis pondas jektini i boštas jektini-se asšis parase, kodes boštis panigenis. a kodi-ke koče paratem, med berja nivse jektedas sija d'etina·is, kodi perveje bešeda·se panis. siđši stavnis etten etten bergedlasni, ražasni bešedase.

199.

važen tom lud perveje ar das-šišimšan pondasni šornitni nivjesket. šorniteni, perveje zavoditasni unaket. si berin unašis, kodi zomnislī lubittšas nīlis, pondasni šornitni etiket. šorniteni, ov-livle, voed^{šš} i kiked^{šš}. si šornitem berin pondasni šornitni jukerttšan šorni. veđže kor love nīlislen da zomnislen seglašše:is jukerttšini, nīlis da zomnis šuasni, kuṭšem-ke lun i si lune zomnis mamisket ili že munem tšojisket medasni jēz tedlileg korašni.

voasni šikas da suvtasni as pateraanis ili že kuṭšem-ke tedema orde. veđže mamis ili vež-añis etnas mune nīlis orde bat-mamisket šornitni sijen mu: "me voji ti nivnid vile korašni". bat-mamis nīlislen sije tedasni. nīlis vištalis, kor voas si vile ženikis korašni. kor korašem beras bat-mamis seglašī-ttšasni nivse šetni si zon vile, vež-añis detina:isket lokteni nīlis orde kiken. si berin nīlislen bat-mamis i zomnis vež-añisket pukšasni pizan saje. set-tše korasni nīlisliš matīs redjesse da pondasni juni. perveje vina-se vajas zomnis korašigen loktigenis. i sen pizan sajas zomnis pondas juktašni. perveje kištēm vina-stekanse juas zomnis. veđže kišt-as, vijim-ke aī, ajisli, abu-ke, mamisli. juasni gāšmitednis. veđže pondasni ki kutni. kise kutasni ženikis da nīlislen batis. vež-añis zomnislen girđđšaišeđžis kinas ženikisliš da nīlisliš batisliš kinise mintas. i šuasni kise mintigen: "no eni loan menim šāt." a ženikis šuas: "menim loan tešt." si berin juni pukšasni tešliš vinase.

juasni ne-dīr da ženik vevse doīđđalas i vež-añisket da nīlis ajisket medasni ženik gortas da olēni džin lun mīttēm. šornitasni ženik bat-mami:sket, kuṭšem lune-ja karni svadba. i si šorni berin ženik da neve-sta i vež-añis i batis nīlislen medasni vitš-ke ve-

nī·tšā·ittšini. venī·tšā·ittšēm beras zon da niv i stavnis vitš·keiš
loktenī šēnik orde i pukšasni ne-dir kešē juni. a zon da nīles jer-
tasni ovtem ker-kaē (kajšēni).

si berin svadba kežas korasni nīlisliš red-vūšē i zonmisliš
red-vūšē. i pondasni perveje svadbutni zonmis ordin. si berin
muneni nīlis orde. svadbutige·nis nīlis detina·is red-vūšli šeta-
las košinjezde, kodli ki-tšiškan, a kodli bur kaši·mer-otjezde. si
berin nīlis ordin juasni lun kujim notē^šš. veđšē detina·is i nī-
lis selasni eti doīdē da nīlisliš boštasi si doīdē stav plat-
te·kem-kotse. i loktenī nīlīz bat·mamisket šāt orde. šāt ordin teš
juas sutki mī^{tt}tem i medas bere gortas.

200.

svadba dirši karasni seššēm torjezde, on vermi tuījesed munni
velen. eskalasni tuījesē kujimlaed, kujimlaed kiskasni oš-tšegjen
eskalēm suīisjes. seki svadbaid kittšī kole sili munni velen, oz
vermini. velid kīlas oš dukte i nol kok jīlas pondas tšēttšavni
bere.

201.

eti kreštā·nin iđžid-lunli veittšā vetašis veten, adžīlis una
turi i veten petis ker-kašis ulī·tšē i pondis viđšēdni pujes vīlē.
a pujes vilas una pukalini turijes. veđšē pīris bere ker-kaas i
saidmis. veđšē peti sija viđšēdlini mediš. no ne-kodi seten pujes
vilas iz pukav. taje vetašēm beras lunnas sije mortse nešalisni kod
veitir. i nešalemšis kuīlis kvait veša·-lun gortas.

202. gadaiṭṭšini

gadaṭṭšeni rēšdestveli veṭṭša i kreštšerīnēli veṭṭša. boštasi šerkala da puktasni pīzan vīlē da puktasni dorša va-stēkan. stēkan pītšķesas puktasni jem. sije veṭṭasni džinse oten. veḍḍe boštasi kik suṇis. sije suṇisse gardasni veškid-vivšān šulga-vīlē. veḍḍe leḍḍasni va-stēkan pītšķas. sija stēkan pītšķas suṇisis jorta jortis gartṭšas-ke, seki, niv-ke, skere mune veres saje, a zon-ke, skere getrašas. os-ke garovṭṭši kik suṇisis juke, seki ōz lo munem ni getrašem.

v a š i l e i l i veṭṭša kivzišeni vo-gegersa olemte. boštam ši-šim ili ek-mis ili das-eṭi mort. jukertṭšasni jēz tedliteg oise i ovtem ker-kain pukšasni tšālei-tšun jorta jortnise krukalemen da vordasni mu vo-gegermas love, med sija i kilē. veḍḍe pondasni lovši letšteg kivzini, mu pondas kivni. kivlivle, pondasni veit vivšis leḍḍni tesjezde i pondasni rebitni, stružitni, keravni i tuvjavni. veḍḍe kivlivle: pondasni keḍšni. veḍḍe kivlivle streit-tšēmjes. tes leḍḍalemis, sija kivlivle kulig veḍḍe. a keḍžemis kivlivle bur vo veḍḍe. streittšēmis kilē sottšem veḍḍe ili še rezertšig veḍḍe. kivzišigen eṭi mort kutšišas tšāleinas iḃes-kruke, mox ne-kodi iḃesse vešti. ovlivle kivzišigen povšēmjes. iḃesas sulališis oz vermi tšāleinas kutni iḃesse i neṭši.stei šila telen pirlivle šutlilig pir ker-kaas. veḍḍe ovlivle, pirtasni (~pirtēni) kivzišan ker-kaas gort; i si vesna kivzišigen ovlivleni sluṭšaijes: jona polšileni torkšitedš.

203. kivzišem tui-vožin

kivzišeni uliṭšin, tui-vožin. kor medasni kivzišni tui-vože, boštasi šeranis kepja. veḍḍe boštasi vev-ku ili mes-ku. veḍḍe muneni tui-vože da bekeḍžik pukšasni. geger geštasni kepjaen oz

įdžid kitš. si berin kįtšas puktasni kusę. ku vilas pukšasni i vordasni, muį vo gegernas love, med sija i kilę. vordem beras veit-tišasni venjen. veđžę kuttšišasni tšqlej-tšun tšunę. i kivlivle kivzišiššesli, vartleni tui kužais tilgeja velajes. sija kivlivle svadba veđžę. veđžę kivlivle šornitemjes, vetlemjes tudlen. sija šum veđžę. veđžę ovlivle tšerta-se kepjanas gęžtigen kollivle gęž-titem rettšes. seki kor koļę gęžtitem reťšis, vermasni tšuklajesis gęžtitem reťšędis kiskini lutse ku ninniis i ven ninniis. ovlivle-maeš seťšem torjes, kiskivlema tui vðššis ji vile ri doredž (sidš kažitťšę). sija kiskemis abu bur veđžę. kot-ke kivzišiššesšis love kulema.

204.

ikęta, sije leđžasni tediššes. sije leđžęni undžikę vaę. vaas liđđęni nim-kiv i si berin, šure-ke juni, mortę pir-žę boštas vi-šęm. veđžę dir ovmiš pondas leđžęm ikęta-is gorszini mortę nevgli-temen (-zastavlaitemen). si berin pondas ikętaen višiš mortę tšastę muťšitni. muťšitas, silęn vremja tetšnei abu. šuam ke tšužęi mort voas da os ted, šte silęn vijim ikęta da pondas kuritni ili žę mu-ke šornitni, šuam, šir jiliš ili laguša jiliš, seki ikęta-is šorni-šis loķęttšas da pondas gorszini ili žę ivkjavni (ik, ik) ili žę šornitni bid lok torse. veđžę loķęttšivle šojan-torjesiš. piras-ke ikętaa mortis kurittšan ker-kaę, seki ikęta-is loķęttšas i ikętaa mortislen saidis vešas i višę sutkiedž i kikedž. ikętasę, sije vi-šiššesšis šuęni tšun kuša gągjen, kodį olę višiššislen tšutš-kuas.

205.

v e n - d i n i n o l i e t i b a b a . o l i s s i j a k e k j ä - m i z - d a s - v i t a r e - d ž i s . s i j e š u j i s n i p o p a n - p e d e j e n . s i j a k o - m i n a r š a n i s p o n d i s v e š k e d n i l u d e s . m o r t s e v o t t a s k r e v a - t e d a v i d l i l a s s i l i š n u t r e s e . j e š t i - k e s i l e n n u t r e i s g r u n j a - g r a n j a , s e k i l o n t a s p i v š a n d a s e t e n z a v o d i t a s n u t r e s e n i r a v n i k i j a s m a i t e g b o š t e m e n . s i j a n i - r a l a s d ž i n t š a s m i t t e m . s i b e r i n b o š t a s s t e k a n d a p i t š k a k i š m i t - t e m d a s u v t e d a s v i š i š i d l i g e g v i l a s n a n e n . v e d ž e e ž t a s p i t š k a s e ; e ž t i g m o z n i i s s t e k a n s e k i m a s p i t š k a v i l a s i v i š i š i s l i š s t e k a n i s k i s k a s n u t r e s e s t e k a n a s . d a s - v i t m i n u t m i š t i b o š t a s b e r e . s i j a v e š - k e t t š i š i s p i v š e d a s v i š i š m o r t s e r a z n o l v i t j e z . s i b e r i n u n a o v l i v l e p r a v i t t š a s n i . i s i j a s e t š e m v e š k e t t š e m n a s u n a m o r t e s s p a š i t i s k u - l e m i š .

v e d ž e b e r n a s s i j e v e š k e t t š i š e i z p o n d i n i l e d ž n i v e š k e d n i n e - k o d e s s i p o n d a , e t š a v i š i š p o n d i s v e t l i n i b o l n i t š a e . v o b e r i n s i j e s t a r u k a s e v r a t š k o r i s a z d i n a s t e d m a v n i , k u t š e m s p e s e b e n - j a (к а - к и м с п о с о б о м) v e š k e t t š e . s i b e r i n v r a t š i d i z p o n d i g o r z i n i n e - k o d v i l e , k o d i - k e k e e k v e š t a s m u n n i s t a r u k a i z d o r e , p o ž i s m u n n i . v e d ž e s i b e r i n o v l i v l i n i u n a s l u t š a i j e s , s t a r u k a e s p o n d i s n i n o v - l e d l i n i v e l e n v i š i š i s o r d e .

206. va-usa

v a - u s a , s i l e n j u r - š i i s k i š s i t a n e d ž i s , l i t š e i s š e d , t š u d n e i , t š u n j e s i s k i š , p l a t t e i s š e d . b u r , š o n g e j a l u n e v a š i s p e t e , m i r v i - l e p u k š e d a k e r t - s i n a n e n j u r - š i s e s i n a l e . v a - u s a i s , s i j a o v l e s e - m i n b a p s k e i . s i j a p o v š e d l e a s p e t k e t t š e m n a s l u d e s . j i l e m j e z d e k u - p a i t t š i g e n v a - u s a i s p o v š e d l e i k i s k a l e k o k e d n i s . i s i j e n j o r t a j o r t n i s e j i l e m i s p o v š e d l e n i i š u v e n i : " v a - u s a i s k i s k a s k o k e d i d ! "

207. turuēn vorseḡ

turuēn vorseḡni, jukerttšasni una jileḡ da vorsteḡdžis liḡḡdasni:
 "antaka, tanka, šima, šija juštī, kovan, šelen, beten, bors." kodli
 "bors" šuasni, sija pete. veḡḡḡe si liḡḡḡem berin boštasi aršin ku-
 ŝa vešni bed da sije lebeḡdasni kittšed^žž verman lebeḡdni. si berin
 kutašišis pišje bedjisa. sek kosti ludiš dšepšasni, kodl kittšē
 vermas. veḡḡḡe kutašiš betse vajas. a dšepšiššes gorettšasni: "tu-
 ru." kutašiš dšepšiššezde koršas. a bedjis kolē, kitēn liḡḡḡisni da
 loji kutašišid. sije mestese šu^veni dšuen. veḡḡḡe settšē mestēas-ke
 kutašišisteg voas da betse boštasi da šuas: "tam palitš." sija betse
 boštīšis berlan šē lebeḡdas i aḡtšis dšepšas. kittšed^žž kutašiš ōz
 adžži stav lutse, settšed^žž i kutaše.

208. kerjēn vorseḡ

kerjēn vorseḡni jukerttšasni luga vile una niv da zon. veḡḡḡe kaž-
 dei zon da niv paraašasni. si berin suvtasni stavniš dorša. veḡḡḡe
 sen vijim eti mort, kutašiš. kik mortis pišjēni, kittšed^žž ōz ver-
 mini parašis jukerttšini. ovliule, kutašišis kutas parašis etise.
 kotse kutas, sija i love kutašiš. a si paraket suvtas pišjavni ko-
 di vāž kutašišis veli. siḡḡi pišjalēni jorta jortniše veḡitēmen,
 kittšed^žž ōz mudžni (~mutšted^žž).

209. pud-juren vorseḡ

šutškalēni matš. eti mort matse galitas, a med mort matse šutš-
 kas. os-ke vermini matse tšertašis veḡḡḡe šutškini, seki šutškišis
 pišje, a kutašišis pišjišse maḡšalas. ōs-ke vermi maḡšavni tšer-
 tašis pišjigen da bere loktigenis ken matse šutškalis, seki kutaši-

šis love kodi šutškalis da iz vermi lokni džuas. sid^{šš} kittšed^{šš}
ekve.ta vorseni, settšed^{šš} i vorseni.

210.

sirp, sija ovlivle vurema pom pome dera. paštais deraislēn kik
aršin. sija ovlivle das aršin kuža. veđže vijim sirp šeras mešek,
šueni sirp-sitanen. veđže vijim sirp vilas vurlema puis karem táb-
jes. ulisla-doras vurlema iz rote. veđže vijim med meder sirp pomas
gèz, metra kujim kuža. gèsse vurema sirp pomas ulisla-doras i vilis-
la-doras. si gèzjen vaedis kiskeni. ulisla-dor gèsse garovteni koke
a vilisla-dor gèznas kiskeni kijēn. sirpeni kujim mort, kik mort
kiske va kužais a koimed tšerise sirplanis povžede bedjen.

211. oktimen kišēm

oktimen kišini šir vile pondasni juť teliššan. veitti sija ok-
time os šur. si teliššan pondas šurni oktime. oktim teptšasni ke-
tšase da berjasni lepteš ili že nužes meste, ken lāžmiddžik. oktim
puktasni bereGšan aršin med šere. perveje boštasni bedjesde. káždei
bedje oktimse domasni gèzjen. veđže gès pomas vijim sutik, kittše
sutikas gardema oktimse. sutikedis tšerise puktasni juršanis da su-
tik kužais leđžasni vugiređžis. veđže domasni bedjas aršin mīt-
tem bed pomšis vileđžik. veđže oktimse pižen bereg doras tuvjalas-
ni tšeren nuž dorē da vijam dorē, ken ole širis.

212.

et-pir gožemīn avgust telišīn turun puktigen katim v a š k a
kuša gortē. katigenis veli kisman da pondim kismašni. k e p -
š o r joļ-vem-teñaiš mijan šuri kismaņe i dāid šir. šurem beras
sinim vesleņ i pelisēn līa dorē. no sije širse ne-kud^š ig verme
sinēdni. kiskas bere teñaas. si berin ne-dir kad kolemen sija ši-
ris orovtis kismaņe.

213. predeļnik

perveje karasni kūš, vesni gēz (metra das kuša). si berin kāš-
dei metra kušae domasni kūš gēzjas dženid gēzjezde. si berin dže-
nid gēzjesas domlalasni vugirjes. ve dāšē kāšdei vugire puktasni
tšeri, mik. si berin eter gēz pomas domasni kilogram nola iz. me-
der pomas domasni napla vka (puiš karema). ve dāšē pižen le dāšasni
tšistei mestē ke tšase (ken jir). si dāšē i kijasni, naplavkae diš
leptemen. sije vi dāšasni ki tšēd^š tšerijis (mikiš) predeļnikas
os torkši.

214.

tulišīn tšeri kijasni gimgaņ. jagiš jerasni metra mēt kuša kōz-
lis. dāinse siliš uvjasni. ve dāšē sije pižen nu^v edasni bur berege.
set tšē karasni dor-tšup. dor-tšupis karšē: perveje tuvjalasni metra
kik saje jereš. jereš vilas puktasni po tš. po tš kušais kōz-lisse
vaas šuļlalasni. a metra sajas bere gšānis kolasni gimga-vem mestē.
ve dāšē tuvjalasni bēš-jereš, ki tšē gimgais sitannas domšē. ve dāšē
vejtasni gimga. gimga-juras šujasni kik i ti nol kōz-lis.

215.

tas karasni nar ji vilin, kor vesni jiiis. jerasni una kuš jeres.
 jivse jeresisliš jivdasni da jeresse buras uvjasni. si berin jise
 vundasni kujim veš pašta da med-meder ji doras paraen paraen biš-
 lalasni. veđže jagiš keralasni požem-ponel da sije jeresjes kužais
 teptšasni. teptšasni settšed^{šš}, kittšed^{šš} liskis oz vo jeres kuža-
 is mueđžis. lisse teptšigen talasni med mōs lo ruža taskid. seki že
 teptšigenis kołasni kik vereta, kittšē ds tetšni lisse. si berin
 tšišťitasni gimga-mestese i gimga veitasni.

216.

pomeden šu^veni kuš šet. ovliule i kik kujim peliš. pomeden ki-
 šeni tulisin iđžid va dirši. kor tšerijis kaas luga-bēžjes bur
 šonid lune, keralasni una vesni šait. sije šaitse bišlalasni bēžse
 kettšēb. si berin boštasni pometsē da tševtasni vaas jeresas domla-
 lemen. viđžasni vaas pometsē ritišed^{šš} asuled^{šš}. asuvse kijasni.
 i pometsē šetasni pešedni.

lugaen šu^vasni: važen velema lia (ju dorin). si berin sija ež-
 mema i karemaes settšē una mu.

217.

kel'tši-kul'im šušē: kor tulissē jun-teliš'in kel'tš'is kul'mē. kel'tši met'tšen jonas kijasnī kul'migenis. karasnī tie gegres kitš una jere-siš. si berin kitš pitškas lebedlasnī požem-lis. si berin lun mēd koimed miš tševtasnī (~ tšē^utasnī) kel'tši-kul'im-šet. sija šetis zev vesni. sije tševtasnī (~ tšē^utasnī) šesjes geges. sija kel'tš'is kul'migenis lokte viļ požem liskas pekse ledžnī. si puten jona kijēnī kel'tš'is kul'migenis. sije viđžasnī šetse sutkied^{šš} i kiked^{šš} kiiteg.

218.

botala karema: kig-gēz vilin i kig-gēz ulin. veđžē šures kušais kiskema kiz botala-šet. mēd šures kušais kiskema mēd meder šet bekas, iđžid-šinma šet. vilisla-doras vurlēma šumet-kol', ulisla-doras vurema izjezde. bur mi'tša lune botaittš'is botaittšē ju'in i tiin. botaittš'ini kole pižen. piš bēžla-doras botalase tševtteđžis ledžasnī džinse mi'ttem vaas. si berin nuša mestēas tševtšen katid berečšānis tševtasnī kivitšēs nužse geges. si berin botala-šesen vetlasnī nuššis tšerise. vetlēm beras pir-žē udoršānis leptasnī botalase.

219. radđžēn kišēm

rad^{šš} karasnī bur, veškid požemiš. sije požemse vajasnī da potkedlasnī eti santimetra kiza i kik metra da džin kuša, i ovlivle metra kuša. potkedlēm beras buras purten tše,tšedasnī. si berin eter pomse jivdasnī. veđžē vesni gēzjen jivdēm pomšānis zavođitasnī kinī. kiasnī kvait radēn.

rađđšen kižšem. sije ratse puktasni piže da nu^vasni, ken bur-
džik vidž-běž da una tšeri, seti pomasni. pomigenis tuvjalasni bid
kujim aršin saje jereš. si jerešjes kuža ratse tuvjalasni dženid
kaden běžse kettšeb. si berin veštasi lašmidžik inti gimga-verę-
ta. veręta:is semin veš pašta. si berin pir-že vejtasi gimga. kis-
kasni běžšaniš gimgase rađđžas lap. si berin ratse i gimgase vi-
džasni kittšed^ž běžšis vais os košmi.

220.

tivjen kižšeni mort kvait šižim. iddais tivjislen ovliule kujim-
šo metred^ž. sije tivnas kijasni tiš i juiš. tševtasni met-ket ku-
tšem jir. kiskasni med meder tiv pomšis berege gęz. si gęz kuža
tivse neženđžiken votasni.

221.

vugrašig vile kole jerni jagiš kiđ^ž veškid šait, kužais metra
kujim kuža. sije kole koštini. si berin kole gerđni lesa vev-šiš,
kek-jā-mis ši kiža. veđže puktini lesaas naplavka prepkaš. si
berin puktasni lesaas švinetš. švinetš beras sađitasni vugir. sijen
muneni jū dorę da pondasni vugrašni. vugrašeni undžika-se pižen, ja-
keren. jakeren vugrašigen kole bošni tšeri-veleg. tšeri-velegse ka-
rasni pižniš da šoma jeliš. sije puktasni ružavlem bankae da le-
džasni gęz jile piž dorad vaas; med bankais veje, puktasni banka
vilas poñi iz. si berin ruža bankais pete tšeri-velegis i kilale
ju kužais. settšę lokte šoini bid-peles tšeri. si berin vugirte
tševtan puťšei (~pu-tšei) puktemen. abu-ke puťšejis, pože niđže-
jen. no puťšejen šure kik-jez undžik tšeriis tšem niđžejen. kole
vugrašni, kittši tšerise veleđan, dirdžik.

222. kibem

pervejē kibni-ke pondan, kole lešēdni aīdlas, aīdlassē doređni
 kūšnetšli. aīdlas vilas kole jem-don, kert oz gedittši. jem-donse
 dorasni da karasni das-kik vor(-pīn). si berin settšē aīdlasas ka-
 rasni veškīd, vesni bed stružitēmen. veđdže kertiš doređdasni keza.
 keza pomas džūžgasni oz-īdžid, kičšil pu, med kičšilnas ladmas
 puktini piž-niras keršēgas. si berin keralasni veš kuža šireš mir.
 mirse keralasni pel metra mičttem. sije tečšasni pižas. veđdže kik
 mort medasni pižnas kibni. kibeni i l l a -lun oījessān da aredžž.
 jugiden kibni os pōž. kor medasni kibni, pestasni šireš pesse keza-
 as, med vašis tidale tšerijis. kibišis piž-niras kibannas viđžēdas
 tšerise. a piž bežas mortis tševtšēn pižse veškēdle pelisen. kibeni
 oz zev jir kečšasīn, ken ole širis i mukeđ poīi tšeri. i ovliule,
 kibeni lia(-)dorin, ken ole jeđžid, poīi tšeri da kebes. ovliule,
 eti oīnas kibasni pud mededžž. tšaste šurlivle kibigen toī, kodi
 kute tuv ko-min i undžik.

223.

lola vijem, semin sija vermas loni tulisin, kor limjis īdžid-na
 da šonīdnas love tšorid limjis (~tširjis). kole lola vini, tširjis
 med leptas mortēs, seki lolaid munnī ilē oz vermi. tširjis lolaid-
 liš bertas i zīrtas kokjesse viredžž. i veđdže lolais munnī oz ver-

mi. love sili ne-ve.ta vodni. seki oxo.tnikid su'as. a siteg lola vini on vermi veđitemen. oxo.tnikid vetle ližen. veđže lola viigen ovliule slutšaijes, oxo.tnikid lijem berad da ranittšëm beras lolaš šutškiule vetš-koknas oxo.tnikte šmerteđšis.

224. riš veđitem

riš veđitasni, kor limjis irmid. seki rišis ile munni oz vermi. sid-že i verališisli šekid ližnas munni. seki kok-tui vile rišisli voasni da neženđšiken pondasni kok-tui kuža tujavni, kodore munema. veđže tševtšen muneni riš dineđšis mate. rišis ojin vetle, a luna kuile. seki kor rišis kažalan-kuilan-inšis medas veđže munni, verališ jonas gorettšas, med rišis munni pondas skatš. seki skatš-munemas rišis ile skatšavni oz vermi, skere zakašittšas. seki-že verališ rišis berša medas munni ližen pišjen. seki rišes šekidnas skere verališ suas. kor suas, verališidlen veškid kias novledlas riš-vijan-bed (pomas kitš). rišis oz vermi ile munni; silen bërkokjesis oz kusnāš. verališ, kor suas rišše, seki kūtšā bednas ta-tšištās kimesas.

riš veđitigen ovliule slutšaijes, vermas mort mudžni i vermas muđšëm berin kołmini. seki verališ pue kinas garovttšemen šoitššas. oxo.tniklen seki plattē, kem-kotis stavnas ketašas as rilemšis. seki pukavni os pōž. pukalan-ke, virid suvtas i suvtni love zev šekid.

riššes vijimeš rāzneješ. mukēd rišše vijasni koknia veđitemen, a mukēdis vijimeš riššes, da suni lun dei kikes. i mukēdis i mune e-tere, os šed vini.

225. oš kijem

oš kijasni iđđid, piña kapkanen. kapkanis kutε, ovlivle, ko-min
 tuv i pud. sije šijalasni riťšagjen, kikanan pružinasε litškasni.
 si berin tebeniksε puktasni. kapkanis seki love šijalema. oš vile
 puktasni kapkanse viđš vile, ken oškis viđš vilas jonas vetlema.
 ešgedasni pu-gor-ule jai metra kik saje. gor-ulas puktasni oš-kap-
 kanse da veittasni kođžu-koten. settšε oškis jajas lokte da pon-
 das pu kužais kani. pu kuža·is kaigen gor-uvšis kapkanse pēžgedas.
 seki i piras kapkanas. kapkanse metra kuža tšep jile prebaen tuv-
 jalema pekile. sije oškis ile oz vermi kiskini pekila kapkanse.
 bid kujim lun miš sije kapkanse viđšedlasni. veđšε puas vileđžik
 jajšis tuvjalasni deska da gežasni: "tattšε puktema pu-gor-ulas oš-
 kapkan." i međ-nogni resuitasni mort-jur da gežtasni kres. seki bid
 negra·metnejis kažalas, šte os pōš munnī mate.

226.

rutš kijasni telin kapkanen. rutš vile kapkanse puktasni as kok-
 tuī vilas i puktīlasni, kiti keťšis jona vartlema keťš kok-tuī vi-
 las. kapkanse kole ruťšis vile šijavni tšekid mestēšān, mōz ruťšis
 kažav kapkante šijalemsε. ruťšis vile kapkanse šijalasni oz vjv-
 šān, a uvšān. līmse kok-tuī vjvšis gor-uvšānis kodasni da gor-uv-
 šānis puktasni kapkanse. ovlivle, kodi zboi rutš, sije boštasni
 kitš pije ližen. sija zboi ruťšis oz tšettšī liža-tuīse. kitš
 pitškas liža-tuīša·nis šijalasni una kapkan, kitššī ruťšis matet-
 tšīlas liža-tuī doras. seki zboi rutse koknia kijasni.

227.

keṭš kijasni kapka·nen i leṭšēn. keṭš kiṭigen kole noja·b teli-
šin perēdni jolles (~joljes) kuža kiḍš iṭi pi-pu. sija keṭšis
settšē pondas volini šoini. si berin silen love una kiṭt. kiṭt vi-
las teṭšasni vuvšan kapkan da veṭṭasni kapkanse vilis kokni lim-
nas. sija koknias pēšdē; oz jūšmi. leṭšēn kiṭšēni; šijalasni letse
keṭš kiṭt vilas. jerasni metra kuža poneṭ da letse domasni poneṭ
pomas. kiṭt vilas šijalasni, kiti vetle keṭšis tšēkiddžik mestēd.
sije letse karasni med semin keṭšislen teras koknia juris. sije
limšanis šijalasni kiṭtšis veš miṭttem vile. no leṭšēn kiṭni abu
bur. undžikais keṭšis orovtšas i vartas.

228. ur vijem

ur vini zavoḍitasni okta·b kižed lunšan da vijasni mart kižed
lunedž. ur veṭṭi os pōš vini, sija gerd. ur vini munēni verališ-
šes iṭe. ur vini boštasi zapas, šojan-ju^van i dreb, pereḱ, piston.
zavoḍitasni urse vini stav verališis eṭi lune. ur vini kole bur pon,
pištšal. si berin jage petēni, kiti mune joṭ iṭi geraa meste. tšetš-
kesin uris eṭša. verališis patronse novledlas veti-minedž. ponjis
verališislen urse uvtas. verališid stremitšas vini skereḱžik. lun-
nas vilasni ko-miṇ, nelā·miṇ ureḱž. si berin verališ mune ugedda-
az da ritse stavse kuṭas i koštās kuse. sidž verališ bid lun vetle
i kuṭas i koštās.

ur kijasni kapka·nen ur tšuv viliš. seki uris kiṭtale. kiṭt vi-
las puktasni poṇi ur-kapkan. kapkanse ni-nemen oz veṭṭini. uris

tšuv^ualigenis kivi kuša·is jona vartle. a letššen kiini on vermi: letse uris piñnas vundas. ur-kapkanis, sija poñi. vijim eter pomas poñi prušina. vejđže vijim tebenik. tebenik pomas vijim poñi gegres pelištša. uris vartigenis pelištšaas talištšas a šbitem prušina·is šutškas kištšnas vile. urid šure koknas kapkan-kištšas. kištšse karema prušina·is šbitig vile. kištšis kert, sije kištšse prikrepitema kapkan-prušinaas.

(ur vijem, ur kijem.)

229.

kuništša vijem, ovlivle, šurlivle zev kokñias i zev šektas. kuništša kok-tuise adđžan da ponjidket neženđžiken (~tševtššen) tujalan. vijim, ovlivle, ponjid kuništšase oz uvt. seki pelza tujalemiš abu. kuništšais, sija pòžšis petale, ovlivle tšus pudes kuša vaštšen. kodi vaštšen ole, sija oz šed vini. kuništšase ponjid uvtas da òžđžikke viđžed, pušis kuništša·is lebetštšas ile muas i pištšas vejđže. seki ponjid vejđže sije kuništša·se oz su. sidžš i veštšas. kodi oz mun vaštšen da ponjid kažalas vatš-tuise (kuništša·is lebetštšas pušš pue da lisše veredas, sija šušiššše vatš-tužen, ponjis sije šise kilas i, ovlivle, adđžas lebetštšemse), sija kuništša·is ne-kištšše oz vermi munni. verališ seki vijas. ovlivle, ponjid uvtas kok-tuiteg ur-tuje.

230.

verališ ponžen beža vile medas, boštšas metra vit kuša šet da sižen bežase kijas. kor ponjis uvtas bežase, oxo·tnikid voas ponjiz dine da boštšas šetše, palitas mirse gegger. si berin boštšas šait da

mīr gor-uvšis šaitnas vetlas bežase šetas. ovliṽle, šetis-ke lāžmid
 ilī koļema ki tšī-ke rūš, pišje bežais viliš mīr gor-ulē. no sija
 ovliṽle gežēdiš, unāžikis šure.

mēd-nogñi beža vijasni, novlēdlasni poñi šet-gimga. ponjīd uvtas
 bežase, da voan si diṽ. si berin mušis tupkan stav beža petan rūš-
 se. karan eti rūš da rūšas puktan šet-gimgase. zatšāñis bežase poñi
 šaiten mušis vetlan. si rūšēd sija bežais pete poñi gimgaas da boš-
 tan gimgašis i magjan.

koimēd nogēn vijasni poñi zarađen. zarađitasni eṭša pereḡ da tuš
 kujim drēb. sijen lijasni niras, kor petale murgašis da tširestas.
 (murga ~ mīr-gor-uv)

231.

tšuš kijasni joṽ, i ovliṽle, kijasni tiē. joṽ kijasni, karasni
 poñi pur, pur vilas sola-tšerijen ilī šelaen vurasni kapkan-deraas
 tšerise ilī šelase. si berin šijalasni i puktasni pur vilas. si be-
 rin purjas tuvjalasni nol bed da veittasni kapkanse lišken, moz vo
 vjvšāñ kapkanas vaīs da keḡžidnas mōz kinmi kapkan-derais.

mēd nogñi kijasni, joṽse šujasni ketšēb topida lišken. bereg do-
 ras koṽasni poñi rūš. settšē rūšas šijalasni kapkan. kor joṽ kužais
 kaas, lettšas, vaēdis munni ōz vermi, šujema lišken. seki tšušis ko-
 ṽem rūšēdis pondas munni i talištās kapkanas. kapkanis talištēmšis
 pēšēde, i tšušid šure kapkanas.

232.

vurd kijasni verališšes berege, vurd kittši kalivle, liaes vile. ovlivle, kijasni mege liaes vile. kapkanse puktasni, kittši vurdis kalivlas, si kok-tui vile. kapkanse liaas kodemen puktasni. si berin veittasni kođžu-koten. a kođžu-kot vivtiis veittasni kos liaen. si berin karasni keš-lapen lia vilas kok-tui, kuťšem veli. vurdis kaas i kok-tui kušais mune i piras kapkanas.

233. laťšegG-kijem

laťšegG kijasni kik pružina a kapkanen. ken laťšegis kašalan, jonas ole, settše nuan kuťšem-šure jai. jaise ešedan pue. si berin pu gor-ulas šijalan kapkanse. veđše mederšanis puse gegger tetšan ponel, moz jajas vermi kani meder bekedis, ken abu kapkanis. laťšegis kaas, kittši puktama pu gor-ulas kapkanse. seki kaigenis talištas pu doras kapkan vilas. kapkanis pēšde i laťšegG piras kapkan.

mēd nogri kijasni laťšekse as kok-tui vilas. kor et-pir-ke laťšegis munema, seti tujedis vetlivle mediš. settše puktasni piņa, iđžid kapkan.

234.

tšuktši kijasni arin i tulisin kam viliš. tšuktši kijasni arin tšes-tuje. tšes-tujas muse letš-meste as leptasni juń-telišin, med tšuktšiis gožem bidnas velale muas. arse si muš šijalasni letš. letse gerđema piš-siis da vev-šiis. si berin tšuktšiis ket kenašis piras.

med nogen kijasni tulisin tšuktši-kam viliš. kor tšuktšis ju-
kerttšas da pondas kojni, seki letse karasni pišiš metra kuša. sije
ken kamis, šijalasni kičšalalemen, ken tšuktšis jonačdik kojema da
unačdik kojigenis kištema gense. kičšilse karema med tšuktšisli
mōdē pišjini letšas.

kam viliš tšuktši lijasni zev koknia. munni kam vilas ritse da
sen pukaleni jugditedž. jugdigenis tšuktšis pondas lokni i puk-
šavni pujes vile. si berin tšuktšis pondas kirtškini (goraini).
goraigenis tšuktši-lišis pišje tšuktšisli mate. sija seki tšuk-
tšis šilise kosovtas miškas i ni-nem os kiv. seki pišjasni pu gor-
ulečšis i liasni. a mukeš pukališ tšuktšis kam vivšis oz lebžini.
met-ke i lijemšis lebžilas, no kamšis beke oz leb. kičš tševtas i
ber kam vilas pukšas. sidž i lialasni ki-min tšuktši lokte kam vi-
las. kam vilin lišini muiš kojigen os pōž. seki kam vilas stavis
lokteni i lian-ke, mušis, lebžasni stavis i oz lokni bere kam vilas,
lebeni etere.

(lesas: puse lesema med aččšan munni letšiš letse. tšes-tuise
kolē lesni.)

235.

tar kijasni tulisin kam viliš. kamse koršasni tulisse, ken taris
asuvnas jonas kurge. settše munni i kelasni, ken-ja pukaleni tar-
jesis. si berin, kor tarjesis kam vivšis lebžasni, tar-kijiš šija-
las una letš. letse šijaligen jeras una požem-ponet. ponetnas te-
tšas kičš i kičšas karas una ruš i každei ruš šijalas šiš karem
letš. kor taris lokte kam vilas da pukšas kičšas i pondasni pišjav-

ni kičššis ružšesēdis i inmalas lečšas. večšē kam viliš lijeni asu-
lin. kor taris lokni pondas etten etten kam vilas da pukšas pu vilē,
seki lialasni. a muiš lini os pōš, lebēni kam vivšis i oz lokni.

236.

šēla kijasni muē i pečuka lečšē. muē tšes-tui vilas leptasni
jun telišin, med pijaš šēlais velalē vič muas. okta b telišin set-
tšē tšes-tui vilas šijalasni šēla-letš. šēla-letšē šijalasni, kera-
lasni poņi poneč da jilas domasni letšē. pu doras vijim suvčēdema
vesni bed. letš-šuresse kiškasni si bedje. si berin bekjesse le-
tšisliš tupkema tečē vesni bedjesen. letš gor-ulas suvčēdema labdaa
lis. šēlais mu kušais pišjaligen pišjas meder bekas. meder bekas
pišjigen sija mukeclati pišjini oz vermi. semin pišje letš ružēdis.
seki i pīras lečšas. (labdaa kōs, sija love kodlen muišēčš liškis.)

pečuka lečšēn kijēni jollez dore, ken abu tšēkid jagis. jērasni
kōs-pu-ričšag. sije uvjasni i kočasni šēras kik tšāl, kod jorta
jortšis sulalē, oz-ilin, veškida. večšē med meder pomse lādmedasni
sulališ pue. večšē kik tšālčas šijalasni letš. šēlais lokte pečukas
da ečē bekšis pečukse kištas da pišjini pondas meder bekas. meder
bekas pišjigen sija pišje kik tšāl kostijs, a kik tšāl kosmas šija-
lema letš. sija šēlais mukeclati pišjini oz vermi. sidšš i šēlais
lečšas tšāl jilas ešēttšas. sidšš i džagale.

šēla lijasni tšipsanēn arse, kor šēlais pondas tšipsavni. šēlasē
pondasni tšipsavni, seki šēlais tšipsan gorzēmas lokte i pukšas pue
ili muē matē tšipsališiz dine. verališ seki tšēvtšēn šēlasē lijas.

237.

tšëž lini zavoditasni apre·t pomaššigenis, kor sija pondas lokni šonid doršis. seki jiis kilavtem-na. bereg doris veššas riēn. seki tšëžis rias jona pukšē si vesna (~nogni), muī bereg doršis šure tšëžisli šoini.

veđžē mēd nogni lijasni, kor jiis kilalē da medas kilavni big. sija seki tšëžis kiŭtas bigjis ket tšetš, bikšē šojemēn. seki kiŭtas bereg dorti ke tšased (medla-pelis lia), kiti vais una mune da bigjis una kilalē. seki lijasni iđžid pištšalēn, das-kvait kalibra, i ovliŭlē das-kika i kekja·misa.

238.

šet-tšëž, sija pondas lokni šonid meste·iš mai telišin da pomaššas loktemis juī perveī lunjesē. šet-tšëž, siē lijasni piššān beregē žbitēmēn. šet-tšëž žbitasni bereg-dorē pižēn. bereg doras sulalē eti ili kik mort, a eti mort medla-pevšānis pižēn sijesli žbitas bereg gor-uleđžis. kor žbitas bereg gor-ulas, kik mortis viđžedasni jukerttšēm tšëžisliš. kor jukerttšasni stav tšëžis juke, seki kikan mortis jukas lijasni iđžit pištšalēn; ovliŭlē, eti zaradnas liliŭlasni das-vit i das-šižim tšëžedžž.

allik vijim tšëž, bordjis šera, juris šēd, genis kirpitiš koid, gorzē: allik, allik.

semđžer, sija poī, jeđžit-šera, gegres-nira tšëž.

239.

šeŋta·b teliš·in verališ getevi·tšas medni veravni. sija mette-
džis perveje vuras aslis keti. si berin verališ getevitas drep-
perək. drep-perəkse boštas tuv kiš-vit dreb, perək tuv das. veđže
verališ getevi·tas platte-kem-kot noiš ili vata vile vurem bur koža.
veđže verališ getevitas kig-gòz ke-piš. lòz vurasni as kļem noiš.
noi ulisla-doras puktasni jon dera, med meder pomas vurasni lòs-
pašta·is kik mešgk. etiš, kodi bežas, šušišše lòz-bèž, ur novlēd-
lini. kodi veđž-vilas, nān novlēdlini. lòz miškas kuiš vurasni
tšer-olan. veškidla-dor lòz tasma·as vurasni purtes.

verališ nān boštas teliš med i koimet-keže. veđže boštas šoma-
jev. veđže tšai, sakar. si berin boštas tuv vit vii. veđže boštas
pon-pistšal. veđže matin-ke ugedāis, kaas velen, a ilin-ke, mune
ju kušais pišēn. ugedā·as voas, olasse rektas turušas. a šojan-
ju^uan-torse boštas jaštšiken ili peštēren ker-kaas. veđže verališ
savođitas karni pes. i karas med tīrmas lun šišim to i das.

verališ medas vetlini jagin bid lun. lok pegedā ket bur peged-
da, vetle et-moz. asuvse verališ medigenis puas jaja šid da sije
šojas. i juas tšai. sijen verališ vetle lun-šeredž. lun-šer beras
zakuši·tas. novlēdleni zakuši·tig vile nān viiket. si šojem vilin
verališ vetle ritedž. ritse voas ugedāas da perveje puas šid jai-
ket. veđže puktas tšai da juas. tšai jugm berin verališ kulas pre-
misse da šetas švedžjile (švedžž~šedžž) koštini. oinas sija koš-
mas i asuvnas boštas i nuas turuše, mōz šoi kuse šir ili že mōz lo
neštša·snei sluštšai.

ovlivle i sottšas ker-kais, kole kištšai-ke kin. veđže veraligen
ugedāas verališis patronse zarađitigen lišivle kise i šinse. ov-
livle neekura·tnei ludlen pistonse patro·nas tuvjaligen lijas da

šurē iskiris perēk-kudjas i verališid sottšile ker-ka ninniis. ov-
livle verališ matkase vēstas tettem jagin da oz vo ker-kaas. i vet-
le tšigjen lun i kikes.

240. nort

norten pelzuitšēni jagin. kiskalēni šojan-ju^van-torjes. kolē
karni liža-tui kik radēn. sija tujis jūžmas i seki si tui kuža nor-
ten kiskan šojan-ju^van-torjas.

241.

olas-vi^čžan-turušjes vijim eti-koka i nol-koka. eti-koka turuš
ude·bnei, settšē oz vo šir ni žver. vermas nol-koka turušē voni
žver, la^tšeg, i šoini šojan-ju^van torjaste. a eti-koka turušē oz
vermi la^tšeg voni.

242.

purjašēni tulisin, kor vais vēššas. purjašēni zapašin i beregin
(zapaš love: domēma tsinken ker vit kvait juke i pom pomē itēma
kerse juse kettšēb). beregin purjašēni leⁿžik mestēin. settšē i
kiskalasni tevnas kersē. purjašēn kolē nēr da tuv da neš. nersē
gardēma kikes jiv jile. sija šušiššē purjašan kemut. vaas leⁿžem
kersē tšē^tšēdasni pomjessē. si berin gōžjen gōžjen pondasni kemutnas
da tuvnas kiskavni vomlala-puktem po^tšas. tuvse kiskem beras tuvja-
lasni nešken po^tša kerja kosmas. sid^ž tuvjalasni eti po^tš kužaas
veti-min kerjed^ž. vē^čžē purjalem ker vilas kiskalasni das i un-

džik nakat (kodes kiskalema purjalem plitka vilas kerse, sija love nakat). sija love plitka. plitkase jukertasni juke pom pome da štšalitasni káždei plitka kužaš nol štšalki. štšalkise karasni sañti-metr das kiza puis. sidž jukertasni eti poreu kužaš kvait i, ovliule, šižim kuža. sije jukertasni kik plitka pašta da domlalasni juke pedgelevkiē. kužaš kikan līneikaislen šižim plitka kuža. kor štšali-ttšas da jukertan pedgelevkinas, seki love das-nol plitka jukin. sija šušišše das-nol plitka-is purjen.

mollen kilettšeni, kor juš veššas da vais šertšis lettšas berege (šerten šu'eni, kittše vais kaas berekšis jagas, sija šušišše šert). kittši jujesas kiskalasni kerse, vedžnas kor limjis sile ji vivšis, seki jušis rektasni vijamse i pilitasni berekšis miťtšišem mirjesse, med idžid vanas vijamis jišket tšetš kilale, i mōz molse leđžigen kerjis šibdav beregas. si berin juas-ke ken-ke vijim dijes, settše di vilas suvđetasni kik ili kujim mortes, med oz lo zaper. kerse leđžasni tišaťša miťttem i undžik biđ lun. kor stavis lettšas, seki međasni stavis kerse berekšis joťšlalog mōžni kivtni (joťšlavni: kuž-nuda bagiren joťšlalenī bereg doršis šibdem kerse). sidž i kivtasni joťšlalog mōz zapañedž. ovliule, vais tue da kerjis et-tiren voas, zapañse orovtle. zapañ karasni, med si juin ne etšadžik vit tišaťš miťttem ker. i ovliule tišaťš ko-minedž.

243. pať

tulisin sotenī kōz-jag. sotem beras puse vūš-ninniis peređasni da teťšasni idžid juke. puis-ke kos, seki-že sotasni, a ul-ke, košťasni. si berin sotasni. jagas sotem beras gerteg keđžasni ruđžeg. ovliule sotem pať vilas ruđžegis zev bur. a međ voas sije

kokasni kokanēn da karasni bur mu. sija muis sottšēm vilas vajas ševsē (урожай) kik i kujim vo. zēv bur vīgēdneī karni sottšēm paļ. i ovliivlē, sottšās iliš. a muis bur, keḗḗsasni met-keḗ kuḗtšēm ilin.

paļ ovliivlē unḗḗikaīs tui dorin. paļ vīvšis vundēm beras koḗtasē teḗtšasni kirdiḗe ili žē kegas. kegasē kiskalasni tevšē ilin tui kušā. kega, sija ovliivlē gegres. teḗtšēma koḗtasē gegēr. veḗḗḗ šīgertēma i veḗḗtēma kizas iḗḗsasēn, med vais iškovtigenis iz vo koḗtaas.

244.

tšumalli ovliivlē koḗta-liden. kāždeī tšumalli in das koḗta. eḗḗa-ḗḗik oz ovli. tšumalltise karasni siḗēn, med tedis vundišis, ki-min tšumaalli lunnas vundis. vundileni kiš i ko-min tšumalliedžž.

245.

gerņi, keḗḗḗni petēni tulisin utērnike ili subete (vil-lunē os petni). perveḗe lešēdasni bur vev da gēr. si berin pondasni gerņi, keḗḗḗni. gerēni lun. i med-asulas muis košmīštas i keḗḗḗasni. va-ke muis, lunjēdasni, med muis košmas. vaēn-ke keḗḗḗan, settšē oz lo riḗi, a lovē turun. gerēm, keḗḗḗem beras aksalasni muse, med muis veḗḗtis keḗḗḗem tušē. si berin, šonit-ke lovē, lun kvait, šišim miš petalē (~tšūšē) keḗḗḗis. veḗḗḗ veš miḗḗttem tue, siḗe keḗḗḗem muse uberita-sni turuniš, kodi pete keḗḗḗem muas turunis.

veḗḗḗ, kik teliš miš pondasni vundini, kor riḗiis jedde da tušis tšorde. vundasni tšumalliē, med jivse pešištas. si berin kiskalasni

velen id-šor dore da šetasni (šorjis karema: padesas karema vit ruš, káždej ruš šujema vol'em poťš; i sija ovliivle šorjis veti-min pades-kolasa, pades-kola·sis ovliivle kvait aršin pašta). veďžē šor doršis šepis kiššas šetigenis. kuralasni narmanen i ektasni kien. veža·-lun med miš pešalem beras kiskalasni gumla vile i muketse teťšasni kegae. gumla vile kiskalemse riniše šetasni da rinišse lontemen koš-tasni koľtasē. rinišas košmas koľtais eti ojen.

košmem beras riniššis lebedlasni gumla vile da seten i vartasni. gumla·is ovliivle poska i ovliivle šoiš vakgt eskalema ki-vomles kiza da koštēma. sija šojis love iz koid. seten tšapalasni tšapēn. tša-palem beras iďžasse jukertasni binmede. binmetse teťšasni uli,tšē, iďžas-kirdie. vartem nqnsē tšapnas nešta ekipaitasni. ekipa·item beras jukertasni eti juke. si berin tev-ke vijim, teľedasni. abu-ke tev, šerdinen šerdasni. šerdem beras kištalasni tšetverike, tšetve-ri·kšis mešēke, a mešēkšis kiskasni da kištalasni anbare.

246.

škelagen šuše kik bed, etis kuš, a medis dženiđ. dženiđ bedjas karema pomas tšuped, tšupedas vurema jon ku, a met pomse kušliš vurema kuš bedjas pomas. teže kuš bedjas pomas tšuped karemas (~karema). veďžē sijen ruďžēkse tšapalem beras škelanas pesasni koľta-dinse, med din-šepšis kiššas tušis.

247.

teļen teļedasni poņi nol-pelesa pešteren. vartem tušse pešteras
teļtšasni da trakaitasni etere da medere. teļettšān pešterse domema
ībez doras, kiti lokte telis.

248. rāz

riniše rāzse teļtšasni. tuvjalema rāzjis vīle med meder riniš
štēnaas kik plankā. plankā vīlas teļtšē rāzjis (~bedjis). rāz vīlas
teļtšē koļtais vīle jīle. jivse žbitasni rāznas med koļtalanis.
rinišin ovliivle nelā-min i veti-min rāz.

249. vidš kareṃ

tulisin kos pegedānas sotasni ju-doriš uvtas mestē, ken šertas
gežēddžik puis da turunis tue. sije mestese tulisse peregasni. pe-
reḡem beras pešištaz da sije sotasni. sotem beras giriš puis-ke ko-
le sottšitēm, sije teļtšasni eti juke. poņi vūšjesse uberitasni tēše
juke. meḡ tulisnas settšē sottšēm vīlas turunis tue zev tšekid i
džuḡdžid, siḡ udebrittšas i love vidž. giriš koļem krāšjesse
sotasni si-še are, kor sija košmas. veḡdže rekten i ju doriš baīd.
keralasni baitse muḡdis vūš dintiis i baitse keraligenis kiskalasni
juas. sija vidž loe si-še voe. rektasni mai telišin, muḡen limjis
sile.

uīt love: kor jagiš keralan poņi ponelltesse da pondas tidavni
veškida jle, sija šušišše uīten.

250. turun karem

turun karni peteni jul' viteḡ lunę. perveje petteḡḡis lešędasni
kūšni, tšajin kosajeḡde. si berin teḡtšitasni. veḡḡe lešędasni paḡ da
nārman. si berin meḡdasni turun karni. kāšḡei mort, ovliḡle, rebite
as šemja-nas. ovliḡle i boštasi uḡḡališęs.

lunnas iḡškasi, a meḡ-asulas bergeḡḡasni iḡškemę. bergeḡḡem
beras tšas noliḡ pondasni kurti. perveje kurtasni verjeme. verjem-
šis turunę eḡi mort pondas juravni. juraleḡ beras kiškalanı velen.
a matin-ke juris, novlasni nešilen, poden. (nešiv: kik kūš bed;
jur gor-uvtiis šujasni kik betse eter jur-bekas da meḡer jur-bekas.
veḡḡe boštasi etiis eter-pomšaniis, meḡis meḡer pomšaniis. bed ji-
las leptasni jurę i nu^vasni sabri dore.)

veḡḡe vāš sabri-piḡse, kodi siš, sije vil-pev jivdasni da biḡš-
kasni vāš mestęas. veḡḡe lešędasni kāšḡei piḡ-potkose noli pikęd.
si berin zavoḡitasni jurę tševtni i tševtasni talteḡ metra kujim
i ḡšūḡḡiḡḡiḡke. kor sabrię tševtasni da šigertasni, si berin si-
nalasni narmanę i piklasni perveje ḡšenid pikęden. veḡḡe piklasni
meḡ rad kūš pikęden. siḡ^š sabriis sulale teleḡ^š. tevę doiḡḡen
kiškasi saraje. kiškem beras pikętę teḡtšasni piḡlanis kres-na-
kres (~vešni).

251. jeliš kareni vii

vii kareni, jevę mukeḡis šuḡędas. vijim šuḡędan-kriḡtša. kriḡ-
tšaas kištasi jevę. si berin teḡtšasni ḡḡaḡḡje da veḡttalasni
kriḡtša-pevjen. sen ḡḡaḡḡjas viḡḡasni lun noliḡ^š. si berin pet-
keḡḡalasni keḡttini uliḡtšę eḡi lun keḡ. veḡḡe pirtalasni ker-kaę,
nekę kriḡtša vilisšis boštalanı iḡḡiḡ ḡeršęke. si berin koḡtanę
pesasni (~bergeḡḡasni) ḡeršękas kiḡtšed^š oz juḡerḡtšę nekjis tupi-

tē. jukerttšas nekjis, pesemiš dugdasni da teptšasni tšāššē. sija
 love ul-viž. ul-vižse tšāšnas veštasi oja-paťšē. asuvse suvtasni
 da kiskasni tšāššē. tšāš vilas libe ner. nersē sije boštalasni mēd
 tšāššē. kodi kolē vijis tšāššas, sije lettšēdasni sēngk (~vaa līm)
 vīlē pēdvale. sen sija skere ķeide i love tšāz, pek koīd. kodi
 ķenisa jelis krīntšajesas nekse boštalem berin kolē, sije vešta-
 lasni lun-šer pera·e paťšē. paťšas ķenisa jēvšis love riš. rišse
 geršēķšis kištalasni karandisē. a kodi kolē geršēķas riš-vaīs, sije
 kištalasni vedraē da peštepe·nne ketasni kvašnaē. sijen love lešid
 nānī.

252.

ruđžēg-nānī kolē-ķe pežavni, perveje ritse leđžasni kvašnaas
 šom. si berin ruđžēk-pižšē sorlalasni oz zev suked^{žž} i sije kvaš-
 nase leptasni šonid mestēē, med sija asuleđžis lovžas. asuvse suv-
 tasni da lovžema-ķe, suktasni suked^{žž} ruđžēg-pižnen. suktēm beras
 viđžasni kvašnaas kittšed^{žž} testais oz lovži. testais lovžas da
 šerdasni (šerdasni tšāššēn ili lukeškaen) gor-veđžē. gor-veđžēn
 šuasni kittši pežašiš nānse šerdas. kor gor-veđžas testais pondas
 loni šera, si berin pir-žē ledasni paťšē. veđžē kittšed^{žž} oz pe-
 žašši, settšed^{žž} viđžasni paťšin. pežaššēmē tedmalasni, paťšis
 kiskasni nānse da ķivzasni, nānīs pue-ķe, seki pežaššēma, a os-ķe
 pu, viđžasni putēd^{žž}.

žitei pežalasni id- i ruđžēg-pižniš. ritse ketasni kvašnase ru-
 džēgen, a asuvse suktasni idjen. sija oz zev lo suk. i viđžasni
 kittšed^{žž} oz lovži. lovžēm beras šerdasni gor-veđžē. gor-veđžas
 kor pondas loni šera, seki ledasni pu-zirjen paťšē. sija pežaššas
 eđje i love nebīd i bur.

makiš pežalasni težē id- da ruḍḗG-pižniš, kuḍš i žitei. vīvti-
is eskalasni jeḍḗid pižnen. jeḍḗid piž vilas puktasni leška med
nek da sije nekse paškeḍasni makišse geger veḍḗe pežalasni.

keḍei pežalem. keḍei pežalasni, boštasi jev ili va da pesasni
ruḍḗG-piž, kiṭṭšedš da sukmi. sukma da si berin tapkeḍasni gor-
veḍḗin. tapkeḍem beras tševtasni paṭšē. paṭšiš kiskasni; pežasšē-
ma-ke, eskalasni vījen i nekjen. si berin nebžas i šojasni.

šangi, sije pežalasni idja giriš pižniš. pižse sorlalasni jele
ili keṇisa-jele. sorlalasni sukeḍš. ruḍḗG-pižniš karasni testa.
testašis vesnēdasni šangi-ku. ku vilas teṭšasni šangi-latise da
lati vilas puktasni nek da paškeḍasni šangise geger. sije pežalasni
i vījen eskalemen šojasni.

soṭenik karasni ruḍḗG-pižniš. ruḍḗG-pižse sorlalasni zev su-
keḍš da tapkeḍasni tšun-kiza-edš. tapkeḍem beras keḍḗasni sov
ili šē sakar. sije tapkeḍemse kusintasni šeri. soliz da sakaris lo-
ve solenik piṭškas. veḍḗe tševtasni paṭšē i pežalasni.

jumen šuvasni, kodes begid vaē pesasni ruḍḗG-piž ili šē ru-
ḍḗkse tšūžtēma da koštēma, izēma i sije sorlalema vaē da jumēdēma.

zaga·tka

253.

1. luna skamla, a ojin kelatš. - pon.

254.

1. as rebetašid on dišmi.
2. as rebetašid on mudž.
3. babajeslen jur-šis kùš, da umnis dženið.
4. bið lok torse žepťe in tetš.
5. bið tor žepťe in tetš.
6. borD tšegem berti on lebži.
7. dontem kazak ovľe, a šoitẽm, jutẽm oz ovľi.
8. dontem tšerilen kižer i vaıs.
9. et-pir-ke oškis veđžiš povžan, mirjis veđžiš povžan.
10. eti sitalas da stavse torkas.
11. girđđžaid matin, da on kurtťši.
12. in šerav, pinšid jeđžid on lo.
13. in vetli vevťe orisen, a vetli zẽrjen.
14. iđžid jur da poñi dum.
15. jurťe vundasni-ke, dir on ov.
16. ken on kesji šoitťšini, sen šoitťšišjas.
17. kišťem vate on kurišti.
18. kik oš eti guñ oz mòzdini.
19. kik ponjes eti dõzjiš on verd.
20. kikiš pomša gožem oz vo.
21. kinẽm pet gaža ovni.
22. kirmiš kirmišliš šinse oz kokav.
23. kiti gena, seti dona; kiti gentẽm, seti dontẽm.
24. kiťťšẽ eti iž, settťšẽ stavıs.
25. kod strubaž šelištan, si strubaž va juni voan.
26. kor lijs koššas, seki kolẽ košni.
27. kulan, da stavıs kolẽ.
28. lebedẽm mortẽs on veleð.
29. leñ va vile undžik vijam ešje.
30. litem petkatẽ on kušti.

31. litem urte on kuť.
32. muġ geran, keđđān, sije i bošťan.
33. mukedli in kodji gu, aťšid settšē ušan.
34. nān sov šojem pomīn, a platte kem-kot viđđēm pomīn.
35. nebida volsale, da tšorida užē.
36. nēžje munan, ileđžik voan.
37. omel ailen omel i jilem.
38. pet tšigse oz ted.
39. piťške-ke puktan, matiš bošťan.
40. potan piťškešas ke on veleđ, potanšis petē, seki on veleđ.
41. pōžjen vase on katav.
42. sija ileđlas, višťalas koz-pu jiliš turi.
43. šela litem on kuťi.
44. šintem da lušťate (~ lešťate) pelad on nu.
45. širištēm torse bere on it.
46. šonid lite oz tšeglav.
47. te kišeġ moz olan.
48. tead periš ponjid rojalē.
49. tšeri koršas, ken jirdžik, a mort koršas, ken burđžik.
50. va-volan-inē vais sije bošťas. arse jiis kinme, tulisin sije vais bošťas.
51. vae piran, pedan; biē lebettšan, sotťšan.
52. veđž getrašemiš pelza abu.

255.

1. adđžilan-ke veten dera kiēm i kiskem, sija vetis tui veđžē.
2. baidik ke tesse veraligen, težē abu bur veđžē.

3. bur pon kole se⁷tš⁷em, med veli genis eti: je⁷džid ili ž⁷e šed, i bežis med tšukil⁷tš⁷as šulga-viv.
4. bur pon kole tedni. boštam ules i set⁷tš⁷e puktam ki⁷tš⁷anjazde. kodi lebet⁷tš⁷as džo⁷dž⁷e, seš love bur pon.
5. eziš-đe⁷nga veten adž⁷žilan, sija tež⁷e šekid dum ve⁷dž⁷e.
6. ješ⁷li-ke pon kimesin vijim dž⁷u⁷dž⁷id li, sija tšuktš⁷i uvtiš pon. ješ⁷li-ke lāžmid, sija tšuktš⁷i oz uvt.
7. kilit-ke gilale, tedema mortket šornitni loas.
8. kittš⁷i-ke medan-ke tuje, pišjas-ke tui kušais šir, sija tedemis tui pomjaššig ve⁷dž⁷e.
9. kujet-ke adž⁷žilan veten, šekid ve⁷dž⁷e.
10. kurtigen narmante lebedan vile pi⁷ne, seki z⁷er loas.
11. mes vajem berin messe tš⁷inasni. bija lon te⁷tš⁷asni gerš⁷eke da puktasni lonjas kōz-pu šir da temjan. sijen tš⁷innas tš⁷inasni dž⁷o⁷dž⁷uvse i kujim geger nu⁷edasni meskis tš⁷utš⁷-ku gor-uvtiš.
12. mijan babajeslen vijim šuan-kiv, tate⁷it-ke zev b⁷erdiš ili ž⁷e viš⁷e, košmas kok jilas, se⁷tš⁷em tate⁷ise šu⁷eni vež⁷em ditaen.
13. nirit-ke ludni pondas, seki kot-ke matiš retšid kuliš love.
14. nir-pom-ke veten adž⁷žilan, sija lok šorni ve⁷dž⁷e; šikad pondasni šornitni si mort jiliš.
15. peke⁷nik nu⁷edeni pleštšad vile, abu bur ve⁷dž⁷e.
16. pežar-ke as demšid adž⁷žilan veten, seki as šemja kosmad love spor.

17. pon-ke adžžilan veten, sija šornī veđžē.
18. sur, vina veten-ke vetašan, sija peťšal' veđžē.
19. šonģei-ke leittšas buras, pivteg, med-asuv bur lun love.
šonģejis-ke pivje leittšas, asuv zera love.
20. šonģei leittšigen kia ke košalas, asuv tela love.
21. šulga ki-pides-ke lude, sija đeŋga pirig veđžē; a veškit-ke
lude, sija đeŋga petig veđžē.
22. tese baba, ni-nem oz nu, kušen, seki veraligen ninem oz šur.
23. tese-ke ketš veraligen i tui vuđžas, sija abu bur veđžē.
24. tonģem-ke veten adžžilan, sija viľ-tor veđžē.
25. tošit-ke lude, okašig veđžē.
26. tatei vaigen ni-nem-tor oz boštñi jēzliš ni aššid ni-nem
os šetñi. vermas režēñi, tšais si dumiš torkšini, višmini.
27. tšeri veten adžžilan, seki loas pegedđa:is keđžid.
28. ušē-ke pežasān zirjid, seki geš voas. (babajeslēn primeta)
29. vaet-ke vetlan pižen, seki vela veđžē; a pedan-ke, šibdem
veđžē.
30. vāž ker-kašis viľ ker-ka: petigen tedemen boštasni vāž ker-
ka diniš kujim noľ pes da sijēn perveje viľ ker-ka: pirasni ovni.
vetti vāž ludis pirteđžis viľ ker-kase iko:na puktemen, popes vaje-
demēn moleben šileđemen svajaťitisni.
31. važen tediš jēz mortliš šinse kertmalasni. kertmalemis, sija
love: liđđasni kuťšēm-ke tediš kivjezde i sija mortis šinnas ne-
kodes oz adžži.

32. veškíd kok-pídes-ke lude, sija eznaťša·ite tube·vnei da néstšasli·vei tui. a šulga kok-pídes-ke lude, sija nelube·vnei da stšasli·vei tui.

33. veškíd šinmit-ke lude, berdni love.

34. veraligen karasni seťšëm tor. jagiš gortad voan. pon, pišťal·te kolan ugedda-ker-ka dore i sidš voan gortad i boštas višëm i kulan. sija love tšikeđemiš.

35. veraligen lokas vetęđemiš verališ ritse vodigenis lebedas patšas egir vilas poñi nñn·retš.

36. vet skere ispolnittšas veškreše·nñali veittša. veškreše·nñalune ispolnittšas.

37. veten adđšilan-ke asšid kiššëm ili že viť puktëm ker-ka, sija jura kuliš veđšë.

38. veten-ke adđšilan piš ili že tuš, sija šekid veđšë.

39. veten-ke adđšilan poñi tatei, sija višëm veđšë.

40. vev-ke neban da vajędan gortad, kole sije šmitni. pervei boštan nñn da kujinjez vevse gegger nñnas sinalan. veđšë sije nñnse velisli verdan i verdigenis liđđan: "váž kešainte vuneđ, a viť di-ne velav!" sidš domasni vevte jašlië.

41. vijim v e n - d i nñn pripivka: boštasni berdiš poñi tatei da boštasni veme keđšid va; sijen pizjasni tatejis viťti ibes-pereg viťti. i tatejis berđemiš dugdivle.

42. viť ker-ka panigen jen-pelese puktasni đeñga, kujimes ili že nolę, met si ker-ka·in love đeñgaa oliš.

ješl'i-ke taja priťtšinais (2, 15, 22, 23) oz tes, seki jagiš premis šede.

256.

"dude, dude, ki tšši-ja vetlin?"

"turun-tor i tškinj."

"muja turunnad karan?"

"mes-tor verda."

"muja mesnad karan?"

"jev-tor lišta."

"muja jevnad karan?"

"nila-pija-es verda."

"muja nila-pija-nad karan?"

"zarni-pades veita."

"muja zarni-padesnad karan?"

"tšqš-luška-es vi dža."

"ken-ja tšqš-luška-id?"

"šet keinis pišjedema."

"ken-ja šet keinis?"

"jage pišjedema."

"ken-ja jagis?"

"biis sotema."

"ken-ja biis?"

"vais kusedema."

"ken-ja vais?"

"meskis kukis ju vema."

"ken-ja meskis, kukis?"

"šet keinis pišjedema."

"ken-ja šet keinis?"

"jen-pivje kaema."

257.

kuntej: važen periš ludišlən velema kuntej, sija velema kuš pletšegšānis veš kuša lamkaen med-meder pletšegšānis leđšema kok-uleđš-nis. lip vurema nebid deraiš dženiđe, sostem. sijen nivjes žbitasni nāknise. a babajes sije oz viđšni.

malitša: sije vurema poŋi tela-kərjiš. kor kerjis vajas poŋi-pise, sije tiškema i kulema, koštema. seš vurema malitša. malitša-i-sliš gense vurema pitške. a vintjis malitšase kišema bur kožaen. malitšaas vijim vurema juridli meste. pože sijen vetlini šapkateg.

sevik: vurema ker-kuiš. settše kole noť ker-ku. sije vurema vile gene (erd-vile gense).

parkaen šuēni viđšem sevik, kodlən giriš genis tšegema da mestegen mestegen kiššema genis.

pimi vurema džin-voša kerjiš i ovlivle telaiš. sije vurema upaki-moš-še. veđš-vilas pimišli vurlema kik miťša lenta, pimiš kuša. kik miťša lenta kosmas vurlema vomlala šel lentajezde. sija šušišše pimi.

kepuv: kepulən šuasni, kodən kepulalasni keti, keť sapeg, kik-nānnis love kepuv. sapek-kepuv, bakile-kepuv.

virb karasni vesni, jon suŋisiš. gardasni. gardem beras vareŋ eskalasni. sija love virb.

pird: pirden kienj dera. vijim das-piŋa, vijim kekja-mis-piŋa, das-kik-piŋa vijim. i vijim sirp-kian pird (gešged).